

30

UNIVERSITARIA
SCAFFALE
6
17
DONO
ORTO BOTANICO

Dono Orto Botanico

10050.1866

MONVMENTA
PATAVINA

R. BIBLIOTECA

ORI

MONUMENTA
PATAVINA

MONVMENTA
PATAVINA
SERTORII VRSATI
STVDIO

Collecta, digesta, explicata, suisque iconibus
expressa.

A D

SERENISSIMVM PRINCIPEM
& Co
AVGVSTISS. SENATVM
VENETVM.

PATAVII. MDCLII.

Apud Paulum Frambottum Bibliopolam.
EX FACVLTA TE SVPERIORVM.

R. BIBLIOTECA

MONUMENTA
PATAVINA
SERTORII VRSATI
STUDIO

Collecta, digesta, explicata, foliis iconibus
explicata.

SERENISSIMVM PRINCIPVM
AVGVSTISS. SENATVM
VENE TV M.

PATAVIA MDCLII

Apud Paulum Franchetum Bibliopolum
et Receptate superius

Nobilissimo ac Clarissimo Viro
SERTORIO VRSATO
SERENISS.^{MAE} REIPUBLICAE
VENETÆ
Monumenta Patavina dedicanti.

Cilicet æterni nos urit sacra cupido,
Et fati pugnare iuvat. Vix Regibus aurum
Vix diadema placet, si feros nulla nepotes
Fama manet. properant obsistere vitibus avi
Mortales quacunque licet. durabile marmor
Queritur, & solidi fortissima vena metalli.

Surgunt Pyramides, stant magna mole colossi,
Æratæque domus, ac templa minantia cœlo,
Accedunt tituli Parcis Orcoque timendi.
Hæc etiam pereunt, lapidumque cadauera passim
Cernimus, & ferri prostant fragmenta peresi,
Signaque deficiunt. Et qua depellere pestem
Hanc tandem ratione licet? Retinere fugacis
Vel speciem vitæ labor est. VRSATE, malorum
Per te finis adest, Phœbo par arte salubri,
Lingua Mercurio. Fato sine fine ruenti
Mens artes humana suas opponit, & illa
Illa inmortali Lachesin virtute repellit.
Ingenio superesse datum est. TE vindice saxi

BIBLIOTECA

Vita redit, spiratque chalybs, statuæque loquuntur,
Palantesque umbræ redeunt, manesque reducti
Festinant iterum desertas visere sedes,
Auctoremque suum pompa venerantur inani.
VRSATE, æternat mortales scripta papyrus,
Scalpraque vincuntur calamis, & marmora chartis:
Et semper durant, quæ possunt sæpe renasci,
Quæ subito motu totum sparguntur in Orbem.

Sis bonus o felixque operi sanctissime MARCE
Hæc tua tutela est. æterni cura laboris
Traditur æterno. Cum vis non altera diras
Alati poterit Saturni avertere noxas,
Tu falcem eripies manibus. Tibi tempora cedunt,
Sidera se renovant. mediis invictus in undis
Sceptra tenes, DIVINE LEO, semperque tenebis,
Hic se conjunxit rerum divisa potestas,
Concurrunt bona quæque. Loci miracula tantis
Conueniunt regnis. prudens natura futuri
Has tibi præstruxit sedes, hæc littora certis
Muniit aggeribus, Venetasque per æquora fudit
Cycladas, ut tuto maneant tua templa recessu,
Ut late tendas vires. Vrbs proxima cælo,
Vrbs ipsis fundata Deis, en turribus altum
Inclinat tibi Vesta caput, tibi Copia dives
Immensas dispensat opes, Nereusque tridentem
Porrigit, & gladium felix commendat Enyo,
Et mistas oleis donat Victoria palmas.
Cedite quas magnæ subito vertere ruinæ,
Quas victor crudelis habet, non hostis in urbem,
MARCE, tuam venit ferro metuendus & igne,
Non unquam veniet. proprio tibi currere fuso
Fata vides, alto servari robore vires.
Non anni seniumve nocet, semperque nitotes,
Semper vita redit, semper robusta Juventus,
Italiæ clades, & sævi crimina belli
Sic pensata placent. jam barbarus Attila terris
Profuit Ausoniis, & dignos laudibus Hunnos
Dixerimus, si sic urbs perfectissima nasci
Debit. Immenis confurgunt optima damnis,
Absolvit mansura dies. Ut conderet unam
Ex voto, plures alias Fortuna reliquit.

Aspice

Aspice qua jaceat forma, quos spiret honores
Urbs invicta loco, claris invictior armis,
Sed potius longe longe invictissima justis
Legibus. hæc anima est, hic spiritus, unde salutis
Fundamenta fluunt. Consistunt omnia rectis
Finibus, & veris librantur pondera causis.
Undique Majestas, Libertas undique magno
Miscetur studio. Stat summo culmine Princeps,
Stant Patres propiore gradu, communia plures
A teneris curant. Concordia quæritur omni
Ingenio, æquantur cultus, æquantur amores.
Vix natis est poena malis. Sine crimine regnant,
Qui præstant aliis, populus sine murmure parat.
Est patriæ mansurus amor, pulchrique cupido,
Sunt animi fortes, sunt fida silentia rebus,
Est modus imperiis. Non fert hæc ora Tyrannos,
Non Dictatores Venetis nascuntur in undis.
Si quis barbaricas poterit convellere portas,
Si vincet turpes CRUX SACRATISSIMA Lunas,
Hujus erit. ducet victrices Adria classes,
Et Leo Threiciis affiget sedibus alas.

VRBS ÆTERNA fave, vultus pie MARCE serena,
Dum venit VRSATVS, dum marmora reddit avorum,
Et sanctas patriæ curas. affunde vigorem
Divine, & tecum venturis asserere seclis.
Sis etiam facilis veniæ, si sacra profanis
Contemero verbis, si stringo maxima paucis:
Sic olim mensor latæ compendia terræ
Sic idem vasti describit mœnia cœli,
Nec tamen offendit terram, nec lædit Olympum.

MICH. KIRSTENIUS SILESIVS.

Apice quis iacet formae, quosque honores
 Vires invictae, clausi ianitor armis,
 Sed peris longe longe latissimas iude
 Ispis, haec animae est, hic iudicium, hic filius
 Iudicium hunc, Conditio omnia terra
 Iudicium, et vera libere potestas est.
 Vindex Mysterium, Liberos iudicium in
 Mysterium hunc, et iudicium iudicium
 Sicut Pater propiore iudicium, comitatus iudicium
 A tenent curant, Conditio iudicium
 Ingenio, advenit curant, advenit iudicium
 Vir patris est, peris iudicium, sine curant, iudicium
 Quae praesent est, populus sine iudicium, iudicium
 Et iudicium iudicium, iudicium iudicium
 Sicut animae iudicium, iudicium iudicium
 Et iudicium iudicium, Non iudicium iudicium
 Non Dictator, Venit iudicium in iudicium
 Si quis barbaricus potest convellere iudicium
 Si vincit iudicium CRUX SACRATISSIMA IUDICIA
 Huius erit, dicit iudicium A iudicium
 Et Leo Theodorus iudicium iudicium
 Vires iudicium iudicium, iudicium iudicium
 Dum venit iudicium, dum iudicium iudicium
 Et iudicium iudicium, iudicium iudicium
 Divine, et iudicium iudicium, iudicium
 Sic etiam iudicium, si iudicium iudicium
 Coniuncto iudicium, si iudicium iudicium
 Sic etiam iudicium, iudicium iudicium
 Sic etiam iudicium, iudicium iudicium
 Sic etiam iudicium, iudicium iudicium

MICH. KRISTIANUS SILEXIVS

SERENISSIMO
PRINCIPI
CELSISSIMOQVE
SENATVI VENETO.

In sane ambiguus hæsi, SERENISSI-
ME PRINCEPS, PATRESQVE AM-
PLISSIMI, vobisne hunc qualem-
cunque ingenij mei partum offer-
rem. Timueram enim ne manus
armatæ ferro repudiatæ essent
donum otiosi ac inutilis libri ; maxime cum satis
constet, nimis plerorumque animis hanc insedisse
opinionem, nullum esse literis cum armis commer-
cium. Verum inter varias fluctuanti cogitationes,
iamq; ad contraria consilia inclinanti, C. Iulij Cæ-
saris occurrit symbolum, dextra gladium, librum
sinistra gestantis : idque protinus vacillantem erexit
animum, nouosque fiduciæ subiecit stimulos. Ete-

nim si vir bellicis innutritus laudibus, victorijsque, trophæis, ac triumphis, ad illud famæ eluctatus fastigium, quo paucis vel aspirare quidem contingit, res tam dissidentes adeo amica societate deuinxit, quid vetat, quominus nobis idem de florentissima hac Republica polliceamur? Nam veteres quoque vni Deæ sub diuersis tantum Palladis ac Mineruæ nominibus, & literarum, & armorum præsidium detulere. Cui vero ignotum, hanc Rempublicam gloriosissimam se totam semper ad inuicissimi Cæsaris æmulationem composuisse, talesque produxisse omni sæculo viros, qui suum ac patriæ nomen non minus ingenio, quam fortitudine, nõ minus calamo, quàm ferro in immense gloriæ lucem asseruerint? Tanto quidẽ posteriore hac laude celebriores, quod non ciuili, sed barbararum, et ab omni humano cultu alienarum nationum sanguine suæ virtuti litauerint. Cuius rei luculentum satis est argumentum, quod sicuti intra magnam vrbe in armamentario toto orbe celebratissimo Marti, sic Patauij tamquam in tranquillitatis portu studijs magis amico, Apollini, ac Musis collocarint domicilium. Conuolant ex omnibus regionibus magnitudine famæ acciti, illuc quibus arma, huc quibus ingenuæ arrident literæ: illic cum stupore visuntur tremenda, quæ alato Leoni cuduntur fulmina, seueriora longe, quam quæ in obscuro Cyclosum antro Ioui Vulcanus fabricatus est: heic sapientia, & vnde quaque in vnam quasi sedem coactæ artes summo ingeniorum cultu eminent.

minent. Quare non omnino ingratos futuros spero
hosce, quos vobis in obsequij testimonium dico, la-
boris mei fructus; quibus iam optime notum, non
alia hinc munera sperari posse, quam qualia solent
à Musis proficisci. Sed nec validiori licuit hoc opus
tutelæ credere, quam cui soli aduersus immanissi-
mos hostes tota se Christianæ Reipub.^{ca} salus com-
misit. Aequum præterea videbatur, vt quascunq;
patria mea antiquitatum possidet opes (omnes au-
tem ex illius quasi gremio eruimus) vestro patrocini-
o submitteret, sub quo felicissime hucusq; vixit:
præsertim cum illæ maxima ex parte à Romana
defluerint Republica, cuius vestra felix æmula flo-
rescit. Numquid vero Romani latius, quam Ve-
neti nominis gloria est peruagata? illine plures maio-
resque victorias, quam vos, enumeraueret? an forte
ferociores illi atrocioresque nationes ac gentes, quã
Veneti domuerunt? an demum vlla laude Adriati-
ca æstuarium superbo Tiberi concesserint? Ego vero
summas omnes, quotquot olim floruerunt, Respu-
blicas in vnicam hic coaluisse, & Lacedæmone
quidem iustitiam ac disciplinam, Athenis sapien-
tiam, Roma fortitudinem huc transmigrasse credi-
derim. Beatam vere urbem Patauinam, quod o-
lim terrarum subiecta Regina, non inferiorem hac
ætate nacta sit dominam! Non sum equidem ne-
scius, hisce temporibus gratam fore eorū operam,
qui vrgentibus vndique sæuissimis bellis, pro eius
defensione sese hostibus armatos obiecerint. Ve-
rum

rum neque hac in parte publicis necessitatibus nostra familia defuit. Superiore nempe seculo Gaspar Vrsatus Iurisconsultus in patrio Gymnasio primæ sedis professor, eo usque Octumviralem dignitatem Patauij fortiter tutatus est, quousq; fides erga Serenissimam Rempublicam Venetam inuiolata durauit. Anno vero MDLXXI. Vrsus & Bernardinus Vrsati, cum militum decuria, proprijs impensis constantissime contra Turcas steterunt, atque secundus fortis miles, primus vero strenuus centuriæ fortissimorum e nobilitate Patauina virorum præfectus, toto orbe decantatam victoriam, qua Turcico sanguine Adriaticum erubuit pelagus, ad Naupactū sua virtute illustrauerunt. Nuper vero Alexander, eximijs perfunctus officijs, cū plurima heroicæ indolis edidisset specimina, bello Cretico iuuenilem animam Reipublicæ gloriose deuouit. Ne quis autem & nostrum hac in re inutile reprehendat studium, si aliud non fuerimus consecuti, forte ad militaria decora contendentibus stimulos addiderimus. Etenim cum monumenta ista nihil sint aliud, quam præclarorum virorū memoriæ, quas ob singularia merita eximiasq; virtutes antiquitas immortalitati consecrauit, ambitione ac spe similis comparandæ sibi laudis ad egregia facinora complures accendemus. Vos præsertim SERENISSIME PRINCEPS, PATRESQVE AMPLISSIMI, futuram vestram gloriam in lucidissimo quasi speculo conspicietis. Qua enim reuerentia nos pristina modo asseruamus

mus monumenta, qua solertia à temporum iniurijs
illa vindicamus, quo studio ac religione demum
eadem veneramur, pari veneratione olim vestra-
rum laudum sacra vestigia colet, asseruabit, tue-
bitur posteritas. Quonam vero tempore præstan-
tium virorum celebritas maiori apud vos curæ fuit?
dum nempe eorum, qui & bello enituerunt, & pace,
quos supremis ornamentis condecorauit non minus
toga, quam arma, qui consilijs factisque illustribus
non minus foris splendorem, quam maiestatem sibi
conciliauerunt domi, qui inauditis æquitatis, forti-
tudinis, prudentiæque exemplis orbem vniuersum
in admirationem rapuerunt, amplissima & prope-
modum infinita est series, adeo vt vix sit tantus
monumentorum, quæ eriguntur, numerus, quan-
tus eorum, qui sunt meriti, quique promerentur.
Ceterum cum illa olim stupebunt posteri, cum ad
nostram imitationem suis minoribus tradenda col-
ligent, aliud non precor, quam vt in tam arduo la-
bore Minerua magis propitia, vestroque splendore
digniore vtantur. Agite interim, antiquo gloriæ in-
sistite cursui. Fortuna vestræ obnoxia generositati
viam vobis sternet ad illos triumphos, qui ideo vo-
bis solis debentur, quia alios inde aut metus, aut
ignauia, aut inuidia procul arcet. Vestris sub-
strata pedibus ingemiscat crudelissima Hydra,
quæ desidi exitium minabatur Europæ. Vnius
Reipublicæ oppressa victorijs detumescat superbia,
quæ Christiano orbi vniuerso metum iniecit. Ad
supremum

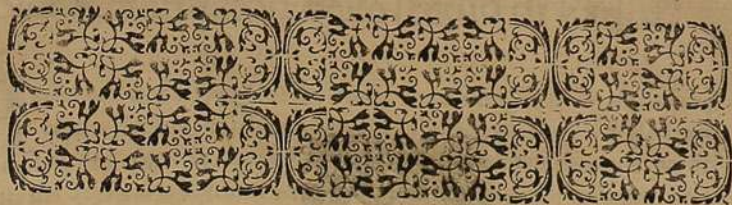
supremum interim immortalis gloriae fastigium e-
uehimini, in quo terrarum vos adorabunt gentes,
soli vestrae virtuti in acceptis suam relaturae salutem.
Tenuitati vero meae, vestris semper obsequijs deuotae,
si benigne annueritis, omnem voti summam
me assecutum felix depradicabo.

Patauij Kal. Septembris MDCLII.

S. M. V.

Deditissimus

Sertorius Ursinus

LECTORI BENEVOLO.

Oracissimum omnium rerum tempus, quo nimium *vere*
videmus

— altas turreis ruere, & putrescere saxa
prisca Patavinorum Monumenta adeo attriuerat, ut pau-
ca satis, eaque ferme exesa, situque corrupta occurrerent,
& perexigua ipsorum posteris superesset notitia. Nimi-
rum homines tanquam coniurati humanitatis hostes quotidie saxa inscriptio-
nibus memorabilia vulgarium lapidum instar barbaro plane more rumpe-
bant ac proculcabant, imo perpetua obliuione delebant. Opera itaque pre-
tium duxi, nec à mea in patriam pietate alienum, si qua adhuc à temporis
iniuria, hominumque inertia superessent, omni labore diligentiaque posteri-
tatis memoria vindicarem. Opus sane grauissimum, meisque viribus longe
impar agnosco, cui nec meus vtiq; sufficit conatus, nisi tua Lector amice
benevolentia desiderij mei summam sine liuore ex animi sententia expleuero.
Si qui tamen hec mea forsàn nimis acute perstrinxerint, beneficij tui apud me
aterna stabit memoria, si eis in mentem reuocaueris, non humane sed diui-
nae felicitatis esse, nullis circumueniri erroribus. Si quid heic boni, hilari
fronte excipiant; si quid infra spem, ad Vespasianum Imperatorem Plinij
maioris illud cogitent: Homines sumus. Tu interim hisce ingenij mei pri-
mitijs, & antiquitatum libamentis tantum indulge, ut labori plurimorum
iudicio non prorsus inuiti euentus respondeat, donec fortunantis Deo aetas tem-
pusque meliora reddat. Vale, ac faue.

Reverendissimi Sacri Quaesitoris iussu PATAVINA MONUMENTA Sertorij
Vrsati viri natalibus ac virtute clarissimi attente perlegi. In qui-
bus non modo quidquam comperi, quod Religioni, ac moribus fraudi ef-
fet, verum multa animaduerti, quibus sanus lector eruditior fieret, & me-
lior. Multiplici doctrina pascere ingenium licet, ac per literatos lapides,
saxisque descriptos patriæ annales retro acta secula cum voluptate lustra-
re. Sed & præceptis quoque salubribus formare animum hæc Monumenta
poterunt, tituloque defungi. Quanta eorum dementia, qui mortalitatis
fæcem, ac sordes marmore componunt, vt carius putrescant? Quanta va-
nitas sperantium posse hoc pacto prorogari nomen, ac memoriam sui in lon-
gum extendi? Quasi extincti cineres sepulchrorum ruina non cumulentur:
quasi tumulos obducta tellus non sepeliat: quasi non moriantur & lapides.
Quota pars reliquiarum veluti naufragij de iniurijs annorum, ac temporum
gula restat? Truncus statuarum populus, fatiscentes tabularum crustæ, se-
mela columnarum frustra, cipporum fragmina minutatim expugnata, & quæ
olim vias superbe prætexebant monumenta late agris disiecta, & obruta,
aratri effossa, vt vere monumentum colatur, ruderibus excepta, atque
ab ipsis Manibus reuulsa, situ, muscoque obrita, obliterata, oblimata, ma-
gnarum arborum stirpibus diffusa, trita rotarum orbitis, rursus veluti in
ludibrium fundamentis reddita, suggrundiorum stillicidijs, fluminum mar-
ginibus, viarum stratis, vrbis purgamentis destinata, alieno sepulchro
adstituta, translata toties errantibus Vmbris, & iactata. Nulli pedes in
frontem, nulli retrò, nusquam ambitus, & maceria: nihil sacri, & religio-
si. Quota inquam pars de Infernis his sedibus superest? Quæ restat cuius
est? Cassa nomina, ignoti in patria tituli, peregrina inscriptio. Qui illa
posuere ignorantur. Ite nunc & sepulchris fidite, quorum spectatis fune-
ra. Perituris condimur. Mors tandem & tumulos æquat. Hæc qui re-
putauerit, multum huic libro, multum sibi debet.

Octavius Ferrarius.

Noi Reformatori dello studio di Padoa.

H Auendo veduto per fede del Padre Inquisitor Generale di Padoa, come nel Libro intitolato Monumenta Patauina Sertorij Vrsati non v'è cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & medesimamente per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, & buoni costumi, concedemo licenza che sia stampato, douendosi offeruar le Leggi in questo proposito. In quorum fidem &c.

Dat. à 1. Maggio 1652.

{ Vincenzo Gulloni Cau. Proc. Refor.

{ Bertucci Valier Cau. Refor.

Pietro Vianoli Segr.

Die 7. Mensis Martij 1652.

Opus Præfens manuscriptum in folio chartarū 585. cui titulus est Monumenta Patauina Sertorij Vrsati studio collecta &c. Cuius initium Voracissimum omnium rerum &c. & finis & forsan nimis iniuste, fuit pro impressione Paduæ visum, & approbatum, cum in ipso nihil contra fidem, Principes, aut bonos mores constare videatur. Die, mense, & anno quibus supra.

Ita est & ego Pr. Ant. Vercellus de Lendenaria Inquisitor
Generalis Paduæ manu propria.

Nobilissimo ac Eruditissimo Viro
SERTORIO VRSATO P. P.

OPVS

DE PATAVINIS MONVMENTIS

In lucem edere paranti.

VRS A leui teneros lingue molimine natos
Lambens, conciliat partibus ore decus.
His maiora tamen longè miramur in VRS A,
Quæ facit ingenio viuere saxa suo.
Natura sint ista quidem miracula; at illud
Diuina fuerit non nisi mentis opus.
Quid mirum? Hircanis non hæc venit VRS A cauernis,
Sed delapsa polo nobile stemma dedit.
Diruta mole sua, vel temporis acta ruinis,
Iam cecidere solo tot monumenta vicum;
Splendidiora tuis surgunt hæc marmora scriptis,
Atque his luce datur nobiliore frui.
Qui saxis VRSATE potes producere vitam,
Aeternum reddent hæc rediuiua decus.

Hieronymus Sanctafophia Medicinæ Theoricæ
in Patrio Gymnasio Professor.

Attica iam sileat dæcta mendacia mentis,
Gens hodierna parit, veraque monstra videt.
Saxa trahi in cūmulum dulci restudinis ictu,
Fama refert; cygnus Thesalus author adest:
Arte sua veniunt lapides, glomerantur in vnum,
Vrbsque solo agresti turribus alta patet.
Somnia Graia hæc. At Patriæ miracula vera;
Inclita SERTORIO Fama perennis erit.
Hic veteris splendor, nostra quoque gloria gentis,
Est Citharæque potens, est calamoque valens;
Conuocat illa feras; en huius marmora tractu
Marmora concurrunt, marmora clara simul
Hic oculi spectent tum claram turribus urbem;
Vrbs viget in turri, quæ caput orbis erat;
Hoc opus est turris, turris molimina gestans
In tacitum Lethes, falciferumque senem,
Astra petens turris, moles miranda per æuum;
Audax haud iactet plus Babilona labor.
Cedat prisens honos, cedant miracula vana
Memphis, seu Cares, aut Ephesinus ager.
Omnis in Euganea plausus stat mole superbus;

Inque uno trinum connumeratur opus.
 Mūnera celsa thori si illustra mausolea?
 Coniux fata viri marmore sculpta colit.
 Barbara Pyramidum vel te miracula captant?
 Nobilium saxis fulget imago Ducum.
 Templum non Trivia, sed Fama hoc dicit sacrum;
 Et quot sunt lapides tot simulacra viro,
 Huic condignus honos, qualem sua nomina possunt:
 SERTORI cingant. *AVREA SERTA* camam.

Franciscus Forzadura.

Subiecta Euganeis collibus, inclita
 Stirpis Dardaniae filia, manibus
 Surgens nobilibus; divitijs potens
 Aures urbs Pataui applica.
 Tu, que conspicuis culta scientijs
 Diffundis celebres undique glorias;
 Tactasque innumeras ingenio viros,
 Qui mittunt radios polis.
 Aeternas equidem tollere adoras
 Multorum poteras praeferito die.
 Multorumque potes laudibus euehi
 Hoc, quo tempore vivimus.
 At haec praecipue tangere pectora
 Sit decreta tibi, quam veneror libens:
 Quam miratur Iber, Gangis & incol:
 Quam SERTORIVS exhibet.
 Noscis, vestibuli postibus inclita
 Qua olim dirigeres signa; securium;
 Cristarum capitibus; claustraque ianuae,
 Puppis; sprenla; parmulae.
 Noscis, quas tulerint atria imagines
 Majorum, celebri sanguine nobiles;
 Has stantes croceo sanguine; cerco
 Has fictas medicamine.
 Vtique illis abacus splenduit verans
 Lactans Romuleos vincere imaginum
 Maiestate, pios; atque frequentia;
 Quae secreta replerant
 Tectorum; lapides, & laquearia.
 Nec te diffugiunt marmora, litteris
 Exsulcata senum; gestaque sensibus
 Nostris prisca sonantibus.
 Illic, linor edax si quis ademerit
 Discursus seriem, mens penetrat nona,
 Inuitoque nonis tempore gentibus
 Famam restituit Patrum.
 Sed non mira tamen concino. Spiritum
 Qui reddit viduis sanguine cordibus,

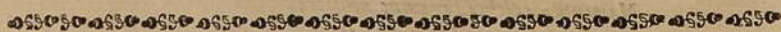
Consumptis etiam litterulis potest
 Sensum reddere marmorum.
 Hæc per te recinunt ignis Achillei
 Consumptum validis viribus Ilium,
 Atque Antenorei regis ad Euganos
 Adventum Pataui patris.
 Stella restituis carmina grandia.
 Annalesque sacri cernere Iuij
 Toros fas populis; Romuleos duces
 Qui reddit celebres polis.
 Atque hinc gesta patent magna Penatium
 Maiorum, ut reliquis, sic tibi principi
 Factorum, celebri tangere gloria
 Dignorum patrias novas.
 VRS AT E innumeris restituens decus,
 Quod languebat adhuc temporis invidi
 Linore; & taciti sorte silentij,
 Quod lingua eminuit sonos.

Petr. a Pedec. Bellun.

Dum veterum monumenta novas extollis in auras,
 Obruta Cimmerijs, que iacuerunt locis;
 Agnoscunt veterum cines decora alta parentum,
 Agnoscunt magnos, quos imitentur anos.
 Dumque labore tuo maior splendet auorum
 Fama, tibi scriptis clara trophæa paras.
 Digna cedro pandis, Diuum molimina tentas,
 Dum superum est mortem vincere, & invidiam.

Observantiæ monumentum
 Franciscus Salinerius Pat.

Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον Κύριον
 ΣΕΡΤΙΟΡΙΟΝ ΟΡΣΑΤΟΝ
 τὰ παλαιὰ τῆ Παταβίᾳ μνημεῖα Ἑλληνικὰ τε
 καὶ Ῥωμαῖα ἀκριβῶς συλλέξαντα.

Mνημεῖα ἐν βραχέσιν γραφίσιν συλλέξατο πάντα
 Ὀρσατός, ἐν ᾧλέσσι πάνσοφος ἐνεσίῃ,
 Ἐυγενῆ ἀρεταῖς συνεμίξατο, αὐτοδίδακτος,
 Τῶνεα τάξῃ ἔχε καὶ νέος ἀθανάτην.
 Ἐυχεο Παταβίαν, σοφίης ὑπερῆρα μετρεῖ,
 Πλέξατό σοι σεφάνην σοῦ παῖς ἑκκλεαῖ.

Observantiæ & Amicitia Monumentum
 Ioannes Matthæus Buffronius.

Del

DEL SIGNOR GIACOMO BONZANINO.

PEr contrastar del Tempo à i rei furori,
Quanti marmi di Frigia al Ciel saliro,
Quanti di Paro, e di Caristo vsciro
Con titoli d'eterni alti stupori.

Vigilie illustri, e Barbari sudori
Di Rodo, e Memfi ah', che distrutti io miro,
Berfagli eretti al Tempo vn breue girò
Di Tempo vi rapì sì vasti onori.

Vn lacerato lin ripara i danni
SERTORIO, e impone al fuggitiuo orgoglio
I freni eterni del gran Dio de gl'anni.

Sia pur scherzo à quest' ire vn Campidoglio,
Che a sferno trae de secolì tiranni
Da le gelide tombe i Busti vn foglio.

Ingenium juvenis Phoebæ Patriæq; dicavi
 Non minus hæc genio, quam fauet ille stylo.
 Nam veterum nostris dum spirant marmora chartis,
 Me patriæ memorem consuluisse juvat.

MDC

IR

De Gmz. sculpsit LI

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.

LIBER I. SECTIO I.

OCCASIO ET FORMA OPERIS.

Genius, Numen nascentibus datum, Deus est, cuius
in tutela, vt quisque natus est, viuunt; si Cenforino
credendum. Is, cum in viuentes maxima potesta-
tem habeat, vitam introsuntibus quid agendum
imperat, ac vnicuique nostrum veluti Pædagogus
datus, hominumque assiduus obseruator constitutus,

*De die Na-
tali cap. 3.*

*Ceb. Theb. in
Tab.
Sen. Epist.
110.*

eos ab vtero matris exceptos ad extremum vsque vitæ diem comitatur.
Nos, Christi Seruatoris imbuti præceptis, verius naturæ propensionem
credimus. Hinc Poeta concinne:

Nauiæ de ventis, de tauris narrat arator:

*Propert. 2.
eleg. 1.*

Enumerat miles vulnere, pastor oues.

Vt nihil de me dicam, in primo adolescentiæ limine, ad antiquorum me-
morias eximia veneratione recolendas, à Genio excitato. Hæc enim,
etsi grauiora studia me detinebant, semper primas sibi erga se partes
obseruantix meæ vindicabant, & cultum eis debitum, quem mihi Ge-
nius suadebat, mente ac sermone non deserebam. Cumque antiqua
Numismata, & quæ insculpta saxis, primum a nimi mei locum occupaf-
sent, circa hæc totus esse decreui. Nostra vero Patavina inter cetera
occasione præbebant: tum quia apud Bernardinum Scardeonium
ciuem nostrum nobilissimum ac eruditissimum, primum, antiquorum
epigrammatum Patriæ nostræ, diligentissimumque collectorem, ipsius
Typographi negligentia forsitan, in eius *De Antiquitate Urbis Patavij*
Libro Primo, Classe Quarta, Titulo De Antiquis Notis non pauca mu-
tila, mendosa, & imperfecta legebantur: tum quia ab eius xuo non-
nulla recens eruta, quam plurima deperdita obseruabantur. At quem-
admodum præ omni studio antiquitas me perpetuo ad magnam sui
admirationem traxerat, Geniusque ad lapidum collectionem impu-
lerat, sic ingenij mei tenuitas ac mediocriter studium, & quidam secu-
li languor ab instituto sapius auocabant: cum vere illud sit, in quo

Petronij querela.

*Qui pelago credit, magno se fanore tollit;
 Qui pugnas, & castra petit, percingitur auro;
 Vilis adulator picto iacet ebrius ostros
 Et qui sollicitat nuptas, ad pramia peccat;
 Sola pruinosis horret facundia pannis,
 Atque inopi lingua desertas inuocat artes.*

Quamobrem res dubia me diu ancipitem tenebat, animique incertus non inani metu reprimebam Genij impetum, amicorum hortatui meam opponens imbecillitatem. Verum quæ me timidam anxiumque reddebant, eorumdem tandem consilia expugnarunt, ut alacri animo opus aggrederer. Nimirum experientia noueram, aliquando posse inter Olores canoros Anserem strepere, & quod in quacunquere

Petron. Sat.

*Non omnibus vnum est**Quod licet. Hic spinas conligit, ille rosas.*

Plenum laboris, fateor, negotium: in quo, si euentus ex voto non responderit, Propertianum illud me excusabit:

2. Eleg. 8.

*Quod si deficient vires, audacia certe**Laus erit. In magnis & voluisse sat est.*

Prodeunt itaque meo studio in vnum collecta veteris xui Monumenta Patavina, quæ vel in Vrbe, vel in agro reperta sunt. Varietas autem inscriptionum ad memoriam certum postulat ordinem; illarum enim, quæ à Scardeonio memorantur, aliæ adhuc supersunt, aliæ profus periere. Quæ etiamnum videntur, partim publicis in locis, partim priuatis in ædibus conseruantur. Nec istæ in vrbe omnes. Multæ enim extra Ciuitatem, ac ditionem Patavinam ad externos translatae hodieque apud eos custodiuntur, vel temporis iniuria profus deletæ sunt. In agro pariter quædam nunc visuntur, quædam minime apparent: tandemque non pauca ex alijs regionibus huc allata: aliæ spuria, ac suppositiua deprehenduntur. Cuiusmodi sunt etiam reliquæ post Scardeonij operam, & ab alijs nostro seculo reperta.

Monumenta igitur omnia, vel Patavinæ Urbis, vel oppidorum, vel Vicorum, tribus libris proponuntur, in sectiones distinctis. Harum prima, quæ spectat ad Ciuitatem, continet Monumenta locorum publicorum: nimirum quæ sunt in Templis, Cœnobijs, Foris. Quæ priuatis in ædibus extant, secundum quatuor Urbis vicos seu regiones, Cathedralis videlicet, Pontis Molendinorum, Altinatis, Turricellarum totidem sectiones conficiunt.

Sexta sectione spectabuntur aliunde Pat. translata; sicuti Septima, quæ aliquamdiu seruata Patavij, ad externos postea fuere transportata. Quæ vero in pagis Vrbi Patau. subditis reperiuntur, Octauæ sectionis erant; tandemque ea, quorum memoria penitus desijt, Nouæ sectioni; Spuria

quibus Prætor, Patricius Venetus, quotannis ius dicit. Alter, operis tertius, Vices cum suis pagis continebit; quales sunt Consylium, Titulum, Arquadam, Miranum, Oriacum, Anguillaria: quibus annis singulis à Consilio Patauino ciuis, Vicarij titulo, ad ius dicendum præficitur. Oppida vero omnia iunctim prodibunt (quandoquidem, Atheste excepto, pauca in alijs monumenta reperiuntur) ordine, quantum licebit, perspicuo, notisque adiectis, si quæ hodie desiderentur.

Quicquid occurrit obscuri, veterum Historicum & Grammaticorum auctoritate, bona fide, sine plagij nota declaravi; illustrium nempe virorum nomina, actiones, dignitates, magistratus cum nostris quandoque collatos; artes præterea, negotiationes, sculptorum quoque errata non raro indicaui. Monumenta amissa, vel à quibusdam diuersa ratione luci tradita, ex alijs collegi: de quibus etiam interdum sententiam tuli.

Ne quid tamen inconsulto; e Patauinis mihi præluxere Ioannes de Nono, Gulielmus Vngarellus nondum publici iuris; quique iam in lucem venire, Albertinus Mussatus, Bernardinus Scardeonius Canonicus & Historicus Patauinus, Iacobus Cauacius Cœnobita Cassinensis, Cœnobijque D. Iustinae scriptor solertissimus, Angelus Portenarius Sancti Augustini Eremita Patauinae Felicitatis Italice conscriptæ auctor; itemque Laurentius Pignorius, & Iacobus Philippus Tomasius Æmonia Praesul, omnes de patria optime meriti: quorum, sicubi opus fuit, sententia nonnumquam candide intercessi; hac tamen lege, ut quisque liberam in hæc mea censuram exerceat, ne meliora lateant.

AD BASILICAM CATHEDRALEM.

Inter sacras & desprimus iure locus Cathedrali debetur. De cuius structura quid certi in tanta de rebus Patauinis scriptorum discrepantia, & post tot erumnas, atque excidia, quæ diu patriam nostram vexarunt. Sunt enim, qui à Tricidio Fontana, anno salutis DCXX. urbis huius Episcopo, à Diuæ Sophiæ Templo, omnium in urbe vetustissimo, in eum, quo nunc visitur, locum translata; alij ab Henrico IV. Bertæ uxoris, & Milonis Episcopi suafu, à D. Iustinæ Templo in media urbe sub annum MLXXX. constitutam putant. Quicquid sit, originem ea antiquissimam certe, ac nobilissimam agnoscit. Terremotu autem anno MCVII. templum hoc deiectum Clerus anno MCXXIV. suis impensis restaurauit, Macilo quodam Architecto; ut testantur carmina, in epistilio vastæ columnæ lateritiæ, quæ secunda à summa templi area progredientibus ad dextram occurrit.

Guliel. Vngarellus M S. lib. 2. Histor. Patau. Ang. Port. de Felic. urbis Paduæ lib. 9. cap. 4. Iacob. Canuacius Histor. Cænob. D. Iust. lib. 1. fol. 33. Scard. lib. 1. class. 2. Porten. ibi.

ME TERRÆ PRIMVS MOTVS SVBVERTIT AB IMO

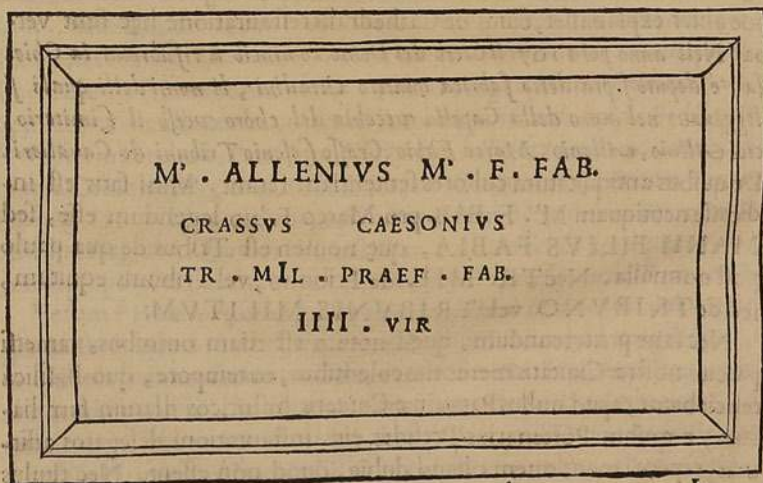
SET MACILI LIMO PVLCHRE ME STRVXIT AB IMO

* ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M.CXXIV. IND. II.

ARTE MAGISTRALI MACILI CONSTRVXIT AB IMO.

Quo forsant tempore, dum fundamenta iacerentur, prisca ibi inuenta fuere munimenta: Quorum primum, in summa area ad orientem olim sita, ac postea Federici Cardinalis Cornelij munificentia in occidentem translata, forsant situm, hodie in pariete prope terram, e regione domicilij Archipresbyteri, literis uncialibus elegantissimum spectatur.

I.

2.
In turri hoc extat Fragmentum.

3.
In sacello D. Hermacore, quod aula
adiacet Episcopali, ara gradum
exornat hic titulus.

..... C. F. FAB. VEIO
TESTAMENTO FIERI IVSSIT

ANTONIA. C. F. VXOR
TERENTIA P. FILIA.

1. M J Quod igitur felix faustumque velit verus sapientię fons, ingenij mei tenuitas proposito instituto limina pandet. Etenim quam primum ad priscorum monumenta me genius impulit, huius ALLENII prænomen diu perpendi, multumque circa ipsum hęstitavi, donec eruditissimi Laurentij Pignori de patria nostra præclare meriti, ac antiquitatum disertissimi Oedipi facula ductus MANIVM esse intelligerem, prout vir eximius in Adnotationibus ad suas Patavinas origines ostendit. Quod prænomen sic inscribatur, quasi ex M. N. A. in unum colligatis compositum foret.

Fol. 172.
Onuphrius
Panun. de
Antiq. no-
min.
De verb. si-
gnif. Lib. M.
De Roman.
Nomin.

Rationem eius dedit Festus in hæc verba: *Manium prænomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit.* Sigonio autem Varronis, Valerij, & Macrobij auctoritate: *Manius dictus est, qui mane sit ortus, aut omnis causa quasi bonus;* & eodem teste M. inscribatur MANIVS ad distinctionem M. qua litera MARCVS designabatur. Quod sane discrimen si advertisset Portenarius, utique monumentum hoc aliter explanasset, cuius de Cathedralis restauratione hæc sunt verba: *Nell' anno poi 1107. il Clero del Domo cominciò à rifabricar la Chiesa, e deputò sopra detta fabrica quattro cittadini, li nomi delli quali si leggevano nel muro della Capella vecchia del choro verso il Cimiterio, cioè Aliuio, Allenio, Marco Fabio, Crasso Cesenio Tribuni de Cavalieri.* De quibus antiquitatum cultores sententiam ferant. Mihi satis est indicasse neutiquam M. F. FAB. pro Marco Fabio legendum esse, sed MANII FILIVS FABIA, quę nomen est Tribus de qua paulo post nonnulla. Nec TR. MIL. de Tribuno, vel Tribunis equitum, sed de TRIBVNO vel TRIBVNIS MILITVM.

Lib. 9. cap.
4.

Nec sane prætereundum, quod notum est etiam omnibus, tametsi parcius nostrę Ciuitatis memorias colentibus, eo tempore, quo Basilica reficiebatur, apud nullos Patavinę Ciuitatis historicos illarum familiarum, e quibus Portenarius Præsides eius instaurationi delegatos affirmat, reperiri mentionem; hand dubie, quod non essent. Nec titulus ille

ille à Romanæ dictionis puritate alienus, quæ reparati templi seculo iam exoleuerat. Imo, quod omnium validissimum est argumentum, Patauii ab Henrico IV. Bertæ vxoris, & Milonis Episcopi hortatu ad Reip. formam in libertatem restituto, Consules S. C. creari cœperunt; Henrico autem vsque ad annum MCVII. superstite, Quatuoruiris iuri dicundo locus non erat.

Scard. lib. 1.
Class. 2.

ALLENIVS] Gentem Alleniam regionibus claruisse nostris, tum hoc monumentum, cum Vicentinum etiam, quod heic exhibeo, satis demonstrat.

V . F
TI . ALLENIVS . FLORVS
SIBI . ET . ALLENIÆ . MVRENÆ
LIBERTÆ . VXORI . ET
FILIIS . LIBER:
SV . O . ET
TI . ALLENIO . TI
IANNO

Merciv.
Hist. Vicen.
lib. 1.

FAB.] Neminem puto etiam antiquitatum noticia leuiter tinctum, qui neget particulam hanc indicare Tribum FABIAM. In omnibus enim monumentis Tribum referentibus, statim post patris nomen, illius, cui positum est monumentum, Tribus designatur: vt testis est Cicero: *Ser. Sulpitius Qu. F. Lemonia Rufus*: & passim in antiquis lapidibus apparet. In Tribum autem FABIAM Patauium receptum fuisse, tum antiquæ memoriæ, cum Scardeonius testatur. Præterea in ipsa Romæ comitijs interfuisse, suffragiaque tulisse, Prætores, Ætarij Præfecti, & Consules, qui in nostris inscriptionibus leguntur, satis declarant. Scio quidem altum inter Patauinorum rerum scriptores, nec sublatum hæctenus dissidium, an Patauium ciuitas fœderata, Municipium, siue Colonia Romanorum fuerit? Nec me fugiunt hinc inde rationes, & auctoritates allatæ; hanc tamen litem meam facere nolo. Sed si quis fortasse contenderit, Patauium Ciuitatem fuisse fœderatam, vnde dictator Consules, Prætores, teste Sigonio fœderatarum Ciuitatum magistratus? Si non Municipium, vel Colonia, cur Duumviri, Triumviri, Ædiles, Augures, Quatuorviri, teste Panuino, officia Municipijs & Colonijs propria? & si sui iuris fuit, cur Patricij, Equitesq; more Romano?

Philip. IX.

Class. 2.

De Antiq.
iur. Ital. lib.
2. cap. 14.
Antiq. offic.
ron. lib. 2. à
cap. 7. vsque
ad 13.

Verum Patriæ meæ hinc quidquam detractum non velim; cuius ego gloria studendum cenleo. Sitamen Patauini Romæ ad magistratus, & quidem summos fuerunt euecti, verisimile est, Patauium Romanis aliquando paruisse. Societatem enim non admittebat Imperium, quod orbem subegerat. Vtra vero gloria maior, vel Ciuitatem nostram mansisse liberam quidem, sed Reipublicæ Romanæ honoribus inferior

rem

rem, vel Consules ex sua gente habuisse, qui Mundum rexere, tantique nominis, ut de Nerone, cum mortem Traiese exoptaret, protulerit Tacitus, quod *virtutem ipsam excindere concupisceret*. Sed de Patria nostra, si meliora quis habet, proferat: me. n. & mea omnia lubens veteri sententiae submitto.

Si tamen, quod omittendum non arbitror, Patauini Romanis aliqua ratione non fuissent subiecti, utique ad Patauinorum seditionem comprimendam in nostras regiones M. Aemilium non misissent: pro ut Liuius in haec verba testatur: *Ex ijs M. Aemilio Senatus negotium dedit, ut Patauinorum in Venetia seditionem comprimeret, quos certamine factionum ad intestinum bellum exarsisse, & ipsorum legati attulerant.* paucisq; interiectis subdit: *Patauinis saluti fuit aduentus Consul: neque aliud, quod ageret in provincia, cum habuisset, Romam redijt.*

CRASSVS] Crassi cognomen ex ijs est, quae a corpore desumpta fuerunt. Ideo Crassos a sagina corporis, & a creando carnes Iridorus appellatos putat.

CAESONIVS] Forsitan Allenius sic dictus, quia ex utero matris mortuae excisus fuit, cum Festo *Caesones* appellentur ex utero matris excisus.

TR. MIL.] TRIBVNVS MILITVM intelligendus, non illiustamen generis, quorum causa apud Liuium anno ab V. C. CCCX. Comitibus Tribunis consulari potestate tribus creandis indicuntur, Sed ut memorat Varro: *Tribuni Militum, quorum terni Tribus Tribubus Ramnium, Lucerum, Tarenisum olim ad exercitum mittebantur.* Horum Asconius Pedianus duo genera statuit. Primum eorum, qui Rufuli dicuntur. Hi in exercitu creati solent. Alij sunt comitiati, qui Roma comitijs designabantur. Porro Tribunus a Tribu vocabatur, quia Vegetio autore Praerat militibus, quos ex tribu primos Romulus legerat: Cumque ex decem cohortibus constaret Legio, prima Miliaria vocabatur; in qua, ut Vegetius ait, *Censu, genere, literis, forma, virtute pollentes milites mittebantur.* Huic Tribunus praerat, armorum scientia, virtute, corporis morumque honestate praecipuus.

PRAE. FABR.] PRAEFECTVS FABRORVM indicatur. Is, ut notat Vegetius, & Pomponius Laetus, omnibus illis, qui ad quaecumque fabrilis officia, etiam cuniculos subterraneos in expugnatione Urbium agendos adhibebantur, praerat. Ideo eligebatur idoneus, ut omnia sciret bene disponere, ac procurare: Nostro forsitan tuo in exercitu. Il s' praintendente del Artiglieria indigitatur. Horum classem collegium Fabrorum Plinius vocat: *Tu Domine dispice, an instituendum putes Collegium Fabrorum; & Collegium Fabrorum apud Nicomedenses constitui.* Quicquid sit, ordo eius antiquissimus sane, ut qui coepit sub Seruio Rege, qui Romanam Ciuitatem

in classes diuisit. Ait Lilius, quod Prima Classis omnes appellati Seniores, ad Urbis custodiam ut praesto essent: iuuenes, ut foris bella gererent, arma his imperata, galea, clypeus, ocrea, lorica, omnia ex aere: haec ut regumenta corporis essent: tela in hostem hastaque & gladius. Addita huic classi duae fabrum centuriae, quae sine armis stipendia facerent, datum munus, ut machinas in bello ferrent.

III. VIR.] QUATUORVIRI quinam essent patris docet Panuinius: Ex Decurionibus singulis annis duo vel quatuor viri omnium suffragijs creabantur, iuxta Coloniae magnitudinem, vel paruitatem, qui II VIRI, vel III VIRI I. D. idest iuri dicundo vocabantur. Hi Consulibus, & Praetorum specie representantur. Inde colligere licet, Quatuor viros in Ciuitate summo officio functos esse. Cuius quidem dignitatis memoriam nulla deleuit aetas; quamuis, pro varietate Principum & status, alijs magistratibus nostra Ciuitas claruerit. Quatuorvirorum autem regimen ceteris diuturnius, & firmiter fuit. Nimirum cum Quatuorviri olim ex Decurionibus eligerentur, ut credere fas est, ex melioribus, & idoneis, Anno MCCCCLXXII Ciuitatis decreto constitutum fuit, ut eligantur quatuor boni ciues, & habitatores Paduae de melioribus, & sufficientiori us Ciuitatis, qui vocentur officiales publicae utilitatis, seu Deputati ad utilia communis Paduae: vbi paulo post additur, quod Generaliter procurare debeant omnia, quae sunt utilia, & honorabilia. Quatuorviri etiam antiquitus cum iuri dicundo praesent, eorum exemplo in Urbe nostra statutum fuit, ut nostri Quatuorviri seu Deputati ad utilia teneantur sedere in officio Cancellariae communis & ibi iudicialiter sedere, audientiam dare in omnibus ad officium suum spectantibus. Ac veluti Quatuorviri illi Consulibus & Praetorum speciem exhibuerunt, ita, ut Quatuorvirorum nostrorum dignitas inter nos esset prima, decretum fuit anno M CD LV. ut Deputati ad utilia inter ciues seculares in actibus, & locis publicis, & sessionibus tam cum Magnificis Dominis Rectoribus, quam aliter, haberent primum locum, sicuti iuridice tanquam primi officiales Communis. Ex quibus omnibus, memoriam Quatuorvirorum antiquorum apud nos durasse, cunctis perspectum opinor: quorum dignitas quanti nostro etiam sit a quo, vel hinc apertum est, quod ad ipsam soli euehantur viri aut nobilitate clari, aut iudicio pollentes, aut aetate graues.

2 C.] Praenomen, quod & C. & G. scribitur, CAIVS est, sumptum a gaudio parentum, ut cum Valerio Panuinius & Sigonius notant. Per G. proferendum esse, etsi per .C. scribatur, Diomedis fide Panuinius, & Quintilianus docet: quod semper virum significare pro certo habendum, nisi sit inuersum. Q. Caiam .n. mulierem tunc denotare antiqua saxa demonstrant; aliquando tamen, unico L. subsequente, conlibertum vel conlibertam; ut videbimus in nostris inscriptionibus.

Hist. lib. 1.

Antiq. Verona. lib. 2. cap. 12.

Ex statuto Patavino M. S. in membranis fol. 16.

Ibi fol. 17.

Ibi fol. 18.

De nom. Antiq. Denom. Roman. Loc. cit. Instit. Orat. lib. 1. cap. 7.

Lib. 1. Class.
4. fol. 8.
Antiq. Roman.
fol. 893, n. 16.

VEIO] vt habet saxum, non VEGIO, sicut est apud Scardeonium, & Gruterum.

TESTAMENTO FIERI IVSSIT] etsi saxum, mutilum forsitan, FIERI IVSSIT habeat, cum tamen multis in lapidibus expressum sit *Testamento fieri iussit*, inscriptionem hoc modo restituere libuit. Monumentum vero post mortem erectum credo, nempe testamento legatum: ceteris enim erectis in vita insculptum fuit V. F. quod omnes interpretantur *uiuens*, seu *uiuus fecit*.

De Antiq.
nom.

3 ANTONIA] Mulieres familiæ nomine appellatas fuisse notum est omnibus, eotamen discrimine, quemadmodum putat Panuinius, ut si una foret, nullum prænomen aut cognomen ei adderetur; si duæ essent, nomine maioris, & minoris distinguerentur; si tres aut plures, nomen Primæ, Secundæ, Tertix, Quartæ adsciscerentur vt suo loco in Liuiana inscriptione patebit; in qua LIVIA T. F. QVARTA legitur.

Lib. 1. Class.
4. fol. 78.
Fol. 755, n. 7

Scardeonio, & Grutero, qui ex illo collegit. F. deest. Non. n. scriptum est ANTONIA. C. VXOR. sed ANTONIA C. F. VXOR

Valer. de
de nom. im.
posit.
De nom. antiq.

P.] PVBLII prænomine, quod vnico P. scribitur, donabantur hi, qui vel prius pupilli facti erant, quam prænomina haberent, aut ominis causa ex pube. Panuinius vero præterea cum Festo Publij prænomen datum dicit ei, qui populo gratus fuit; traditque ab hoc prænomine Publitorum gentem mansisse.

IN TEMPLO ET COENOBIO
DIVÆ IUSTINÆ.

Hanc Basilicam, cuius magnificentiam quisquis intuetur,
 ----- *Stuper, oltutuq; hæret defixus in vno,*
 ex æde Concordiæ ab Antenore erecta, Diuus Prosdocimus, primus
 Patauij Episcopus, Virgini Deiparæ dicauit: Opilio V. C. ad hono-
 rem Diuæ Iustinae in pulcherrimum templum conuertit, pretiosissimis
 que ornamentis uxit. Cœnobium à Longobardis postea in cineres re-
 ductum, Gauslus Præsul Patauinus, ex Transalgarorum nobi-
 lissima semper & clarissima familia, Patauij olim Forzatea, ho-
 die Capilitea nuncupata, Vir summæ pietatis eximiaque liberalitatis
 adeptus famam, inter præcipua pietatis opera vna cum templo repara-
 uit, auxit, & locupletauit. Ceterum hoc ipsum Templum postea terræ mo-
 tu euersum, sequenti vero seculo cœnobium Ezelini militibus
 pro statione destinatum est. Opibus itaque dissipatis vtrumque diu-
 cultum desolatumque stetit, donec Ludouicus Barbus Venetus, anno
 M CD XI, Sancti Georgij in Alga Venetorum Canonicus, huic Cœ-
 nobio restitutus, nitorem primum restituit. Anno tandem M D I
 Eusebius Fontana, Mutinensis Abbas nominatus, magnificentissimi
 templi structuram molitur, & inchoat. Verum ex palustri solo vastæ vli-
 gines, & frequentes aquarum scaturigines magno impetu erumpen-
 tes, destinatas toti ædificio impensas in fundamentis struendis absum-
 pserunt. Moram itaque amouendam suasisit Cœnobitis Bartholomæus
 Liuianus Visinus, Venetarum copiarum Imperator, ipsosq; excitauit, ac
 tantæ molis erigendæ, vt erat architecturæ peritissimus, limites sepius deli-
 neauit. Eo fati sublato, Andreas Crispus Patauinus, Architectus &
 cælator insignis, templi typum efformauit, quem paucis immutatis,
 fabrica hodierna refert.

Augustissimæ huic Basilicæ Cœnobium accessit tam splendidum
 adeoque amplum, vt in vniuersa Italia vix ei par aliud inueniatur.
 Elegantis namque formæ structura est, ambitusque ultra quingentos
 extenditur passus. Monumenta vero templi cœnobijque prisca, quæ
 paucis exceptis subieci, vel ruderibus immixta iacent, vel temporum
 iniuria penitus interiire.

Scard. lib. 1.
class. 1.

Vngarell.

par. 2.

Portenar.

lib. 9. cap. 13

Cauac. Hi-

stor. Cœnob.

D. Iust. lib. 1.

fol. 16.

Portenar.

loc. cit.

Scard. lib. 2.

class. 6.

Cauac. lib. 1

fol. 18. &

lib. 2. fol. 60.

Portenar.

ibi.

Cauac. lib. 4

fol. 194.

Et lib. 5.

fol. 198.

Portenar.

ib. 9. cap.

15.

Cauac. lib.

6. fol. 257.

Portenar.

lib. 9. cap.

15.

idem ibide

I N T E M P L O
 Qua ad Sacellum Sancti Prothocimi pergitur,
 ad dexteram in pariete legitur.

I N C O E N O B I O

²
 In Viridario Novitiorum, Sacelli parieti
 exterius tale fragmentum insertum est.

³
 Pro gradu ostij Culine.

... CAL . S . C
 RVFVS
 AVGVR . PR
 VFEIVS . P . F
 II . VIR . I . D . P
 TES . DV

TARBENIVS L . F . FAB.
 TESTAMENTO FIERI.

4
In cella penaria, quæ per culinam aditur.

G. Goussier sculp.

1. Opilionis hoc monumentum, etsi à Romana elegantia defleat, ea tamen est veneratione dignum, ut merito illi talis debeat locus. *Cauac. lib. 1. fol. 16.*
 Illud è veteris templi ruderibus effossum, in religiosissimi viri memoriam asseruatum fuit, qui Diuè lustinæ templum tessellato opere, Porphyriticisque, & Alabastri lapidibus insigniter decoratum excitaui. *Scard. lib. 3. class. 13. Cauac. lib. 1. fol. 19.*
 OPILIO fuit vir quidem abiectis temporibus, ad excubias tamen Palatinas electus. Qui multo amplius crescere potuit, nisi fides sub audivissima remunerationis sterilitate iacisset, dixit Cassiodorus. Aetium V. C. patrem habuit eodem teste: dummodo, ut caute obleruat accuratissimus. *Vngarel. M. S. par. 3. Portenar. lib. 9. cap. 12. Variar. lib. v. num. 41.*
 Cauacius pro Carpilione, quod mendosum, reponas Opilione. Cassiodori n. epistola ad Romanum Senatum, in qua Theodoricus Rex ipsum collaudat, & patris eius merita commendat, hæc memorat: *Variar. lib. 1. n. 4.*
Patricio Aetio pro inuanda Republica magna fuit caritate sociatus. Quem tunc rerum Dominus propter sapientiam sui, & gloriosos in Republica labores, in omni consilij parte sequebatur. Ad Atilam igitur armorum potentem cum supradicti filio Carpilione legationis est officio non irrite destinatus. Vbi minime mirum, si pro Opilione imperiti illorum temporum librarij Carpilione scripserint, vocum affinitate decepti. De Carpilione autem nec historie, nec illorum temporum facti quidquam prodidere, at de Opilione plurima: Consulem. n. cum cum Vincomalo fuisse Anno Christi CDLII, & Marcellinus comes, & Cassiodorus, & Panuinius vnam nimes testantur: imo Cassiodori verba sunt. *In chron. sub indic. 6.*
 OPI.

O P I L I O E T V I N C O M A L V S

His Consulibus Acila in sedibus suis moritur

Quę textum epistolę hactenus corruptum satis indicant.

Eum nequaquam Patauinum fuisse, firmiter affirmare non vereor

Lib. 3. ex Panuinianis fastis, qui habent

FL. VINCOMALVS. V. C. FL. OPILIO AETII F. V. C.

De rebus
Geticis n. 59
Io. Bapt.
Egnat. in
Valerian. 3.

Aetium vero fortissimorum Mæsiorum stirpe progenitum in Dorostena ciuitate à patre Gaudenio Iornandes ostendit. Quare si Aetius non fuit origine Patauinus, utique nec Opilio eius filius. Falsum proinde monumentum, in parietibus summi Templi D. Iustine, ad arę maioris dexteram, ipsi in hanc formam erectum

MEMORIÆ CLARISSIMI VIRI OPILIONIS PICCAVRI NOBILISSIMI PATAVINI PATRIS PATRIÆ PATRITIIQVE ROMANI QVI CVM IMPERATORE HADRIANO CIRCA ANNUM CHRISTI CXXXVII DIVINO AFFLATV VETVS QVOD ERAT CONCORDIÆ TEMPLVM DIVÆ IVSTINÆ MARTYRI CONSECRASSET AMPLISSIMO HOC A FVNDAMENTIS ADDITO AC PLVRIMIS OPIBVS DITATO MONASTERIO IN AVGVSTISSIMA CELLA DIVÆ MARIÆ VIRGINI DICATA PROPE BEATVM PROSDOCIMVM VOLVIT SEPELIRI MONACI CONGREGATIONIS CASSINENSIS MEMORES POSVERE M D L X I.

V. C. INL. P. P. ADQ. PATRITIVS] Quę à me sic leguntur: VIR CLARISSIMVS INLVSTRIS PRÆFECTVS PRÆTORIO ADQVE PATRITIVS. Alijs rationibus omissis, modus iste scribendi satis superque declarat, inscriptionem modo exhibitam non vacare suspitione: Opilionem nempe non vixisse Hadriani temporibus, neque Patauium tunc accessisse. Hadriano enim imperante, ac succedente etate in monumentis magni viri non vocabantur INLVSTRES PRÆFECTI PRÆTORIO ADQVE PATRITII. Illius vero Imperatoris quo nitor Latini sermonis non ita erat offuscatus, ut pro illustri atq; Patricio INL. ADQ. PATRITIVS scriberetur. Sed quod omnium maximi facio, nulli Fasti Opilionem Hadriani temporibus, sed Imperatoribus Cęsar. Fl. Placidio Valentiniano, & Fl. Marciano Augustis Consulem designant; ut iam monui anno Christi CD LIII. cum Hadrianus vi. idus Iulij anno salutis CXXIIX. excesserit, ante Opilionis consulatum CCCXV. Imo, cum formulam illam, qua magni viri Illustres declarabantur, apud Cassiodorum reperiam, fortasse tunc temporis, vel paucis ante annis modus iste dicendi inualuit. Opinioni meę Notitia dignitatum vtriusq; Imperij ad stipulari videtur in hæc verba: *Illustris vero epitheton quando inuentum sit non constat, id serius institutum esse videtur.* Sed de Opilione atq; men-

Panuin. in
Fast.
Cassi odor. in
Chron.

Marcell. lib.
Panuin. cō-
ment. 2. Fa-
stor.

Variar. lib.
6. n. 11.

Panciroi. in
comment. in
Notit. vtri-
usque imp.
cap. 2.

mendosa eius inscriptione, fusc apud Cauacium & Portenarium.

lib. 1 fol. 16.
lib. 9. cap. 13
Etyolog.
lib. 9. cap. 4.
coment. in
notit. vtri.
u. 3. c. 2.

V. C.] VIR CLARISSIMVS Senator erat Isidorus. Primi ordinis Senatores dicuntur Illustres, secundi Spectabiles, tertij Clarissimi. Titulu istu valde antiquu Pancirolus scribit: Clarissimi nomen primum Senatoribus est attributum, quod iam imperante Tiberio introductum erat. So- lummodo Patritij Clarissimi erant, si recte Guerrinus Piso Soacius: Sub Augustis Senatorij ordinis homines, ab equite & plebe obscuriore Clarissimorum titulo seiungi capere. Vnde & senatorum liberi omnes Clarissimi dicebantur. Ordo iste precipuos magistratus habebat, inter quos primus Consularis.

De Roman.
& Venet.
Magist. inter
se compar.
n. 3.

INL.] INLUSTRIS, vt veteres scribebant, Senatorum titulus erat, post reliquos serius, vt modo dixi, inuentus. Huius etiam ordinis certi erant magistratus: nempe Prefecti, Palatij, Comites, & alij quamplurimi; de quibus ad Notitiam vtriusque Imperij lectorem remitto: vt & de Priuilegijs Illustrium, & Clarissimorum; nec non ad Cassiodorum, de modo, quo viri illustres designabantur. Illustres omnes Clarissimorum quoque titulo gaudebant, idque efficiebat auctoritas Senatoria; at non e conuerso Clarissimi omnes Illustres salutabantur, quia hic titulus suas dignitates habebat, quas adeptus qui non esset, Illustri non dicebatur. Clarissimi enim epitheton ordinem Senatorium significare, Illustris vero administrationem Guetrinus Soacius putat.

L. si Senator
& l. 1. c. de
dignit. lib. 12
Pancirol.
oper. iam ci-
tat.
idem ibid.
Variar. lib.
v. n. xi.

P. P.] PRO PRAEFECTO PRAETORIO, non pro Patre Patrie, vt aliquibus placet, duas illas litteras accipio. Dignitas haec penes viros illustres fuit, primumque locum habuit; ita vt idem fuerit Praefectus Praetorio, Pomponio teste, qui sub Regibus Tribunus celerum, & sub Dictatore Magister equitum. Cumque, vt Asconio placet, omnis magistratus, cui parebat exercitus, Praetor diceretur, hinc in castris Praetorium Tabernaculum, & Porta praetoria, & hodie quoque Praefectus Praetorio. Ideoque Praefectus Praetorio militibus praerat, & praecipue eis, quibus Caesarum custodia fuerat commissa. Praetorio Praefecti tantum auctoritatis adepti sunt, vt cuncta Imperij negotia tractarent. Testis sit sub Tiberio Seianus. Constantinus vero immensam Praefectorum potestatem in plures distribuit, ac diminuit, & pro duobus quatuor constituit. Attamen viguit ita semper eorum fastus & auctoritas, vt de Praefecto Praetorio apud Cassiodorum ita Theodoricus Rex verba faciat: Quaedam huic dignitati, & nobiscum iura communia sunt. Qui hanc in rem plura cupit, legat Cassiodorum, & Pancirolum locis iam dictis.

L. 1. c. vbi se
nat. vel Cla-
rif.
De Roman.
& Venet.
Magist. in-
ter se com-
par. n. 7.

Comment.
in notit.
vtriusque
L. un. ff. de of-
fi. Praef. Praet.
L. viros C.
de Palat.
sacr. largit.
lib. 12.
De Magist.
Rom. cap. 8.
In 3. Verri-
nam.
Pancirol.
coment. in
notit. vtrius-
que cap. 5.
Variar. lib.
v. n. 3.

A D Q.] Forma dicendi corrupti seculi pro ATQVE, vt in duobus Stilichonis monumentis Romae positis apud Gruterum videre est.

Fol. 412. n.
3. & 4.

PATRITIVS] Romulus condita Roma, rebus diuinis rite administratis, legibus datis, alyloque aperto Urbis magnitudinem crescere perspicuens, vt narrat Lilius, cum iam virum haud pauciter, con- filium

Histor. lib. 1.

filium deinde viribus parat. Centum creat Senatores, siue quia numerus satis erat: siue quia soli centum erant, qui creari patres possent. Patres certe ab honore, patricijque progenies eorum appellati. Vnde Ovidius.

*lura dabat populo Senior: finitaque certis
Legibus est atas; unde petatur honos.
Et medius iuuenem non indignantibus ipsis
Ibat: & interior si comes vnus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit: selectaque corpora Patres
Dixit: ad hos Urbis summa relata noua est.*

S. Fastror.

Plutarch.
in quest. Ro-
man. n. 76.
Etyolog.
lib. 19. cap.
34.

Horum proprij & quidem tantum calcei Lunati erant; & si Isidorus vera profert, Patricios calceos Romulus reperit IIII corrigiarum, assutaque Luna. Iis soli Patricij utebantur. Luna autem in eis non fide-
ris formam, sed notam centenarij numeri significabat, quod initio Patricij Senatores centum fuerunt. A Conscriptis hisce Patribus qui ortum duxerant, Patricij omnes dicti sunt, Romana Republica vigente. Verum Imperio in Orientem translato, in constitutionibus recentiorum Imperatorum, Patricij Imperatorum consiliarij, quasi eorum patres, vocati sunt, honoresque Patriciatus ab Imperatoribus mox ut datus fuerit, in vita tempus reliquum homini sit coeuius, ornatus indiuiduus, cingulum fidele, quod nescit ante deserere, quam de mundo homines contingat exire, quemadmodum scripsit Cassiodorus in promotione ad dignitatem Patriciatus.

Niceph. Ca-
list. Hist. Ec-
cles. lib. 13.
cap. 1. 4.
L. fin. C. de
Consul. lib.
xii. Variar.
lib. v. n. 2.

HANC BASILICAM] *Basilica* ἀπό τῆς βασιλείας, hoc est regē dicta: Basilicum, regale, Festus ait. Vnde Isidorus: *Basilica* prius vocabantur Regum habitacula, unde & nomen habent. Nam βασιλεύς rex, & Basilica regia habitationes. Nunc autem ideo Diuina templa Basilica nominantur, quia ibi regi omnium Deo cultus, & sacrificia offeruntur. In Basilicis ipsis ius dicebatur Romæ, inter quas maxime erat consular, lib. 1. Ipicua Pauli, de qua Staius:

Lit. B.
Etyolog.
lib. 15. cap. 4

*Et laterum passus hinc Iulia templa uentur,
Ihinc belligeri sublimis regia Pauli.*

Lib. 5. epist.
21.

Item Iulia, de qua C. Plinius secundus: Vlpia, quæ in numismatis Traiani tam argenteis, quam æreis conspicitur; aliæque multæ, de quibus apud P. Victorem de regionibus Urbis, & apud Panuinium in Vrbe Romæ.

SANCTÆ IUSTINÆ] Vitaliani, non Regis, ut male quidam opinati sunt, sed Patricij Patauini, summi inter primos, & Perpedignæ eius vxoris filia fuit Iustina, precibus Sancti Prosdocimi primi Patauini Episcopi suscepta: qua de causa Vitalianus, & Perpedigna sacro fonte abluti sunt. Parentibus defunctis, à Nerone Christi Sectatoribus

toribus infenso Maximianus quidam Patauium missus, Iustinæ Christianum cultum profitenti, post varias sed irritas minas, pectus gladio transfigi iussit, nonis Octobris, Imperij Neronis anno duodecimo, aut decimo tertio: si Portenario credendum.

Scard. lib. 2.
Class. 6.

Lib. 9. cap. 2.

In Animad.
& Not. ad
Mon. Patauij fol. 390.

Lib. 37. cap. 42.

Cap. 39.

Characteres crucibus appensi annos videntur indicare eruditissimo ciui nostro Iacobo Philippo Tomafino Aemoniæ Præsuli, viro antiquitatum peritia nulli secundo, ad Patriæ suorumque ciuium gloriam nato, maximæque apud me semper auctoritatis. Motus forsitan fuit verbis Ioannis Pierij Valeriani in Hieroglyphicis: *Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hanc fuisse figuram* Ω : quod & obseruatur apud omnes antiquarum notarum interpretes, & ex ijs, quæ ad dicta lib. 37. c. 38. subnectit idem Pierius: *Quod si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in leua eiusdem indicijs superinducta sit, ut signo * facto digiti ambo, quantum fieri potest, extendantur, indice tanquam horologij cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur.* Sed cum annorum supputatio, quæ ex illis Characteribus, iuxta eius explanationem, vel ex alia quapiam interpretatione resultat, nequæ cum annis Urbis conditæ, nequæ cum fundatione Patauij, aut cum annis salutis, vel cum Consulatu Opilionis, siue cum structura, aut restauratione templi conueniat, quid sibi velint characteres illi, libere me fateor ignorare. At cum me Datum esse cognoscam, feliciori cuiquam Oedipo huius ænigmatis enodationem libentissime committo. Sunt tamen, qui existiment, notas illas nihil aliud esse, quam A & Ω , quibus principium & finis in sacris literis denotatur, interposita salutari crucis nota: quæ literæ etiam in nummis Christianorum Imperatorum inferioris æui cernuntur: ita tamen, vt à dextro latere præponatur omega, postponatur alpha; scilicet vt respiciat ad sinistram latus, in quo vtraque litera ordine suo collocatur. Quem morem priscorum fuisse Christianorum, aperte denotant ipsorum monumenta, è cœmeterijs Romæ effossa: in quibus à cruce pendentia A & Ω conspiciuntur: vt in *Roma subterranea Bossij* amplissime deprehendi potest.

2. Fragmentum, quod sequitur, fortassis non ita pridem repertum fuit, cum fundamenta porticus, qua ad sacellum patet aditus, ponerentur. Nimirum visæ heic absides, & loculamenta latericia politi operis, obeliscorum fragmenta, tabulæ lapideæ decempedales, aliæque vetustatis monumenta: quæ omnia fuissent effossa, ni periculum edificijs impositis obstitisset. Templo Concordiæ ab Antenore constructo hæc omnia fuisse inserta putabantur. Ceterum pulcherrimis hoc monumentum literis conspicuum se præbet: ex quo, etiam mutilato, Auguralem Patauij dignitatem viguisse constat: Quarum autem Ciuitatum propriæ fuerit, Panuinius & Sigonius ostendunt.

Canac. lib. 5

Antiquit.
Veron. lib. 2.
cap. 12.

De Antiq.
Iur. Ital. lib.
11. cap. 4.

ant. Cornelij Auguris, conterranei nostri splendidissimi, meminit Lucanus.

Pharsal.
lib. 7.

*Eugæneo (si vera fides memorantibus) Augur
Colle sedens, Aponus terris ubi fumifer exit,
Atque Antenorei dispergitur unda Timauri,
Venit summa dies, geritur res maxima dixit:
Impia concurrunt Pompej, & Caesaris arma.*

Not. Atti-
car. lib. 15.
cap. 18.

De eodem Aulus Gellius miranda hæc narrat: Quo C. Caesar, & Cn. Pompeius die per civile bellum signis collatis in Thesalia confixerunt, res accidit Patauij in Transpadana Italia memorari digna. Cornelius quidam Sacerdos, & loco nobilis, & Sacerdotij religionibus venerandus, & castitate vita sanctus, repente mota mente conspici se procul dixit pugnam acerrimam pugnari, ac deinde cedere alios, alios urgere: cadem, fugam, tela volantia, instaurationem pugnae, impressionem, gemitus, vulnera, proinde, ut si ipse in praelio versaretur, coram videre sese vociferatus est; ac postea subito exclamavit, Casarem vicisse. Addit aperte Plutarchus, ipsum e capite detraxisse coronam, non amplius repositurum, nisi de veritate constaret. Quæ omnia post Iulium Obsequentem, sub Consulatu Lucij Pauli, & Caij Marcelli, Cornelius Rhodiginus in Patauinorum gloriam confirmat.

In Vita Ca-
saris.

De Prodi-
gij.

Lib. 7. cap.
27.

Var de Ling.
Lat. lib. 5.

Fest. Lit. L.
Panuin. de
Antiq. Nō.
Hist.
Lib. 1.

L.] Prænomen LVCII denotatur, & est eius, qui primus fuit, qui oriente luce natus est; vel à Lucumonibus Etruscis dictum est: multa enim alia ab his oriri Panuinius tradidit: ut Lucius Tarquinius Priscus, qui Lucumo prius vocabatur, quod idem Liuius affirmat; & Luceres equites, & Tribus Lucerum. quamquam Lucerum nominis & originis causa incerta est, Liuius auctore.

Fol. 924. n. 1

Huic porro inscriptioni nihil superest memoria dignum, nisi quod vitio loci breui ipsi ominari licebit excidium: cum & nostra ætate, literæ vix conspiciantur; & ubi apud Gruterum PA obseruatur, FAB, ut est in saxo, reponendum sit.

4. Inscriptio, quæ quarto spectatur loco, ex arca, in testimonium maritalis affectus posita, ad vnae oleariae usum nunc translata est. Culinam quippe ingressus, si ad dexteram paulo deflexerit, in cella penaria arcam istam videbit inter duas alias: quarum pariter vna, duorum Abbatum, ex Liminia antiquissima potentissimaque Patauij familia, cineribus primum dicata, hodie oleum recondit.

Lib. 1. class.
4. fol. 59.

Nostram vero si quis curiosior expendat, mensuram eius sex pedum longitudine, duorum altitudine, totidemque cum semisse latitudine deprehendet. Hanc reuera vnam Scardeonius geminatam ponit: primamque Ioannis Marcanouæ obseruatione, paucis immutatis, hoc titulo exhibet.

In Templo Divæ Iustine

DOMITIÆ
ATTILIANÆ
CONIVGI QVÆ
VIXIT AN. XLVII
FI. Δ. LÆTVS Δ. VC.
Δ. ET. SIBI N. CCCC
XXVIII

Alteram sua annotatione, quam heic descripsimus. Vtrumq; ve-
ro titulum mutilum, ac mendosum ab eo relictum, ipsumq; & Gru-
terum secutum esse, abunde monstrat nostra delineatio.

Lib. 1. class.
4 fol. 78.
Fol. 778 n. 8.

B. M.] BENEMERENTI Paulus Diaconus legit: BONÆ MEMO-
RIÆ autem Probus, & Aldus P. F., qui etiam BONÆ MVLIERI habet.

De Not. Li-
terar. Lit. B.
De Not.

FL.] FLAVIOS à FLAVO denominatos, nomenq; gentilitium
esse à cognominibus desumptū Panvinius docet. Nomen tamen fuisse ali-
quando fatetur ipse his verbis: *Nomina autem, quæ recentioribus temporibus*

Rom. Lit. B.
De Peter.
Not. Explic.

pro prænominibus usurpata sunt, fuerunt, ut ex antiquis monumentis ob-
servant, AVR. AVRELIVS. CL. CLAVDIVS. FL.
FLAVIVS. quibus addit: *Mos ille non nisi labefactata Republi-*
ca usurpatus, & tantummodo post Diocletiani tempora. Ex quibustem-
pus constructionis arca huius facile elicitur.

De Nom.
Antiq.
Sigon. de
Nom. Rom.

Ñ CCCC XXVIII] Per numerum istum quid auctor monu-
menti intellexerit, prorsus dicere non ausim. At cum in deperditis
rebus, vel ipsa vetustate obrutis, liceat vnicuique quid sentiat libere
proferre; cum nulli scribendi generi venia iustior debeat, quam
Antiquitatum indagatiōi, Valerij Probi & Aldi P. F. fultus auctorita-
te, qui Ñ ita signatum nummum quandoque denotare tradunt, ve-
risimile existimo, in hoc monumentum nummos quadringentos ac vi-
ginti octo erogatos fuisse. Et huius generis etiam est saxum hoc, quod
habet Gruterus, ex Heluetiorum pago Wyler depromptum.

De Not.
Rom. Lit. N.
De Veter.
Not. Explic.
Lit. N.

Fol. 110 n. 3

DEÆ AVENT
T. TERTIVS
SEVERVS
CVR. COLON
IDEMQ. ALL
CVI INCOLÆ
AVENTICENS
PRIM. OMNIVM

Ser. Vrf. Mon. Pat.

OB. EIVS . ERGA
SE MÉRITA
TABVLAM . ARG.
P . . . L . POSVER
DONVM . D . S . P.
EX . HS . N̄ CC . LD . XL

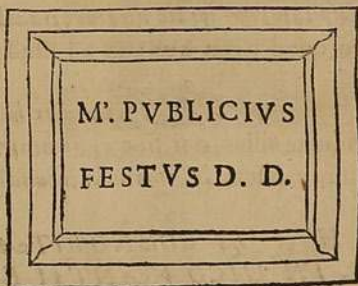
Quæ postremæ literæ, in indicibus ad Gruterum, à Iosepho Scaligero concinnatis, capite *De Notarum, ac Literarum Singularium Vocum Abbreviatarum Interpretatione*, sic explanantur. *De sua pecunia; vel, de suo posuit ex sestertiorum nummorum ducentis quinquaginta millibus quingentis quadraginta* §

DE AVENT
TERTIVS
SEVERVS
CAR. COLON
IDEM . ALL
CALINGE
AVINCENS
EIM OMNIVM

IN MONASTERIO SANCTI STEPHANI.

Ingens ecœnobium, S. Stephano Protomartyri sacrum, à religiosis
 Virginibus sub Diui Benedicti institutione habitatur. Cuius origo
 quamuis parum sit certa, eius tamen antiquitatem perampla decla-
 rant testimonia, in tabellis apud ipsas magna cura seruatis. Sunt nem-
 pe hoc in loco instrumenta censuum, data sub anno septimo Henri-
 ci secundi anno MXXX ad Imperium euecti, Donationum etiam Panuin. 4.
Faslor.
 sententia sub annum Christi M LXIIX. Henrici V. Imperatoris
 in Monasterij fauorem. Annuis vero prouentibus locupletissimum
 maioribus opibus auxerunt Moniales, quæ olim extra OMNIVM Ex Archiu.
Monial. S.
Steph.
 SANCTORVM portam habitabant, vulgo Sancta Maria de Fistom-
 ba huncupata; quæ anno M CD LIX, in D. Stephani Monasterium
 receptæ, bona huc omnia transtulere. Aucto itaque in dies Virgi-
 num numero, ædificium anno M DC XXXIIX ampliatum fuit, Vi-
 cario Capitulari Abbate Albertino Barisonio, Archypresbytero Pata-
 uino, viro generis splendore, atque eruditione claro, &, dum hæc con-
 do, Pontificis Maximi INNOCENTII DECIMI beneficio ad Cene-
 tensem Episcopatum electo; Abbatissa Margarita Polcastra, Protecto-
 ribus Aloysio de Strata Philosoph. ac Medic. doctore, & Vrsato Vrsato
 Equite patre meo: quorum cura dum noua struuntur cubicula,
 huius maxime, utpote antiquitatum cultoris eximij, diligentia saxum
 hoc effossum horti muro fuit impositum.

Votiuum monumentum fuisse Dis Manibus dicatum ex eo credere au-
 deor, quod dum fundamenta noui Templi S. Stephani iacerentur, eo-
 dem ferme loco effossæ sint spectatæ magnitudinis arcæ, in quibus, à
 nostris maioribus proditum mihi est & cineres, & numismata fuis-
 se reperta. Nunquid fuerunt trientes ad Acherontis naulum ori de-
 functorum inditi? In hanc rem Iuuenalis.

At ille

Satira 3.

Jam

*Iam sedet in ripa, tetrumque nouitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore tridentem.*

In area quoque ædium Ioannis Dominici Sala, Medici numquam interituræ memoriæ, e templi huius regione, quam plurimas diuersæ formæ urnas lateritias reperire licuit. Ex quo pronum est credere, locum mortuorum cineribus reponendis fuisse destinatum. Quod etiam innuit, istam inscriptionem sibi à Patre meo traditam expendens, Doctissimus Tomafinus. Vbi silere haud possum, saxum istud minime fuisse repertum in fundamentis Templi, vt ipse habet, cui anno M D XCVII. manus extrema fuit addita; sed in hortis, vbi noua structura anno M DC XXXVIII. fieri cœpit.

*De Donar.
sen Tabel.
Vot.*

*De Antiq.
Nomin.*

*De Famil.
Roman.*

*In Gen. Pu-
blic.*

PUBLICIVS.] PUBLICIAM gentem, sic antique dictam (quãdoquidem Publij antiquitus Poblj vocabantur) plebeiam, & ex ea Consules Malleolum & Bibulum cognominatos fuisse, Panuinius & Vrsinus testantur. Hæc ob C. Publicium Bibulum meruit, vt Senatus decreto ipsi posterisque eius, virtutis, & honoris causa, locus monumenti publice daretur: quem in vrbe concessum fuisse, putat Vrsinus ex inscriptione, quam sub Capitolio in monumento quadrato ex lapide Tiburtino visam ipse exhibet.

*Nonius Mar-
cellus.*

*Lib. 3. cap.
11.*

*Act. 3. Scen.
5.*

FESTVS.] *Faustum & festum his intellectibus discernuntur: etenim faustum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum, & propitium, unde contra infustum minax, & improperum: Festum vero solenniter latum, & feriatum.* Ex quibus opinor FESTI cognomen, vel ex eo ortum; quod, vt ait doctissimus Turnebus in suis Aduersarijs, pro fausto homine, & auspicato, & optato dicatur, translatione ducta à diebus festis; vel ex eo quod notat Meretus ad illud Terentianum in Eunucho.

— — — — — *ô festus dies hominis*

Nempe ex iucunditate illius, qui hoc cognomine fuit præditus: ipse enim illud dictum explicat: *ô homo mihi iucundissime.*

SAXVM IN HORTIS COENOBITARVM S. MICHAELIS, IN VICO VANTII EFFOSSVM.

SAncti Michaelis templum, quod antiquitus Sanctorum Archangelorum nuncupabatur, munificentissimus Gauslinus Transalgar-dus Episcopus Patauinus cœnobitis Sanctæ Iustinae inter cætera donauit; vt antiqua eius donationis tabula, in cœnobij archiuo asseruata, & ab eruditissimo Cauacio ad verbum tradita testatur; Ex qua hæc in rem nostram. Ego in Dei Omnipotentis nomine Gauslinus Patauiensis Ecclesie Episcopus donamus & confirmamus ad Monasterium

*Hist. Cœnob.
D. Inst. lib. 2.
Porten. lib.
9. Cap. 22.*

Sancta Justinae Virginis, & ecclesiam Sanctorum Archangelorum, quae constructa est foris ciuitate Parauij in loco, qui dicitur Vantio, cum suis finibus. Verum cum, extincta monachorum disciplina, ditissimam Diuæ Iustinae Abbatiam Summi Pontifices presbyteris in commendam, vt vocant, concessissent, ijs temporibus est credibile ecclesiam Sanctorum Archangelorum separatam à monasterio Sanctæ Iustinae fuisse, ac electum Præpositum, qui sacris præset; cuius dignitas hodieq; perdurat. Anno tandem M CD LXXIX. cum nonnullis annis prouentibus ædem hanc Sixtus IV. Pontifex Maximus cœnobitis Sancti Spiritus Venetijs eo pacto donauit, vt Præpositum alerent. In prædiolo itaque, quod in vico Vantij possident, anno Christi MDC L. vigesimo die Decembris, cum altius terra foderetur, repertum fuit pulcherrimum, quod exhibeo, monumentum, quatuor pedes altum, vnunq; cum semisse latum, ab omni temporis iniuria intactum: quod in parietibus cœnobij Diui Michaelis Monachi reponendum censuere.

Vngarel.
M.S.p.2.
Portenar.
ibi.

Gie. Geoz. sculpsit.

*De Famil.**Rom.**De Antiq.**Nom.**De Rom.**Nom.**De Antiq.**Nom.**De Rom.**Nom.*

COELIAE] Virini & Panuinij fide Romæ Coelia gens Plebeia fuit, Consulesque, Caldos & Rufos cognominatos, habuit.

A.] AVLI prænominis est nota. Auli vero prænomen, ut Siganonius & Panuinius ex Valerio habent, illi assumebant, qui *Dij̄s alentibus nascebantur*. Addit tamen ex Quintiliano Panuinius, ab olla Aulos prænominatos fuisse; cum ollam veteres aulam dixerint, Fabio teste. E quo prænominē Aulorū gentē emanasse Panuinius auctor est.

OPTATIVS] Videlicet electus ad libertatem, namque idem valere hæc nomina tradit Nonius. Cognomen itaque Optati suscepit iste Aulus Caius, quod fortassis inter alios seruos fuerat ad manumissionem electus. Vel etiam Opratus erat dictus, quia inter seruos per testamentum legatos optatus fuerat, ut antiquitus mos ferebat: hac tamen cautione, ut seruus Optatus, nec optimus, nec pessimus esset.

D. S. F.] Scilicet DE SVO FECIT.

IN. F. P. XX. R. P. XX.] Hoc est IN FRONTE PEDES VIGINTI RETRO PEDES VIGINTI. Quæ dicendi forma paulo post explicabitur.

Mulieris stolatæ hæc est effigies; si stola, ut Isidoro placet, est Matronale operimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in laevum humerum mittitur. Matronarum habitus stola fuit; quamvis Nonias asserat: *Stolam veteres non honestam vestem solum, sed etiam omnem, quæ corpus tegeter, dixerit*. Nam Festo auctore, *Matronas appellabant eas fere, quibus stolas habendi ius erat*. Imo Barnabas Brissonius vir Iurisprudentiæ in antiquam dignitatem restituendæ natus, Tertulliani innixus auctoritati, ostendit meretricibus turpibusque & inhonestis mulieribus stolarum vsu legibus interdictum fuisse: habetque de diuerso matronarum, & meretricum vestitu, elegantissimum tractatum: ad quem lubens lectorem remitto.

*Etymolog.**lib. 19.**Lit. M.**Select. ex**liv. Civil.**Antiq. lib. 1**cap. 4.*

IN PRÆTORIO.

QVo olim loco Manfredæ apud Patauinos familiæ clarissimæ, quæ Fauentiæ, Fori Cornelij, ac Fori Liuij quondam imperauit, ample spectabantur ædes, ingens hodie surgit Prætorium, non tam nostræ Urbis, quam vniuersi orbis miraculum. De quo opinari audeo yaticinatum fuisse Martialem canendo.

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis,

Assiduus iactet nec Babylona labor:

Nec Truiæ templo molles laudentur honores,

Dissimuletque Deum cornibus ara frequens:

Ære nec vacuo pendentia Mausolea

Laudibus immodicis Cares in astra ferant.

*Spectac. lib.
Epig. 1.*

Coeptum hoc fuisse anno Christi M. CC. XIIIX., Prætorio Ioanne de Rufca Comensi, testantur carmina in ostio quodam inferioris fornicis, vulgo (*la Scauezzata*) olim sita.

COMI NATVS RVSCONVM DE GENTE IOANNES

NOBILIS ET STRENVVS PADVAM NVNC FORTE REGEBAT

CVM FVIT ISTVD OPVS VLTVA SPECVLARIA FACTVM

ANNIS MILLE DECËM LAP SIS NOVEM QVE DVCENTIS.

Perfectum fuit mira celeritate anno sequenti, Prætorio Malpileo de Sancto Miniato; vt omnes Patauini Chronologici referunt. Huic operi toti fornicato, lateriteisque columnis sustulto, ducentos quinquaginta sex pedes longo, sex & nonaginta lato, nullique edificio inherenti, non casu seu necessitate situs, sed arte figura Rhomboides data est: vel quia apta magis esset ad vasta edificia fulcienda; cum doceat Natura hominem erectum facilius procidere in terram, quam aliquantisper retractum in modum figure Rhomboides; quæ & opposita latera, & oppositos angulos inter se æquales habet, neque æquilatera est, neque rectangula: Vel quod ibi omnia Mystica obseruentur. Anguli enim eius ita quatuor Cæli plagas respiciunt, vt Æquinoctij tempore Solis orientis radij per orientales tecti fenestras admissi Occidentales fenestras feriant, & versa vice sole occidente in orientales reflectantur, atque solstitiorum tempore per meridionales fenestras versus boreales tendant. Tectum asseribus tegulisque initio stratum fuit, ductisque per medium muris, in tres partes diuisum, stetit vsque ad annum M. CCC. VI. quo tempore, interstitijs manentibus, Palatium deiectum culmine altius extructum fuit, laminisque plumbeis coopertum, Prætorio Ciuitatis Poncino de Picenardis Cremonensi. Ceterum vt in monumento hic erecto adhuc legitur.

*Memor.
Tép. de Pañ.
in March.
Taru. lib. 1.
cap. 16.
Rolad. Chrõ.
de Reg. Po-
test. Pad. an.
1218.*

*Mantissa
adiec. Chron.
Monac. Pa-
duani sub.
cod. an.
Portenar.
lib. 3. cap. 7
Euclid. Ele-
ment. lib. 1.
Probl. 33.*

*Itiner. Ital.
Par. 1. fol. 17
Porten. lib.
3. cap. 6.
Mantissa iã
citat. sub. an.
1306.
Portenar.
lib. 3. cap. 7.
Chron. Re-
gi. Pot. Pad.
sub. an. 1306*

ANNO DOMINI M CCCC XX VRBI NOSTRAE TUNC
 IVS DICENTE PRO SERENISSIMO DVCE NOSTRO
 VENETIARVM IVSTISSIMO PRAETORE MARCO
 DANDVLO D. BENEDICTI PALATIVM HOC REAE-
 DIFICARI COEPTVM EST CVM PRIVS EODEM AN-
 NO SVBITA VIS IGNIS ATQVE INTEREA OPVS
 MAGNIFICVM AC MIRABILE QVOD ANNIS CCII
 INVOLATVM STETERAT SPATIO TRIVM HO-
 RARVM CONSVMPSSSET AD QVOD TRISTE IN-
 FAVSTVMQVE SPECTACVLVM CVM TOTA CIVI-
 TAS NON ALTER QVAM AD COMMVNE ALI-
 QVOD FVNVS CONCVRRERET OMNESQVE SIMILE
 POSTEA REFICERE DESPERARENT STATIM ILLVS-
 TRISSIMA DVGALIS DOMINATIO PECVNIAM OM-
 NEM QVA PVLCHRVS ALIVD AVGVSTIVS QVE
 CONSTRVERETVR EX PVBLICO EIVS AERARIO
 DEPROMENDAM SENATVS CONSVLTO DECREVIT
 CVIVS TANTAE LARGITIONIS IMMORTALE BE-
 NEFICIVM HVIC ORNATISSIMAE INSCVLPI TABV-
 LAE VOLVIT AVREISQVE LITTERARVM MONV-
 MENTIS SEMPITERNAE MANDARI MEMORIAE.

Parietibus ipsum diuidentibus dissectis, vastam in aulam, quae ho-
 die extat, opus mutatum fuit, Iconesque Petri Aponensis ingeniosissi-
 mi cuius nostri studio, ad hominum, sub duodecim signis Zodiaci, se-
 ptemque planetis, duodecim mensium curriculo nascentium, naturas
 indicandas inuenta, per Giustum pictorem insignem restituta fuere: quae
 & nostris temporibus integrae visuntur. Occidentem versus positum
 est T. Livij Monumentum, prout haec delineatum est.

Scard. lib. 2.
 Clafs.
 Portenar.
 lib. 3. cap. 6.

LIVIVS] Liuiam gentem in numero plebeiarum reponit Pan-
uinius: Consules tamen habuit, & quidem clarissimos, Salinatorem,
Dentrem, Drufum, Libonem cognominatos, Patauiq; Summum con-
ciliauit splendorem, quod Liuium nostrum ediderit. De cuius Patria
& natalibus nihil referam; cum & à proposito instituto recedat, &
clarissimorum virorum innumera suppeditent testimonia, qui eum
Patauinum, genere clarum, historiæque parentem declarant: inter
quos de eius gloria hoc vnum Plinij ad Nepotem plurimorum loco
sufficiat. Numquamne legisti Gaditanum quendam, Titi Liuij nomine
gloriaque commotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venis-
se, statimque, ut viderat, abiisse? Vixit Romæ usque ad Augusti de-
cessum, cui summe gratus erat. Post eius vero mortem honoribus an-
nisque defessus, in Patriam reuersus, publicis à Patauinis receptus fuit
acclamationibus: vbi Tiberio Cæsare Augusto III. & Germanico
Cæsare II. Consulibus, anno V. C. D CC LXXI., à partu Virginis
XIX., Imperij Tiberij quarto, suæque ætatis LXXVI. e vita excessit.
Corpus eius haud procul à Concordiæ templo conditum fuisse, & sa-
xum istud, & eius ossa ibi eruta abunde confirmant. Id cum Iaco-
bus Cauacius Congregationis Diuæ Iustine Cænobita, eiusque mona-
sterij Historicus, fide & solertia eximius, fuisse, ac sine fūco, e tabula-
rio depromat, ipsius verba heic apponere opportunum existimaui.

Lib. 2. Epist.
3.

Patauin.
Fast. lib. 2.

Hist. Cænob.
D. Inst. lib. 5.
fol. 218.

Sed nos in urbem reuocat T. Liuius Romane historie parens, & Pa-
tavinorum decus, cuius sepulcrum in nostro cænobio repetum est. Pone Ab-
batis edes, vbi nunc valetudinarium est, ante annos quinquaginta effusus
fuerat antiquus lapis cum epitaphio.

V. F.
T. LIVIVS
LIVIAE T. F.
QUARTAE . L.
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI ET SVIS
OMNIBVS

Hunc Patres in vestibulum templi transtulerant, atque Liuij imagi-
nem appinxerant, quam situ exoletam Andreas Abbas nuper nouauerat.
Marinus Ludouici frater cum sæpe ad eum diuerteret, & aliquod nego-
tium inferret discipline Monachorum, statuit pone Abbatis domicilium
sibi adiculam extruere. Hic dum pro fundamentis altius effoditur, ap-
paruit vetustissimum pavimentum ex quadratis lateribus assabre extru-
ctum.

Etum. Eo diruto reperta est arca plumbea sexpedalis, qua hominis ossa continebantur. Accurrere ex Monachis aliquot, qui meminerant, vel acceperant à maioribus effossum ibi veterem lapidem cum Liuij epitaphio. Inde constans omnium opinio fuit, id esse Liuij corpus. Rolandus Monachus de his actutum admonuit Xiconem Polentonum egregium & eruditum ciuem; qui cum vniuersa lustrasset, in Prætorium rediens, celebriorem apud ciues de Liuij corpore opinionem fecit, mox eo præstantiores aliquot secum traxit. Quidam præueniant, & ex ossibus fragmenta diripiebant. Id quasi ad emulationem reliquiarum Sanctorum Dei impie factum, mouit Vicarium Abbatis, vt de comburendis Liuij ossibus cogitaret. Cæperat iam malleo crancum diffringere, cum negotijs quibusdam grauioribus e Cænobio euocatur. Vix abscesserat, cum Rolandus rogatus à nobilium virorum turba qua confluerat, arcam & ossa T. Liuij patriæ dono dedit: Proceres ac si viuentem Liuium amplecterentur, plumbeum tumulum extulere. Libet illustres viros recensere, qui humeros submiserunt. Alterum arca caput extulit Andreas Dandulus Patricius Venetus, alterum Polentonus, medium subiere Palamedes (Palaminus vulgo) Vitalianus, & Peraghinus Peraga aurati Equites; Alexander de Doctolibus, Io: Franciscus Capilisteus, & Nicolaus Porcellinus Iurisconsulti. Sequēbantur feralem pompam Zacharias Triuisanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus, mox quicumque litterarum studio, vel patriæ charitate tenebatur. Funus delatum est per frequentiora urbis loca in Prætoris regiam, donec publico decreto statueretur, qui optimi ciuis memorie satis prospici posset. Quorundam sententia fuit, vt apud Fanum Sancti Clementis, qua forum respicit, publico ære Cænotaphium T. Liuij e maiore excitaretur. Quidam optimates priuata pecunia Liuium multo nobilius monumentum pollicebantur, si prope eorum ædes liceret ipsius Liuij ossa transferre. Duo potissimum ad eam rem contendebant, Ludouicus Buzzacarinus eruditus ac diues admodum, & Henricus Scrouinius Eques. Attamen publica in Liuium pietati decere visum est, ipsius ossa in augustissimam aulam Prætorij referre, & antiquum lapidem cum Epitaphio adijcere. Hæc Cauacius. Vberius totam historiam complures alij hoc loco persequuntur; quos lector inspicere potest.

Ad publicæ voluntatis decretum loco selecto, ossa Liuij occidentem versus in Prætorij pariete supra ostium, qua nunc Sanitatis officium, vt vocant, aditur, locata fuere: eaque sub rudi simulacro, & ab eius effigie omnino dissimili, hoc epitaphio, à Leonardo Iustiniano Patauij tunc Prætoris addito, condecorata fuere.

Blond. Flau.
Ital. Illus.
Teod. Zuin.
in Method.
Apod. lib. 3.
fol. 273.
Paul. Me-
rid. in Com-
mog. Ital.
Par. 2. lib. 4.
Gerard.
Voss. in Ad-
not. ad Lat.
Hist.
Scard. lib. 1.
Class. 3.
Porten. lib.
3. cap. 6.
Pignor. in
Orig. Pat.
fol. 124.
Tomassin. in
Vita Liuij
fol. 52.

Idem ibid.
Cap. 9.

OSSA

T. LIVII PATAVINI VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO DIGNI CVIVS
PROPE INVICTO CALAMO INVICTI P. R.
RES GESTAE CONSCRIBERENTVR

Anno MCDLI. eximium quoddam Liuij monumentum expe-
tens Alphonſus Arragonum Rex, per Antonium Beuatellum Panor-
mitanum Legatum ſuum, poetam inſignem, à Patauinis brachij os
impetrauit. Eodem tempore Liuij maxilla, æneo orbe clauſa, fornici
Archii Ciuitatis noſtræ appenſa fuit; vbi & hodie ſpectatur. Supra
oſtium vero, vbi oſſa reſoſita fuerunt, illa parte, qua Palatium reſpi-
cit, tale poſitum fuit monumentum.

INCLITO ALPHONSO

ARAGONVM REGI STUDIOſORVM FAVORI
REIPUBLICAE VENETAE FOEDERATO ANTONIO
PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE
ET MATTHEO VICTVRIO HVIVS VRBIS
PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE
EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSI-
BVS QVAE HOC TVMVLO CONDVTVR BRA-
CHIVM PATAVINI CIVIS IN MVNVS CONCES-
SERE ANNO CHRISTI M CCCC LI
KIII. KAL. SEPTEMBRIS

Regis autem deſiderium mors anteuertit; Brachium namque iſtud
à Panormitano vix Neapolim delatum eſt, cum Alphonſus fatiſ con-
ceſſit. Illud itaque Panormita religioſe cuſtodiuit, ac in delicijs ha-
buit dum vixit. Eo mortalibus erepto, cum Io. Iouianus Pontanus pu-
blici muneris, quo fungebatur, à ſecretis Regni ſucceſſor ipſum quo-
que brachium obtinuiffet, exiguo id tumulo, extra delubrum à ſe ere-
ctum, ſub tali inſcriptione condidit.

*Pignor. in
Origin. Pat.
cap. 17.*

T. LIVII HISTORICI BRACHIVM QVOD OLIM ANTONIVS
PANORMITA A PATAVINIS IMPETRAVERAT IO. IOVIA-
NVS PONTANVS MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

Monumentum vero Liuij, quod in D. Iuſtinæ æde conſeruabatur,
anno MDXXXVII. in Prætorium vna cum ipſius oſſibus fuit trans-
latum; vbi noſtra ætate conſpicitur. Apici eius additus fuit vultus e
mar-

marmore, qui penes Alexandrum Bassanum Patavinum seruabatur. Aenea utrinque accesserunt simulacra; e parte dextra Aeternitatis, e sinistra Mineruae; sub primo Tiberis, sub altero Medoacus excurrit: inter utrumque fluuium Lupa Romulo & Remo vbera praebet. Subiectam his simulacris tabulam aeneam Lazarus Bonamicus Bassanensis, vir doctissimus, politicorum literarum in Gymnasio tunc professor celebris, hoc epigrammate decorauit.

ROSSA, TVVMQ; CAPVT CIVIS TIBI, MAXIME LIVI,
PROMPTO ANIMO HIC OMNES COMPOSVERE TVI,
TV FAMAM AETERNAM ROMAE, PATRIAEQ; DEDISTI,
HVIC ORIENS, ILLI FORTIA FACTA CANENS.
AT TIBI DAT PATRIA HAEC, ET SI MAIORA LICERET,
HOC TOTVS STARES AVREVS. IPSE LOCO.

Inscriptionem potro idem subdit.

T. LIVIVS

QVARTO IMPERII

TIBERII CAESARIS

ANNO VITA EXCESSIT

AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Ceterum ne summae erga clarissimum ciuem obseruantiae testimonia deficerent, etiam supra Pratorij ostium, sub magna statua marmorea librum apertum tenente, manumque ori admovente cum hoc symbolo

PARVVS IGNIS MAGNVM SAEPE SVSCITAT INCENDIVM
M maiores nostri hoc monumentum statuerunt.

T. LIVIVS PATAVINVS

HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS
CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE
VIRTUTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT A DEO
ADMIRATA EST VT MVLTIVM ROMAM NON VT VRBEM
RERVM PVLCHERRIMAM AVT VRBIS ET ORBIS DO-
MINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVISE-
RENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROPECTI SVNT.
HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE
BELLOQVE GESSIT QVATVORDECIM DECADIBVS MIRA-
STILI FELICITATE COMPLEXVS, SIBI, AC PATRIAE GLO-
RIAM PEPPERIT SEMPITERNAM.

Veterem Liuij inscriptionem in aula Pratorij positam, aliamque in ædibus Capilliteorum ad Sanctum Danielem, suo loco expendendam, minime ad Liuium pertinere, his verbis demonstrare conatur ingeniosissimus Pignorius. *La iscrizione si come l'ho per antica, così non credo, che appartenga al nostro T. Liuij. Il mio argomento è, che T. Liuij scriuena SIBE & QVASE, non SIBI & QVASI, & così Asconio Pediano, come racconta Quintiliano nel libro primo à capi VII delle sue institutioni oratorie, & questa ò simile peregrinità di ortographia, e di voci, & forse di elocutione era la Patauinità, che Asinio Polione haueua offeruato in Liuij. Quo quidem argumento Liuij monumento nequicquam decedere puto: etenim Asinius Pollio, non ut styli elegantiam extolleret, sed, ut formam dicendi irrideret, acerbe dixit, Liuium sibi videri. Patauinitatē sapere: ut bene Patriæ studiosissimus Tomafinus obseruauit. Pub. Terentius etiam, qui Tranquillo teste, Inter finem secundi belli Punici, & initium tertij natus est & mortuus, multo ante Liuium, in Eunucho loco soli scripsit*

— Mibi sole ridiculo fuit.

Quam dicendi formam obseruauit Clarissimus Clarauallensis Comes Gaspar Scioppius, qui in Patria nostra sibi gratissima aliquamdiu vixit, diemque nuper clausit extremum. Quid apud Quintilianum clarius? *Non E quoque 1 loco fuit: ut Menerua, & Leber, & Magester, & Dijoue, & Veioue, pro Dijoui, & Veioni?* Adde lapides antiquos minime Patauinos in quibus SIBE pro SIBI obseruatur. Talem e Romanis descripsit Gruterus.

DIS . MANIB
M . VINICI . M . F .
SALVIARI
VIXIT . ANN . XXXII
MENS . VI
VINICIA . HELPIS
PATRON . ET
CONIVGI
INDVLGENTISS.
ET . SIBE

Lit. T. De Nom. Imposit. De Rom. De Antiq. Nom. T.] Liuij prænomen TITVS est; vel quod Festo auctore, Tituli milites appellarentur, quasi tituli, quod patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ortum est; vel à Sabino nomine, ut putat Valerius, quem Sigonius, & Panuinius secuti sunt.

LIVIAE T. F. QVARTAE L. HALYS] Hæc quarta Liuij filia fuit, vt iam obseruauit : & , vt docet Panuinius , LIVIA T. F. QVARTAE nupsit L. HALY. sic enim credo cum Scardeonio hæc explananda esse; non autem LIVIAE T. F. QVARTAE LEGIONIS HALYS; vt teste Scardeonio Blondus Flavius de Italia Illustrata censuit. Scardeonius enim vere affirmat, quod Legio non sola litera L., sed LEG. in monumentis exprimebatur; & quod Legio quarta non Halys, sed Scythica erat dicta; vt in quodam ex nostris epitaphijs, in vico Putei Vitaliani sito, suo tempore declarabimus. Sitne vero L. HALYS ille, qui & L. Magius appellatur, generi T. Liuij, Socerique causa laudatissimus Rhetor, de quo Seneca, prudens sileo, cum certi nihil habeam. Eundem tamen esse Scardeonius asserit; Quod autem LVCIVS MAGIVS & HALYS appelletur, minime absurdum videri debet: cum id fere ciuibus Romanis conueniat, vt tribus nominibus inscribantur. Dicitur autem esse HALYS ab HALI flauio & cognomine Hispano, unde forte profectus erat. Pro sententia suæ fundamento epitaphium Saguntinum, ab Achille Statio Lusitano receptum, sed mutilum affert: quod vt integrum habeatur, sic legendum ex Grutero.

De Antiq. Nom.

Lib. 1. Class.

In March. Tarsi.

In Epist. lib. 5. Controv.

Loco citat.

Fol. 778. n. 2

V. F.
C. GRATTIVS
HALYS. SIBI. ET
GRATTIAE. MYRSINI
VXORI. KARISSIM
ANN. XXXXVII
SIBI. ET. SVIS

CONCORDIALIS.] Ex hac voce ea semper mihi fuit opinio, Templum Diuæ Iustinæ non fuisse ædem Iouis, in qua Cleonymi Lacædemonij spolia appensa fuere, vt Blondo Flauio placet; nec Martis aut Iunonis, vt tradit Paulus Merula; sed Concordiæ. Non enim vnum hoc saxum habemus, quod Concordialis dignitatis testimonium præbeat, nempe Sacerdotis Deæ Concordiæ, sed alia etiam, quæ hoc ipsum confirmant. Concordialis autem sacerdos teste Scardeonio, cui lubens subscribo, Patavij fuit magnæ dignitatis & æstimationis; qui nempe præerat Templo ab Antenore erecto: in quo forsitan, postquam

In Ital. Illustr. Loc. cit.

Cosmog. Par. 2. lib. 4.

Scard. loc. cit.

Urbem Patavij sedesque locavit

E

Tca

*Aeneid. 7.**Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit.**Hist. Lib. 10.*

Et quoniam de Cleonymo mentio incidit, non possum præterire festiuium nauium certamen, quod singulis etiamnum annis apud nos tamquam vrbi peculiare celebrari in flumine solet, originem haud dubie sortitum ab illo, quod fuis Cleonymo duce Græcis, Patauij ob publicam lætitiã fuit editum. Et hinc ait Liuius; *Patauij monumentum naualis pugne eo die, quo pugnatum est, quotannis solemnĩ certamine nauium in flumine oppidi medio exercetur.* Vnde & mihi persuadeo eandem pugnandi formam retineri. Patuæ enim nauiculæ, sex robustissimorum remigum impulsu incitate, ex aduerso sibi committuntur; in prora viri lanceis armati, asserem, densissimis clavis infixis munitum, scuti loco prætendentes consistunt; qui validissimo impetu tandem in se mutuo irruunt, dum alteruter in aquas deijciatur. Hoc autem celebre spectaculum diebus festis Pentecostes plerumque peragitur.

PATAVI] Vox ista, quæ loco Patauij heic habetur, monumenti huius antiquitatẽ eruditissimo cuidam viro suspectam reddit; quod nec publice profiteri est veritus. Verum enim vero facili negotio mihi dubium tolli videtur; cum Virgilius ipse, qui T. Liuij temporibus vixit, *Pataui* loco Patauij scriptum reliquerit; vnde quidni hoc etiam in monumento toleretur?

*In Origine
Patav. cap.
17.
In Vna Liu.
Cap. 10.*

De capite vero supra Liuium hoc monumentum posito, quod Pignorius Cn. Lentuli Marcellini effigiem referre putat, consulatur eruditissimus Tomasinus.

35

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.

LIB. I. SECT. II.

REGIO PRIMA TEMPLI CATHEDRALIS.

Ocis publicis iure succedunt priuatorum ædes, quæ, quotquot prisca monumentis sunt conspicuæ, iuxta quatuor regiones Ciuitatis commode perlustrantur. Prima inter eas occurrit ad occidentalem vrbs partem; altera ad pontem Molendinorum septentrionem versus; pontis Altinati tertia ad orientalem plagam pro- tenditur; quarta tandem Turricellarum meridiem spectat.

PRIMA REGIO

APVD IOANNEM GALVANVM
I. C. INSIGNEM.

PRiuatas ædes lustranti iure merito primus occurrit Ioannes Galuanus, Ciuis Patavinus, Iurisconsultus disertissimus, atq; patrio in Gymnasio cathedræ criminalis eruditissimus possessor. Pollet enim vir eximius non modo iurisprudencia, in qua nulli est secundus, sed etiam penitiori eruditione, antiquitatumq; peritia vere primus habetur in patria, magnaque celebritate fama eius vniuersum orbem gloriose peruagata est. Inter antiquitatum cimelia itaque, quæ augustum muzeum in eius ædibus in vico Sancti Spiritus pone Obicijos erectum ornant, numismata innumerabilia, statuæ, aliaque quamplurima, quæ prisorum ingenium ostentant, obseruantur: præ ceteris tabella ænea ignotis characteribus signata, ac fragmentum quod sequitur, religiose custodiuntur.

I

II

1. Huius tabulæ, quam eruditorum contemplationi subijcio, Athanasius Kirkerus, Societatis Iesu ornamentum, penes quem multiplicis scientiæ stat imperium, epistola, disertissimo Io. Rhodio, viro doctrina morumq; suauitate eximio, quem summo semper amore colo, scripta, luculentissimam promisit explanationem. Faxit Deus, vt infinita profundissimæ eruditionis opera, quæ mirando summus iste vir ingenio parturit, ea temporum diuturnitate perennent, vt & amicis, & Reipublicæ literariæ in horum characterum, ac symbolorum enodatione sufficiat, quum ferme solus hanc molem sustinere valeat.

Ego quidem, si inter densissimas tenebras conijcere licet, tabellam hanc votiua suspicor, ex foramine, cuius generis varia in eiusmodi veterum tabellis obseruauit. Tale quidpiam sedentis icon videtur significare: forsan & characteres ipsi, quorum significationem à doctissimo Kirkerō desideramus.

2. M. VAL. PASTOR] Quod est MARCVS VALERIUS PASTOR. Fragmentum hoc lateritium, quinto ab vrbe lapide in prædiolo nostro, quod Vicus *Casalis Serugi* vulgo cognominatur, viginti abhinc annis, inter varia tegularum atque vrnarum fictilium rudera erutum, Parens meus eruditissimo Galuano donauit, ratus monumentum hoc nusquam dignius habitum iri.

PASTOR] Hoc cognomen eadem ratione, qua Ouiculæ, & Caprarij, ex viri conditione depromptum videtur. Pastor autem vocatus fuit, vt notat Torrentius, vir doctissimus, ad Suetonium in Augusto: *Qui & aratores, & coloni, & agricolæ, & pastores saepe à Cicerone* Cap. 42. *atque alijs appellantur, non quod ipsi vel ararent, vel pascerent, sed quod obstricti publicanis circa eadem negotia versabantur, eo utiliores Reipub. quo in opere quisque suo diligentius negotiabatur.* Cognomen proinde illud non vile, vt illud Caprarij, sed nobile censendum. Hac mente quoque Seruius in Virgilium: *Pastor vt Rex, & re vera* Aeneid. lib. 12. *pastor est & ductor exercitus;* vnde eodem quoque libro subdit: *Proprie magistri sunt militum; Pastores, pecorum. Sed reciproca sunt iste translationes. Nam ductor militum pastor vocatur, vt diximus supra, & magistros pecorum diximus.*

Nec poetarum duntaxat vel doctiorum hominum hoc fuit cognomen, vt placuit Virgilio,

*Vt Linus hæc illi diuino carmine pastor,
Floribus atque apio crines ornatus amaro
Dixerit,*

Ecloga. 6.

sed & Deorum nonnulli ita sunt nuncupati: vnde Poeta de Apolline ipso, vt mittam alios;

*Te quoque magna Pales, & te memorande canemus
Pastor ab Amphryso*

Georg. lib. 3.

IN ÆDIBVS OBICIORVM.

Istæ ædes, quæ non procul ab Episcopio visuntur, olim Nigrorum; seu Rogatorum fuere; quæ gens vtraque summa semper nobilitate claruit. Nigra enim de Nigris, ex sua antiqua familia sola superstes, cui amplissima dos obtigerat, Antonium Obicium illustrissimum virum, Luca (vbi maiores ipsius imperauerant) oriundum, ob singulares corporis & animi dotes, eximiamque virtutis æstimationem Patauij reliquis omnibus, à quibus in matrimonium fuerat ambita, præposuit, anno MCDXXII: ex quo in hunc vsq; diem Obiciorum splendidissima familia, non minus antiquitate & opibus, quam viris præclaris insignis, Patauij floruit. Et certe si omnes recensere in animo esset, quamplurimæ non sufficerent pagina. Satis sit itaque dicere, quod hodie inter numerosissima amplissima istius familiae sydera emicat nulli secundus Pius Æneas Orciani Marchio, qui ad maiorum decora amplianda natus, nostro æuo suam familiam, in qua primum locum obtinet, tum heroica indole, cum literarum & armorum gloria, longe lateque illustrat. In his itaque ædibus e regione portæ in rudifixo hæc inscriptio legitur.

VXORI
M. ALLIO. M. F. FESTO
FILIO
HOSTILIÆ. C. L. SEVERÆ
N. F. F. N. S. N. C.

M.] Prænomen MARCVS designatur, quod ijs imponebatur, qui Martio mense in lucem venire, Valerio, Panuino & Sigonio testibus; Manliæ familiæ neutiquam. Siquidem teste Festo, Manliæ gentis decreto nemo ex ea Marcus appellatur: Quod M. Manlius qui Capitolium à Gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusque est. Quam inhibitionem & Antonia genti post Antonij III

VIRI mortem factam Panuinius ex Plutarcho docet.

ALLIO.] Allia familia eadem cum Aelia, siue Ailia, Plebeia, sed antiqua fuit, maximisque magistratibus clara, & Consulibus præcipue; vt in Capitolinis patet monumentis.

Vrfm. de Fam. Rom.

HOSTILIAE] Hanc gentem Hostiliam, ab Hosto Hostilio Sabi-
 norum aductus Romulum belli duce, ac postea ciuitate donato exor-
 tam, duplicem, patriciam, & plebeiam fuisse, ac in Patriciam Hosti-
 lium prædictum, & Hostilium Regem relatos ex Dionysio, & Luitio no-
 to; in Plebeia Consules varios, Mancinos, Safernates, Tubulos, Catones
 cognominatos deprehendo.

Hist. Lib. 1.

Fast. Lib. 1.

C. L.] C. L. LIBERTAE. *Libertus vocatus, quasi liberatus: erat enim iugo seruitutis addictus. Libertorum autem filij apud antiquos Libertini appellabantur, quasi de libero nati, ut ait Isidorus. Forma libertatis impertiendæ seruis manumissio dicebatur; qui tribus modis manumittebantur; aut si quispiam seruus assentiente, vel iubente Domino nomen suum in censum detulisset; aut si à Domino seruus testamento liber legatus fuisset; aut si virga in serui caput à Prætore imposita, quæ vindicta vocabatur, in libertatem esset vindicatus; sic enim Cicero, si neque censu, neque vindicta, nec testamento liber factus est, non est liber. Modum vero manumissionis Festus sic tradit. Manumitti seruus dicebatur, cum Dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud membrum tenens dicebat: Hunc hominem liberum esse volo: et emittebat eum è manu. Seruo autem, Prætore se sistente subdit Sigonius, quod Prætor vindicta, id est virga, eiusdem serui capiti imposita, ita dicebat: Dico eum liberum esse more Quiritum. Inde conuersus ad Licτόrem addebat: Secundum tuam causam, sicuti dixi, ecce tibi vindicta. Tum Licτόr accepta à Prætore vindicta caput serui percutiebat, faciem palma tergumque verberabat. Quibus actis nomen manumissi in acta à scriba referebatur. Sed circa manumissionis solemnia elegantissime eruditissimi Iuris Consultorum Coryphæi Brissonius & Cuiacius.*

Erymolog. lib. 9. cap. 4.

Topicor. lib.

Lit. M.

De Iudic. lib. 1. cap. 13.

De Formul. lib. 8.

In Partitill. ad lib. 40. tit. 2.

De Iudic. lib. 1. cap. 13.

Omittere tamen hic nolo eum Sigonio, quod hæc manumissio aliquando pro tribunali Prætore sedente, aliquando vero in transitu, Prætore aut lauandi, aut gestandi, aut ludorum causa prodeunte, peragebatur. Erant & alij manumittendi modi; nempe inter amicos, per mensam, & per epistolam; sed sic manumissi serui, ex lege Iunia Norbana, minorem libertatem consequantur.

Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 4. c. 10.

Ioz. Ros. Antiq. Rō. lib. 1. cap. 20.

Hist. lib. 24.

Sed & libertate donati capite raso pileum gestabant, libertatis insignem. vnde Luitius de Seruis, qui Volones dicti, à Gracho post Hannonem deuictum libertate donatis: *Ante suas quibusque fores prolata omnia pileati, aut lana alba velatis capitibus volones epulati sunt.* Sic in antiquorum Imperatorum numismatibus libertatis typus spectatur dextra tenens pileum. Adhæc, quemadmodum pueri nobiles bullam, ita Libertorum filij lorum ex collo gestabant. Liberti in quatuor urbanis tribubus, quæ rusticis ignobiliores erant, suffragium ferrebant; sicut & libertini libertorum filij ad aliquod tempus: at paulo post legem tulit P. Sulpicius Trib. Pleb. L. Sylla. Q. Pompeio Cofis.

Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 6.

*Paul. Mau.
de Legib.*

Coss. ut in omnibus tribubus Libertini suffragium ferre possent. Non licebat tamen Senatoribus, nec eorum filijs, vxorem libertinam ducere sub dignitatis iactura, vt docuit idem Manutius.

Idem ibid.

SEVERAE] cognomina non tantum viris, verum etiam mulieribus antiquitus indita obleruo; nam eadem erat cognominum necessitas apud mulieres, quæ apud viros habebatur: ideo à moribus hæc mulier Seuera dicta.

N. F. F. N. S. N. C.] Septem hæc literæ cum Scaligero penitus ignotæ sunt mihi. Ipse enim in indicibus ad Gruterum, cap. de notarum, ac literarum singularium, & vocum abbreviatarum interpretatione, litera N., eas inexplicatas relinquit. Vnde quid mihi post tantum virum? cuius maiores (vt & hoc patriæ gloriæ accedat) Patavini fuerunt; vtpote qui teste clarissimo Scioppio e Bordia familia, ad hunc vsque diem vigente, originem traxere.

IN AEDIBVS CONTARENORVM.

Pone templum Cathedrale versus pontem Sancti Ioannis, è regione Siluaticorum, quorum hodie familiam Benedictus, Medicus & Eques, non tam in Patauino Gymnasio medicinae summus, ac dum hæc scribo, supraordinarius declaratus professor, quam omnium nostro ævo medicorum facile Princeps exornat, ædes Nobilium Venetorum de Contarenis, vulgo *dal Scigno*, satis amplæ, conspiciuntur, in quibus hæc monumenta apparent.

In parietibus aræ in rudi saxo.

V. F.
 L. AELIVS L. F.
 FAB. MACER
 VI. VIR SIBI ET
 L. AELIO ANTIGON
 LIB. CONSORTI
 ET
 P. SALTIO MYSTICO
 AMICO
 SALTIAE EVTICHIAE
 H. M. H. N. S.

*In parte vero huius saxi,
 quæ in pariete conditur,
 receptum est hæc esse
 inscripta.*

L. S. M. C.
 I N. F. P. XXI.
 R. P. XXVI.

2

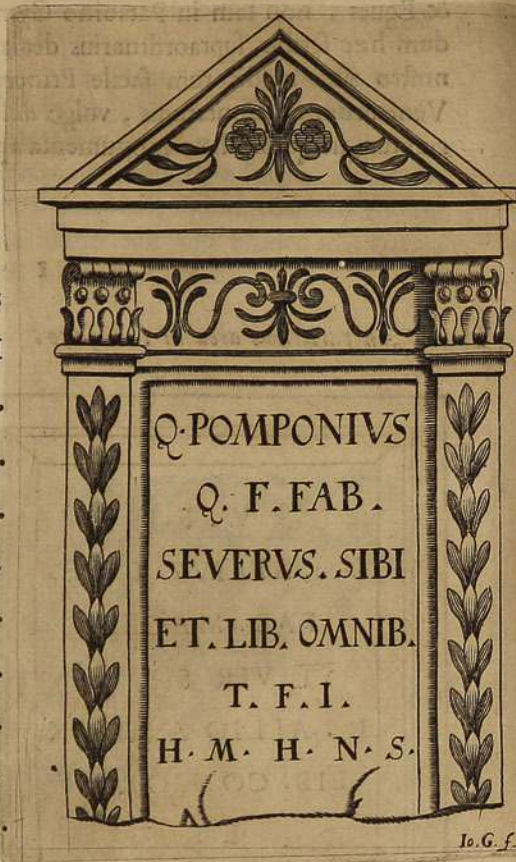
*Ad Dextram ianua
 horti.*

L. CAEDIVS
 L. L. EROS. SIBI
 ET LIBERTO HIL..
 ET LIBERTO AC..

F Ad

*Fragmentum rude eximia
magnitudinis.*

L . CANIVS FESTVS . . .
C . AVFIDIVS . CANDI
DVS . C . VVILIVS Q . F .
CERVIVS . . . LISP . . . AD
LECTI . DECVRIONES
CONSVLVERVNT . VI
NONAS MAIAS . IN .
RIA
.
.
.
STRABO C . ACILIVS .
QVOD
.
.
.

I. V. F.] VIVVS, seu VIVENS FECIT, ab omnibus explicatur
AELIVS.] Plebeia familia Aelia, alias Allia, de qua iam di-
ctum est.

MACER.] Cognomen ex eorum numero, quæ ab habitu cor-
poris desumuntur; ortum nempe à gracilitate.

VI. VIR.] Magistratus SEXVIRORVM Romæ creabatur,
quoties aliquid munus difficile Reip. impendebat, in quo præcipua aliquo-
rum opera fidesque exquirebatur, ubique multum studij cura que opus erat,

ait Alex. ab Alex. In Coloniae etiam & Municipijs Sexviro electos Pan-
 uinius ostendit: imo apud ipsum legitur. *VI Vir Senior. VI Vir*
Junior. VI Vir Urbanus. & inter Sacerdotes Municipales, & Co-
 loniarum apud eundem reperiuntur, *VI Vir Augustorum. VI Vir Au-*
gustalis. VI Vir Augustalis, & Flaminalis. VI Vir Junior, & Au-
gustalis. VI Vir Senior & Augustalis. Quos omnes Magistratus, &
 Sacerdotia lapidum testimonio confirmata apud eum loco citato no-
 tare est. Præterea Sexviro Præfecturarum apud Sigonium inuenio:
 Præfecturæ namque, Festo autore, ea appellabantur in Italia, in qui-
 bus & ius dicebatur, & ruidina agebantur, & erat quedam Resp. ne-
 que tamen magistratus suos habebant, in quas legibus præfecti mitteban-
 tur quotannis, qui ius dicerent. Quarum genera fuerunt duo: alterum,
 in quas solebant ire præfecti quatuor (sex virum pro populi suffragio crea-
 ti erant) in hæc oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturum, Liter-
 num, Puteolos, Acertas, Sueffulã, Atellum, Calatiam: alterum, in quas ibant,
 quos Prætor Urbanus quotannis in quæq; loca miserat legibus, ut Fundos &c.

Qualis esset Sexviralis magistratus, Alciatus declarat hisce verbis:
Sextum viri, & ipsi de his quæ ad Rempubicam pertinebant solebant co-
gnoscere. Ex quibus credere est, magistratum istum potius ad iura
 tuenda institutum fuisse, exceptis tamen Sexviris Augustalibus, de qui-
 bus suo loco, nostris in lapidibus.

MYSTICO] Myticum à Mysterijs depromptum, nempe
 quod in arcanis Deorum sit; vnde Mysticos illos dictos vult Bulen-
 gerius, qui arcanorum principum conscij essent: propterea Myticus
 iste forsitan a singulari fide in non propalandis secretis.

AMICO] Mos antiquorum erat, loco sepulturæ delecto
 in cippis designare, quibuscum sepulchri ius commune habere vel-
 lent. Propterea PVBLIO MYSTICO AMICO, ceterisque in monu-
 mento expressis, sepulturam communem destinavit auctor.

EVTICHIÆ] Cognomen quod fortunatam fœminam significat.

H. M. H. N. S.] Id est HOC MONVMENTVM HAEREDES
 NON SEQVITVR sic in Gruterianis indicibus Scaliger, ut consta-
 ret, ad quos ius pertineret sepulchri; vnde Horatius.

Mille pedes in fronte trecentum cippus in agrum

Hic dabat: hæredes monumentum ne sequeretur.

Quod fortasse notavit Alex. ab Alex. Reliqui vero in agris quisq; suis,
 aut in fundo suburbano, seu auito, & patrio solo ex S. C. Gn. Duilio
 Conf. Romæ humari consuevere. In quibus sepeliendi licet toti genti fa-
 milie ius esset à principio, postea ut in familiam ius sepulchri non
 descenderet, recentiore cura prouisum fuit. Mos ille ad hæc vsque tem-
 pora durat, ut passim in nostris sepulchris obseruatur.

L. S. M. C.] Scaliger. LOCVM SIBI MONVMENTO CEPIT: si

F 2 post

post tantum virum quidpiam licebit, dixerim, LOCVM SVI MONUMENTI CVRAVIT, vel CONSTITVIT.

IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.] Quæ ab omnibus leguntur: *Cicer. de leg.* IN FRONTE PEDES VIGINTI VNVM, RETRO PEDES VIGINTI SEX. Ne mortui homines in vrbe conderentur, lege XII. tabularum cautum fuit: *Hominem mortuum in vrbe ne sepelito, neue vritio.* Ideo scriptum reliquit Alex. ab Alexandro, vt iam vidimus, quod omnes in agris suis, vel in fundo auito, seu suburbano Romæ humari consueuerant: propterea & hodie Patauij vicum suburbanum habemus, nostra lingua *Terra negra* vocatum, quem sepulchris destinatum fuisse, notat omni laude maior Pignorius noster, hisce verbis. *La nostra terra negra è senza dubbio da l'antico, & perche seruiua à sepelire comunemente, però s'è chiamata con voce mezza latina, & mezza greca Terra nera: Quod Strabonis auctoritate confirmat, qui ait. Postea est Necropolis, & suburbanum, in quo horti plurimi sunt, & sepulchræ, mansiones condiendis mortuis idoneæ. Terræ autem nomine sepulchra communiter appellabantur: hinc Tibullus,*

*Et bene discedens dicit, placideque quiescas
Terraque securæ sit super ossa leuis.*

In Adnot. ad Pat. Origin fol. 168. Cum igitur in agris mortuorum corpora conderentur, venditori agri ingens erat probrum, non apud se iura sepulchrorum retinere, teste in orationibus Cicerone: *Cui de tanto patrimonio prædo iste nefarius, ne iter quidem ad sepulchrum patrum reliquisset.* Et ideo miser ille agricola apud Apuleium, auaritia diuitis cuiuspiam, qui terram eius totam sibi vindicauerat, omnibus bonis spoliatus, *vt suo saltem sepulchro paternum retineret solum, amicos plurimos ad demonstrationem finium, trepidans eximie corrogarat.*

Metamor. phos. lib. 9. Locus sepulchrorum sacer declarabatur antiquis legibus. *Vbi corpus demortui hominis condas, sacer esto: & alibi: Ne quis vestibulum aditumve ad sepulchrum vsu capito:* vt Paulus Manutius in suo de legibus refert. Ideo ne totus ager cineribus destinatus videretur, in iuris cippis pedum mensuram adnotabant veteres, tum vt, quantus locus à fronte, à latere, à tergo seu retro sacer purusque relinquendus esset, cognosceretur, cum etiam vt area sepulchralis ab omni parte suum liberum haberet accessum. Quod suo tempore in lege dedicationis areæ sepulchralis videbimus; quæ olim Patauij in Buzzacarenorum ædibus, nunc Atheste apud solertissimum antiquitatum cultorem, eximiumque Senatorem Venetum Georgium Contarenum religiose custoditur.

Fol. 143. Frons monumenti erat, quæ viam, vel agri limitem tangebatur; pars posterior, quæ agrum respiciebat. Pro copia, & angustia opum maior, & minor erat sepulchræ locus; vnde suum adeo paruum designat Propertius.

Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor,
 Accipiat Manes paruula testa meos:
 Et sit in exiguo Laurus super addita busto,
 Qua regat extincti funeris umbra locum.

Monumenti autem pars, quæ agrum respiciebat, illa erat, quam in cippis antiqui denotabant per illas voces. RETRO. IN ARGVM, nec non aliquando IN PARTEM POSTERIOREM: ut aperte hoc Aquileiense monumentum demonstrat, quod legi in ædibus Illustrissimi Comitis Ioannis Iosephi de Strassoldo consanguinei mei omni elogio dignissimi, quas ibi possidet.

LITTOCVS
 SEPVLTVRÆ
 GENTILIVM
 VETERANOR
 IN . FR . P . XXV .
 IN PARTEM
 POSTERIOREM .

Loca tandem frequentiora monumentorum erant secundum viam. Varro de memoria loquens habet. *Monere ab eodem, quod is qui monet, proinde sit ac memoria. Sic Monumenta quæ in sepulchris. Et ideo secundum viam, quo pratererentes admoneant, & se fuisse, & illos Mortales.* & Iuuenalis.

De Ling.
 Lat. lib. 5.
 Sat. 1.

— — — Experiatur, quid concedatur in illos,
 Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

Item Propertius.

3. Eleg. 14.

Di faciant, mea ne terra locet ossa, frequenti
 Qua facit assiduo tramite vulgus iter.

2. CÆDIUS] Gentem istam hisce regionibus non fuisse obscuram antiqua saxa demonstrant, ac præcipue Gruterianum, quod sub hoc titulo haberetur: *Padue in Foro Iulij ex Appiano, & Scardeano; item Carolo Sigonio, qui Feltria extare ait.*

fol. 379. n. 5.

F 3 D. M.

D . M

Q . CAEDIVS . P . F . PVB

SEXVIR . TERGESTAE

V . F . VINISIA . Q . F

M A X I M A . V X O R

A P V S I D I A . C . F

S E C V N D A . M A T E R

C . CAEDIVS . P . F

M V F R A T E R

Fol. 34r.
Lib. 1. Class.
4. fol. 63.
De. Antig.
Iur. Ital. lib.
3. cap. 3.

Sed titulus inscriptionis huius, quam cum Appiano, Scardeonio & Sigonio Gruterus Patauij fuisse scribit, animum torquet meum. Neque enim capio, quid Appianus & Gruterus hisce verbis intelligant, *Patauij in Foro Iulij*: siquidem Patauij nullum est Forum, Iulij nomine, & minus in Foro Iulij Patauium situm est; quod olim in Transpadana Italia, nunc in Marchia Taruifina describitur.

EROS Græcum Amoris nomen: vnde ex amabili morum consuetudine forte Amoris cognomen hic assecutus est.

Lib. 1. Class.
4. fol. 50.
Fol. 965, n. 2

Ceterum hoc monumentum cum in paucis variet, idem suspicor, quod Scardeonius apud Diuam Luciam in quadam domo describit, & Gruterus *Ad Diui Luciani* habet.

L . CAEDIVS
L . L . EROS
SIBI ET LI
BERTINAE
ET LIBERTO
. . . . AG.

3 Fragmento sequenti ab iniuria temporis vindicando omnem operam diligentiamque meam impendi; attamen vix quidquam diuinare integrum fuit. Plura namque verba sunt mutila; quæ, vt integra apparerent, restituere conatus fui, literis minoribus in monumento substitutis, atque vtinam omnibus. Quod si nimis audacter id à me factum est, studio conseruandi eiusmodi monumenta venia dabitur.

AVFIDIVS.] De gente Aufidia nihil Vrsinus. Paninius eam plebeijs accenset: apud quem consules ex ea cognominantur Orestes, Tucça, Lurco.

1. Faflor.

STRABO] Cognomen Consulis ex Pompeia familia; fuitque Strabo dictus Cn. Pompeius, Magni Pompeij pater, qui cum Lucio Portio Catone in Bello Marfico anno ab V. C. DC. LXV. occiso, consulatum gessit; quiq; etiam Asconio nostro teste Transpadanas colonias deduxit. Alterius Strabonis pariter Consulis ex Fannia gente cognomen extat in Fastis, anno ab V. C. D XCIIII. vbi C. Fannius C. F. C. N. Strabo in Consulatu reponitur cum M. F. M. N. Messala, & C. Fannius C. F. C. N. Strabo cum GN. Domitio GN. F. GN. N. Ahenobarbo, anno V. C. DC XXXIII.

Panuin. Cõment. in 1. Fast. Comment. in Tifoniam.

Panuin. 1. Faflor.

Ceterum Strabones cognominabantur illi, quorum oculi peruersi ac detorti erant. Isti tamen tanta oculorum acie pollebant, vt Plinius (quod incredibile fermeque ridiculum est) tradat fuisse Strabonem quendam vocatum, qui præuideret C. XXXV. M. pass., solitumque fuisse *Punico bello, à Lilybeo Sicilia promontorio, exeunte Classe Chartaginis portu, etiam numerum nauium dicere.*

Plin. Hist. Natur. lib. 7. cap. 14. & lib. 11. c. 73.

Lib. 7. cap. 21

4. Q.] QVINTI prænomen, quod litera Q. designatur, ab ordine nascendi desumptam, ex Varr. 2. de Analog. Paninius docet, non secus ac prænomina SEXTI & DECIMI. Libeat hic tamen cum isto eruditissimo viro obseruare, prænomina iam memorata, vt & illa, Manij, Lucij ac similia, non omnibus qui DECIMI, SEXTI, & QVINTI, vel qui mane, aut prima luce exorti erant, indita esse; sed primum eo numero vel tempore natos; deinceps vero, etiam alios amicitia, aut discriminis, aliave nonnunquam de causa istis prænominibus appellatos fuisse.

De Antiq. Nomiu.

POMPONIUS.] Pomponiam gentem plebeiam facit Vrsinus, quamuis eam cum Plutarcho à Pomponie Numæ Pompilij Regis filio originem duxisse demonstret. Paninius vero, & Patriciam, & Plebeiam ostendit: Patriciam his verbis: *Post Numam Pompilium Regem fuerunt familia patricie minorum gentium hæ: Pompilia, Calpurnia, Pomponia, Mamercia;* quod ipsum forsitan cum Plutarcho innuit Vrsinus minorumque gentium loco, vt est apud Paninium, plebeiam Pomponiam gentem vocauit Plebeiam vero idem Paninius declarat, vbi

De Famil. Rom. an.

De Antiq. Nomiu.

gen.

gentes Romanæ plebeia ante Augusti Cæsaris tempora literarum serie enumerantur. Quidquid sit, Consularis hæc familia fuit, neque multis tantum Consulibus, sed doctissimis etiam viris illustris: inter quos Sex. Pomponius Iurisconsultus, de quo in Alexandro Severo, cui vir iste carissimus fuit, hæc Lampridius: *Et ut scias, qui viri in eius consilio fuerint, Fabius Sabinus, Sabini insignis viri filius, Cato temporis sui; Domitius Ulpianus iuris peritissimus, Aelius Gordianus Gordiani Imperatoris pater, et ipse re vera vir insignis, Iulius Paulus iuris peritissimus, Claudius Venarus orator amplissimus, Pomponius legum peritissimus.*

In Alex.
Sever.

SEVERVS] Cognomen hoc à moribus tractum esse, facile patet: nam Seuerum à seuo Cornelius Fronto deriuat.

ET. LIB. OMNIB.] Affectus Domini eximius in suos libertos, cum quibus ius sepulchri commune voluit.

T. F. I.] TESTAMENTO FIERI IVSSIT omnes explicant, ut sæpius expressum videbimus.

IN ÆDIBVS BASSANORVM.

IN hoc ipso vico paulo vterius progredienti ædes occurrunt, vulgo *La casa de' specchi* appellata, à politissimis orbibus porphyreicis, iaspide, alijsque pretiosi marmoris speciebus, quibus vndique nitent. Ædes hæc olim Magiorum Bassanensium, Patauij non obscuro genere natorum, fuere. Quos inter Alexander iunior, ad præclari Iurisconsulti Alexandri senioris discrimen, summa cura & impensa non solum eas superbe ornauit; sed vt antiquitatis studiosissimus, ac peritissimus erat, nulli parcendo labori, diligentia, & dispendio, in eis adeo multa antiqua monumenta intus, forisq; reposuit & collocauit, vt, quisquis externos parietes, vestibulum, aream, hortumq; tanto monumentorum numero conspexerit refertum, non immerito miraturus sit, qua ratione priuatus, nec magnæ fortunæ vir tam amplam monumentorum suppellectilem sit adeptus. Quæ namque hæc non sunt columnarum fragmenta vastæ magnitudinis; vna marmorea, inscriptiones Græcæ, Latinæ, alijsque linguis memorabiles; & quid non antiquitatum? ita vt vulgus noster T. Liuij ædem & credat, & nuncupet. Etsi vero Alexandri heredes domicilium hoc Bucinellis ciuibus Patauinis in emphiteusim concesserint, omnia tamen ferme, quæ Alexander collegit, in hunc vsque diem sunt integra.

I

II

C. SEMPRONIUS
Q. F. PRIMVS VIV
OS. F. SIB. ET. VXORI
CLODIAE SECVNDAE
ET. Q. SEMPRONIO
TERTIO FRATRI SVO
INF. P. XXXVI. RET.
P. XXVI. ILLI DE
OS. IRATOS QVO
S. OMNIS COLVNT. SI
QVIS. DE. EO SEPVLCR
VIOLARIT

III

C. OPPIO. C. F. PATRI
RVTILIAE PRIMAE MATRI
CASSIAE L. F. SECVNDAE VXSORI
C. OPPIVS. C. F. T. F. L.
P. OPPIVS. C. F. POLLIO FRATER
FACIVNDVM CVRAVIT.

IV

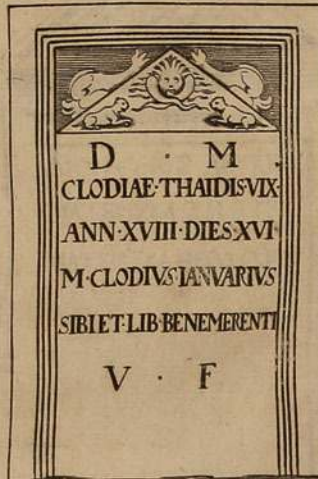
V

VI

VII

VIII

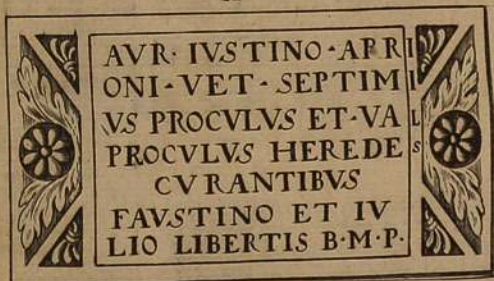
IX

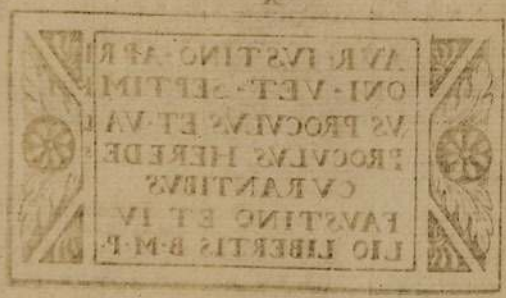
XI

X

G. Georgi f.

xii

D

M

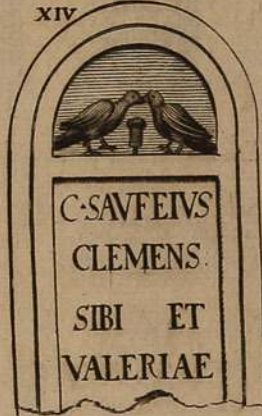
C. VALERIO
 DIODORO
 VIX. AN. XIIX
 C. VALERIVS
 PLACIDVS
 ET VALERIA
 MYRTALE
 PARENTES
 FIL. ET SIBI.

xiii

POPILLIAE
 C. F
 PRISCAE

xiv

C. SAVFEIVS
 CLEMENS
 SIBI ET
 VALERIAE

xv

VETVRIA PRIMIGENIA
 TI. VETVRI. FVSCI LIBERTA
 ANNORVM XXIII
 HIC. SITA. EST
 C. SYNAECIO APRILI

XIII

POPILLIAE
C. F.
PRISCAE

XVII

D. M.

C. VALERIO
DIDORO
VIX AN. XIX
C. VALERIVS
PLACIDVS
ET VALERIA
MYRTALE
PARENTES
HIC ET SIBI.

XIV

C. VALENS
CLEMENS
SIBI ET
VALERIAE

XX

C. SYNACIO AFRICANO
HIC SIBI ET
ANDROMA XXIII
TIETVRI FUGLIBETA
TETVRIA PRINGENIA

xvi

 V · F
 Q · MVSTIVS
 EVSEBES SIBI
 ET CAETRONAE
 PROCVLAE VX·RI
 ET SAVFELO NIGRIN·
 FILIASTRO
 POSTERISQSVORVM
 LOCO · PRIVATO
 IN · F · P · XXX
 IN · A · P · XXX.

xvii

CH·
 ALEX·
 MIL · A · XXVII·
 M·TITIVS
 HONORATVS · HER·
 III · APOL·
 B · M · P ·

xviii

M M
 M · AVRELIO
 MARCELLINO
 CONIVGI
 DVLCISSIMO
 SAVFEIA
 CRISPINA
 CONIVX

xix

D M
 P · MARIO · NI
 GRO · CORVI
 NA · NI · CON·
 VIX · AN · LXII
 MIL · AN · XXV
 III · AESCVLA
 PIO
 ASCLEPIO
 DOTI
 II · COL · VC

Io. Georgi fecit.

IN
VIRG
MARI
D. N. R.
M. A. P.

M. A. P.

IN
VIRG
MARI
D. N. R.
M. A. P.

IN
VIRG
MARI
D. N. R.
M. A. P.

IN
VIRG
MARI
D. N. R.
M. A. P.

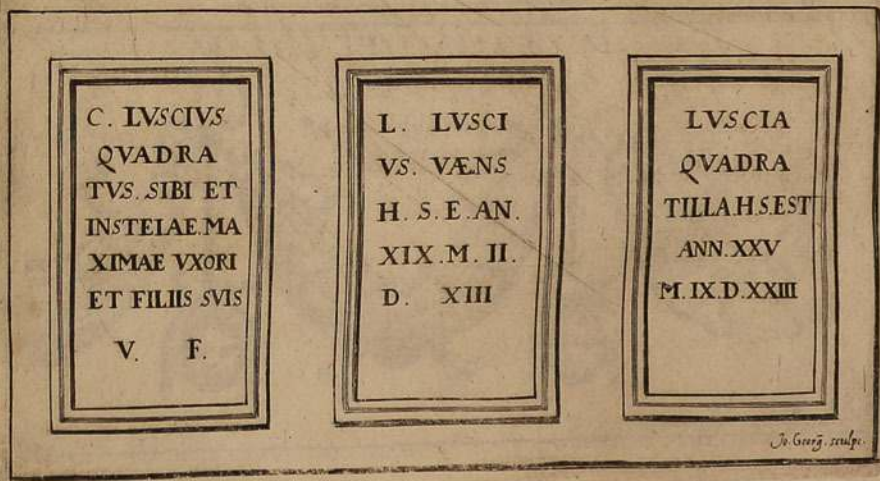
XX

XXI

XXII

XXII

XXIII

Q·AETRI·ROM

MACER·MIL·COR.
X·PRAETOR·E

XXIII

XXIV

XXIV

M·ACVTIO·M·F·ROM.
MARCELLO·C·ACVTIO
M·F·ROM.
SECVNDO

Io. Georgi fecit.

Q. AETRI ROM.

MACER. MIL. FOR.

X. PRATOR.

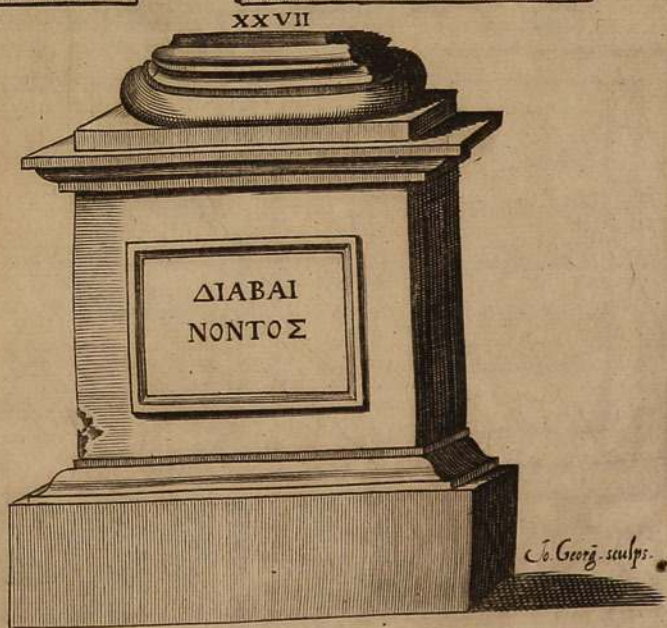
M. AETIO. M. ROM.

MARCELLO. C. AETIO.

M. T. ROM.

SEV. DDO.

I
ΔΙΑΒΑΙ
ΝΟΝΤΟΣ

II
ΤΟΥ
ΑΙΝΕΙΟΥ

III
ΠΕΡΑΣ

IV
ΤΡΟΙΑΣ
ΑΛΟΥΣΗΣ

I
DARBAI
KONTOS

II
DARBAI
KONTOS

III
DARBAI
KONTOS

IV
DARBAI
KONTOS

29

30

C . ASCONIO . C . F .
 FAB : SARDO
 IIII VIR I . D .
 PRAEF . FABR .
 FRATRI
 CVSINTAE M : F .
 SARDI MATRI
 ET SIBI
 ASCONIA . C . F .
 AVGVRINI
 SACERDOS
 DIVAE DOMITILLAE

: ATILIVS
 LACHES ET
 ATILIA . PHOEBAS
 PIENT . B . M . P .
 QVI LEGIS . T . VALE .

31

TERENTIA
 T . F .
 SEVERA
 Q . MINVCIO . F .

I

T. AV.

T. AVRELIVS. T. L. FELIX.
 VIVOS. FECIT. SIBI.
 ET. LIBERTIS. SVIS.
 OMNIBVS. ET.
 CONLIBERTIS. SVIS.
 ET. CONLIBERTAE.
 GRATAE. SVAE
 IN. FR. P. XVI. IN. ARG.
 P. XX
 MON. H. M. N. S.
 DIS. MANIB.

MEMINIA
 SIBI. ET. LEPONIAE
 M. Q. LEPONIORVM
 ET. VNICAE. MATRI. SVAE
 VIVA. FECIT. LOC.
 SEPVLTVRAE. IN. FRON.
 TE. P. XV.

M. ARRVTIO
 M. F. TER. AQVILAE
 III. VIRO. A. A. A. F. F.
 QVAEST. CAESARIS
 TRIB. PL. PRO. COS.
 XV. VIRO. SAC. FAC.

FILIO

D. M
 L. SEVVELLO P. L.
 FLORENTI
 CAECILIO OLCRENI
 C. CASTRITIO C. L.
 CALVIONI
 CASTRITIAE C. L. EVCHI
 C. CASTRITIO. C. L.
 MARTIALI
 LOC. SEPVLT.
 SIBI ET SVIS
 L. DOMITIO THEOPHILO
 IN FR. P. XX. RETRO. P. XXV

36

H A T E R I A E

FELICITATI

A N . X X X I I I

H A T E R I A

I V S T I N A . M A T E R

E T . T . F L . H Y G I N V S

M A R I T V S . P

38

M . L A E P O

N I V S . C . L .

S V R V S

S I B I E T

A I I

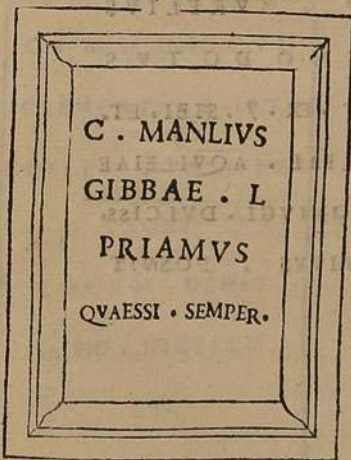
A . . S V R I . L .

A . . . L A E

. . . P O N I O

. E

40

37

L . A R R I V S . T . F .

S E X . V I R

O P I T E R G I

S I B I . E T . S V I S

T . F . I .

39

C . L V C I L I . P . F .

F A B . X X . P . Q V

O Q V O . V E R S .

F A M I L . Q V E

E I V S . P O S T E R .

41

V A L E R I A M A T E R

E T . V A L E R I

. . R I O N I

. . L I B E R T O

I N . F . P . X X . R E . P . L .

I 2 M E R .

42

M E R C V R I O
A V G . S A C R .
I N . M E M O R I A M
C . L A R T I . T A V R I N I
F I L I . P O S V I T

• E L I A M A X I M A
M A T E R . L . D . D . D .

44

POPPA CAVALERINA . ET . ATIC..
MARCELLVS . QVIET . ARSINOO..
AB SOLO FABRICAVERVNT N CCC.

46

• • C . F . F A B . S A . .
• • D O . P . C E S T I . .
• • B R I O . D E X T R O . .
• • D V C E N I O
• • S . P R O V I N C I A . .

43

VIVA F. S. ET. S. L. CAETRO
NIO. L. L. ANDEROVDO. VIRO
L. CAETRONIO. L. F. FIRMO. F.
CAETRONIAL. L. F. PRIMAL. F.

45

CIPIA . P . F . S E C V N D A
F I E R E I . I V S S I T .
L O C V S . I N . F R O N T E . P . X X
I N A G R V M . P . X X V .

47

• • P . A V R E L I V S
• • E N O D O T V S
• • T . E X . 7 . S I B I . E T .
E L I A E . A Q V I L E I A E
C O N I V G I . D V L C I S S .
V I V V S . P O S V I T

P. FLAVIVS Q. F. ROM.
 STABILIS
 ADLECTVS. DECVR.
 SIBI. ET
 P. FLAVIO. P. F. FESTO
 FILIO ADLECTO DECVR.
 ET
 FLAVIAE. TERTIAE
 VXORI. T. F. I.

51

D . M .
 FLAVIAE . QVIN
 TILLAE . P . Q . F . ET
 L . CVRVLLO CON
 IVGI IMPACIENTIS .
 VNA . H . SVPERSTI
 TI . P . QVINTILLVS
 VIX DOLORE . V .
 ET . S . H . M . P . C

52

C . CAESIDI HERME
 ROTIS . ET . CAESIDI
 AE . HORAE . LI
 BERTAE ET COIVGI
 V .

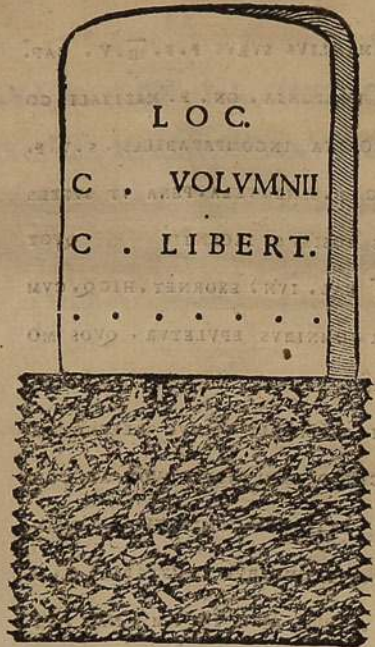
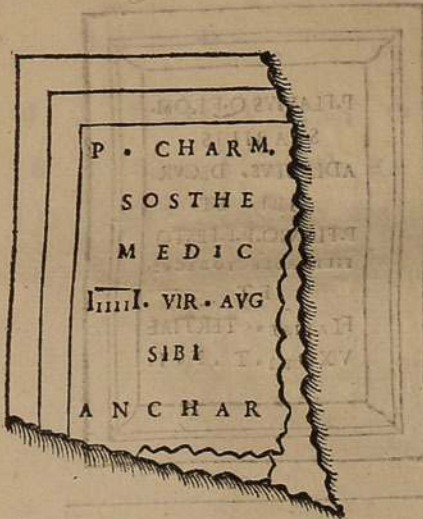
I 3

P. CHARM.

P. MANLIVS SVRVVS P. F. III. V. CAP.
 ET POMPONIA. GN. F. MARITALI. CO
 NCORDIA INCOMPARABILES. S. V. P.
 HAC. F. SINE. VLLA. PENA VT SVPER
 TES ROSIS. S. IACENTIS QVOT
 AN KAL. IVN. EXORNET. HICQ. CVM
 SVR. OMNIBVS EPVLETVR. QVOS MO
 RIENS DAMNET AD TALE POSTEROS
 QVI SVPERERIT. HVC DEFVNCTVM
 NICHILQ IMMVTATO. QVOD AD COR
 PVS ATTINET COMITETVR. QVAN
 . . . ST OMNIBVS IMMVTABILI. F. L.
 . . . IDVM N. S. H. M. NAN. VT
 ORVM ANIMVS STETIT ITA
 TVORVM GINIS. H. IACEAT.

49

C . BRICENIO C . F .
 CLEMENTI . S . ET .
 COELIAE . VOTIENAE
 VXORI
 LOCVM DEDIT
 SALVIO . NIGELLO
 ET .
 SALV . IVCVNDAE

C. TITIVS. STELAN.

M. AGRIPPA

... I. TRA ...
... IERV ...

... AE ... ALE ... LIO
... RIB ... POTE ...

IN . F . P.
XIII . IN
AG . P . XXX

CVRATORIS . .
ILLYRICI . .

61
ΕΙΠΕ ΚΙΩΝ ΤΙΝΟΣ ΑΝΑΡΟΣ ΕΦΕΣΤΩΣ ΣΗΜΑ ΦΥΛΑΣΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΤΝΟΣ ΑΛΛΑ ΤΙΣ ΗΝ ΟΥΤΟΣ ΑΝΗΡΟ ΚΤΟΝ
ΔΙΟΓΕΝΙΣ ΓΕΝΟΣ ΕΙΠΕ ΣΙΝΩΠΕΥΣ ΟΣ ΠΙΘΟΝ ΩΙΚΕΙ
ΚΑΙ ΜΑΛΛΑ ΝΥΝ ΔΕ ΘΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΑΣ ΘΙΚΟΝ ΕΧΕΙ
ACCI.

ACCILIA] Libertæ nomen desumptum ex familia, in qua libertatem adeptæ est. Accilia enim gens plebeia fuit, testibus Vrsino & Paninio, Consularis tamen; & in ea Consules cognomine Balbus & Glabrio.

De Famil. Rom. De Antiq. Nom.

CARTORIO] Carterij nomen, quo aliud Patauij monumentum habemus insignitum, familiæ olim Patauij nobilissimæ cognomen fuit. Cuius originem splendidissimæ Maltrauerforum familiæ describit tum Ioannes de Nono, cum Scardeonius: vnde Cartorium villa, vulgo *Carturo*, hodieque nomen seruat; cui gens Cartoriorum ratione meri, & mixti imperij præfuit; donec sæua Eccellini Tyranni immanitate, Guilielmo Cartorio carceris squallore absumpto, filijque ipsius Guilielmo & Eccelino publice securi percussis, familia hæc penitus euersa fuit.

De Famil. Patau. M. S. in membr. Lib. 3. Class. 13. Scard. ibi.

NON BASSIO nec SIRTO vt Scardeonius, sed BASIO & SCIRTO habet saxum.

Lib. 1. Class. 4. fol. 74.

2. **SEMPRONIVS**] Sempronia gens patricia primum fuit, postea ad plebem traducta est; quemadmodum notat Vrsinus, cui Panuinius consentit. In patricia consules multi Atratinii semper cognominati; in plebeia varij, sed varijs etiam cognominibus; vt Sophus, Tuditanus, Longus, Blæsus, Gracchus, Afellus.

De Famil. Rom. De Antiq. Nom. 1. Fastor.

VIVOS] Pro Viuus scripsisse veteres, indicant hæc Fabij: *Quid O atque V. permutate inuicem? vt Hecoba, & Notrix. Quod confirmat Festus: Sed antiqui quatenus dicebant, quod nos quatenus: quem etiam in modum Plautus.*

1. & 2. Fast. Instit. Orat. lib. 1. cap. 4. Lit. Q.

Persa Act. 4. Scen. 3.

Eleusipolim Perse cepere urbem in Arabia

Plenam bonarum rerum, & antiquom oppidum.

Et Lucretius.

Aere solum terra tractabant, æreque belli

Miscebant fluctus, & volnera vasta ferebant.

De Rer. Natur. lib. 5.

Quem scribendi modum Vmbrorum fuisse, in diuersorum ad Plautum adnotationibus indicat Clarissimus Marcus Zuerius Boxhornius, in primum prologi Amphitruonis versum: *Margini adscripsit MS. Palæo. tert. Lingua Vmbrorum vertit O in V. Hetrusca contra. A in V.*

CLODIAE] Hoc est Claudiæ: nam hæc gens Clodia, etiam Claudia dicta fuit Vrsino teste. Claudiam vero gentem idem in Patricia minorum gentium, & Plebeiam discriminat: ex illa fuisse Pulchros; ex ista Marcellos, sed clariores demonstrat. Panuinius vero huius gentis patriciæ principem facit Actium Clausum, qui ex Regillo Sabinorum Oppido Romam commigrauit, ac ipsam gentem in Sabinos, Regillenses, Crassos, Crassinos, Cæcos, Pulchros, Caudices, Centones, Nerones, Hortatores, & Rufos distinctam ostendit. Plebeiam vero à quodam Claudio gentis patriciæ cliente ortam,

Famil. Rom. fol. 200.

Vrsin. in Gent. Claud.

nec potentia, nec dignitate, patricia minorem, in Marcellos, Glitias, *De Antiq. Nom.* Æterninos, Flaminius, Afellos, Rufos, Caninos diuisam refert.

Verum Suetonius patriciæ Claudiæ gentis auctorem Titum Tatium *In Fibex. cap. 1.* consortem Romuli, seu Attam Claudium dicit: quem nonnulli Actium *Loco cit.* Clausum nominant. Hæc gens, ipso Tranquillo monente, *Lucij præ-nomen consensu repudiavit, postquam e duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij, cadis alter conuictus est.*

VXORI CLODIÆ SECVNDÆ] Non secundæ Vxori, *Lib. 1. Claff. 4. fol. 73.* vt aliqui credunt, sed secundæ filiæ ad distinctionem Clodiæ primæ. In hoc monumento, quod apud Scardeonium extat, Q. E. PRIMVS. sculptum est, pro Q. F. PRIMVS. In locum vero illorum, verborum, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNES CVIVNT SI QVIS VIOLARIT, sic restituendum ex lapide ipso: ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLVNT SI QVIS DE EÒ SEPVL-CRO VIOLARIT. quæ pariter in monumentis *Sacrosancta Veuustatis Petri Appiani, & Bartholomai Amantij* reponenda sunt: apud quos legitur, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMIS, sed reliqua *Inscript. Ital. fol. 339* desiderantur. vbi etiam in principio monumenti G. in C. mutandum est.

3. OPPIO] Oppia gens plebeia, in qua claruit C. Oppius Tr. Pl. qui de matronarum habitu legem tulit: *De legibus.* Ne qua mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori vreretur, neue iuncto vehiculo in vrbe, oppidoue, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa veheretur: vt notat Paulus Manutius.

RVTILLIÆ] Hanc gentem plebeiam tantum Panuinius facit, & ex illa Consules Lupum, Rufum, Crassum, Caluum cognominatos dicit: at Vrsinus eam in Patriciam & Plebeiam distribuit; obseruatq; ex Valerio Maximo Censorinum, ex numisinatibus Flauum cognomina Rutiliorum fuisse. *De Antiq. Nom. Fam. Rom. fol. 228.*

CASSIÆ] Patricia, & Plebeia hæc gens fuit: Patricia consulares simul & triumphales viros habuit, Viscellinos cognominatos; plebeia Consulares; Longinum, Varum, Rauillam, Kalenum. Et cum de Cassia gente mentio incidat, non omittendum cenleo, illam, etsi plebeiam, floruisse quoque Patauij: prædicat enim Suetonius fortitudinem Cassij Patauini, in exilium ab Octauiano Augusto eiectioni, quod libero animo mortem ipsi comminari esset ausus: *In August. cap. 51.* Iunium Nouatum, & Cassium Patauinum, e plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se epistolam in vulgus edidisset: hic conuiuio pleno proclamasset, Neque votum sibi, neque animum deesse confodiendi cum. Hic Scardeonio fuisse, *Lib. 1. Claff. 3.* Lucius prænominatus videtur; verum nudo Cassij Patauini nomine apud Suetonium inuenitur: & cum de eo alio in loco memoria non

extet, quomodo Lucij prænomine vsus sit, nescio, siquidem duos illos alios Cassios, quorum eodem capite meminit Sardeonius, Pataunos exitisse, asserere non audeo; cum nec Cæsar loco à Scardeonio citato Cassium Pataunum dicat, sed *Q. Cassium Tribunum Plebis*; nec Tacitus aliud habeat, nisi hæc tantum verba: *Iussu Imperatoris à Cassio milite, qui ob insigne corporis robur adstabat, corripitur, vinciturque.*

De Bell. Ciuil. lib. 2.

Annal. lib. 15.

T. F. L.] Hoc est TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERT LE-
GAVIT.

FACIVNDVM] Hoc modo scripsisse veteres, ex Gn. Cornu-
to auctor est Cassiodorus. *Lacruma, an lacrimæ, maxumus an maxi-
mus, & si quæ similia sunt, quomodo scribi debent, quæsitum est. Teren-
tius Varro tradit, Cæsarem per I eiusmodi verba solitum esse enuntiare,
& scribere: inde propter auctoritatem viri consuetudinem factam: sed
ego in antiquioribus multo libris, quam Caius Cæsar est, per V pleraque
scripta inuenio. Optumus, intumus, pulcherrumus, lubido, dicundum, fa-
ciundum, maxumæ, monumentum, contumelia, minumæ. Vnde Lucre-
tius.*

De Orthogra-
phie Rat.

De Rer. Na-
tur. lib. 6.

Nunc ratio reddunda, agmen cur nesciat equor.

4. OL.] Hoc est CONLIBERTO; Conliberti enim, qui simul libe-
rati erant, vt omnibus notum est, vocabantur.

GALLAI.] Pro GALLAE: sic enim ex Papyriano Cassiodorus:
*Ac syllaba, quam nunc in fine sermonis diphthongon scribimus, vt cogi-
tationes magnæ, apud antiquos per ai scribebatur, vt esset distractio geni-
tiuorum à datiuis. Nam genitiuo hanc diuisionem dabant, vt non esset
syllabis similis datiuo, si trisyllabus inueniretur, vt Magnai, Asiai, Au-
lai, rugai, ferai. Ideo Lucretius.*

De Orthogra-
ph. Cap. 4.

De Rer.
Nat. lib. 5.

*Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
Sustineat corpus tenuissima vis animai?*

Et Virgilius.

*Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum, atque aurai simplicis ignem.*

Aenciid. lib.
6.

Inscriptionem istam nullo verbo immutato, sed aliquibus omissis,
geminam dat in iisdem ædibus Scardeonius.

Lib. 1. Class.
4. fol. 72.

5. LEMONIVS] Fortasse gens ista Lemonia à pago Lemo-
nio dicta, quemadmodum & Tribus Lemonia, Festo auctore, à pago
Lemonio appellata est, qui est à porta Capena via Latina.

Lit. L.

MOLLO] Cognomen forte, à voce Greca *Μαλλός* deprom-
ptum, quod lenem, mitem, placidum, mollem significare valet.

6. D. M.] Id est DIS MANIBVS. Manes Dii ab auguribus vo-
cabantur, quod eos per omnia manare credebant: eosque Deos superos &
inferos dicebant, obseruatione Festi. At Platonici, ex quibus præci-
pius

Lit. M.

De Deo So-
crat.
 prius Apuleius, existimantur Manes nil aliud esse, quam animas homi-
 num corporibus functas. *Est, inquit, species Dæmonū, siue geniorum, ani-
 mas humanas emeritis stipēdijs vitæ corpore suo abiurans: hunc veterē lingua
 Lemurem reperio dicituratum. Ex his qui posterorū curas sortitus pacato ac quie-
 to nomine domū possidet, Lar dicitur familiaris; qui vero ob aduersa vitæ me-
 rita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane
 terculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus Lar-
 uas pleriq; perhibent. Cum igitur eos Deos crederent, vt placatos habe-
 rent, D.M. sepulcra inscribebant. Alij simpliciter Deos Manes Deos infe-
 ros interpretatur, sub quorū potestate erant. Acron in Horatiū: Dij Ma-
 nes, Dij boni, à manum, quod est bonum. Seruius ad Virgilianum illud,*

— — — stant manibus aræ,

Cæruleis mæste vitis, atraque cupressō

per antiphrasim ait Manes esse Deos Inferos, quia non sint boni.

Lil. Grez.
 Gerald. De
 Dis gent.
 Jyntag. 7.

His ter in anno sacrificabant veteres: postidie Vulcanalia; ante diem ter-
 tium Nonis Octobris; & ante diem sextum Idus Nouembris; eoque tem-
 pore nihil in Republ. fieri volebant, nisi summa exigente id necessitate.

Patauin. de
 Nom. An-
 tiq.

8. FANNIO] Fannia plebeia quidem gens, attamen consula-
 ris; in eaq; consules cognomine Strabones. De hac plura qui velit, Tra-
 fææ Pæri vitam ab acutissimo comite Iacobo Zabarella Patauino He-
 trulco sermone descripiam legat.

De Nom.
 Rom.

FELICI] Cognomen a fortuna natum Sigonius ostendit.

Lit. P.

PATRONO] Patronus ab antiquis cur dicitur sit, manifestum:

Antiq. Rō.
 Lib. 2.

quia vt patres filiorum, sic hi numerari inter dominos clientum consueue-
 runt: ita Festus: hoc est sicuti filij patres, ita clientes eos, in quorum
 tutela erant, patronos appellabant. Romulus autem patronorum fuit
 auctor, vt Halicarnassus docet. Patricijs autem plebeios commendauit,
 unicuique de plebe libera optione data, vt sibi quem vellet patronum eli-
 geret. Ex quo etiam colligo munus patronorum fuisse clientibus suis
 tam publicè quam priuatim omnem quietem procurare, atque presidi-
 o, & quacumque ope eos semper tueri. Nec plebs tantum in ipsa
 Vrbe sub patronorum tutela erat, verum etiam Colonia Romanorū
 , & ciuitates, quæ societatis, amicitie, aut belli causa se
 populo adiunxerant Romano, patronos habebant suos, & sæpe harū
 urbium, & gentium controuersia ad patronorum iudicium re-
 mittebantur; quod Senatus ratum habebat. Vnde Cicero: Primum

Dionys. An-
 tiq. Rom. lib.
 2.
 Orat. Pro L.
 Sylla.

omnis Pompeianorum, colonorumque dissensio delata ad patronos est, cum
 iam inueterasset, ac multos annos esset exagitata. Ceterum clientes et-
 ga patronos mutuis beneficijs se ostendebant promptos; &, ne vna
 pars ab altera vinceretur, nullum ministerium patronorum causa re-
 cusabant; ita vt mutuo amore patroni, & clientes coalescerent. Qua-
 re apud Ciceronem colonos, qui sub patrocinio L. Syllæ erant, vide-
 mus

mus pro sui patroni conseruatione anxios: *Atque hoc Iudices ex hac frequentia colonorum, honestissimorum hominum, intelligere potestis. qui adsunt, laborant, hunc patronum, defensorem, custodem illius colonie. si in omni fortuna, atque in omni honore incolumem habere non potuerunt, in hoc tamen casu, quo afflictus iacet, per vos tutari conseruariq; cupiunt.*

Cicer. Loco citat.

Saxum extrema tituli parte mutilum, vbi nil aliud quam NIAE. C. L. conspicitur, interpretor FANNIAE CAL LIBERTAE; quod conijci potest etiam ex huius monumenti, etsi vnicum sit, duplici delineatione, quam in domo ista Scardeonius exhibet: vbi vno loco id mutilum, prout est, alio vero integrum describit.

Lib. 1. Class. 4. fol. 70. & 74.

9. P. SERVILIAE] Mulieres vetustissimis temporibus praenomina habuisse, praeter ea, quae habent Sigonius & Panuinius, hoc saxum testatur; in quo Seruilia mulier PVBLLAE praenomine decoratur. Postremis vero Reipub. temporibus mulieribus praenomina minus frequentia fuisse imposita; tandem penitus sublata sunt.

De Nom. Rom. De Nom. Antiq.

SERVILIAE.] Alba excisa gens Seruilia in Ciuitatem Romanam à Tullo Hostilio Rege adscita fuit, anno ab V. C. XXXV. regni eius IV. Is enim, Luitio teste, *Principes Albanorum in patres, ut ea quoque pars Reipub. cresceret, legit: Tullios, Seruilios, Quintios, Geganos; Curiatios, Cloelios.* Luitio subscribunt Vrsinus & Panuinius; hoc tamen discrimine, quod in Panuiniano Codice IVLIA legitur; nisi typographi errore pro TVLLIA irrepperit IVLIA. Vrsinus hanc familiam in patriciam, & plebeiam distinctam fuisse obseruat. Quicquid sit, gens ista stante Reipub. fuit clarissima, cum in ea facti, & Consules, & Dictatores, & Magistros equitum, itemq; Tribunos militum consulari potestate enumerent.

Fastor. lib. 1.

Histor. lib. 1.

De Famil. Rom. De Antiq. Rom.

Fastor. lib. 1.

SEXTILIA.] Hanc gentem plebeiam fuisse satis superque ex Luitio constat: qui, dum Velitris expugnatis, ac Praeneste in deditio- nem recepto, comitia tribunorum militum consulari potestate commemorat, ait: *aequatus patriciorum, plebeiorumque numerus fuit;* subditque: *ex patribus creati P. & C. Manlij cum L. Julio: plebes C. Sextilium, M. Albinum, L. Antistium dedit.* Ex hac gente Sextilia, Virginem quandam Vestalem, ob incestum damnatam, viuam fuisse defossam, auctor est, qui Luitij epitomen concinnauit: quam à nostra Sextilia diuersam fuisse verisimile est.

Histor. lib. 6.

Lib. 14.

VIR. VEST.] VIRGO VESTALIS. Virgines Vestales primus Numa Pompilius Rex instituit. Haec sacrum ignem custodiebant, Vestaeq; operabantur. Vesta quid esset, docuit Cicero. *Cumque Vesta, quasi focus urbis, ut Graeco nomine est appellata, quod nos prope idem Graecum interpretatum nomen tenemus, conspecta sit, ei colendae virgines praesint, ut aduigiletur facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres in natura foeminarum omnium Deum castitatem pati.*

2. De Leg.

Si ignis inertia virginis, quæ ipsius curam gerebat, extinctus fuisset, inuoluta linteo, in obscuro, & umbrato loco flagris cederetur: quod etiam fiebat, quando earum aliqua quocumque modo deliquerat, incestu excepto. Huius enim criminis tea Vestalis, lecticæ imposita, ac velata, lorisque reuincta, ita ne vox audiretur, per forum tacite, & cum mœrore in sceleratum campum delata, viua defodiebatur.

Vestales primum à Numa quatuor institutæ fuere: Gegania, Bere-mia, Camilla, & Tarpeia: at temporis progressu, populo in sex partes diuiso, vt quæuis pars Vestalem ministram sacrorum haberet, duæ fuerunt additæ: quarum præses Maxima dicebatur. Sed de Vestalibus plura qui cupit, A. Gellium, ceterosque Romanarum rerum scrip-tores consulat.

*Not. At-
tic. lib. 1. cap.
12.*

In hoc eodem saxo sculpta conspicitur biga muliere aurigante, cui alia innitur: quod quid sibi velit, non ita planum video. Ceterum cum in monumentis honores, dignitates, animi symbola & similia in-sculpta fuisse sciam, existimo signum esse illius honoris ac venera-tionis, qua apud Romanos Vestales decoratæ erant. Iphis namque carpentum honoris gratia concessum fuisse, testis est vindex antiqui-tatum supremus, Iustus Lipsius, Syntaxi de Vesta & Vestalibus, cuius

Cap. 11.

*Tacit. An-
nal. 12.*

verba ita sonant: *Sed addo & pileto siue carpento plurimum vestas. Et ad illa Taciti verba, suum quoque fastigium Agrippina extollere altius, Carpento Capitolium ingredi: qui mos sacerdotibus, & sacris an-tiquitus concessus, venerationem augebat femina, subdit ipse: Sacerdo-tibus nempe istis Vesta.* Vnde Vestalibus venerationis gratia carpento

*Lipsius loco
cit.*

*Paul. Ma-
nut. de Le-
gib.*

vti licebat: quod lege Oppia alijs Romanis mulieribus vetitum erat, nisi sacrorum causa, vt obseruauimus in gente Oppia. At cum non carpenti, sed vehiculi forma in saxo exprimat, hoc profecto me dubium, anxiumque reddidit. Dicere tamen fortasse licet, non vbique Virginibus Vestalibus carpentum concessum fuisse, ne Romana maiestas, quæ venerationem ab hominibus, sed non imita-tionem expetebat, vilesceret potius, quam coleretur: & ideo Patatui-nas Vestales carpenti loco vehiculo vti consueuisse. Quod autem Patauij quoque Vestales fortasse fuerint, suggestit mihi eruditissimus Octauius Ferrarius, Mediolanensis, in Patauino Gymnasio politiorum literarum summus, & eximius interpret, vir ob præclaras virtutes, & singularem morum amœnitatē assidua à me veneratione cultus. Si enim, dixit ille, Patauij tantus Equitum ordo fuit, vt teste Strabone, *in ea cen-sissent quingenti equestris ordinis viri*; Si Amphiteatrum, quod prisca voce adhuc *l' Arena* dicitur, tam amplum, quam vestigia etiam hodie de-monstrant: Si campus Martius, vulgo *Prato della Valle*; si Templum Concordiæ, Iunonis, Cereris, Rheæ vt Romæ fuere, cur non etiam, Vestales, quæ ignem sacrum, seu Vestam, quasi focum vrbis, vt habet

*De Situ Orb.
lib. 5.*

Cice-

Cicero, Palladium ac Deos Penates custodirent, fuisse credamus? Ad. 2. De Legib. do ego, quid obstitit, quo minus & nos mores, ritus, ac sacra Romanorum seruaremus, quæ illi ex Troiano instituto colebant, cum æque ac ipsi Phrygio sanguine fuerimus prognati. Imo si Palladium à Vestalibus custoditum Troiana Minerua erat, Lucani fide,

Pharjal.
lib. 1.

*Vestalemque chorum ducit vittata Sacerdos,
Troianam soli cui fas vidisse Mineruam.*

minime dicere verebor, nos origine Troianos Palladium habuisse, ideoque Vestales ipsas, quæ illud custodirent. Adhæc eximie meæ fauet opinioni Theano Antenoris vxor, quæ Troia relicta, cum marito, & liberis in Euganeos venit; ut notat Seruius ad illud Virgilij,

Aeneid.
lib. 1.

Antenor potuit medijs elapsus Achiuis.

Eratque Troiæ Homeri sententia Sacerdos Palladis, Palladioque ministrabat. Cum Hecuba enim, ut ipse ex versione Henrici Stephani ait, Palladis templum accessisset,

Iliad. lib. 6.

Ei fores aperuit Theano pulchras genas habens,

Cissei filia vxor Antenoris equorum domitoris.

(*Illam enim Troiani fecerunt Mineruæ sacerdotem*)

Ex his igitur Patauij fuisse Vestales credere licet. Quonam vero loco Vestam ac Palladium coluerint, sine rubore fateor me ignorare; cum post tot, quæ hæc ciuitas passa est excidia, vix sit, qui affirmare possit: Hic Patauium fuit. Si quis vero putet, hanc bigam currum esse agitatorum, dicat mihi quæso, quid Vestalibus cum agitatoribus? & quomodo duos agitatorum currus caperet? eique lubens acquiescam: quamuis incertus adhuc hæream, num figuræ, quæ in vehiculo visuntur, mulierum sint, adeo imagines ipsa vetustate obtrite sunt.

10. AVR.] Prænomen AVRELIJ desumptum est, teste Panuino, ex familiarum nominibus. De familia vero Aurelia sic Festus: *Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod ei publice à populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent soli.* Nomina autem familiarum quando pro prænominibus usurpata sunt, cum Panuino superius tradidi.

De Antiq.
Nom.

Lib. A.

VET.] VETURIA lego; quod nomen est Tribus decimæ nonæ, à gente Veruria sic dictæ; quæ antea, si Rosino credendum, Vetulia vocabatur. Rustica Tribus fuit. Rusticæ vero Tribus omnes Urbanis nobiliores fuerunt; cuius rei in suo de Re Rustica talem reddit rationem M. Terentius Varro: *Viri magni nostri maiores non sine causa*

Antiq. Rō.
lib. 6. c. 15.

Lib. 2. in
Præf.

praeponebant rusticos Romanos urbanis. Ut ruri enim, qui in villa uiuunt, ignauiores quam qui in agro versantur in aliquo opere faciundo: sic qui in oppido sederent, quam qui rura colerent, desidiosiores putabant. Itaque annum ita diuiserunt, ut nonis modo diebus urbanas res usurparent, reliquis VII ut rura colerent. Quod dum seruarunt institutum, utrumque sunt consecuti, ut & cultura agros facundissimos haberent, & ipsi valetudine firmiores essent. Ideo Plinius: Rustica Tribus laudatissima eorum, qui rura haberent: Urbanae uero, in quas transferri ignominiae esset, desidia, probro. Propterea in Urbanis Tribubus, tanquam ignobilioribus, liberti, prout iam diximus, suffragia ferebant.

Hist. Nat. lib. 18. cap. 3

SEPTIMIUS] Gentem istam à Septimo denominatam, plebeiam Panuinij testimonio deprehendere licet.

PROCVLVVS] Huius cognominis Festus duplicem rationem

Lit. P.

his uerbis assignat. Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinante à patria procul. Proculos sunt qui credunt ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis etate nati sunt. Verum Plutarchus Proculos tantum cognominatos putat, qui absente patre editi fuere.

In Marc. Coriol.

Lit. H.

HEREDES.] Heres apud antiquos pro domino ponebatur, ut Festus ait. Ideo iurisperitorum sententia heredem instituere, nil aliud est, quam designare aliquem bonorum suorum post mortem futurum dominum, quia heres proprie est successor in uniuersum ius, quod defunctus habuit; isque vocabatur apud antiquos ex asse heres, unde Dionysius: Alij dicunt Aenea defuncto Ascanium ex asse re-

§ Item extran. de Hered. Qual. & diff.

L. Heredit. ff. de Regul. Iur.

Antiq. Rō. lib. 1.

L. 7. Effig. 65.

gni heredem relictum: & Martialis Heredem Fabius Labienum ex asse reliquit: Plus meruisse tamen se Labienus ait.

Cumque ex asse heres esset, ad quem solum hereditas tota deuoluebatur, ideo veteres assem in partes diuidebant: quod Suetonius Caesaris testamento demonstrat. Sed nouissimo testamento tres instituit heredes, sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera. Et in Augusto: Heredes instituit primos Tiberium ex parte dimidia, & sextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit; secundos Drusum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum liberosque eius tres sexus uirilium.

In Iul. Caf. cap. 33.

Cap. 101.

CVRANTIBVS] CVRATOR generali uocabulo is dicitur, qui rebus alicuius curandis gerendisue praeficitur. Curatores ego & publicos, & priuatos reperiri existimo: Publicum Curatorem arbitror fuisse eum, qui vel Reipublicae, vel cum Suetonio Curam operum publicorum, uiarum, aquarum, aluei Tiberis, fragmenti populo diuidendi habebat. Vnde in priscis monumentis legitur: CVRATOR AERARII.

In August. cap. 37. Ceter. Fol. 490. n. 8. 381. n. 3.

CVRATOR ALBEI TIBERIS, ET CLOACARVM VRBIS. CVR. ^{451. n. 5.}
 PEC. PVBLICAE. CVRATORI FRVMENT. CVRATOR VIARVM. ^{199. n. 1.}
 CVRATOR OPERVM PVBLICORVM. Omitto varios in quam- ^{26. n. 3.}

plurimis alijs monumentis curatores, quos omnes ex munere publi-
 cos puto. Priuatum vero curatorem cenfeo illum, qui, vt notant lu-
 risconfulti, datur cuiuspiam vel adolefcenti, vel furioso, vel prodigo, vel
 muto, vel surdo, vel dementi, vel fatuo, vel debili, vel cuius alij, qui
 suis rebus præesse non possit: cui non publici negotij, sed priuatæ fa-
 milia cura incumbit.

*ff. & C. de
 curat. furios.
 & Inst. de
 curat.
 L. 1. §. ult. &
 L. 2. 3. 4. &
 5. ff. de po-
 stul.*

In hoc monumento non est V. ET, vt apud Scardeonium, sed
 VET. Tribus nota, vt iam dixi: neque etiam particulæ, EIVS, quam
 ipse hoc loco apposuit, vestigium apparet.

*Lib. 1. Class.
 4. fol. 73.*

11. Græcam hanc inscriptionem sic intelligendam credo.

DIONYSIVS LEVCII
 MATERISCA ZOPYRI
 MATERISCA THEODORI.

Materisca nomen proprium videtur, vt sit Dionysius Leucij filius,
 Materisca Zopyri & Theodori, aut filia, aut vxor.

12. VALERIO.] VALERIA gens ex Sabinis oriunda, bello
 Sabino confecto, Romæ inter Patricias minorum gentium annume-
 rata fuit. Tarquinius enim Priscus Rex, Liviø teste, non minus regni
 sui firmandi, quam augendæ Reipub. memor centum in patres legit, qui de-
 inde minorum gentium sunt appellati. Familiaque minorum gentium
 dicebantur ad differentiam illarum, ex quibus Romulus centum pri-
 mos patres elegerat, quæ patriciæ maiorum gentium sunt appellatæ.

Hist. lib. 1.

*Dionys. An-
 tiq. Rom. lib.
 3.*

*Auct. de
 Vir. Illustr.
 in Poplicol.
 Panuin. de
 Antiq. Nō.*

Hæc familia quamplurimis Dictatoribus, Magistris Equitum, Con-
 sulibus, Tribunis militum, Censoribus claruit: qui cognominati Po-
 plicolæ, Volusi, Potiti, Maxumi, Corui, Falti, Coruini, Læuini, Mes-
 sallæ, Nigri, Barbati, Flacci. Sed eam præ ceteris illustrauit Vale-
 rius Volusi. F. Volusus, L. Iunij Bruti primi consulis collega; de quo
 Plutarchus fufe. Hanc gentem Vrsinus in patriciam ac plebeiam di-
 uidit: vbi obseruo, quod, antequam Consules è plebe fierent, gen-
 tis Valeriæ consules cognominati fuerint Poplicolæ, Potiti, Volusi. Ma-
 ximi: postquam vero Consules e plebe designari cœperet, Valeriæ gen-
 tis Consules cognominatos reperio Coruos, Flaccos, Maximos, Cor-
 uinos, Læuinos, Mesallas, Falcos, Acisculos: vnde priores ex familia
 patricia, istos plebeia originem traxisse credo: nisi quis dicat facili-
 nego-

*Fastor. lib. 1.
 2.
 In Vita Po-
 plicolæ.*

*De Famil.
 Rom.
 Fastor. lib. 1.*

*Fastor. lib. 1.
 2.*

negotio, totam hanc gentem à Patribus ad plebem transmigrasse, cum plebi maxime deditam fuisse, quisque cogniturus sit, qui Liviū, & Dionysium consuluerit.

Ex Gente Valeria Flaccorum familiam quoq; emerisse Patavij, mihi persuadet C. Valerius Flaccus Setinus, qui Argonauticū opus heroico, ac pene diuino carmine concinnauit. De quo iure Petrus Crinitus:

De Foet.
Latin. lib. 4.
cap. 68.

Lib. 1, Epig.
62.

Et mirum videri debet, quanto spiritu Flaccus insurgat, quantaque ingenij felicitate in scribendo carmine praestet. Hunc Patavinum fuisse, pace illorum, qui è Setia Campaniae oppido ortum volunt, ex Martiale non vno in loco colligimus.

*Censetur Apona Lisis suo tellus,
Stellaque nec Flacco minus.*

Lib. 1, Epig. Et alibi
76.

*O mihi curarum pretium non vile mearum,
Flacce Antenorei spes & alumne Laris.*

In quo loco, vt ipsum à Mulsis ad forum reduceret, eo quia modicis opibus erat instructus, praediumque possidebat exiguum, Martialis his argumentis vsus est.

Idem ibid.

*Pierios differ cantusque, chorosque sororum:
Aes dabit ex istis, nulla puella tibi.
Quid petis à Phæbo? nummos habet arca Mineræ:
Hac sapit, hæc omneis fœnerat vna deos.
Quid possent hederae Bacchi dare? Palladis arbor
Inclinat varias pondere nigra comas.
Præter aquas Helicon, &serta Lyrasque deorum
Nil habet, & magnum semper inane sophos.
Quid tibi cum Cirrha? quid cum Permessidos vnda?
Romanum propius, diuitiasque forum est.
Illic æra sonant: at circum pulpita nostra
Et steriles cathedras, basia sola crepant.*

Instit. Orat.
Lib. 10, c. 1.

Dialog. 4.

Argonaut.
lib. 1.

Hic iuuenis admodum diem obiit; vnde Fabius: *Multum in Valerio Flacco nuper amisimus*. De eodem addit Lilius Gregorius Geraldus de Poetis, & Historicis: *Sunt & qui Decemvirum Sibyllinum putent eum fuisse, ducti illis eius versibus.*

*Phæbe mone, si Cumea mihi conscia vatis,
Stat casta cortina domo;*

Hic est, inquam, Valerius Flaccus, cuius Argonauticum opus extat, Vespasiano patri inscriptum, vt facile ex eius carminis principio colligitur. Opus inquam, quantum per iuuenem prestari potest, cultum, eruditum & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis, vt in eo animos, & audaciam quandam iuuenilem facile offendatis.

DIODORO] Cognomen ex Graeco prognatum, quod significat

cat Dei vel Iouis donum: nam Græcis Iuppiter Ζεύς dicitur, cuius genitius Διός. Item Διός per contractionem pro Διός, quod idem est, atque à Ioue oriundus.

PLACIDVS] De cognomine isto ad irridendam aliquorum ineptiam hæc Quintilianus. *Et hæc tam frigida, quam est nominum fictio, adiectis, detractis, mutatis litteris: ut Acisculum, quia esset pæctus, Pacisculum: & Placidum nomine, quia is acerbus natura esset, Acidum: & Tullium, cum fur esset, Tollium dictos inuenio.* Quæ, utcunque sint, relinquo; maxime cum apud Aelium Donatum legamur: *Clemens est circa recte agentes, placidus etiam circa delinquentes: clementis est nulli ledere os, placidi arridere omnibus.* Ideo placidum ex miti vultu, & obuia erga omnes comitate dictum puto: Nonio vero Marcello placidum à patiando & silendo nomen traxisse videtur.

Hanc inscriptionem, quamvis omnino sibi similem, nescio cur Scardeonius duplicem proferat eisdem in ædibus; utriusque tamen literæ D. M. addenda sunt, quæ in monumento obseruantur.

In hoc saxo apparet imago mulieris sedentis velato capite, fortasse oblectum: cui adstat puerulus tunicatus, & penulatus, eadem fere forma, qua visitur alius in monumento decimo septimo; quemadmodum iudicat, & propediem explicabit, in altera parte *De Re vestiaria*, eruditissimus, ac omni laude maior, Octavius Ferrarius.

13. POPILLIÆ] POPILLIA gens Romæ inter plebeias à Panuino enumeratur: ex qua varij prodire Consules, omnes cognomine Læna. Illustriorem tamen præ reliquis famam sibi conciliauit Gn. Popillius, qui ad Antiochum Epiphanem legatus, ut ipsum ab obsidione Ptolomæi pueri desistere iuberet, tempus ad respondendum petentem circumscripsit virgula, iussitque prius responsum reddere, quam egrederetur finito arene circulo. Vnde, quasi miraculum aliquod allaturus, subdit Paterculus: *Sic cogitationem Regiam Romana dissecit constantia: obeditumque Imperio.*

PRISCÆ] Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit quam superbus Tarquinius, monente Festo. Vnde forsitan Popillia hæc Prisca dicta, quia alijs sororibus prior; nisi id parentis cognomen fuit.

14. SAUFEIVS] Saufeiam gentem plebeiam fuisse refert Panuinius: & cuiusdam L. Saufeij Attici amici meminit Cicero: eius consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror. Et de eo ad eundem libro septimo: *Dederam equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum: quod cum non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te venire volebam.*

CLEMENS] Quis non agnoscit hoc cognomen ex ingenij facilitate desumptum? vidimus enim superius, cum de Placidi cognomine,

ne differeremus, quod Clementis sit nullum lædere. Sed clemens pro moderato ab Apuleio sæpe sapius usurpatum videtur, habet enim diuersis in locis: *Isto accepto pergite ipse, & iniecta dextera, clementer me trahere adoritur. Nec non: Priusquam totum exorberem, clementer inuadit. Atque: Clementi denique transmissio cliuulo peruenimus ad locum destinatum.*

Metamor-
ph. lib. 1.
Lib. 2.
Lib. 4.

Columbæ sese in summo monumento deosculantes, forsitan amoris, ac fidei coniugalis sinceritatem inter Saufeium & Valeriam testantur. Siquidem columbarum maxime proprium est, teste Plinio, coniugij fidem non violare, imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferre, imo, vt placeant, eos exosculari. Alianus vero prodit, columbas adeo stabili, & certo connubio sibi adherere, vt tanquam mutuo consensu alligatæ nunquam alienum cubile attingant.

Hist. Nat.
lib. 10. c. 34.

Hist. Ani-
mal. lib. 3.
cap. 44.

15. VETURIA] Hoc mulieris nomen à gente Veturia desumptum est. Veturiam gentem inter Patricias minorum gentium Panuinius ponit, eamque ex illarum numero dicit, quæ Romæ à L. Junio Bruto primo Consule inter patricias adlectæ fuerunt, ob imminutum Senatui scuitia Tarquinij superbi. Hanc gentem eximie illustrauit Veturia illa Martij Coriolani mater, quæ gloriosa pro patriæ salute legatione functa, filium infestissimo Volscorum exercitu eidem imminentem, in summo discrimine cum Volumnia nuru placauit, vt adeo Dionysius dicat, potuit *Veturia filium recipere, patriam liberare, suos ciues seruare, & immortalam gloriam posteritati relinquere.*

De Antiq.
Nom.

Rom. An-
tiq. lib. 8.

Liv. Hist. lib.
2.

Lit. P.

De Legib.
lib. 2.

De Res.
Nat. lib. 2.

PRIMIGENIA] Idem ac Primogenita, vnde Festo *Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda noua urbe, tauro & vacca designationis causa imprimitur.* Sic & Primigenia Fortuna dicta, vt Ciceroni placet. Recte etiam à Colatino spes consecrata est: *Fortunaque sit vel huius diei. Nam valet in omnes dies, vel respiciens ad opem ferendam, vel forum, in quo incerti casus significantur magis, vel primigeniam à gignendo.* Sic & primigenius dies, de quo Lucretius.

Multaque post Mandi tempus geniale, diemque Primigenum maris, & terræ solisque coortum.

FVSCI] A colore obscuro Fusci cognomen depromptum existimo. Nam fuscum illud est, quod obscurum apparet, nec ex toto nigrum.

Hist. Nat.
li. 37. c. 10.

16. EVSEBES] Hoc cognomen à lapide Eusebe ortum fortasse opinor, de quo hæc Plinius. *Eusebes ex eo lapide est, ex quo traditur Jri in Herculis templo facta sedes, ex qua Dij facile surgebant.* Ob hoc forte Eusebium religiosum sonat.

FILIASTRO] Vox hæc quamuis corrupti seculi videatur, apud Græcæ tamen in antiquis monumentis occurrit: qualia sunt.

Lib. I. Sect. II.

83

L. CEIONVS . MAGNVS . FILIASTRO . BENE . MERENTI
ET

Fol. 645. n. 4

EPITYNCHANO . FILIASTRO . M . ANTONIVS . HERMEROS . B.M.F.
ET

Fol. 681. n. 8

C . IVL . MAXIMVS . FILIASTRO . ET . AVRELIA .
FAVSTINA . MATER . VNICO . FILIO .

Fol. 682. n. 9

NIGRINO] Cognomen à nigro colore desumptum, aut ad blandiendum, aut ad ostendendam nigredinis lenitatem.

LOCO PRIVATO .] Sepulchra alia fuere publica, alia priuata. Publicum sepulchrum illud erat, quod honoris gratia publico decreto dabatur: vnde in lapidibus legebatur, velut in nostro suo loco obseruabimus.

LOCVS : SEPVLTVR:

D . D.

PVBLICE DATVS

Priuatum vero sepulchrum, vel familiare, vel hereditarium erat: Familiare dicebatur, quod quis sibi familiaeque suae constituerat, certisque verborum formulis denotabatur; vt in hac eadem domo.

C . LVCILI . P . F . E .

FAB . XX . P . QV

OQVO : VERS

FAMIL : QVE

EIVS POSTER

Hereditarium fuit, quod quis sibi heredibusque suis constituerat: & tale in monumentis Gruterianis deprehendo.

HVIVS . SEPVLCHRI . IVS
AD . HEREDES . PERTINET
PROVT . TESTAMENTO
QVISQ . EORVM . SCRIPTVS

Fol. 571. v. 8

EST.

Atque

ET LIBERTIS . LIBERTABVSQ . POSTERISQ .

Fol. 593. v. 7

EORVM . H . M . H . S .

Ultimas has literas ita exponit Scaliger : *Hoc Monumentum heredes sequitur* . Cum vero sepulchrum neutiquam hereditarium antiqui vellent, in ipsis sculpebatur sepiissime

H . M . H . N . S .

Quod omnes interpretantur : *Hoc Monumentum heredes non sequitur* . Quia vero sepe heredes ex aliena familia erant, ne monumentum de familia exiret, cauebatur aliquando, ne heredes sequeretur . Quare in aliquibus inscriptionibus hæ notæ habentur : N . D . F . E . hoc est, NE DE FAMILIA EXEAT .

Paul. Manut. de Legib.

Sigon. de Antiq. Jur. Civ. Rō. lib. 1. cap. 15. Polyb. lib. 6.

17. MIL. A. XXVII.] Id est, MILITAVIT ANNOS VINGINTI SEPTEM. Milites in Republica Romana, lege à C. Graccho Tr. Pl. lata, infra XVII. ætatis annum ad militiam non cogebantur, sed à decimo septimo vsque ad quadragesimum septimum annum, vel quinquagesimum ad summum militabant. Intra quod tempus, vt Polybius testatur, equites quidem dena, pedites vicena stipendia explere oportebat necessario annis quadraginta sex à natiuitate, exceptis ijs, qui infra drachmas quadrigenas censi erant; quos amittebant, & reseruabant omnes ad nauticum vsam. Huius tamen legis beneficio se gauisum non esse, apud populum Romanum conqueritur Sp. Liginus, vt apud Liliū videre est; ait enim: Quater intra paucos annos primum pilum duxi, quater, & tricies virtutis causa donatus ab Imperatoribus sum. Sex ciuicas coronas accepi. XXII. stipendia annua in exercitu emerita habeo, & maior annis sum quinquaginta. Mos autem iste seligendi, ac dimittendi milites etiamnum apud Serenissimam

Vene.

Venetorum Rempubl. obtinet; nemo enim in terris ipsius dominio subiectis in militem conscribitur ante annum decimum octauum, nec ultra quinquagesimum ad militiam adstringitur. Militandi autem tempore finito milites dimittebantur: eratque teste Sigonio duplex missio-
Loc. cit.
 num genus: Honestum scilicet, & Causarium. Honesta missio eorum fuit, quibus iusta militiæ vacatio erat: Causaria, quibus necessarii. Iusta vero vacatio esse censebatur, cum quis legitima confecerat stipendia, aut maior erat annis quinquaginta; ideoque Adrianus de
Ael. Spartan. in A. drian.
 militum etiam aetatibus iudicabat, ne quis, aut minor, quam virtus posceret, aut maior, quam pateretur humanitas, in castris contra morem veterem versaretur. Missio necessaria erat, cum vel ob morbum, vel dubiam valetudinem miles muneri suo vacare non poterat: hinc
Hist. lib. 7.
 Liuius: Consul educto in aestiua milite, dum quietos Samnites habebat, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit, alijs emerita dicendo stipendia esse: alios graues iam etate, aut viribus parum validos.

Ceterum stipendia Romani milites ex ærario non accipiebant, sed
Dionys. Antiq. Rom. lib. 4. Loco citato. Cōment. in 1. Fast.
 suis priuatis sumptibus militabant, vsque ad annum Urbis conditæ CCC XLVII. ex Sigonio, vel ad CCC XLVIII. cum Panuino. Tribunis enim militum Consulari potestate, P. Cornelio & Gn. Cornelio
Fast. lib. 1.
 Collis L. Valerio Potito. N. Fabio Ambusto, post Anxuris Volscorum oppidi oppugnationem militibus ob hanc causam munera fuerunt data. Additum deinde omnium maxime tempestiuo principum in multitudine munere, ut ante mentionem vllam plebis tribunorumue decerneret Senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset. Quale autem vniuersorum
Liui. Hist. lib. 4.
 militum stipendium fuerit, in hæc verba declarat Polybius. Stipendij
Lib. 6.
 nomine pedites in diem accipiebant binos obolos: ordinum ductores duplum: equites drachmam. Admetiuntur vero peditibus quidem, tritici partes circiter duas medimni Attici; equitibus vero hordei in mensem septenos medimnos, tritici vero binos. Sociorum peditibus par mensura datur ac Romanis: equitibus tritici medimnus vnus semis, hordei mensura eiusmodi quine, hac tamen diuersitate, ut idem obseruat: Socijs quidem gratis donantur: Romanis siue frumentum, siue vestis tribuatur, aut etiam si quibus armis opus habuerint, horum omnium certa pretia Questor deducit. Quam quidem stipendij formam non semper æqualem fuisse, sed varijs Reipublicæ temporibus auctam aut imminutam, historiæ omnes testantur.

Incunula, quæ in inferiori huius monumenti parte spectatur, Chlamydatam meo iudicio se intuentibus præbet: quamuis palliata doctissimo Ferrario in suo *De Re Vestiaria* videatur. Nam Chlamys, ut ista
 obseruatur, vestis erat aperta, quæ supra humeros ligabatur, & à ter-

go dependebat . Sic Statius:

Silv. r. 1.

It tergo demissa chlamys. ———

Ea communis pueris, militibus, Ducibus, & Imperatoribus fuit: puerorum tamen; quod alarum instar facta erat, alicula vocabatur. Vnde apud Virgilium Ascanio Chlamydem offert Andromache.

Aeneid. lib. 3.

*Fert picturatas auri sub tegmine vestes,
Et Phrygiam Ascanio Chlamydem, nec cedit honori,
Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:*

*Accipe, & hæc manuum tibi quæ monumenta mearum
Sint puer, & longum Andromaches testentur amorem.*

Chlamys etiam militaris erat vestis: propterea Aeneas, quicumque in patennis ludis strenue se gesserat, Victori Chlamydem auream largitus est. Sed & militum Duces Chlamydati incedebant: hinc

Aeneid. lib. 5.

——— *Ipsæ agmine Pallas*

In medio, Chlamyde, & pictis spectus in armis.

Aeneid. lib. 8.

Verum & Imperatores ipsi Chlamyde utebantur, purpurea tamen, ut quædam distinctio esset. Eutropius de Diocletiano. *Diligentissimus tamen, & solertissimus Princeps, & qui Imperio Romano primus regia consuetudinis formam magis quam Romane libertatis inuexit, adorarique se iussit, cum ante eum cuncti salutarentur, ornamenta gemmarum vestibus, calceamentis indidit.*

Hist. Rom. lib. 9.

Nam prius imperij insigne in Chlamyde purpurea tantum erat: reliqua communia. At nec purpuream Chlamydem semper Imperatores induisse deprehendo, sed ad arbitrium: nam de Seuero Spartianus hæc habet: Hic tam exiguis vestibus usus est, ut vix tunica eius aliquid purpure haberet, & cum hirta Chlamyde humeros velaret.

In vita Severi.

Ceterum non horum tantum Chlamydem fuisse, verum etiam viatorum, & eorum, qui peregre aduenirent, Plautus mihi suppeditat.

Pseudol. Act. 4. Scen. 2.

*Quis hic homo Chlamydatus est, aut unde est, aut quem queritas
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.*

Lib. 1. Class. 4. fol.

In hac domo Scardeonius geminam, quamvis omnino sibi similem, ponit inscriptionem: qua de causa equidem ignoro, scio tamen unam tantum ibi reperiri.

In Indicib. ad Græter.

18. M. M.] Duæ istæ litere, in summo hoc marmore conspicuæ, à Scaligero explanantur MEMORIAE: meo tamen iudicio, si quid post ipsum restat, eas tribui vel MAGNAE MATRI (quasi monumentum hoc Magnæ Matris tutelæ commendatum fuerit) vel dici posse credo, quod significant MONUMENTVM MARCI, ut obseruat Manutius: cum MARCO AVRELIO SAUPEIA CONIVX monumentum erexit.

De Peter. Notar. explan.

AVRELIO] Aurelia gens ex Sabinis oriunda Romæ inter patricias

cias minorum gentium primis temporibus, & ante Augusti seculum inter plebeias numerata fuit: in qua consules, qui cognominabantur Cotta, Orestes, Scaurus, Panuinius recenset; sed plebeia tantum Vrsinus meminit.

Et hæc inscriptio, quamuis vnica sit, duplex in Scardeonio recurrit, vtraque tamen corrupta. In prima desideratur CRISPINA CONIVX, & loco duplicis M, D M; pro SAVFEEIA vero SAVFEGIA, sicuti in secunda, vbi MM omnino omissum est, SAVFERIA legitur.

19. MARIO J. Maria gens quamuis consularis, plebeia tamen, atq; ita humilis erat, vt C. Marius C. F. Vrsino teste, nullo sit cognomine vsus. Nihilominus iste septimum consulatum est adeptus: quo tempore cum Sullæ aduersaretur, ab eo victus, & in carcerem coniectus, immissum percussorem Gallum vultus auctoritate deterruit. Et C. Marius filius viginti quinque annos consulatum inuasit, paternæque læuitiæ heres curiam armatus obsedit, inimicosque trucidauit, ac precipitauit in Tiberim. Ceterum in apparatu belli contra Sullam vigilijs fessus, dum sub dio quiesceret, absens victus est. Prænestæ deinceps ab inimicis obsessus, tentata frustra per cuniculos fuga, se amico iugulandum præbuit.

ÆSCVLAPIO J. Æsculapium Apollinis fuisse filium, testatur tum Hippolytus apud Ouidium:

*Nec nisi Apollinæ valido medicamine proles
Reddita vita foret: quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante recepi.*

tum Dionysij senioris læuitia; qui cum Epidauri Æsculapij statuam contempleretur, barbam auream demi iussit, quod affirmaret non conuenire patrem Apollinem imberbem, ipsum vero barbarum conspici. Dictus autem fuit Æsculapius, vt obseruauit Phornutus, quod ad mortem vergentem inclinationem reiiciat atque repellat. Bacillum & Serpens ipsi dicati fuerunt. Causam tradidit Iulius Hyginus, quod cum Glaucum cogeretur sanare, conclusus quodam loco secreto, bacillum tenens manu, cum, quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad bacillum eius arrepsisse, quem Æsculapius mente commotus interfecit bacillo, fugientem feriens sepius. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput eius impesuisse: quo factò loco fugisse, quare Æsculapium vsum eadem herba, & Glaucum reuixisse. Sed cur Æsculapio bacillum, & serpens tribuantur, mysticam quidem, ceterum tamen pulcherrimam rationem Phornutus reddit. Illi Draconem appingunt, quod quiddam huic neutiquam diuersum patiantur, qui mendendi arte vtuntur: idque hæc de causa, quia è morbis reuiuenscant, ac senectutem exuant: simul etiam quum attentionis signum sit draco, qua plurimum opus est in re medica. Ceterum baculus huiusmodi rei symbolum esse apparet, quod, nisi tali cura erigamur, ac confirmemur, continuo ad imbecilliores valetudinem æquo

De Antiq.
Nom.
De Famil.
Rom.
Lib. 1. Class.
4. fol. 72. &
74.

De Famil.
Rom.

Fastor. lib. 1.

Auct. de
Vir. Illustr.

Idem ibi.

Metamor-
lib. 15.

Val. Max.
lib. 1. cap. 2.

Speculat. de
Nat. Deor.
Astronom.
lib. 2.

Speculat. de
Nat. Deor.

citius

cirius prolapsuri simus. Æsculapium fulmine ictum ob vitam Hippolyto restitutam, Virgilius testatur.

Æneid. lib. 7.

*Namque ferunt fama, Hippolytum, postquam arte nouerca
Occiderit, patriasque explevit sanguine pœnas,
Turbatis distractus equis: ad sydera rursus
Ætheria, & superas cœli venisse sub auras,
Pœonijs reuocatum herbis, & amore Diane.
Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vite,
Ipse repertorem medicina talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad undas.*

Hist. Nat. lib. 29. cap. 1. Eod. lib. c. 24.

Plinius vero ita punitum fuisse asserit, quod Tyndaridem reuocasset ad vitam; scribitque, viperam serpentem, propter occultas, quibus prædita est, remediorum vires ipsi dicatam, & ideo forsan Theriacæ compositionem versibus consignatam in limine ædis Æsculapij lapidi incisam fuisse.

Hist. Nat. lib. 20. c. 24. Hist. Nat. lib. 20. cap. 24.

Anno ab V. C. CD LXI. peste Romæ grassante Senatus oraculi responso admonitus, ad Æsculapium accersendum, Epidaurum decem legatos Q. Ogulnio principe misit: quo cum appulissent, anguis quidam in nauem irrepfit, & in Q. Ogulnij tabernaculo multiplicem in orbem conuolutus, placide quieuit. Legatis vero Romam reuersis; in insulam Tiberis egressus est; vrbsque illico peste liberata fuit: quare Æsculapio sedes eodem loco constituta est. Ceterum Epidauri nobile templum possidebat Æsculapius, longe ab vrbe quinque millia passuum; idque donis erat ditissimum, quæ remediorum salutarium agrî mercedem sacrauerant Deo, ut ait Liuius. Cur autem extra urbem Æsculapij templa extructa fuerint, innuit Plinius dum inquit: non rem antiqui damnabant, sed artem. Maxime vero questum esse immani pretio vitæ recusabant. Ideo templum Æsculapij, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem fecisse, iterumque in insula, traduntur. Huius filia Hygia, quod idem ac salus significat, appellatur: cuius statua, ut & patris, Nicerati sculptoris opus, Plinio teste, in æde Concordiæ Romæ conspiciebatur. Æsculapio non nisi capræ, & gallinæ immolabantur: hæque, inquit Alex. ab Alex. ad rem diuinam luteo rostro & pedibus, puræ non sunt; nigrae vero, & imparibus digitis idoneæ. Propterea moriturus Socrates gallum Æsculapio vouit.

Epit. Liuij lib. 11. Val. Max. lib. 1. cap. 8. Auct. de Vir. illustr.

Hist. lib. 45. Hist. Nat. lib. 29. cap. 1.

Hist. Nat. lib. 34. cap. 8.

Gen. Dier. Lib. 3. c. 12.

Fabul. 202. 251.

Lib. 1. Class. 4. fol. 73.

ASCLEPIO] Hoc cognomen Æsculapij nonnulli faciunt; sed hunc Hyginus ex Apolline, & Coronide, Phlegyæ filia natum tradit, eumque ab inferis redijisse, auctoremque medicinæ Clinicæ fuisse. Inscriptionem hanc mendosam, ac mutilam sic Scardeonius exhibit.

D : M.

P : MARIONI NI

GRO CORVINA

NI CON. VIX. AN

XXVIII. AESCVLA

PIO

DOTIS.

H : . . . CONIVGI.

Istam, & similem Scardeonij fide, titulo *De Affectu Coniugum*, Gru-
terus colligit: sed ad saxum qui accedet, mendum statim deprehen-
det. Fol. 806. n. 10.

20. OCTAVIO] Octaviam gentem inter plebeias Panuinius De Nom. Antiq.
habet, in qua Consules cognomine Rufus & Thurinus factis defi-
gnantur. Fast. lib. 1.

FESTA] legendum vt in saxo, non TESTA, quemadmodum
Scardeonius habet. Lib. 1. Class. 4. fol. 70.

P. P.] Id est, POSVERE forsan; vel PROPRIA PECVNIA.

Lapis iste aræ formam præfert, imo ad aræ vsum extractum
cenleo; quia Manibus honoratorum virorum aras consecrare solebant
veteres; vt obseruat Adrianus Turnebus ad illud Virgilij:

Dardanidæ magni, genus alto à sanguine diuum,

Annus exactis completur mensibus orbis,

Ex quo relliquias diuinique ossa parentis

Condidimus terra, mæstasque sacrauimus aras.

Aduersar. lib. 17. c. 6.

Æneid. lib. 5.

Ijs in aris veteres Manibus lac libabant, & sanguinem: quoniam,
vt ex Seruio notat diligentissimus Kirchmannus, animas lacte, &
sanguine delectari credebant. Vnde in Polydori funere Virgilius. De Fune- rib. Rom. lib. 4. cap. 2.

Inferimus tepido spumantia Cymbia lacte,

Sanguinis, & sacri pateras

Æneid. lib. 3.

At non tantum Manibus, sed inferis Dijs omnibus super huiusmo-
di aris sacra peragebantur, teste eodem Vate.

Stant aræ circum, & crines effusa sacerdos

Tercentum sonat ore Deos, Erebumque Chaosque

Lib. 4.

Lib. 2.

Tergeminamque Hecatē. — —

Ideoque ad illud Poetæ,

*Hic Hecuba, & nata nequicquam altaria circum,*Seruius obseruauit, quod *Superorum & are sunt, & altaria; infero- rum tantum ara.* In aris arbitrio eorum, à quibus erigebantur; aper-De Funer.
Rom. loco ci-
tato.

tis verbis aliquando denotabatur, quibus Dijs sacrificandum esset; pro- vt apparet in veteri inscriptione Romana, quam Kirchmannus notat

CORNELIA . ANNIA . NE . INDESOLA-
 TATA . ORBITATE . SVPERVIVE-
 RET . MISERA . VIVAM . ME . VLTRO
 IN . HANC . ARAM . CVM VIRO . CVM
 QVO , VIXI . ANN . XX . SINE VL-
 LO DO . LIB . LIBERTABVSQVE
 NO . VT . QVOTAN . SVPER . ARAM
 NO . PLVTONI . ET . VXORI . PRO
 SERPINAЕ . OMNIBVSQVE . SACRI-
 FICENT . ROSISQVE . EXOR-
 NENT . DE . RELIQVO . IBI . EPV
 LENTVR .

Vnde facile in hanc adducor sententiam, aras in sepulchretis ere- ctas eodem loco fuisse apud veteres, quo apud christianos sacella, & pia legata ad animarum instituta suffragia; vt in monumentis vbi- que patet.

21. M. D. M.] Quod est MAGNAE DEVM MATRI. Hoc titulo condecorata fuit Cybele, vt alia quæ passim apud Mythologos vide- re est, ipsius nomina omittamus. Sic Virgilius.

Aeneid, lib.
6.

— — qualis Berecynthia mater

*Inuehitur curru Phrygiæ turrata per vrbes,**Lata Deum partu, centum complexa Nepotes**Omnes Cælicolas, omnes supera alta tenentes.*

De Rer. Sic Lucretius:

Nat. lib. 2.

Quare magna Deum mater, materque ferarum,

Et

Et nostri generix hac dicta' st corporis vna.

Sic Ouidius etiam.

Supplicis alma tua generix fecunda Deorum

Accipe sub certa conditione preces.

Sic & Claudianus.

Iam non ulterius Phrygia tellure morabor

Sancta parens

Appellationis rationem Festus attulit: *Cybele mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod xisibou dicunt.* Hæc capite turrato, sceptrum manu tenens, in curru à leonibus vehabatur. Quorum omnium non minus quam nominis in suis Mythologicis Fulgentius mysticam rationem reddit; quam hic subnectere haud inconcinnum putavi. *Sofides Atticus in libro Theologumnon, quem appellavit, scribit Matrem Deum, in modum potentia voluisse poni: unde Cybele dicitur quasi Cydos baleon, id est gloriae firmitas. unde & Homerus ait: cui Iuppiter gloriam donauerat. Ergo ideo turrata pingitur, quod omnis potentia elatio sit in capite. Ideo leonum currui praesidens, quia omnis potentia regno ornata sit. Sceptrum etiam fert, quod omnis potentia vicina regno sit. Ob hanc rem etiam mater Deum dicta est.*

Huic Deæ Galli sacrificabant, quos tamen verius (si ita loqui licet) capos dicerem, cum sibi virilitatem sustulerint; nisi, cur Galli vocarentur, Festus his verbis declararet. *Galli qui vocantur, Matris magnæ comites dicti sunt à flumine, cui nomen est Gallo, quia qui ex eo biberint; in hoc furere incipiant, ut se priuent virilitatis parte. Qui tamen quam impuram traxerint vitam, testis fuit Apuleius in asinum conuersus.*

Magnæ vero Deum Matri hoc monumentum optimo iudicio dictum credo: cum nemo ambigat Matrem Deum terram esse; cui autem aptius, ac tutius mortuorum cineres, quam terræ communi omnium matri traduntur, quæ nostra corpora tamquam filios ad se longe redeuntes repetit, & amplectitur?

LVSIAE] De hac gente, ni fallor, nihil commemorant familiarum collectores: eam tamen Romanam, ac consularem fuisse, ex his Taciti verbis elicitur: *Redditur ordini Lusius Varius consularis avaritiae criminibus olim percussus.* Ex hac etiam Lusij Getæ prætorianorum militum præfecti antea meminerat.

SACERD. DIVARVM] Videlicet SACERDOTI DIVARVM. Quarum Diuarum Lusia Tertullina Sacerdos fuerit, eruditissimus Pignorius noster, in suis Patauinis Originibus, ad hunc lapidem & perquirat, & diserte adeo explicat, ut nihil ei addendum videatur. Verba eximij viri sunt. *Il senso della iscrizione è, che Sesto Appuleio dedica à Cibeles, in memoria di sua madre Vfia, ouero Lusia Tertullina,*

Faustor. lib. 4.

De Rapt.
Proserp. lib.
3.

Lit. C.

Lib. 3. de Be-
recynt. &
Atti.

Lit. G.

Metamor-
ph. lib. 8.

Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c.
21.

Annal. lib.
13.

Idem lib. 11

che fu Sacerdotesa delle Diue; Ma che Sacerdotio era questo DIVARVM? Io stimo, che fosse di Cibele, Cerere, & Proserpina, che erano anticamente chiamate KYPIAI, & ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ. Vedasi Seruio Aeneid. lib. nel III dell' Eneide sopra quell' verso,

Et iuncti currum Domina subiere Leones.

Seruij autem verba sunt. Sane Dominam proprie matrem Deum dici, Varro & ceteri adfirmant: nam & ibi Proserpinam ideo à Virgilio Dominam appellatam, quod ipsa terra esse dicatur, sicut & mater Deum. Pignorio itaque libenter subscribo, Lusiam hanc Sacerdotem fuisse DIVARVM; nempe Cybeles, Cereris, ac Proserpinæ, quod à Cybele, nempe terra, Ceres frugum Dea separari non possit. Ceterum quonam apud nos loco hæ Diuæ fuerint cultæ, nullis patet indicijs: nisi, coniectura e nominibus deducta, diuinare licuerit, id factum fuisse in Euganeis collibus, vel in eo, qui vulgo CERO appellatur, à Cerere forsan, cuius in vertice inter vasta rudera etiamnum magnæ vetustatis ædicula, Deiparæ Virgini sacra, inuisitur: vel in alio, qui à Rhea, alijs Cybele, fortassis RHVA dicitur: vbi Camaldolenses Eremitæ pulcherrimum templum in amœno secessu possident. Sed de his amplior Deo fauente dicendi locus erit, vbi de Euganeis collibus ex professo.

De Antiq.
Nom.

SEX.] SEXTI prænomen ab ordine nascendi, vt vidimus, acceptum fuit. Hinc à Sexto Sextij, & Sextilij, Panuinij obseruatione.

Panuin. ibi.

APPVLEIVS] Appuleia gens plebeia, consularis tamen, consules habuit Pansæ, & Saturnini cognomine.

De Nom.
Rom.

MARCELLVS] Inter cognomina à virtute, & moribus desumpta, Marcellus est, cuius rei ex Plutarcho Sigonius hanc reddit rationem. Marcellus vt Plutarchus tradit, est bellicosus, idest Apuros, hoc est Martius. Puto autem Marcellum dictum esse, quasi Marcellum, id est paruum Martem.

Lib. 1. Class.
4. fol. 79.

D, D.] DONO DEDIT, vel Dedicauit. Ita Val. Probus, Paulus Diaconus, Aldus Manutius, omnesque notarum expositores.

Hunc lapidem Scardeonius apud Ioannem Caunium obseruauit, in hac forma & mendosum.

D . M.

IN : MEMOR.

VSIAE . L . FIL.

TERTVLIANAE

SACERD . DIVARVM

MATRI SVAE

SEX . APPI.

Vnde factum, vt huius monumenti duplicem inscriptionem Gruterus afferat, vnam in ædibus Cauinorum; ex Scardeonio alteram nihil profus diuersam, à mendis tamen purgatam, ex Pinelli schedis, quam se Pinello ipsi dedisse scribit Pignorius.

Fol. 322. n. 6

Fol. 29. n. 4.

In Origin.
Patau. c. 10.

22. LVSCIUS] A Lusitania hanc gentem diuersam esse monumenta indicant. Romæ enim inter libertos, & seruos Domus Augustæ Titi Vespasiani Imp. memoratur

Grut. fol.
101. n. 3.

P . LVSCIUS CELER.

& in latere dextro basis prægrandis ad arcum Septimij effossæ, quæ Paci Æternæ Domus Imp. Vespasiani Cæs. August. libertorumque eius sacra erat, isti lustrantur tituli

Idē fol. 241

P . LVSCIUS . FELIX.

P . LVSCIUS . MAXIMVS.

P . LVSCIUS . ZOSIMVS.

QVADRATVS] Cognomen forsitan huic viro inditum à præstanti corporis habitu, & forma. Auctor enim est Cornelius Celsus, quod corpus habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nec tantum quoad formam corporis, sed etiam quoad animum homo quadratus dicitur; vt ex Aristotele primo Ethicorum Pierius in Hieroglyphicis notat. Quadratum simpliciter virum per translationem dictum

De Re Medic. lib. 2. c. 1

Lib. 39. c. 32

Pier. Hieroglyph. lib. 39. cap. 34. Saturval. lib. 1. cap. 19.
Senec. Epist. 19. In Vesp. cap. 20.
 dictum autumat, & perfectum significare. Sic & Mercurio, quem veritatis, & rationis numen agnouerunt antiqui, Herma erigebatur, id est, quadratus lapis. Vnde Macrobius: Pleraque etiam simulacra Mercurij quadrato statu figurantur solo capite insignita, & virilibus erectis. Que figura significat Solem mundi esse caput & rerum satorem: omnemque vim eius non in quodam diuisorum ministerio membrorum, sed in sola mente consistere, cuius sedes in capite. Vterius quadrati cognomen viris sapientibus nonnumquam tribuebatur, cum sapientiam supra quadratam basim locatint veteres, ad differentiam Fortunæ, quam vt sapientiæ aduersam ob instabilitatem globo imponebant. Quadratus pariter homo à fortitudine dicebatur ad similitudinē quadrati agminis, quod validissimum esse ad resistendum hostibus semper censebatur. Ideo eximiam Vespasiani formam describens Suetonius dixit, eum fuisse statura quadrata, compactis firmisque membris.

MAXIMA] Hæc mulier, cum inter ceteras sorores forsân natu prima esset, ad aharum differentiam Maxima dicta fuit. Nam cum familiarum nomine mulieres gauderent, si plures essent, eiusmodi discrimine, vel subinde etiam numero ab inuicem distinguebantur.

VALENS] Sic forsân cognominatus, quia robore ac validitate pollebat. Sic enim Cicero sexcentis in locis viros validos, valentes, & validissimos nominauit.

2. de Leg. Nost. Attic. lib. 20. cap. 2.
 H. S. E.] Videlicet HIC SITVS EST. Vere nam siti dicuntur ij qui conditi sunt. Apud sitos siticines canebant, vnde nomen traxere, Gellij testimonio, qui ait siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est vita functos, & sepultos.

De Funer. Rom. lib. 3. cap. 20.
 AN. XIX. M. II D. XIII.] quod est ANNORVM XIX. MENSIVM II. DIERVM XIII. Omnes enim hi numeri monumentis inscribebantur: quia, vt politissimus Kirchmannus obseruat, solemne erat veteribus spatium vitæ eorum, qui tumulis condebantur, exacte, & ad calculos quasi reuocare, non tantum annos & menses, sed etiam dies ac horas quot vixissent: vt passim in monumentis conspicitur. Quodsi aliquid mihi post eruditissimum virum adducere fas est, cum in puerorum, ac adolescentum monumentis, quæ apud Gruterum, & nos reperiuntur, ultra annos vt plurimum menses, dies, & horas expressas videam, saluo meliori aliorum iudicio, crediderim hoc forsân fuisse factum, tum ad ostendendum, quam velociter, quamque contra ordinem parentes filijs orbatii essent, tum etiam vt monumentorum inspectores, parentum infortunium ac orbitatem deplorarent.

Lib. 1. Claff. 4. fol. 68. Fol. 302. n. 9.
 In hac inscriptione non est legendum IENS, vt apud Scardeonium, nec VAENS, vt apud Gruterum; Sed VALENS, vt in lapide conspicuum est: hac tamen obseruatione, quod ALE in vnicam literam

coalescunt. Ceterum saxum hoc tribus titulis insigne, Scardeonij temporibus, in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti, ad portam Omnium Sanctorum extabat; temporis deinde progressu, ad Paulum Rhamnensium, cui omnia Quirinorum monumenta obtigere, translatum fuit; ut e Pinelli schedis fatetur Gruterus: tandem vero e Rhamnensium ædibus ad Alexandrum Bassanum peruenit; in cuius ædibus parietibus aræ ad manum dextram insertum, etiamnum hodie incommutate gaudet.

23. Duo hæc columnarum fragmenta Ateste Patavium aduecta suspicio, cum eos, quorum exhibent nomina, in Tribu Romilia descriptos legam, cui Ateste antiquitas accensebatur.

ROM.] ROMVLIA, seu ROMILIA Tribus intelligenda, de qua Festus. *Romuliam Tribum appellatam ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus ea Tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romæ esset. Postea vero detorta vocali Romilia nuncupata est. Ut autem inter Urbanas Suburana primam sedem obtinuit, sic inter Rusticas Romilia*, Sigonij testimonio, cui & Rosinus subscribit. Hæc tribus etiam *Quirinalis dicta, quod à Romulo instituta, ut Alexander ab Alexandro affirmat, qua tamen auctoritate nescio, nisi quicquid à Romulo profectum est, Quirinale dicendum existimet: quod an verum sit necne, accuratiori eruditorum iudicio committo.*

COR.] COHORS significatur: nam fabri imperitia mendum in saxum irreplisse suspicor; quoniam COH. non COR. antiquitus sculpebatur. *Cohors, quod ut in villa ex pluribus tectis coniungitur, ac quidam sit vnum, sic ex manipulis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quod circa eum locum pecus coerceretur: sic Varro. Cohors autem decima pars legionis erat. Nam in legione sunt centurie sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem; velut ex Cincio obseruauit Gellius. Nec aliter Vegetius: sciendum est, in vna legione decem cohortes esse debere. Non omnes tamen cohortes in legione militum numero æquales erant inferiori seculo, quo vixit Vegetius. Nam prima cohors reliquas, & numero militum, & dignitate precedebat, utpote quæ suscipiebat Aquilam, tum legionis, tum Romani exercitus insigne, nec non imagines Imperatorum; in eaque censebantur pedites mille centum quinque, equites loricati centum triginta duo: appellabaturque cohors miliaria: quæ legionis erat caput, & ab ea incipiebat acies, cum pugnandum erat. Ceteræ vero nouem cohortes, ut idem refert, æquali numero, & diuisione pedites continebant quingentos quinquaginta quinque, equites sexaginta sex.*

Non vero eundem semper militum numerum in cohortibus fuisse, sed modo imminutum, modo auctum pro Republicæ statu, &

ne-

Loco cit.

Sigon. de
Antiq. Itæ.
Ital. lib. 2.
Cap. 3.

Lit. R.

De Antiq.
Itæ. lib. 1.
cap. 3.

Antiq. Itæ.
lib. 6. cap. 15
Gen. Dier.
lib. 1. cap. 17

De Ling.
Lat. lib. 6.

Not. At-
tic. lib. 16.
cap. 4.
De Re Mil.
lib. 2. cap. 6.

Idem ibid.

Antiq. Rō. lib. 9. necessitate, mihi videtur ostendere Dionysius: *Et non plures cohortes secum habebat, quæ numerum mille hominum consciebant.*
Hist. lib. 28. Et libro dicto: *Pro portis quatuor cohortes, quarum unaquæque ex sexcentis viris constabat.* Cui Livius noster adstipulatur. *Camerius cum æquo fœdere cum Romanis essent, cohortem armatam sexcentorum hominum miserunt.* Ex quo simul constat Rosinum memoria lapsum, quando monet in tota Livij Historia cohortium mentionem minime fieri; adeoque non C. Marij tempore, ut ipse credit, sed multo ante cohortes institutas fuisse. Neque enim Livij verba ab ipso satis expensa sunt; qui dum de bello scribit, quod Tarquinius Superbus pro regni recuperatione Romanis intulit, ista profert. *Latinus dux nihil deterritus vulnere, proelium ciet, & quia suos percussos videbat, accessit cohortem exulum Romanorum, cui L. Tarquinij filius præerat.* Et post Cannensem cladem, Romæ Dictatore electo M. Junio Pera, habet idem *Hist. lib. 23.* Livius: *Dictator M. Junius rebus diuinis perfectis, latoque ut solet ad populum, ut equum ascendere liceret, præter duas urbanas legiones, quæ principio anni à Consulibus conscriptæ fuerant, & servorum delectum, cohortesque ex agro Piceno, & Gallico collectas, &c.* Quod anno ab V.C. factum D XXXVIII. Videant ergo docti viri, an de cohortibus Livius mentionem faciat; quantoque tempore ante C. Marium cohortes in militiam introductæ fuerint.

X. PRÆTORIÆ.] DECIMA COHORS in legione Vegetij monitu selectissimis bellatoribus constabat, quia in secunda acie, sinistrum sustinebat cornu. Verum Prætoriam cohors est dicta, quæ à Prætore non discedebat. *Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & ceterorum munere militia vacarent, & sesquiplez stipendium acciperent: ita Festus.* Ideoque Prætoriam cohors comitatus intimus fuit Prætoris, & meliorum militum, qui prætoriani vocabantur, erantque adinstar Celerum, quos Romulus pro sua custodia selegerat. Livioque forte cohors ista Regia dicebatur: ut mirum sit, cur Rosinus asseueret, *Scriba, Accensi, Præcones, Lictores, Interpretes, Tabellarij, Cubicularij, Medici, & qui quotidianæ vitæ prope socij fuerunt, quæ cohors Prætoriam, & quasi Prætoriam dicta est; cum teste Festo loco iam memorato, cui assentitur Sigonius, meliores, & fortissimi milites in cohortem Prætoriam adscripti fuerint.*

De Antiq. Jur. Prætor. lib. 2. cap. 2. Cur autem cohortis decimæ Prætoriam milites Q. Atrius dictus sit, simpliciter affirmare non audeo, nisi quod, cum Augustus, Lipsio teste, circa se habuerit novem prætorias cohortes, verisimile forsitan sit alios Imperatores integram legionem pro sui custodia tenuisse, idoque hunc militem decimæ cohorti prætoriam fuisse adscriptum. Canis, & sus contra se concursantes hac in columna mysticam aliquam

quam voluntatem huius militis videntur repræsentare, quamvis heic ambiguum: diuinare enim possumus, nihil tamen affirmare. Per canem igitur miles hic forsan prodere voluit fidem suam erga ducem, cuius symbolum est canis; vt liquet apud Ælianum de cane illius Colophonij mercatoris, qui apud marsupium heri, à famulo itinere amissum, tandem excubauit, donec omnem, quam fuerant emensu, viam relegerant. Tū vero diuturna fame confectus, cum conspecto domino in pedes erigere se conaretur, illico & custodiam, & vitam finiuit. Luculentum itidem amoris erga dominos testimonium perhibere valent canes illius Xantippi, qui ne herum suum desererent, rabiosis maris se commiserere fluctibus, & ex Attica Salaminam tranarunt.

De Hist. Animal. lib. 7. cap. 29.

Idem lib. 12. cap. 35.

Per suam vero obsequium in duces exprimitur: si recte Pierius in Hieroglyph. *Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc canis commune cum suis, de quibus compertum ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarū, merso nauigio inclinatione lateris vnus ad dominum remeasse.*

Lib. 5. cap. 19.

Ista & similia perquirant alij. Ego vero in venatione quidpiam memoria dignum militi huic accidisse crediderim, idque canis, & suis se cursu insectantium imagine declarari.

Vnam hanc inscriptionem Scardeonius ter exhibet. Primo in peristyllo Diuæ Iustinæ.

Lib. 1. Class. 4. fol. 58.

Q. AETRIVS ROMVLIA
MACER . MIL . COR.
PRAETORIAE.

Quæ cum ibi non appareat, facile suspicor, Alexandrum Bassanum, qui omni studio talia monumenta collegerat, eam à cœnobitis impetrasse, suasque in ædes transtulisse. Deinde hanc ipsam in eadem domo sic perhibet

Lib. 1. Class. 4. fol. 72.

MACER . MIL . COR
X . PRAETO.

Demum verba hæc

MIL . COR . X . PRAETO.

immutat, eorumque loco reponit,

Lib. 1. Claff.
4. fol. 71.

MILI . CORP . X . PRATORIAE.

24. ACVTIO] Acutiam gentem inter plebeias ante Augusti tempora Panuinius de Nomin. Antiq. enumerat.

SECVNDQ] Cognomina non tantum à corpore, corporis partibus, à fortuna, & à moribus tracta obseruo, verum etiam fortasse ab ordine nascendi: nam iste C. ACVTIVS SECVNDVS, alium C. Acutum se priorem necessario habuit.

55. Græcum hoc monumentum sic Latine interpretandum credo,

EPIPHANIA POLYCRATIS

SALVE

XAIPE] Id est SALVE. Antiqui enim mortuis suis vale & salve dicebant; non quod eis salutem optarent, quibus nulla esse posset, sed vt ostenderent, quod ab eis recedebant amplius non videntis. Hinc in Pallantis funere Æneas.

Serui, Æneid. 5.

Æneid. lib. 10.

*Nos alias hinc ad lachrymas eadem horrida belli
Fata vocant. Salve æternum mihi maxime Palla,
Æternumque vale.*

Epig. 26. Parental. Et Ausonius in amita suæ parentalibus:

*Ergo commemorata Ave: mæstumque vocata
Pro genitrice vale.*

26. Græcum pariter, quod sequitur monumentum, nihil ab iniuria temporis integrum seruat, nisi ΦΤΑΑΣΣΩ, quod Latine sonat SERVABO.

27. Verba Græca, quæ basin hanc prægrandē intuentium oculos incurrunt, Clarissimus Ioannes Cottunius Eques, eruditissimus, primusque in Patauino Lyceo philosophus, disertissimus polteriorum literarum cultor, vir omni virtutum genere præstantissimus, sic latine reddidit,

1
TRANSEVNT E

2
AENEA

3
FINIS

4
TROIAE
INCENSÆ

Græ-

Græci namque sexto casu destituti, eius loco genitiuo utuntur. Quæ ratione priores duæ voces, nempe ΔΙΑΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΙΝΕΙΟΥ, æquipollent ablatiuo absoluto, quem Græci vocant

ἀπαδελφίον.

Basin hanc in loco aliquo publico, vt puta in theatro, seu foro olim statuam aliquam sustinuisse, & forte Aneæ aut Antenoris nostri, illa Troiani incendij memoria fidem mihi facit: verum cum nihil certi habeam, nihil affirmo. Ceterum dum hæc sunt sub prælo, monumentum istud è domo, in qua asseruabatur, deuenit ad clarissimum, medicorumque nostri æui celeberrimum, Benedictum Siluaticum, qui nobiliore illud honoraturus colonia, transtulit Venetias, in ædes Amplissimi Viri Ioannis Pisauti Equ. inter Reip. Primates summa auctoritate conspicui: quem quo splendissimi natales destinarunt, virtus & solertia auspiciatissime prouexit. Ab ineunte enim ætate, grauissimis quasi innutritus negotijs, animum multiplici rerum imbuit experientia, prudentia acuit: vt adeo ob debitam singularium meritorum, tum grauitatis ac moderationis æstimationem, per omnes honorum & dignitatum gradus ad suprema Reipubl. gubernacula admoto, & in numerum D. Marci Procuratorum cooptato, fortuna num quid vterius conferre possit, videatur ignorare. Ipse autem in tam sublimi gloriæ culmine, in grauissimorum laborum ac curarum solamina accessit antiquitatum studium, non ignarus & hinc summa nobilitati dignitatique decus & ornamentum accedere posse.

29. ASCONIO] Asconiam gentem Patauij celebrem, multique illustribus viris refertam fuisse, varij clarissimi nominis auctores confirmant. Inter primos Q. Asconius Pedianus emicuit, qui Romæ Scard. lib. 1. Class. 3. vixit temporibus Neronis, fuitque non tantum grammaticus insignis, vt multa, quæ in orationes Ciceronis florentissimo, ac elegantissimo dicendi genere commentatus est, testantur, etsi pauca supersint, verum etiam, si fides Scardeonio habenda, in historia summe excelluit, eamque post septuagesimum tertium ætatis annum, quo tempore luminibus orbatus est, alijs dictauit. De Asconio Pediano Historico Plinius: Hist. Nat. lib. 5. cap. 48 Samullam quoque centum decem annis vixisse auctor est Asconius Pedianus. Sed à Scardeonio dissentit diligentissimus Pignorius, nec forsitan absque causa: qui sic in originibus Patauinis. Cap. 16. Ne mihi spiace l' auiso di Giuseppe Scaligero sopra Eusebio, che due siano stati gl' Asconij Pediani; vno il grammatico, l' altro l' historico, & ambedue io stimo che fossero de nostri. Quæ de re eruditores cogitent: mihi enim satis est ostendere, Asconiam gentem vnum siue plures viros illustres produxisse. Siue itaque vnus, aut duo Asconij sint, Asconius certe Pedianus, cum octogesimum quintum iam attingisset annum, in summo omnium honore, Vespasiani Augusti anno tertio diem clausit. Scard. loc. cit.

Alium iuuenem Pedianum Patainum mira elegantie versibus Silius Italicus extollit. Qui num ex hac familia fuerit necne, ego asseuerate non ausim; cum tamen Pedianorum cognomen tribuatur Alconia genti, rationi utique consonum est, eum hinc oriundum, & forsan illum ipsum fuisse, qui ob egregium apud Cannas facinus in familiam suam cognomen hoc propagauit. Quod vero eruditissimus Pignorius dicat, *et all' Historico io credo, che mirasse Silio Italico nel 12. celebrandolo con quaranta, & piu' versi degni della vena di Virgilio. Il fondamento della mia congettura e', perche furono contemporanei, captum meum profus superat. Igitur tanti viri pace, si Alconius historicus Silij fuit æqualis, hunc, quem suis versibus idem poeta celebrauit, quemque infami illi Romanorum cladi apud Cannas, quæ longo tempore præcessit, interfuisse refert, alium plane fuisse necesse est. Pro horum omnium confirmatione liceat mihi Silij versus subiungere.*

Loco cit.

Silius lib. 12.

*Polydamanteis iuuenis PEDIANVS in armis
 Bella agitabat atrox, Troianaque semina, & ortus,
 Atque Antenorea sese de stirpe ferebat.
 Haud leuior generis fama, sacroque Timauo
 Gloria, & Euganeis dilectum nomen in oris.
 Hunc Pater Eridanus, Venetaque ex ordine gentes,
 Atque Apono gaudens populus, seu bella cieret,
 Seu Musas placidus, doctæque silentia vite
 Mallet, & Aonios plectro mulcere labores,
 Non ullum dixere parem: nec notior alter
 Gradino iuuenis, nec Phæbo notior alter.
 Qui postquam effusus vrgens vestigia frenis
 Pænorum, iuxta galeam atque insigne perempti
 Agnouit spoliū Pauli: puer illa gerebat
 Non paruo letus ductoris munere Cinyps,
 Dilectus Pæno Cinyps, quo gratior ore
 Non fuit, aut ulli nituit plus fronte decoris
 Quale micat semperque nouum est, quod Tyburis aura
 Pascit ebur: vel qui miro candoris honore
 Lucet in aure lapis, rubris aduectus ab Indis.
 Quem postquam egregium cristis, & casside nota
 Fulgentem extremo PEDIANVS in agmine vidit,
 Ceu subita ante oculos Pauli emerisset imago
 Sedibus infernis, amissaque posceret arma,
 Inuadit frendens: tunc ignauissime sacri
 Portabis capitis, que non sine crimine vester
 Inuidiaque Deum gestaret tegmina ductor?
 En Paulus. vocat inde viri ad spectacula manes,*

*Et fugientis agit costis penetrabile telum.
Tum delapsus equo, galeam atque insignia magni
Consulis abruptis dextra, spoliatque videntem.*

Vbi statim ac encomium morientis pueri, extincti Consulis arma ferentis, expleuit, sic progreditur.

*Ipse etiam capta PEDIANVS casside, nudos
Antonius stupet ad vultus, irasque coerces.
Tum galeam magno socium clamore reportans,
Immitem quatit equum, spumantia seuo
Frena cruentantem morsu; cui turbidus armis
Obuia Marcellus rapido tulit ora tumultu:
Agnoscesque decus, maeste o virtutis auita
Maeste ANTENORIDE; nunc, inquit, rapta petamus
Quod superest Libyci ductoris tegmina*

Ceterum istum C. Asconium, cuius in lapide mentio, ex Decurionibus civitatis nostrae fuisse, inde videtur constare, quia fuit IIII VIR. Iuri dicundo, qui primus eo aetate magistratus erat, ut iam observavi. Pariter etiam ex Decurionibus fuit ille Asconius Gabinus Modestus, qui Praeturae gessit, ut in quodam eius lapide suo loco ostendemus.

SACERDOS] Sacra etiam, quibus feminae praerant, fuerunt apud antiquos. Quoniam autem nonnulla etiam sacra per mulieres fieri oportebat, et alia per pueros patrimoniosque, ut haec quoque optime peragerentur, iussit Romulus scilicet uxores sacerdotum cum suis maritis sacerdotio fungi, et si qua sacra nefas esset patrio more a viris fieri, haec ab illis peragi. Auctor est Dionysius. Ita Virgines Vestales Vestae ministrabant sacrumque ignem custodiebant. Fortuna quoque muliebris, cuius templum Matronae Romanae, ob Marci Coriolani rabiem a matre mulierum suavis emollitum, extrui a Senatu petierant, sacra feminae ministrabant: & quidem, ut narrat idem, mulieres ex sua Sacerdotis sententia morem constituerunt, ut neque corone huic simulacro imponerentur, neque manus ad id a mulieribus, quae secundas nuptias expertae fuissent, admoverentur: sed recens nuptis honor iste deferretur, et huius cultus cura omnis iis committeretur. Hinc Sacerdotes Bonae Deae seu Faunae, sive Fatuae, ad quam non nisi mulieribus ingredi fas erat: de cuius sacrificijs Plutarchum consulere licet. Hinc Festo monente, Flaminia dicebatur Sacerdotula, quae Flaminiae Diali praeministrabat. Est & apud Senecam de Sacerdote prostituta controversia perlegans.

*Antiq. Rō.
lib. 2.*

*Antiq. Rō.
lib. 3.*

*In Quaest.
Rom. n. 20.
Lit. F.*

1. Controv. 5.

*Sueton. 1.
Vesp. cap. 3.*

DIVAE DOMITILLAE] Vespasianus Imperator ex Flavia Domitilla uxore tres liberos tulit, Titum, Domitianum, & Domitillam. Hanc cum patre, & fratre Domitianus in Divorum numerum recitavit. Unde Statius.

Siluar. 1.

*Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et soror, vna locum ceruix dabit omnibus astris.*

In Domit.
cap. 5.

Istis omnibus Tranquillo teste templum dedicauit. Nouam autem ex-
citauit eadem in Capitolio Custodi Foui, & forum quod nunc Neruæ vo-
catur; item FLAVIAE templum gentis. De quo etiam Martialis.

Lib. 9. Epi-
gram. 2.

Dum Janus hyemes, Domitianus autumnos,

Augustus annis commodabit aestates:

Dum grande famuli nomen afferet Rheni

Germanicarum magna lux calendarum:

Tarpeia summi saxa dum patris stabunt:

Dum voce supplex, dumque thure placabit

Matrona diues dulce Iulium nomen:

Manebit altum FLAVIAE decus gentis,

Cum Sole, & astris, cumque luce Romana.

Inuicta quidquid condidit manus, Caelum est.

Qua autem forma in consecratione vsi sint Romani, qualesque ritus seruauerint, fuse Herodianus in Seuero exponit: ad quem lectorem remitto.

Suet. in Do-
mit. cap. 4.

Post consecrationem consecratus vna cum ceteris numinibus colebatur, tuncque ministri sacrorum designabantur, sacerdotes illius, qui consecratus fuerat, nuncupati. Ideo Collegium Flauialium Domitianus instituit, qui patri, & Flauiae genti consecratae ministrarent.

Antiq. Ve-
ron. lib. 2. c.
32.

Sic post Augusti mortem atque consecrationem in omnibus orbis Romani Colonijs, & Municipijs, quemadmodum Romae, nouum in Augusti honorem sacerdotium institutum est; nempe Flamen vnus, & VI Viri Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea Colonia; velut apud Panuinium legitur. Quare minime absurdum iudico, & Patavij forsitan templum Diuae Domitillae dedicatum fuisse, in quo ASCONIA C. F. quae conspicitur in saxo, sacerdotij munere functa fuerit.

Vrsin. de Fa-
mil. Rom.
Panuin. de
Antiq. Nō.

30. ATILIVS] Atilia gens Romae patricia, sed minorum gentium, & plebeia fuit. In patricia Consul cognomine Longus: in plebeia vero Consules cognominati, Regulus, Calatinus, Bulbus, Serranus, Libo enumerantur. In hac familia clarus apud nos quoque vixit Sex. Asilius Serranus, vipote qui in nostras regiones à Senatu Proconsul missus fuit, ad litem inter Atestinos & Veicetinos de finibus contententes componendam; vt in saxo videbimus.

LACHES] Cognomen est à Λάχος Græca voce profectum, quod sortem, & quod sorte obtingit, denotat. Vnde iste vir Laches forte est cognominatus, tanquam sorte vitam obtinuisset.

PHOEBA S] Cognomine hoc Phœbi Sacerdos fatidica, Phœbi interpret significatur.

Lib. 1. Clab.
4 fol. 72. 73.

Hoc monumentum apud Bassanum Scardeonius geminatum exhibit,

bet, non alio discrimine, nisi quod primum, ut reuera est, mutilum no-
tet, alterum ad hunc modum.

C. ATILIVS

LACHES ET

ATILIA PHOEBAS

PIENT. B. M. P.

QVI LEGIS. T. V.

Sed in lapide VALE, & non V. tantum conspicitur.

31. TERENTIA] In Terentia familia plebeia, Panuino te- De Antiq. Nomin.
ste, Varro, Muræna, Culeo, Messana, Parister consules enumeran-
tur. In hac præcipue notandus Varro ille, qui licet cum Emilio Pau-
lo ad Cannas devictus esset Reipublicæ Romanæ magnitudine pericli-
tante, nihilominus ipsi redeunti, & obviam itum frequenter ab omni-
bus ordinibus fuit, & gratia acta, quod de Republica non desperasset. ve- Hist. lib. 22.
luti testatur Licius.

MINVCIO] Minucia gens Romæ & patricia, in qua consul Panuin. De Antiq. Np.
cognomine Augurinus, & plebeia, in qua Consules Rufus, Thermus,
Pica, Melliculus dicti. Verum hæc gens eadem cum patricia fuit, & De Famil. Rom.
plebeia facta est Vrsini testimonio, ex Lucij Minutij Augurini ad ple-
bem transmigrato. Sed Minucix gentis cognomen in nobilissima fa-
milia, quæ Seruallij inter primas sibi locum est adepta, etiam num floret.

34. ARRVTIO.] Arruntia gens, quamvis Romæ inter ple- De Antiq. Nomin.
beias à Panuino recensetur (quod forsitan primis illis exceptis, ex
quibus Romulus centum Patres elegit; vel ex quibus Tarquinius Pri-
fcus Senatorum numerum ad ducentos adauxit; siue ex quibus L. lu-
nius Brutus primus Romæ Consul eundem Senatorum numerum ad
trecentos ampliauit, ceteræ omnes familiæ plebeix fuerint) nihilomi- Idem ibi.
nus Arruntiam gentem Patauinam ex maioribus patricijs prodijisse,
in epithalamio Stellæ ac Violantillæ testatur Staius.

clarus de gente Latina

Siluar. 1.

Est iuuenis, quem patricijs maioribus ortum

Nobilitas gausa tulit, præsagaque formæ

Protinus è nostro posuit cognomina Cælo.

Gens ista consulibus inclaruit L. Arruntio L. F. L. Nepote, qui cum
M. Claudio M. F. M. N. Marcello Aternino anno Urbis Condite
D CC XXXII consulatum tenuit, Cæsaris Augusti tribunitia po- 2. Fastor.
testate

2. Fastor. &
comment. in
eosdem.

Annal. 1.

Annal. lib.
6.

Tacit. An-
nal. 13.

Lib. 1. class. 3.

Lib. 12.

Epi. 3.

Lib. 9. Epi.
43.

Pannin.
Comm. in 1.
Fast. vbi de.
Conf.
De Ortogr.
Rat.

testate prima: itemque L. Arruntio L. F. L. Nepote, L. Arruntij viri
consularis filio, qui cum M. Aimilio L. F. Lepido anno V. C. DCC
LIX consulatum inijt, Cæsaris Augusti, tribunitia potestate XXVII
& XXVIII. Et forsitan fuit ille, qui (vt Tacitus obseruat) Tiberio suspe-
ctus, ac infestus, tandem, ne eius nece gloriaretur, sibi ipsi venas se cuit
mortemque intulit.

Inter ceteros hæc gens habuit L. Arruntium Stellam, patriæ nostræ
decus eximium, cui sub Nerone cura ludorum, qui à Cæsare parabantur,
demandata fuit: fueratque ante, si vera Scardeonius tradit, primo Prætor,
deinde Duumvir. Hunc sub Domitiano Consulatu functum esse, te-
stis est Martialis in epigrammate ad librum suum.

Vel si malueris, prima gradiere Subura:

Atria sunt illic consulis alta mei.

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,

Clarus Hiantea Stella petitor aque.

Pro quo consulatu idem poeta sic Apollini se deuouerat.

Campis diues Apollo sic Murinis,

Sic semper senibus fruare cyncis,

Docta sic tibi seruiant sorores,

Nec Delphis tua mentiarur vlli,

Sic Palatia te colant, amentque:

Bis senos cito me rogantes fasces

Det Stella bonus annuatque Cæsar.

Felix tunc ego, debitorque voti

Casurum tibi rusticas ad aras

Ducam cornibus aureis iuuenum

Nata est hostia, Phæbe, quid moraris?

Noster autem Arruntius Stella Consul ex eorum non fuit numero, qui
maiores seu ordinarij erant dicti; quicq; in fastis designabantur, & sub
quorum consulatu, quicquid eo anno memoria dignum acciderat, in
acta publica referebatur; quum & anno nomen darent, & annorum
series ab eorundem consulatibus numeraretur; ita vt Imperatorum
temporibus tantum Cæsares, aut Imperatores ipsi, vel saltem e ciui-
bus nobilissimi dignitatem hanc obtinerent; sed ex ijs, qui minores
vel suffecti vocabantur, eo quod maioribus consulibus subrogaban-
tur, & cum vel se abdicassent, vel quapiam alia de causa officij sui
partes explere non poterant, eorum loco consulatum gerebant, frue-
banturque toga prætexta, sella curuli, licitoribus, & fascibus XII, vt ma-
iores consules. Verum de quodam consulatu L. Arruntij Stellæ sub
Traiano Imperatore meminit tabula ænea, quam Aldus Manutius ex-
hibet: cuius initium est tale.

L . ARRUNTIO . STELLA

L . IVLIO MARINO COS.

XIII . K . NOV.

M . ACILIVS . PLACIDVS . L . PETRONIVS FRONTO

IIII . VIR . I . D . S . C . FERENTIN.

Ad reliqua apud ipsum Manutium videnda lectorem remitto.

Arruntium porro Stellam insignem poetam extitisse, Stautius indicat. *Epistol. in 1. Siluar.*
Diu multumque dubitavi Stella iuuenis optime, & in studijs nostris emi-
nentissime. Et Martialis de sua puella.

Accidit infandum nostræ scelus, Aule, puella,

Amisit lusus, deliciasque suas:

Non quales teneri ploravit amica Catulli

Lesbia nequitijs passeris orba sui,

Vel Stella cantata meo, quam fleuit, Hiantis,

Cuius in Elysiis nigra columba volat.

*Lib. 7. Epig.
13.*

Quinimo Martialis in Stellam, quod plures annulos gestauerit, eleganter ludit, dum dicit eum gemmas à scriptis ad manus tran-

*Lib. 5. Epig.
11.*

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas uno

Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas

Inuenies: inde est hæc, puto, culta manus.

Violantillam ipse perditæ amavit: de qua sub Hiantis nomine (quod Græce viola est) plura cecinit: sed omnia, prò dolor! penitus perire, nec præter nominis gloriam quidquam superest. Eam demum uxorem duxit, ut planum est e Statij epithalamio, & apud Martialem, qui sic eleganter cecinit.

*Siluar. 1.
Lib. 6. Epig.
21.*

Perpetuam Stellæ dum iungit Hiantida vati

Leta Venus, dixit plus dare non potui.

Ciuiibus igitur, qui nostram illustrarunt patriam, iure eum Martialis accensuit.

Verona docti syllabas amat vatis:

Marone felix Mantua est.

Censetur Apona Livio suo tellus,

Stellaque nec Flacco minus.

*Lib. 1. Epig.
62.*

Camillum Arruntium quoque Consulem, cum Gn: Domitio Aeno-

O barbo

In Othon. cap. 2. barbo apud Suetonium lego. *Otho Imperator* 1111 Kalend. Maij natus est Camillo Arruntio, Domitio Aenobarbo Cofs. At vero locum hunc non plane suspitione vacare arbitror. Nam Camillus, quod prænominis loco Arruntio additur, Furiaæ familiæ cognomen fuit, Sigonio teste; nec ab vlllo hac ratione vsurpatur. Temporis quidem tactu nomina, & primum Diocletiani ætate, in prænomena transiisse, cum Panuino in prænomine Flauio obseruare licuit: cognomina vero vlla in vsu prænominum mutata, hucusque, quod sciam, nullus obseruauit: sicuti, & nomina familiarum ad cognominum vsu traducta minime fuisse opinor; vt hic de Arruntij nomine gentilitio videtur. Cognomina enim non à familijs, sed ab animo, à corpore, à fortuna, tracta, monet Sigonius. Suspicionem confirmant meam hæc Taciti verba: *Gn. Domitius, & Camillus Scribonianus consulatum inierant. Qua auctoritate fretus in Fastis Panuinius ad annum Urbis Condita: DC CXXCV hos consules designat.*

GN. DOMITIVS L. F. GN. N. AENOBARBUS

A. VITELLIVS P. F. Q. N. IN. M. M. E. IN. E. L. F. EST
M. FVRIVS. M. E. M. N. CAMILLVS SCRIBONIANVS.

In 2. Fastor. Immo in commentarijs Fastorum ad eundem annum addit: *Hoc anno, vt Suetonius tradit, Otho Imperator natus est* 1V Kal. Maij. Ex his itaque constat Camillo Arruntio substituendum esse in Suetonio M. Furium Camillum Scribonianum: de quo tamen eruditorum sententiam expecto.

De Felicit. Urb. Pad. lib. 5. cap. 8. Lib. Class. 4. fol. 72. TER. AQVILÆ] Portenarius noster de isto Arruntio hæc habet: *Arruntio Padouano fu tre volte Aquilifero de Romani:* cui Scardeonius nequiquam patrocinator; qui loco AQVILAE, vt est in saxo, legit AQVILIF. Quem lapsum dissimulare non potui; quum nemo, antiquitatum notitia etiam leuiter imbutus, ignoret, istis literis indicari TERENTINAM Tribum, quæ, vt in Tribu Fabia iam diximus, nomini illius, cuius est inscriptio, proxime subiungitur. Legendum itaque M. ARRVTIO MARCI FILIO TERENTINA AQVILAE; non autem TER AQVILIFERO. Aquilæ igitur illi cognomen erat. Et cum cognomina, vt paulo ante cum Sigonio monui, vel ab animo, vel à corpore, vel à fortuna desumantur; ad animum vero spectent, virtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestæ; ad corpus, partes, color, habitus, vestitus, similitudo alterius, locus, & huiusmodi complura; cognomen istud forsan à corporis colore desumptum fuit. Sic enim de colore aquilio Festus: *Aquilus color est fuscus, & subniger à quo Aquila dicta esse videtur.* Quid igitur vetat Arruntium Aquilam subnigrum & fuscum fuisse? nisi malimus Aquilam à celeritate cognominatum: nam & Festus notat, aquilam sic esse dictam ab acute volando. Quid si ab oculorum acie, quæ summa est aquilæ, quam

Sigon. de Nom. Rom.

Lit. A.

quam nec elegantissimus naturæ interpres sicut ? Pullos suos percuciens subinde cogit aduersos intruere solis radios : & si coniuentem hume- Et antemque animaduertit, præcipitat e nido, velut adulterinum atque de- generem : illum cuius acies firma contra steterit educat.

Plin. Hist. Natur. lib. 10. cap. 3.

TER.] TERENTINAE vero tribus origo & appellatio Alexandro ab Alexandro videtur obscura : quam tamen cum Sigonio Rosinus subdubie à Terento campi Martij loco deriuat. Terentum vero apud Festum locus in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur. Hac tribus in ordine trigesima tertia fuit, ce- teris addita cum Aniene, Liiuo auctore. Et lustrum eo anno conditum à P. Sempronio Sopho, & P. Sulpicio Auerrione Censoribus : Tribusque addite Anienis, & Terentina. Quod factum anno V. C. CD LIII.

Gen. Dier. lib. 1. cap. 17. De Antiq. Jur. Ciu. Rō. lib. 1. cap. 3. Antiq. Rō. lib. 6. cap. 19. Lit. T. Hist. lib. 10.

Fastor. lib. 1.

III. VIRO. A. A. A. F. E.] Quæ notæ ab omnibus leguntur TRIVMVIRO AVRO ARGENTO AERE FLANDO FERIVNDO. Romæ magistratus iste Triumvirorum Monetarium dicebatur : quorum erat prouidere, vt numismata aurea, argentea, ærea probæ materiæ iustique ponderis flarentur, ac ferirentur. Eorum originem pace eruditissimi Fuluij Ursini, qui Ciceronis tempore, vel paulo ante Triumviros Monetales electos putat, post Cannensem cladem apud Liiuum reperio (si tamen iidem Triumviri Mensarij, & Monetales fuerunt, vt nonnullis placet) Et Romæ quoque propter penuriam argenti Triumviri Mensarij rogatione Minutij Trib. Pl. facti. L. Æmilius, qui Consul Censorque fuerat; & M. Atilius Regulus, qui bis Consul fuerat; & L. Scribonius Libo, qui Trib. Pl. erat; Ex quo tempore Triumviros Monetales originem traxisse, notant ad hunc locum Alex. ab Alexan. loco dicto, & Guarinus Piso Soacius eruditissimus Iurisconsultus Patavinus, sub Dictatura M. Iunij Perræ V. C. anno D XXXVIII. Horum quamplurima reperiuntur numismata, ab ipsis in honorem Augusti, ac Tiberij cusa, & aliquando quatuor fuisse obseruat Ursinus. Atque ita recte, & vere locutus est Dio, qui lib. LIIII. dixit Triumuiros Monetales ab Augusto institutos fuisse, hoc est, eorum numerum à Cesare auctum, & Quatuoruiros pro Triumviris factos, ad Triumuiros rursus, vt primum erant, redactos. Sed & Triumviros Monetales in Serenissima Republica Veneta receptos, omnibus liquido constat. Ad quos, veluti ad apud Romanos olim, pertinet curam gerere, ne argentum aut aurum imperfectius aut impurius, quam lege sancitum est, cudatur, & feriat. nostro autem æuo vernacula lingua Proueditori di Cecha nuncupantur.

Pomp. Let. de Magistr. Rom. cap. 24. Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 3. cap. 16. Rosin. Antiq. Rom. lib. 7. cap. 18. De Famil. Rom. fol. 71. Hist. lib. 23.

De Rom. & Venet. Magist. int. se Collat. n. 125 1. Fastor.

De Famil. Rom. fol. 99.

QVÆST. CÆSARIS] Id est QVÆSTORI CÆSARIS. Quæstores à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, dictos habet Varro. Huius magistratus initium antiquissimum esse Pomponius demonstrat. Romulus, vt Iunius lib. 7. scribit, suffragio populi Quæstores binos

De Ling. Lat. lib. 4.

De Magistr. Rom.

creauit : alij volunt Numam Pompilium ; sed verius constat de Tullio Hostilio . Quæstores primum creatos fuisse duos, inde quatuor, postea sex, tandem Syllana lege intercedente, temporis cursu numerum viginti excessisse, testis est Alex. ab Alex. Quæstorum porro munera varia scriptores rerum Romanarum colligunt . Nostra etiam Serenissima Respublica Quæstores ut plurimum duos habet; penes quos in quauis ciuitate ararij publici cura est, atque *Camerlenghi* vocantur . Quæstorix dignitatis in mea Patria imaginem representat, singularis, ætate simul ac nobilitate conspicuus noster ciuis, qui *Cassiero del Santo monte* communiter à nobis nuncupatur .

Gen. Dier.
lib. 2. cap. 2.

L. Vnic. ff. de
Offic. Quæst.

Variar. lib.
5. n. 4.

De Verb. si
gnif. lib. 5.
Ad D. L.
Vnic. ff. de
Off. Quæst.

Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
6.

Hist. lib. 2.
Dionys. loc.
cit.

Dionys. ibid. eade esto.

Quæstor vero Cæsaris quisnam fuerit, nullus est quod sciam, qui demonstret: nisi forsan dicendum, Quæstores Cæsaris & Quæstores candidatos, qui soli, teste Vulpiano, libris principalibus in senatu legendis vacabant, eiusdem fuisse generis . Quod si ita est, Quæstor candidatus, qui & Quæstor Principis dicebatur, à Quæstore Cæsaris nihil discrepat . Quanti autem Quæstores Principis æstimati fuerint, testimonium præbet pro Theodorico Rege Cassiodorus hisce verbis ad Senatum Romanum . *Omnes enim, quos ad Quæsturæ culmen euehimus, doctissimos existimamus: quales legum interpretes, & consilij nostri decet esse participes. Dignitas quæ nec diuitijs, nec solis natalibus inuenitur: sed tantum eam doctrina cum coniuncta potest impetrare prudentia . Nam licet in honoribus alijs beneficia conferamus, hinc semper accipimus . Est nimirum curarum nostrarum felix portio : ianuam nostræ cogitationis ingreditur: pectus, quo generales curæ voluuntur agnoscit . Æstimate quid de illo debeat iudicari, qui tanti particeps est secreti .* Ex quibus conijcere licet, quod Quæstor Principis, & forte Cæsaris, idem erat, qui Venetijs hodie *Cancellarij Magni* titulo gaudet . Sed plura, & singularia de Quæstoribus Brissonius & Cuiacius eruditissime .

TRIB. PL.] TRIBVNO PLEBIS. Notum est omnibus, quod decimo septimo anno post exactos Reges, plebs, nimis grauibus à ditioribus affecta iniurijs, in montem quemdam ad Annienem amnem, haud procul ab vrbe situm, confugerit: quæ prius non est in ciuitatem regressa, quam magistratum haberet, qui eam tueretur à præpotentium molestitijs . Ita Tribuni plebeij creati duo, C. Licinius & L. Albinus . Hi tres collegas sibi creauerunt . in his Sicinium fuisse seditionis auctorem, de duobus qui fuerint, minus conuenit . ita docet Lilius . Qui magistratus ut sacrosanctus esset, hanc tulerunt legem . *Tribunum plebis inuitum nemo, ut unum de vulgo, quidquam facere cogito; neque verberato; nec ab alio verberari iubeto; neque interficito; neque interfici iubeto . Quod si quis contra ea, quæ interdiciuntur aliquid fecerit, sacer esto, & bona Cæteri sacra sunt: & qui eum occiderit, quod tale facinus patrarit, purus à*

Potestas hæc, etsi tantum ad plebem tuendam inuenta, Ciceronita-
 men pestifera videtur: quippe quæ in seditione, & ad seditionem nata sit.
 Hinc Plutarchus: *Ius Tribunitiæ potestatis magis ad impediendum, quam*
ad agendum: quippe ceteris omnibus collegis volentibus, unus qui nolit, &
intercedat plus potest. Unde post institutos Trib. Pl. ius consulare im-
 minutum fatetur Cicero. Et sane Tribunorum Plebis nimium præ-
 auluit auctoritas: nam post Marij Coriolani vocationem ad plebis iu-
 dicium ab ipsis institutam (quæ Dionysio auctore prima fuit) postea
 ab illo tempore hoc in consuetudinem venit, ut Trib. Plebis, quibuscum-
 que civibus libuisset diem dicerent, qua ad causam dicendam ad populum
 venirent. Itaque tanta ipsorum erat auctoritas, ut neque Consulibus
 aliquando pepercerint. Ideo cum plebs optimatum potentiam à se
 iam eversam existimasset, L. Syllam magnopere extollit Cicero, qui
 Tribunis plebis sua lege iniuriæ faciendæ potestatem ademerit, auxilium
 ferendi reliquerit.

De Legib. 3.

*In Catone
Vtic.*

De Leg. 3.

*Antiq. Rõ.
lib. 7.*

De Legib.

Ceterum Tribunis plebis nec sella curuli, nec purpura, nec licto-
 re ut Consulibus, sed Viatore solum uti licebat; ipsisque non vocatio,
 sed prænsio competeat. Sic enim teste Gellio ex Antistio Labrone re-
 spondit illa mulier Viatori Tribuni, qui eam in iudicium vocabat. Tri-
 buni præterea nullam habebant potestatem in ijs, quæ extra urbem
 erant: nam eorum potentia mœnibus circumscribebatur. Ideo anno
 ab V. C. CC LXXI designatis Consulibus M. Fabio K. F. Vibulano,
 & L. Valerio Volusi F. Potito, cum petijissent, ut militum loco, qui
 in bello contra Antiates ceciderant, alij conscriberentur, ingens in
 urbe ortus est tumultus, nec Senatui vllus obtemperabat, quum à Tri-
 bunis populus excitaretur. Itaque Consules extra urbem in proximum
 campum progressi, ibi sellas Imperatoris posuerunt, & milites conscribe-
 bant, & qui legibus non parebant, pecunijs mulctabant. Tribunus vero,
 qui militum conscriptioni delectuq; intercedebat, nihil amplius contra hæc
 facere poterat: ut auctor est Dionysius.

*Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 1.
cap. 3.*

*Not. Attic.
lib. 13. c. 12.*

*Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
8.*

Idem ibid.

Uterius integrum diem extra urbem abesse Tribunis fas non erat,
 eorumq; domus die ac nocte nulli claudebantur, tamquam securum
 perfugium eis, quibus opportunæ videbantur. Tribunorum plebis po-
 testatem, non quoad personas, sed quoad dignitatem, repræsentare
 videntur Venetijs *Aduocatores Communis*, qui magis intercessione
 quam sententia pollent. Sicuti enim Trib. Pl. ad populum seu plebem
 referebant, ita hi de leuioribus causis ad Quadraginta Viros, de maiori-
 bus ad Senatum, de maximis interdum ad maius Consilium referunt:
 ut ex Sabellico, & Contareno diligenter obseruat Seacius.

*Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c. 3*

*Rosin. An-
tiq. Rom. lib.
7. cap. 23.*

*De Rom. &
Venet. Magi
str. inter se
Collat. n. 80.*

PRO. COS.] Id est PROCONSULI. De Proconsulatus origi-
 nine quidpiam certi affirmare non audeo, cum omni dignus laude
 tolerantissimus Panuinius, eum anno ab V. C. CD XXVIII. cœpisse

*Comment. 1.
1. Fastor.*

doceat; primumq; Proconsulem nominet Publilium Philonem. Quoniam cum comitijs imminentibus Palæopolitanos obsideret, ita ut à mœnibus eū auocare spes capiende urbis nō permitteret, *actum cum Tribunis est, ad populum ferrent, ut cum Publilius Philo consulatu abiisset, proconsul regevet, quoad debellatum cum Græcis esset.* ita Liuius: apud quem tamen, & Dionysium, longe prius Proconsulem electum obseruo. Anno enim ab V. C. CC LXXXIX A. Postumio Allo, & Sp. Furio Medullino Cōs. bello contra Aequos infelicitè gesto, ait Liuius: *Optimum visum est Proconsulem T. Quintium subsidio castris cum sociali exercitu mitti.* Additque Dionysius: *Factumque est ante claram lucem S. C. ut T. Quintius, qui ter Consul fuerat, cum lectissima peditum, equitumque iuuentute. Proconsulari imperio ornatus in hostes confestim iret.* Ex quo tempore statutum fuisse inquit Pomponius Lætus, ut qui consules vno anno fuissent, altero Proconsules essent.

Proconsules autem fuerunt, vel quibus ultra terminum magistratus ipse prorogabatur; talisque fuit Publilius Philo, de quo supra: vel qui priuati in prouinciam, aut ad bellum destinabantur; inter quos apud Liuium obseruo P. Cornelium Scipionem: qui tametsi ætatis haudquaquam maturæ, cum die comitorum de creando in Hispaniam Proconsule adesset, nec vlli maiorum eius prouinciæ suscipiendæ fiducia esset, ipse professus est se illam petere, itatimque cunctis suffragijs designatus fuit. Vel Proconsules fuerunt dicti, qui post Consulatum in Vrbe gestum, ad prouincias consulares regendas mittebantur pro Consulibus. Lege enim Sempronia C. Gracchi Trib. Pl. sancitum fuit, ut Senatus quas vellet Prouincias, alias Consulares, alias Prætorias declararet. Non enim hæc, vel illa prouincia semper aut consularis, aut prætoriana erat, sed pro voluntate Senatus: in quas, si essent consulares, Proconsules, si Prætorias, Propratores annua administratione destinabantur. Demum Proconsules fuerunt, qui ab Imperatoribus in prouincias sibi reseruatas mittebantur: quæ tametsi prætorias essent, nihilominus ijs, quibus committebantur, Proconsulum titulum impertiebant. Proconsules vero in prouinciis ibant cum XXII fascibus; Propratores cum sex, & secum Legatum ducebant, cuius adiumento in administratione vterentur. Attamen manumittere non poterat, cum penes Proconsulem tantum manumissio esset.

XV. VIRO SAC. FAC.] Videlicet QVINDECIMVIRO SACRIS FACIENDIS. Tarquinius Superbus post emptos tres illos libros, qui ex nouem supererant, quos mulier quædam ei venum obtulerat, sed ludibrio habita tribus his exceptis cremauerat, scribit Dionysius, quod *Duum viros ex nobilium numero creauit, & duos publicos ministros ipsis addidit, illisque horum librorum custodiam mandauit.* Anno vero ab V. C. CCC LXXXIII ut memorat Liuius, Tribunis militum

litum consulari potestate Q. Seruilio, C. Veturio, A. & M. Cornelijs. Q. Quinctio, & M. Fabio, promulgata lex est, ut pro Duumviris sacris faciundis Decemviri crearentur: ita ut pars ex plebe, pars ex patribus fiat. Quem quidem numerum mansisse vsque ad Cornelij Sullæ tempora, obseruant Alex. ab Alex. & Io. Rosinus. Hinc Quindecimvirorum habetur, ita ut ipsi verisimile putent, L. Sullam Decemviris, quinque alios addidisse.

Gen. Dier. lib. 3. cap. 16. Antiq. Rō. lib. 3. cap. 24

Illis non tantum Oracula Sibyllina asseruandi, sed aliquando factos corrigendi cura, teste Pomponio, concredita fuit; nec non ludorum secularium, ut fatetur Vrsinus in gente VOLTEIA.

De Magistr. Rom. De Famil. Rō. fol. 287.

Sed præter hunc M. Arruntium, Thrasea Pætus quoque noster, Taciti fide, hoc insigni sacerdotio donatus fuit. Cum enim Capito Cossutianus infensissimus eius hostis ipsum criminaretur, ei obiecitabat: *Principio anni vitare Thraseam solenne iusurandum: nuncupationibus votorum non adesse, quamuis Quindecimvirali sacerdotio præditum.* Ex quibus colligere mihi liceat, quanti Romæ fuerint Patavini, cum in eorum Sacerdotum fuerint numero, in quo & Augustus fuit; & cum ipsis rem commendauerint Romani, qua religiosius, ac sanctius nulla custodiebatur, Sibyllina nempe oracula.

Annal. lib. 16.

Vrsin. de Famil. Rom. fol. 161. Dionys. Antiq. Rom. lib. 4.

Minime tandem omittendum, apud Scardeonium hanc M. ARRUNTII inscriptionem corruptam esse. Non enim legendum est AR- RONTIO, ut apud ipsum; sed ARRUNTIO: nec AQUILIE. sed AQUILAE, ut in saxo patet: nec MARRUNTIO, ut apud collectores inscriptionum sacrosanctæ vetustatis apparet; sed M. ARRUNTIO, ut habet saxum.

Lib. 1. Class. 4. fol. 72.

Fol. 336.

35. Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilitum fuerunt, ut innuit Aufonius:

De Tern. Num. Ey. dil. 4.

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Hoc numero Tribus, & sacro de monte Tribuni.

Tres equitum turma. Tria nomina nobiliorum.

verum etiam libertorum. Serui enim, statim ac manumissi erant, prænomen, nomen, & cognomen assumebant: quæ ex Quintiliani sententia solum liberorum propria erant. *Propria liberi, quæ nemo habet nisi liber, prænomen, nomen, cognomen, Tribum.* Cuius rei necessitas eueniebat ex nomine illius gentis, quod accipiebant serui cum manumitterentur. Vnde cum in vna familia vtplurimum multi serui manumissi essent, omnes illius familiæ nomine, quod proprium antiquitus erat, vocabantur, ad confusionem tollendam. Ideo ipsi etiam liberti ut ingenui, prænomine, nomine, & cognomine distinguebantur: ita tamen, ut etiam nomen seruile retinerent, adiecto prænomine & nomine patroni. ut Tiro Ciceronis libertus, dictus est M. Tullius Tiro.

Instit. Orat. lib. 7. c. 4p. 4.

In Aug.
cap. 56.

CASTRITIO] Hanc gentem Romanam fuisse, patet tum ex Suetonio, *Unum omnium e reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de coniuratione Murana cognouerat*: tum ex sinistra parte basis, erecte M. Aurelio Antonino Aug. L. Sept. Seueri Imp. filio à Collegio fabricarum tignariorum, in qua recensetur

Crus. fol.
268. n. 1.

CASTRICIUS PROCVLVS.

Tum etiam ex tabula marmorea, quæ Ateste in ædibus Contareni extat: in qua est

Idem fol.
128. n. 1.

L. CASTRICIUS OMVNCIO.

Ac ne in re plana hæream, pariter in monumento Celeiæ supra S. Maximiliani portam posito legitur:

D . M.

Idem fol.
386. n. 3.

D . CASTRITIO . VERO

ANTONIO

DEC . CL . CEL . AN . XXVI

IVLIA . Q . FIL . VERA

MATER

V . F . ET SIBI

Vbi DEC. CL. CEL. denotat DECVRIONEM COLONIAE CELEIAE. Non itaque scribendum fortasse erat CL. sed COL. quod Coloniae est nota. Celeia enim Norici oppidum fuit, Plinio teste.

FLORENTI] Cognomen si recte iudico à forma corporis, aut prospera fortuna desumptum.

v. Faß.

CÆCILIO] Cæcilia gens plebeia fuit, in qua Consules multi cognomine Metelli in fastis obseruantur. Ad distinctionem duplici cognomine utebantur, & post Metellum Calui, Balearici, Macedonici, Dalmatici, Caprarij, Numidici, Nepotis, Celeris, Pij, Scipionis.

CALVIONI] Si cognomen hoc à caluitie non descendit, originem eius reconditam credo. Sed cum Capitones, Frontones, Nafones, Labeones, illi dicantur, qui magno sunt capite, fronte, naso, labijs; cur non Caluiones à magna caluitie?

EVCHI] Cognomen tractum fortassis à Græca voce εὐχῆ, quæ precationem latine sonat.

MAR-

MARTIALI] Martiales cognominatos puto illos, qui vel sub Martis stella nati; vel qui animo martiali erant; vel qui Martis sacrificia obibant. vnde Flaminem Martialem, summum Martis Sacerdotem nuncupatum fuisse constat.

DOMITIO] Domitia gens inter Plebeias recensetur ab Urfino & Panuinio. Hinc duas postmodum familias, Calainorum scilicet & Ænobarborum ortas fuisse, auctor est Suetonius : qui pariter ostendit, quod duo prænomen tantum, Cnei & Lucij videlicet, notabili varietate usurpauerint, modo continuantes unumquodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. Nam primum secundumque ac tertium Ænobarborum Lucios, rursus sequentes tres ex ordine Cneos accepimus: reliquos non nisi vicissim tum Lucios, tum Cneos. Ex hac gente Nero Claudius Imperator fuit, cuius pater Domitius inter amicorum gratulationes negavit, *Quidquam ex se & Agrippina nisi de restabile, & malo publico nasci potuisse.*

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.

In Neron.
cap. 1.

Suet. in Neron.
cap. 6.

THEOPHILO] Cognomen hoc à Græcis mutuatum est, & significat Dei amantein vel amicum.

In hoc saxo non deprehenditur OLICRENI, vt in Grutero, sed OLICRENI; neque MARITALI, vt apud eundem, qui sequutus est Scardonium, sed MARTIALI.

Fol. 994. n. 4
Lib. 1. Class.
fol. 75.

36. HATERIÆ Hateria gens plebeia, sed consularis, Consules habuit cognominatos Agrippam, & Antoninum. Hanc familiam Senatoriam Tacitus nominat, & de Q. Haterio hæc profert. *Fine anni excessere insignes viri, Asinius Agrippa, claris maioribus quam vetustis, vitæque non degener. Et Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ, quoad vixit, celebrata.*

Panuin. de
Antiq. Nō.

Annal. lib. 4

37. ARRIVS] Arriam gentem etli Romæ plebeiam Panuinius faciat; Patauinam tamen, atque patriciam fuisse, mihi persuadet Arria illa Cæcinnæ Patii Viri consularis vxor. Quæ cum miris laudibus extollatur à Plinio secundo, intermittere non possum, quin epistolam de ipsa ad Nepotem elegantissime perscriptam huc transferam.

De Nom.
Antiq.

Lib. 3. Epist.
16.

C. PLINIVS NEPOTI

SVO . S:

Adnotasse videor, factæque dictæque virorum feminarumque illius Strium, alia clariora esse, alia maiora: confirmata est opinio mea hesterni Fannii sermone. Neptis hæc Arria illius, quæ marito & solatium mortis, & exemplum fuit. Multa referebat auie suæ non minora hoc, sed obscuriora: quæ tibi existimo tam mirabilia legenti fore, quam mihi audienti

P

dienti

dienti fuerunt. *Ægrotabat Cacinna Patus maritus eius, ægrotabat & filius, uterque mortifere, ut videbatur: filius decessit, eximia pulchritudine, pari verecundia, & parentibus non minus ob alia carus, quam quod filius erat. Huic illa ita funus parauit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus. quinimmo quoties cubiculum eius intraret, viuere filium atque etiam commodiorem esse simulabat. Ac per sepe interroganti quid ageret puer, respondebat, Bene quieuit, libenter cibum sumpsit. Deinde quum diu cohibita lacryma vincerent prorumperentque, egrediebatur. tunc se dolori dabat, satiata, siccis oculis, composito vultu redibat tanquam orbitatem foris reliquisset. Præclarum (quidem) illud eiusdem, ferrum stringere, perforare pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere vocem immortalem ac pene diuinam, Pate non dolet. Sed tamen ista facienti dicentique gloria, & æternitas ante oculos erant: quo maius est sine præmio æternitatis, sine præmio gloriæ abdere lacrymas, operire lætium, amissoque filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium mouerat: fuerat Patus in partibus, & occiso Scriboniano, Romam trahebatur. Erat ascensurus nauem, Arria milites orabat ut simul imponeretur. Nempe enim (inquit) daturi estis consulari viro seruulos aliquos, quorum e manu cibum capiat, à quibus vestiatur, à quibus calcietur: omnia vel sola præstabo. Non impetrauit. conduxit piscatoriam nauiculam, ingensque nauigium minimo secuta est. Eadem apud Claudium uxori Scriboniani, quum illa profiteretur iudicium, Ego (inquit) te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus est, & viuis? Ex quo manifestum est, ei consilium pulcherrimæ mortis non subitum fuisse. Quinetiam quum THRASEA gener eius deprecaretur ne mori pergeret, interque alia dixisset, Tu vis ergo filiam tuam, si mihi per eundem fuerit, mori mecum? respondit, Si tandiu tantaque concordia vixerit tecum quam ego cum Pato, volo. Auxerat hoc responso curam suorum: attentius custodiebatur: sensit, & Nihil agitis (inquit) potestis enim efficere ut male moriatur: ne moriatur, non potestis. Dum hæc dicit, exiit cathedram, aduersoque parieti caput ingenti impetu impexit, & corruit. Refocillata, Dixeram (inquit) vobis, inuenturam me quamlibet duram ad mortem viam, si vos facilem negassetis. Videntur hæc tibi maiora illo, Pate non dolet, ad quod per hæc peruentum est: quum interim illud quidem ingens fama, hæc, nulla circumfert. Vnde colligitur quod initio dixi, alia esse clariora, alia, maiora. Vale.*

Gloriosum quoque huius mulieris facinus, memorabilemque, quam emisit vocem, tradendo extractum e vulnere pugionem marito, hisce quatuor versibus Martialis celebravit.

Lib. 1. Epigram. 14.

Castra suo gladium cum traderet Arria Pato,

Quem de visceribus traxerat ipsa suis:

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.

Quid amplius, quidque gloriosius de muliere Patavina? Amplius equi-

equidem, ac gloriosius est, quod non vnus tantum, sed omnium Patauinorum mulierum pudicitia tam præclaris effertur præconijs. Testis mihi sit iterum Plinius secundus, qui de earundem moribus alio in loco hæc profert, *Habet auiam maternam Serranam Proculam, e municipio Patauino. Nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque seueritatis exemplum est.* Martialis etiam cum à libro suo grauem ablegat lectorem, subnectit.

l. Epistol. 14.

Tu quoque nequitias nostri, lususque libelli

Lib. 11. Epigram. 17.

Vda puella leges, sis Patavina licet.

Sed coronidis loco ad confirmandam nostrarum mulierum continentiam libeat hic addere, quod de Aponitanis aquis Cassiodorus narrat. *Sed ut ipsum quoque lauacrum mundius redderetur, stupenda quadam continentia disciplina in vndam, qua viri recreantur, si mulier descendat, incenditur.* Quod forsitan ei aperuerat Martialis in illo epigramate:

Variar. lib. 2. n. 39.

Nec fontes Aponi rudes puellis

Lib. 6. Epigram. 42.

ne forsitan continentiam suam, quæ Patauinis mulieribus in tanta laude erat, in istis aquis contaminarent, neue nomen illius seueritatis, quod vbique eas reddebat illustres, quoquomodo, nec vel minimi nãui umbra deturparent.

SEX VIR.] SEX VIRI quinam essent, vidimus ante, ostendimusque, eos vtpurimum Præfecturarum magistratus fuisse: quæ quo iure gauisæ sint, cum Festo abunde declaratum est.

O PITERGI] Opitergium, quod à Strabone Epipergium, & à Ptolomæo Opipergium corrupte forsitan nominatur, in decima regione Italiæ situm, nempe in Venetia, affirmat Plinius. *Venetorum autem Ateste, & oppida Acelum, Patavium, Opitergium &c.* Nunc in Marchia Taruina describitur. Celebrati porro nominis fuisse oppidum, tum veteres memoriæ, tum vasta, quæ adhuc supersunt, vestigia abunde testantur. Fortitudinem autem Opiterginorum clare prodit id, quod Florus narrat. *Una (scilicet nauis) qua Opiterginos ferebat, in vadis hæsit, memorandumque posteris exitum dedit. Quippe vix mille iuuenum manus, circumfusi vndique exercitus per totum diem tela sustinuit: & cum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditionem veniret, hortante tribuno Vulteio mutuis ictibus in se concurrat. Quod insignne factum longa carminum serie celebrauit Lucanus, & egegio hoc epiphonemate finiuit.*

De situ Orb. lib. 5. Lib. 3. cap. 1. Hist. Nat. lib. 3. cap. 19.

De Gest. Rõ. lib. 4.

Pharsal. lib. 4.

nullam maiore locuta est

Ore ratem discurrens fama per orbem.

Opitergij quoq; meminit Tacitus, dum ab Opiterginis Flauianos milites lætis animis exceptos fuisse scribit. Opitergium ego ex hoc more Præfecturam credidissem, cum L. Atrium T. F. Sexuirum

Hist. lib. 3.

Opitergij legam, nisi Colonorum Opiterginorum meminisset Luca-
nus.

Phrsal. lib.
4.

Heic Opiterginis moles onerata Colonis

Constitit.

Sed fortassis Colonorum appellatione habitatores intellexit.

Stetit clarum hoc oppidum, donec Quadorum natio funestos Ita-
liae motus excitauit. Tunc enim raptim obfessa ab iisdem ac Marcoman-

Hist. lib. 29.

nis Aquileia diu, Opitergiumque excisum, auctore Ammiano Mar-
cellino, qui sub Valentiniano Imperatore id accidisse refert. Valen-

Hist. Tri-
part. lib. 7.
cap. 7.

Diu. Hiero-
nym. Chro-
nic. ad hunc
annum.
In Chronic.

tinianus vero ad Imperium euectus fuit anno Christi CCCCXVII.

Instauratum tamen fuisse Opitergium colligitur ex altera eius sub-
uersione, quæ teste Mattheo Palmerio Florentino incidit in annum

Christi DCXXX. Postquam Rothnitus Langobardorum rex Opitergium
urbem diripuit: Magnus Opitergensis Episcopus vita, et sanctitate clarissi-
mus, et Opitergini ad maritima sese transferentes Heracliam urbem con-
fluxere: cuius Episcopus creatur.

Antiq. Gall.
Cisal. lib.
12. cap. 11.

Hoc autem sub Heraclij Imperio
contigit, quod anno Christi DCXI, adijt: à quo & Heracliam Opti-
tergios suam ciuitatem dixisse putat Gaudentius Merula.

Lit. S.

38. SVRVS] *Sprum dicebant, ex quo per diminutionem fit furculus,*
vt ait Festus. Cum vero furculus sit germen illud, quod in plantis
pullulat, quodque insitioni conducit, ideo furus illa planta pars est,
quæ durior est robustiorque, quæ palus antique dicebatur. Inde
fortassis M. Leponius, cuius hoc est monumentum, vel à duritie cor-
poris, vel à robore ac fortitudine, quam palus indicat, Suri cogno-
men acquisiuit.

De Antiq.
Nom.

39. LVCELLI] Hanc gentem inter plebeias apud Panuniuam re-
latam, nullisque dignitatibus claram obseruo-

Monumentum hoc sepulchrale sepulturae locum fortassis designa-
bat, in quo cum tota sua familia ac posteris condi voluerat monumen-
ti auctor. Familiareque hoc sepulchrum fuit, vt in hac eadem domo ad
monumentum xv l. fufe obseruatum iam est.

De Famil.
Rom.

QVOQVOVERVS] Quod indicat in monumentis non so-
lum certum agri spatium relictum à fronte, & retrosum, sed etiam à late-
ribus, siue circumquaque, vt saepe in alijs inscriptionibus patet.

40. MANLIVS] Manliam gentem & Patriciam, & Plebeiam tradit
Vrsinus, qui ostendit ex Ciceronis auctoritate in Philippica prima,
neminem Manlium patricium Marcum vocari, ob M. Manlij scelus,
qui Regnum affectauerat, hancque ob causam de saxo Tarpeio deie-
ctus fuerat. Gentis huius Consules, & Patricij & Plebeij numerantur. Pa-
tricij fuere diuersi ante M. Manlij tentatam prodicionem cognomina-
ti Vulsi Capitolini: at post M. Manlij mortem, quod & ipse sic co-
gnominatus fuisset, non amplius hoc cognomen, sed Torquati, Im-
periosi,

periossi; Autici, Longi, Acidini, Eduiani, Nobilioris adsciverunt. Pamini. in l. Pastor. & in l. m. etij. de. De Nativ. Deor. lib. 3.
¶ MERCVRIO AVGVSTO] Mercurius non vult, sed dicitur fieri, ut Cicero observat. Mercurius unus Cælo pater, die matre natus: cuius obscenitas excitata natura traditur, quod aspectu Proserpine commotus sit, ab her Valenti; **¶ Phoronidis filius**, is qui sub terris habitur; idem Trophonius. Tertius Iove tertio natus, & Maia, ex quo **¶ Penelope Pana natum ferunt**. Quartus Nilo patre, quem Ægyptij nefas habent nominare. Quintus quem colunt Pheneas, qui Argam dicitur interemisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptij leges, & literas tradidisse. Hunc Ægyptij Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur. Quisquis ille fuerit, nomen hoc obtinuit, ut notat Festus, à mercibus: hunc etenim negotiorum omnium existimabant esse Deum: vel, ut ex Arnobio tradit Lilius Gyraldus, Medicurius fuit dictus, quasi medius currens: quod sermo medius inter homines sit. Vermonis enim Deus ab antiquis credebatur: de quo Mythologi plura.

In hoc autem laxo Augustus nuncupatur, quod Dei in morem maiestatem præferat maximam. Suetonius in Nerone: L. Domitio rure quondam revertenti iuvenes gemini augustiore forma & occursum imperasse traduntur; nuntiaret Senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat. Nec alia mente regiam Pici, seu Augulti domum in Palatio conditam Virgilius augustam appellat.

Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis
 Vibe fuit summa.

Forfan & Augustus dictus est ab eximia, qua colebatur, religione: cum & loca religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur. Vel à sanctitate: Cicero enim habet: Omito Eleusinam sanctam illam & augustam. Suet. in August. cap. 7. De Nativ. Deor. lib. 1.

Vbi initiantur gentes orarum ultima

Et in Tusculanis Questionibus: ex hoc igitur Platonis quasi quodam sancto, augustoque fonte nostra omnis manabit oratio. Nisi legendum sit AVGVSTI, ut fuerit Mercurio, genio siue tutelæ Augusti, ut in alijs inscriptionibus HERCVLI AVGV. SILVANO AVGV. hoc est Herculi Augusti, Silvano Augusti: quemadmodum eruditissime docuit Clarissimus Octavius Ferrarius de Re Vestiaria. Lib. 5.

¶ LARTI] Hanc gentem patricijs minorum gentium annumerata, & consulatam fuisse, ex Consulibus Flacco, Rufo cognominatis observo. Eam à prænomine Lartii, quod à Laribus sumptum, Sigonius ex Valerio ostendit, ac Tuscum ait creditum, descendisse Panvinius putat. De Nom. Antiq.

¶ L. D. D.] LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.
 Quibus verbis publici sepulchri honos explicabatur. Nam loco publico

De Funer. Rom. lib. 2. cap. 25. blico sepeliri omnibus non concedebatur, tum Romæ, tum forsân in prouincijs, vt obseruat disertissimus Kirchmannus ad hæcse literas. Propterea si Romæ de Republica præclare meritis. S. C. sepulchri locus dabatur, idem in alijs etiam ciuitatibus Decurionum decreto fiebat.

43. VIVA. F. ET. S.] Hoc est VIVA FECIT SIBI ET SVIS. CÆTRONIO] De hac gente quamuis nulla, quod sciam, apud familiarum antiquarum scriptores reperiatur memoria, attamen antiquam nec vulgarem prisca saxa declarant: quale reperitur Arionæ in Hispania, quæ olim Aurigia, in basi.

Grut. fol. 226. n. 8.

IMP . CÆS . AVG . PONTIF.

MAX . TRIB . P . XXXIII.

COS . XIII . P . P

VICTORIÆ . SACR

L . CÆTRONIVS . M . F . PACORVS

L . AIM . L . F . NIGELLVS

AED . II . VIRI

D . S . P . F.

Idem fol. 535. n. 2. Romæ quoque in hortis Cardinalis de Valle ad Aquam Virginem, & in ecclesia S. Crucis in monumentis legitur:

Q . CÆTRONIVS

Q . F . PVB

PASSER

CÆTRONIAI L. F. PRIMAI] Loco CAETRONIAE L.

F. PRIMAE. Antiquus scribendi genitiui modus: de quo antea satis.

Lib. 1. Class. 4. fol. 79. Non SETRONIO, & LANDERCVDO vt Scardeonius, sed CAETRONIO, & LANDEROVDO, vt monumentum exhibet.

45. CIPIA] Idem ac Cispia. Hac gens plebeia Vrsino videtur, quod monumentis comprobat, & Cispia pro Cipia aliquando lectum contendit; In hac M. Cipiū Tribunum plebis nominat.

Famil. Rom. in gent. Cip.

FIEREI] Loco FIERI . Modus dicendi veterum frequentissimus, sed Terentij Varronis præcipue: quem diutius durasse auctor est Quintilianus.

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 7.

46. DEXTRO] Hic forsân dexter cognominatus, quia ipsi omnia felicia, ac propitia eueniebant. Nonius Marcellus: *Dextrum dicitur felix propitium*. Ad quem modum & apud Virgilium pro prosperis dextra sydera inuocata obseruo.

Aeneid. lib.
4.

*Adsisò, placidusque inues, & sydera Cælo
Dextra feras.*

47. Inscriptio hæc refertur à Grutero sub titulo Artium, & Priuatorum: quasi illa nota TEX. quam peruertit Scardeonius, Aurelium istum, cuius est inscriptio, textorem fuisse indicet. Sed quisquis ad saxum accesserit, non TEX. sed T. EX. interpunctioe distinctum reperiet, sine literis, quas ex Scardeonio lateri appositas Gruterus notat. Verum quid sibi velit illud T. EX. fateor mihi ignotum esse, cum decurtatum monumētum videatur, literarumq; consonantē T. præcedentiū, oculosq; prorsus fallentiū, vestigia appareat. Hoc tamē obseruo, quod Character iste. 7. Centurionis est nota, vt tradit Scaliger in indicibus Gruterianis, & Manutius in notis explicatis: quia forsân illud signum forma fuit contortæ vitis, qua utebantur Centuriones ad milites verberandos: vt in seditione militari, sub anno primo Tiberij orta, Tacitus prodit. *Et Centurio Lucillius interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, cedo alteram, indiderant: quia fracta vite in tergo militis alteram clara voce, ac rursus aliam poscebat.* Et Lucanus de Scæua Cæsaris centurione.

Fol. 651. n. 4
Lib. 1. Class.
4. fol. 74.

Cap. de Not.
& Singul.
Voc. abbreviat.
Post. lit. X.

Annal. lib. 1
Pharsal. lib.
6.

*Scæua viro nomen: castrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes: ibi sanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.*

Ita etiam Apuleius de illo insolenti milite, qui in asinū conuersus hortulanum herum suum percusserat, inquit: *Nec miles ille familiarem cohibere quiuit insolentiam; sed indignatus silentio eius, vt conuicio, vite, quam tenebat, obtundens eum, dorso meo proturbat.* Vnde illud EX. 7. EXCENTVRIONE fortassis legendum, salua tamen melioris iudicij sententia.

Metamor.
ph. lib. 9.

Ceterum non ENDOTVS, vt Scardeonius & Gruterus citatis locis habent, sed ENODOTVS in saxo legitur.

48. III. VIR CAP.] Hoc est TRIVM VIR CAPITALIS. Eo anno, quo M. Curius Dentatus Consul Samnitibus cæsis, & Sabinis qui rebellauerant victis, bis in eodem magistratu triumphauit, Triumviri capitales primum creati sunt; post Romam conditam CD LXVIII, vt Panunius notat. Illi carcerum custodiam habebant, deque criminibus cognoscebant, vt etiam Daumviri capitales, & in facinorosos, si quid

Ant. Epit.
in 11. Liuj.
In 1. Fastor.
Pomp. Lat.
De Magistr.
Rom. cap. 24

si quid scelere, & perfidia deliquissent, animaduvertebant, vigilias disponebant per urbem, atque ne cætus nocturni fierent, neue nouitatis excitatores aliquid molirentur, obseruabant. Istis octo lictores dabantur ex Plauti testimonio. Sotia enim in Amphitruone timens, ne à Tribulviris in carcerem compingeretur, atque sequenti die abstraheretur ad flagrum, conqueritur.

*Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 3.
cap. 16.*

*Aff. 1. Scen.
1.*

Quid faciam nunc, si Tresviri me in carcerem compegerint?

Inde cras e promptuaria cella depromar ad flagrum?

Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quicquam auxiliij fiet?

Nec quisquam sit quin me omnes esse dignum deputent? ita

Quasi incudem me miserum homines octo validi cedant?

Lit. G.

*De Nom.
Rom.*

GN.] GNAEVS, prænomen designat; de quo sic Festus. *Gnaeus, & corporis insigne, & prænomen, à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γίνωσκαι apparet.* Et Sigonius *Gnaeos dictos vult, ob insigne nauis, qui in corporibus gignitur.* Scribitur hoc prænomen, & litera C. & G. sed addito N, semperque per G. pronuntiatur, etsi scribatur per C.

MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES] Si antiqui matrimonio placido & tranquillo frui essent, in monumentis significare solebāt. Ideo ad hoc indicandū hic legitur, MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES; vt in alijs monumentis SINE QUERELA, SINE CONTROVERSIA. Hoc & nostro auro receptum esse, nostra monumenta satis manifestant.

S. V. P. HAC. F.] Quæ sic Scaliger in Gruterianis indicibus exponit: SPONSIONE VTRIVSQUE PARTIS HAC FACTA. Scilicet pacti erant coniuges, vt qui mortuo altero superesset, Kalendis Iunijs quotannis sepulchrum (hoc enim indicat S) rosas exornaret. Quæ sponsio tamen amice facta erat, nulla interposita pœna, si superstes prætermisisset. Adiectum est, vt ad idem sepulchrum cum omnibus eiusdem familiæ superstes epularetur: ita tamen vt idem moriens qui superesset, posteros ad tale officium damnaret, hoc est aliqua pœna cogeret.

ROSIS. S. IACENTIS EXORNET] Sepulchris flores aspergere, eaque redimire coronis mos erat apud antiquos. Ita Suetonius de sepulchro Neronis: *Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus vernis æstiuisque floribus tumulum eius ornarent.* Et Herodianus ex Angeli Politiani versione de Antonino Caracalla ad Achillis tumulum: *Ilum mox petijt, & cunctis urbis reliquijs collustratis ad Achillis tumulum processit. Eoque coronis floribusq; magnifice exornato, rursus imitari Achillem cepit.* Flores autem, quibus veteres exornabant sepulchra, varij fuerunt; nempe lilia, amaranthus, myrti rami, sed præcipue rosæ; quas inter ceteros sepulchrales flores primum habuisse locum testatur eruditissimus Kirchmannus.

*De funer.
Rom. lib. 4.
cap. 3.*

Atquid rose cum sepulchris? nam si regem floribus constituere Iupiter voluisset, non alium certe, quam rosam eiusmodi honore dignatus esset. Hæc terræ ornamentum est, plantarum splendor, oculus florum, prae robur, flos omnium pulcherrimus. Hæc amorem spirat, Venerem conciliat, odoratis folijs luxuriat, tremulis frondibus, ac Zephyri afflatu ridentibus delectat. Vnde merito Anacreon, ex Henrici Stephani versione cecinit.

Achill. Tat.
de Leucip.
& Clitoph.
Amor. lib. 2

Rosa honor decusque florum,

Rosa cura amorque veris,

Rosa cælitum voluptas.

Oda de Rosa.

Quæ omnia quam sint à sepulchrali officio diuersa, satis superque constat; cum in sepulchro cuncta squaleant ac fœteant, circaque ipsum non nisi mæror, & luctus vigeat, nobisque non aliud præstet, nisi funestum nostro gelido cineri asylum.

Verum hoc mystice ac religiose factum ab antiquis credere fas est: vel quia, cum humana vita expansis quasi velis ærumnarum nauiget Oceanum, in quo tot fallaces Syrtes, tot immanes scopuli, tot voraces Scyllæ minantes excidium, iure merito, cum in beatitudinis portum appulit, ad ostendendam commutati seculi felicitatem, in quo continuo fruitur vere, rosas sepulchra conspergi veteres iuebant. Hinc recte Aufonius.

Epitaph. 36.

Sparge meo cineres, & odoro perluc nardo,

Hospes: & adde rosas balsama puniceis.

Perpetuum mihi ver agit illachrymabilis urna,

Et commutavi secula, non obij.

Vel forsan vt reminiscerentur homines, mortalium vitam cito marcescere: quod etiam Aufonius de rosas in Edyllijs eleganter expressit.

Hæc modo que toto rutilauerat igne comarum,

Pallida collapsis deseritur folijs.

Edyl. 14.

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,

Et dum nascuntur, consenuisse rosas.

Ecce & defluxit rutili coma punica floris,

Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.

Tot species, tantosque ortus, variosque nouatus,

Vna dies aperit: conficit vna dies.

Conquerimur, Natura, breuis quod gratia florum est?

Ostentata oculis illico dona rapis.

Quam longa vna dies, ætas tam longa rosarum,

Quas pubescentes iuncta senecta premit.

Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,

Hanc rediens sero vespere vidit anum.

HICQ.

HICQ. CVM SVR. OMNIBVS] Quæ lego HICQVE CVM SVRIS OMNIBVS. Manlio isti, de quo in lapide, Suri cognomen fuit. Vbi obseruo, quod hoc cognomen ex eorum numero fuerit, quæ, vt docent Panuinius & Sigonius, ad posteros quam longissime propagabantur. Cuius rei causa erat præstans illius, qui primus id cognomen inuenerat, virtus ac gloria. Vnde non ipsi Manlio tantum cognomen Suri erat, sed in familiam etiam propagatum fuit.

De Nom.
Antiq.
De Nom.
Rom.

EPVLETVR.] Mortuorum causa vel publice, vel priuatim epulas antiqui præbebant: priuatim, quando aliquis aut in funere parentum, aut anniuersario, vel legato die epulas exhibebat ferales: publice, quando celebrabantur Feralia. Feralia vero ab inferiis, ferendo, quod ferunt tunc epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi parentare, Varrone auctore dicebantur. Erantque Dijs Manibus Feralia dicata, quæ mente Februario celebrantur. vnde in hoc mense Ouidius.

De Ling.
Lat. lib. 5.
Fest. Lit. F.

Festor. lib. 2.

Est honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaque in exstructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes. pietas pro diuine grata est
Munere. non auidas Styx habet ima Deos.

Lin. Lat.
lib. 5.

De Mensib.
in Edyl.

Itaque ex Varronis sententia ab Dijs inferiis Februarius appellatus, quod tum heis parentetur. Ausonius
Post superum cultus, vicino Februa mense
Dat Numa cognatis Manibus inferias.

Recte Numa; quia eum Feralium auctorem Romani voluerunt.

Hoc tempore nec ad Deorum superiorum aras accedere, nec nuptias celebrare fas erat. Ouidius

Fest. lib. 2.

Conde tuas Hymenæe faces: & ab ignibus atris
Aufer: habent alias mæsta sepulchra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent ara: stentque sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulchris
Errant: nunc posito pascitur Umbra cibo.

De cibo autem, qui Manibus exhibebatur, non licebat cuiquam gustare; & si quis de illo furtim quidquam abstulisset, certam ei perniciem ominabantur veteres. vnde alicui summam imprecaturi mendicitatem, feralem cœnam vorandam vouebant. Diram nempe habendi auiditatem, & extremam avaritiam alicui exprobrantes, illum ab epulis Dis Manibus sacris abstinere non posse dicebant.

Kirehman.
De Funer.
lib. 4. cap. 5.

Alex. ab
Alex. Gen.
b. 3. cap. 13
& Lib. 5. c. 6

Cibi vero, quibus in Deorum Manium sacris, & feralibus cœnis utebantur antiqui, erant, faba, apium, lentes, lactuca, offæ: & propterea fabam nec tangere, nec nominare Diali Flamini licebat, quod ea putaretur ad mortuos pertinere. Nam & Lemuralibus iaciebatur laruis,

uis, & parentalibus adhibebatur sacrificijs, & in flore eius luctus literæ
 apparere videbantur: auctor est Festus. Ob hæc etiam Pythagorica sen-
 tentia damnata: ut alij tradidere, quoniam mortuorum animæ sint in ea.
 Qua de causa parentando utiq; assumitur. ita Plinius. Hoc & nostras mulie-
 res obseruare mihi perspectum est; cum die secunda Nouembris, qua
 defunctis parentatur, fabam non dare pauperibus à religione alienum
 credant.

Lit. F.

Hist. Natur.
 lib. 18. c. 12.

Apium quoque in feralibus cœnis locum habebat: ideo ad cibos
 non admittendum, immo omnino nefas: nam id defunctorum epulis dica-
 rum esse, testatur Plinius. Quod forsitan imitantur mulierculæ nostræ,
 cum in mortuorum inferijs fabam apio conspersam pauperibus distri-
 buant. Lens quoq; inter feralis epulas erat: quia, ut notat Casaubonus in
 animaduersionibus ad Athenæum, *Tragica res est lenticula, ait Cynul-
 cus; respiciens eo ni fallor, quod tragici quidem poetæ eius leguminis sepius-
 cule, & frigidiuscule meminissent.* Lactuca pariter cibus erat mortuo-
 rum. Nam ad lactucam Adonidem ab Apro occisum, cum eo con-
 fugisset, obseruat ad Athenæum Casaubonus. & hac de causa
 feralis erat. Præter hæc obseruo panem, oua, salem, liba, carnes,
 pulticulam in feralibus cœnis interuenisse: de quibus Kirchmannus,
 solertissimus rituum funebrium indagator, consulatur.

Hist. Natur.
 lib. 20. c. 11.

Lib. 4. cap.
 15.

Lib. 2. cap.
 27.

Lib. 4. cap. 7

A publicis epulis feralibus priuatæ nihil erant diuersæ, sed dupli-
 cis ordinis. Nam aliæ dabantur, cum amici, & sanguine iuncti ad se-
 pulchra parentum, vel propinquorum suorum conuenirent; aliæ vero, ex
 perpetuo alicuius legato, Itatuto quotannis die adimplendo. Huius
 autem ritus apud agricolas nostros adhuc perdurat memoria. Dum
 enim suos mortuos condunt, omnes affines, & necessarii adstant:
 peracto funere ad mortui domum regrediuntur; ibique lagana
 apio sparsa, & subcinericeam offam comedunt: qui sunt cibi forsitan
 parum dissimiles pulticulæ, & offæ veterum. Quem morem Roma-
 ni nostris maioribus non tradiderunt, sed Phryges reliquerunt poste-
 ris. Epulabantur enim Troiani, ex Homeri sententia post defuncto-
 rum sepulturam. Ita post tumulatum Hectorem.

Iliad. lib. 24

*Aggesto autem tumulo redierunt: deinde vero
 Bene collecti epulati sunt valde splendidum conuiuium
 Edibus in Priami à Jove nutriti regis.*

Sic illi curarunt funus Hæctoris equum dormitoris.

49. SALVIO] Salvia gens quamuis primo plebeia, vetus &
 honesta tamen. Maiores Othonis orti sunt oppido Ferentino familia ve-
 zere, & honorata, atque ex principibus Etruria, ita habet Suetonius. Qui
 pariter ostendit, hanc gentem ob L. Othonis, M. Saluij Othonis Imp.
 patris merita, à Claudio inter patricias adlectam fuisse.

In Othon.
 cap. 1.

Sueton. ibi.

NIGELLO] Cognomen hoc à colore depromptum est, cum

Nigellus idem sicut parum niger. Diminutiua autem adhibentur blandiendi gratia, vt erga pueros solemus.

Lib. 1. Class. 4. fol. 71. In Scardeonio hæc inscriptionem geminatam reperio, quæ tamen apud Bassanos vna tantum est. Sed fortasse eam geminat Scardeonius, quia in prima BRICENT pro BRICENIO legit, in secunda vero omnia sic inuertuntur.

Lib. 1. Class. 4. fol. 74.

C . BRICENIO C . F .
 C L E M E N T I S E T
 G O E L I A E V C H I N I
 V X O R I
 L O C V M I D E D I T
 L . S A L V I O N I O E L L O
 E T
 S V A V I A I V C V N D A

Fol. 764. n. 3 Gruterus vero sub titulo affectus coniugum, se hanc eandem è Scardeonio excerpisse fatetur: illam tamen, non vt est apud Scardeonium, sed prout legitur in saxo, describit. Apud quem pariter obseruo, saxum hoc aliquando fuisse in mœnibus ad portam de Auantio (verum Scardeonij auo apud Bassanos, vbi & nunc reperitur, extabat) Gruterum vero ipsum hoc habere ex Petri Appiani, & Bartholomæi Amantij collectione monumentorum sacrolanctæ Vetustatis totius orbis, qui ante Scardeonium huic studio vacauerunt: apud quos scriptum video supra hanc inscriptionem: *Padue in muro Ciuitatis apud portam Sancta Maria de Auantio.* Sed apud istos vox CLEMENTIS mutetur, vt in lapide est, in CLEMENTI, addanturque.

Inscript. Ital. fol. 333

S A L V I O N I G E L L O
 E T
 S A L V I A E I V C V N D A E
 quæ ibi deficiunt.

50. FLAVIVS] Gentem Flauiam plebeiam fuisse humilis fortuna, testatur Liius. Eodem anno C. Flavius Cn. filius scriba, patre liberti-

libertino humili fortuna ortus, ceterum callidus vir & facundus, adilicurius fuit. Attamen magnam habuit auctoritatem, utpote qui Civile ius repositum in penetralibus Pontificum euulgauit, fastosque circa forum in albo proposuit, ut quando lege agi posset sciretur. Omnium tamen maximum est, quod cum prius nemo id tentasset, eadem Concordia in area Vulcani summa inuidia nobilium dedicauit, coactusque consensu populi Cornelius Barbatas Pontifex Maximus verba præire, cum more maiorum negaret, nisi Cos. aut Imperatorem posse templum dedicare. In hac gente Consules nonnullos obseruo: ante Imperatores vnum cognominatum Fimbriam; sub Imperatoribus vero aliquot, Sabini, Apri, Tertulli, Clementis cognomine. Sed quod augustissimum, tribus quoque Imperatoribus erucit gens Flauia: obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus; siquidem Vespasiani Imperatoris avus Titus Flavius Petro municeps Reatinus, bello civili Pompeianarum partium centurio, incertum sponte an euocatus, profugit ex Pharsalica acie, domumque se contulit. Vbi deinde venia & missione impetrata, coactiones argentarias facillitauit.

Lin. ibid.

Idem i. id.

Fastor. lib. 1.

Fastor. lib. 2.

Sueton In Flau. Vespas. cap. 1.

Idem ibid.

STABILIS] Hoc cognomen ex eorum est classe, quæ à virtutibus profecta sunt; cum stabilis hominem firmum & constantem indicet.

ADLECTVS DECVR.] Id est ADLECTVS DECVRIO. Adlecti erant illi, qui nec è Patrum, nec è Patrum conscriptorum erant ordine, sed ipsorum deficiente numero in Senatuum cooptati, seu adsciti. Nam Festi auctoritate, Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam, ex equestri ordine in senatorum sunt numerum adsumpti. Nam patres dicuntur qui sunt patricij generis: Conscripti qui in senatu sunt scriptis adnotati. Vbi propter inopiam non intelligendum est de inopia ipsorum, qui adlegebantur, sed de inopia senatorij ordinis: quod sæpe factum esse ad hunc locum Antonius Augustinus notauit; ac monuit totum hunc locum Pauli fuisse, Festi, abbreviatoris.

De Verb. Signif.

Idem ibid.

DECVRIO] Decuriones non intelligo hic, de quibus Festus: Decuriones appellantur, qui denis equitibus præfunt: sed coloniarum, de quibus Suetonius in Augusto. Excogitato genere suffragiorum, que de magistratibus vrbicis Decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent. Hi sua in vrbe eandem, quam Senatores Romæ, obtinebant auctoritatem. Nam qui in Consilij Reipub. municipalis esse poterant, Decuriones dicebantur, sic vocati, ut notat ex Pomponio Sigonius, quod initio, cum colonie deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur, consilij publici gratia conscribi solita sit. Id si verum, pace eruditissimi Panuini, in omni colonia, ut ipse in Antiquitatibus Veronensibus tradit, centum Decuriones non erant; sed modo plures, modo pauciores pro magnitudine colonie; siue ut melius dicam, pro numero

Cap. 46.

De Antiq. Iur. It. lib. 2. cap. 4.

Lib. 2. cap. 4.

gentis in colonia deducta. Decurionum consilio, & auctoritate reliquis
*Panuin. An-
 tiq. Veron.
 lib. 2. cap. 31*
 coloniae populus regebatur, nec Duumviri aut Quatuorviri, qui Consu-
 lum locum obtinebant, nisi ex Decurionibus eligebantur. Decurionum
 autem, ut & Senatorum Romanorum, census obseruabatur. Propte-
*De Antiq.
 Iur. Ital. lib.
 2. cap. 4.*
 rea nemo in Decurionum numerum erat adscriptus, qui, ut ex Plinij
 secundi epistolis tradit Sigonius, centum millium non fuisset.
*Lib. 1. Class.
 4. fol. 70.*
 In hoc monumento, ubi Scardeonius habet DILECTO, reponas
 ADLECTO, ut in lapide.

52. CÆSIDI] Hanc gentem inter plebeias Romanas Panui-
 nius recenset.

HERMEROTIS] Mercurij & Amoris affeclas puto Herme-
 rotes dictos. Herma enim Mercurius à Græcis vocatur; Eros Amor
 est.

CÆSIDIÆ LIBERTÆ, ET CONIVGI] Libertati re-
 stituta hæc mulier, gentilicium Patroni nomen sortita est; ut ferme
 omnes quæ manumittebantur: quæ & in maritalem subinde thala-
 rum recipiebantur.

53. IIIII. VIR. AVG.] Videlicet SEVIR AVGVSTALIS.
*Antiq. Ve-
 ron. lib. 2. c.
 32.*
 Seuiros, vel Sexuiros, aut Sextumuiros Augustales declarat Panui-
 nius. Post Augusti mortem atque consecrationem, in omnibus orbis Roma-
 ni Colonis & Municipijs, quemadmodum Romæ, nouum in Augusti ho-
 norem Sacerdotium institutum est. Nempe Flamen vnus & VI viri
 Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea colonia. Vn-
 de Casaubonus ad cap. 18. Tranquilli in Augusto obseruat, quod Ni-
 copoli erat apex honorum omnium, Augusti Sacerdotium. Quare etiam
 anno nomen dabat Sacerdos Augustalis, & in scribendis publicis, aut pri-
 uatorum contractuum instrumentis, ad tempus notandum, nomen eius ascri-
 bebant. Sed non tantum Nicopoli, verum etiam Romæ Augustale
 sacerdotium in summa veneratione erat; cum & Tib. Claudius, &
 Ser. Galba in album Suetonio teste adscripti fuerint. De Clau-
*Cap. 6. in
 Claud.
 in Galb. c. 8.*
 dio hæc profert. Senatus quoque, ut ad numerum Sodalium Augusta-
 lium sorte ductorum extra ordinem adijceretur, censuit. De Galba vero:
 Obres, & nunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta trium-
 phalia accepit, & Sacerdotium triplex, inter XV viros, sodalesque Ti-
 tios, item Augustales cooptatus.

54. VOLVMNII] De hac gente nihil apud Vrsinum: Panui-
 nius tamen eam & patriciam, & plebeiam facit. In patricia mi-
 norum gentium enumerat consules Amintium & Gallum, in plebe-
 ia consules, Flammam, Violentem, Eutrapelum, cognominatos.

56. M. AGRIPPA] De hoc monumento nihil restat, nisi
 hoc nomen in candidissimo marmore literis cubitalibus incisum. Frag-
 mentum forsan fuit alicuius monumenti, in publico loco erecti, cla-
 rissimo

rissimo illi M. Vipsanio Agrippæ, ab auo Augusto adoptato, coronaq; Vel. Pater. Hist. Rom. lib. 2. rostrata, & quidem aurea, ob deuictum Sextum Pompeium donato.

Ceterum *in pedes procedere nascentem, contra naturam est, quo argumento eos appellauere Agrippas, ut egre partos: ita Plinius. Ideoque* Dio. lib. 4. Hist. Nat. lib. 7. cap. 8. cognomen Agrippæ ob ortum impositum erat, quod ominosum Plinius loco citato esse voluit: quoniam *ritu naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri.*

60. CVRATORIS ILLYRICI] Hoc fragmentum magni cuiusdam monumenti fuisse, indicio sunt vniciales literæ, nitidumq; marmor ex omni parte fractum. Sed quid sibi voluerit, minime apparet, cum tantum remaneant hæc vocabula VRATORIS ILLYRICI. quibus à me substitutum fuit C. vt legeretur CVRATORIS ILLYRICI. Curatores operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, vidimus iam cum Suetonio, dum de curatoribus ab Augusto institutis egimus. Alexander autem Seuerus In Aug. cap. 57. fecit Romæ curatores vrbis quatuordecim, sed ex consularibus viris quos audire negotia vrba cum præfecto vrbis iussit, ita vt omnes aut magna pars, adessent quum acta fierent. Hæc Lampridius. Ex horum numero Curatores Prouinciarum petitos credo, cum aliam ipsorum originem non reperiam. Nam vt Proconsules in aliquas Prouincias ab Imperatoribus ablegabantur, sic Curatores in alias, ac præcipue in Illyricum, forsân simili auctoritate mittebantur. Ita suadet Epistola Valeriani, ad Ablaium Murænam P.P. data, in qua de Curatore Illyrici, vna cum Proconsule Africano ac Præfecto Ægypti loquitur: quam in Claudio Trebellius Pollio recenset; vbi de ipso Claudio In D. Claud. inter cetera hæc Valerianus protulit. *Sane scias tantum ei à nobis decretum salarij, quantum habet Ægypti præfectura; tantum vestium, quantum proconsulatu Africano detulimus; tantum argenti, quantum accipit Curator Illyrici Metatius.* Quod autem Curatoris dignitas summa fuerit in prouincia vel ciuitate eius curæ demandata, ex Cassiodoro colligo: cuius hæc sunt verba: *Et ideo ab indictione illa illius ciuitatis curam* variar. lib. 7. n. 12. *ad te volumus pertinere. Vt laudabiles ordines curia sapienter gubernes: moderata pretia ab ipsis, quorum interest facias custodiri. Non sit merces in potestate sola vendentium, æquabilitas grata custodiatur in omnibus. Opulentissima siquidem & hinc gratia ciuium colligitur, si pretia sub moderatione seruentur. Ut vere curatoris impleas officium, cum tibi sollicitudo fuerit de utilitate cunctorum.*

61. Epitaphium tandem in hisce ædibus, quod quatuor Græcis versibus expressum, paucis additis in latino hexastico, apud Aufonium in epitaphijs Heroum, eodem ferme sensu legitur, ex Græco monumento mutuatam suspicor; cum monitu clarissimorum virorum Octauij Ferrarij, & Ioannis Cottunij Equitis hoc idem habeatur Anthologiæ Græ-

Græca lib. 3. cap. ultimo, in philosophos. Ausonij Epitaphium
hoc est.

Diogeni Cynico, in cuius sepulchro pro titulo canis signum est.

XXXI.

Dic canis: hic cuius tumulus? Canis. At canis hic quis?

Diogenes. Obijt? Non obijt, sed abijt.

*Diogenes cui pera penus; cui dolia sedes,
Ad manes abijt? Cerberus ire vetat.*

Quonam igitur? Clari flagrat qua Stella Leonis.

Additus est iustæ nunc canis Erigonæ.

Græcum in Anthologia hoc extat.

Ἐπὶ κύνων, τίος ἀνδρὸς ἐφεσῶς σῆμα φυλάσσει;

Τὴ κυνὸς. ἀλλὰ τίς ἦν ἔτος ἀνὴρ ὁ κύνων;

Διογένης. γένος ἐπὶ. σιναιπιδίος. ὃς πίθων ἄνδρ,

καὶ μύλα. νῦν ἢ θανάτων ἀσέρας οἶκον ἔχει.

Quod sic elegantissimus Cottunius Latine vertit.

Dic canis, cuius viri superstans tumulum custodis?

Ipsus canis. At quis erat hic vir canis?

Diogenes. genus narra. Sinopensis. ille qui delium habitabat?

Certe. nunc autem vita functus astra domum habet.

Græcum vero epitaphium Anthologiæ, cum ab hoc, quod in antiquissimo isto lapide exsculptum est, prorsus nihil discrepet, hinc in Anthologiam traductum opinor.

Iam vero in fine, priusquam huic domui valedicamus, operæ pretium facturum me duxi, si afferrem obseruationem consideratione dignissimam, circa monumentum vigesimo septimo loco à nobis propositum; basin nimirum illam marmoream, insculptis ex omnibus quatuor lateribus literis Græcis insignem; quamque studio Benedicti Siluatici, ad Amplissimum Virum Ioannem Pisaurum asportatam, fol. 99. indicauimus. Arbitratur enim Andreas Muretus, arctissima mihi necessitate coniunctus, vir morum candore, tum mathematicæ & cultiorum literarum peritia singularis, Serenissimæ Reipubl. Venetæ Littoralium munitiorum (ut vocant) Superintendentens, istud monumentum Patavinum non esse, sed Alexandri Bassani solertia, ex aliquo eorum locorum, quæ peragrauit Æneas, huc fuisse aduectum. Cui opinioni & ego libenter suffragor; cum satis constet, Æneam,
ante-

IN ÆDIBVS GVIDONVM.

Prope Bassanos S. Ioannem versus, honesti hi ciues Patauini elegantes satis ædes possident, in quibus studio Vinciguerræ Campisampetri, viri modestia ac eruditione præstantis, amicique mei singularis, duo hæc fragmenta lustrare licet. Primum in frusto prægrandi omnino fracto marmoreæ aræ; alterum in decurtato lapide. Hoc etiam loco inspicitur sepulchrale monumentum, cum viri ac mulieris figuris, in quo penitus literæ periere: id suo loco curabimus delineari.

I

2

In Horto

In Area

SEX . PETRONIVS

.....

.....

.....

.....

IN . F . P . X . RETR . P . XXIII .

H . M . H . N . S .

IN ÆDIBVS FAMILIÆ FRIGIMELICÆ.

Inter insignes ædes, quæ sunt in vico post ædem cathedralem, hæud procul à Tadorum ponte, illæ Prænobilium ciuium Patauinorum de FRIGIMELICA obseruantur. Hæ antiquitus Genuariorum fuerunt, quorum gens olim Parauij claruit, nunc vero extincta est. Ad Frigimelicas transferunt cum Sophia, Thomæ Genuarij celeberrimi Iurisconsulti, publicique in patrio gymnasio legum interpretis filia, Iacobo Frigimelicæ desponsata. Eas autem Franciscus Frigimelica inter suæ atatis medicos illustrissimus ad posterorum commodum in præsentem formam redegit. Illustribus omni æuo gens Frigimelica claruit viris; maximeque Francisco, qui ob doctrinæ famam à Iulio III. Pontifice magnis pollicitis Romam accitus, intra paucos menses, in Conclauui Marcelli II. & Pauli IV. vna cum Ioanne Maria fratre commoratus, postmodum ab ipso Paulo IV. magnis donatus muneribus in patriam reuersus est. Viuunt hodie Antonij singularis viri filij, Iacobus Diui Stephani Eques, Octavius Iurisconsultus, & Hieronymus medicinæ doctor, qui vestigijs Francisci inhærens ætate florenti eo progressus est, vt non inferiorem nominis celebritatem sibi comparauerit. Nam & primam medicinæ practicæ extraordinariæ cathedram summa cum dignitate sustinet, & pulsum, & vrinarum theoreticam, & practicam doctrinam, in D. Francisci Nosodochio omnium cum applausu tradit. In harum itaque ædium vestibulo rude saxum est, domus in ruderibus vt creditur repertum, hisce insignitum characteribus.

Scard. lib. 2. Clafs. 8.

Idem lib. 2. Clafs. 9.

R 2 APVD

APVD RIDIOS.

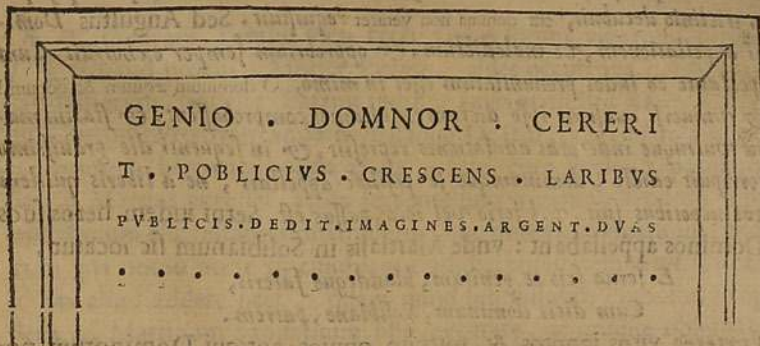
A Edibus illorum de Frigimelica Cathedralem versus basilicam proxime adhæret domus familiæ Ridiæ, quæ pristinam etiamnum Patavij amplitudinem retinet. Celebrem eam reddiderunt omnino ævo viri literarum & armorum gloria illustres: præcipue vero anno supra millesimum quadringentesimo, Daniel iuris civilis in patrio Gymnasio accuratissimus interpret. Ab hac ipsa stirpe descendit Nicolaus, medicus magni nominis, nec inferioris poetæ; ut qui prognostica medica ægrotorum, metricis numeris adstricta, posteritati tradidit. Innotuit præterea Matthæus Ridius Hetrusci sermonis elegantia; illius maxime, quo rustici nostri vruntur; quemadmodum eius opera, summa Venere aspersa, & referta festius leporibus, satis declarant. Ceterum nemo ferme omnium magnitudine nominis æquat Antonium Ridium, non solum inter familiæ suæ, sed & patriæ nostræ suprema decora merito annumerandum. Romam enim profectus, tantam in bellicis expeditionibus famam sibi comparavit, ut sub Martino v. & Eugenio iv. Summis Pontificibus Castello Sancti Angeli præfici meruerit. Quam provinciam ea dignitate sustinuit, ut Eugenius iv. in rara virtutis ac fidei erga Romanam Rempub. testimonium, ipsi statuam equestrem extere in valui. eneis D. Petri in Vaticano, aliam è marmore in vestibulo Templi S. Mariæ Nouæ, quæ etiamnum conspicitur, poni curauerit. Hoc vero seculo ad maiorum suorum gloriam æquo passu contendunt, Nicolaus & Marcus iurisperiti & assessores gravissimi: imo Nicolai in iuuenili ætate virtus tanti æstimata fuit, ut per omnes terrestres Reipublicæ Venetæ ciuitates assessoris munere decoratus sit; vixque selqui mensis intercesserit, ex quo patriæ redditus modica quiete frui potest. In horum itaque ædibus tale monumenti fragmentum reperitur.

Scard. Lib. 2.
Class. 8.

Idem Lib. 2.
Class. 9.

Idem Lib. 2.
Class. 11.

Idem Lib. 3.
Class. 13.

GENIO] De genio multa Censorinus de Die Natali, Iamblichus De Mysterijs, Apuleius de Deo Socratis, & Arnobius Aduersus Gentes. Vnde nihil post tantos viros mihi suppetit, nisi vt obseruem, Genios fuisse varios apud Ethnicos, diuersaq; pro ipsorum arbitrio superstitione cultos. Vnde Ciuitatum Genij deprehenduntur apud Arnobium; & passim videmus, Genio Augusti, Genio Populi Romani, Genio Loci, Genio Lauacrorum, Genio Theatri, Genio Cęsarum, Genio Conseruatori Horreorum, Genio Exercitus; ne pene infinita hic referam epitheta, quę Genio data in monumentis, & numismatibus videre licet.

Cap. 3.

Aduers. Gent. Lib. 3.

DOMNOR.] Loco DOMINORVM apud antiquos, vt fatis liquet ex numismatis Iulie Pię Augustę, Septimij Seueri vxoris, quę nuncupatur IVLIA DOMNA; & ex iurisperitorum libris, qui aliquando Domna pro Domina habent. Verum vox ista Dominus diuersimode ab antiquis vsurpata fuit: Deos enim Dominos dictos fuisse Lucretius Carus demonstrat.

L. 385. Lucius de Legat. 2.

De Rer. Nat. lib. 2.

*Quę bene cognita si teneas, natura videtur
Libera continuo dominis priuata superbis.*

Et cum eo Virgilius de Cybele.

Et iuncti currum dominae subiere Leones.

Aeneid. lib. 3.

Reges quoque, & Imperatores Dominos nuncupatos fuisse passim cognoscitur: nam de moriente Camilla Virgilius.

*Concurrunt trepida comites, dominamque ruentem
Suscipiunt.*

Lib. 11.

Claudius quoque apud Suetonium post Messalinam occisam, paulo post quàm in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisivit. Sed Augustus Domini appellationem, ut maledictum, & opprobrium semper exhorruit. Cum spectante eo ludos pronuntiatum esset in mimo, O dominum æquum & bonum! & vniuersi quasi de ipso dictum exsultantes comprobassent: & statim manu vultuque indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, dominumque se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel serio vel ioco, passus est. Serui itidem heros suos

Lib. 1. Epig.
82.

Dominos appellabant: vnde Martialis in Sossibianum sic iocatur.

*E serua scis te genitum, blandeque fateris,
Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

Lib. 1. Epig.
113.

Præterea viros ignotos & fortuito obuios antiqui Dominorum nomine salutabant: vnde idem Martialis ad Priscum.

*Cum te non nossem, dominum regemque vocabam,
Cum bene te noui, iam mihi Priscus eris.*

Maritos quoque Dominorum titulo honoratos, notat inter cetera Nonius Marcellus ad illud Virgilij:

Aeneid. lib.
4.

————— connubia nostra

Reppulit, ac dominum Aeneam in regna recepit.

Cui ad hunc locum Seruius subscribit.

De Die
Nati. cap. 3.

LARIBVS PVBLICIS] Eundem esse Genium, & Larem multi veteres memoria prodiderunt, ut ait Censorinus: de quibus fufè apud auctores prædictos, qui de Genio scribunt. Lares alij erant publici, alij priuati, qui & familiares dicebantur. Publicis Romæ Templum & Lucus fuerat consecratus: Priuati diuersi pro varietate voluntatum fuere. Lares alij Urbani, de quibus Martialis:

Lib. 3. Epig.
31.

Urbanique tenent prædia multa Lares:

Hist. lib. 40.

alij Permarini, quorum meminit Liuius. Siquidem M. Æmilius Lepidus dedicauit eadem Larium permarinorum in campo. Vouerat eam annis quadraginta ante L. Æmilij Regillus. Hostilios Lares lectus describit, dicitque, quod veteres Hostilij Lares immolabant, quod ab his hostes arceri putabant. Grondulium Larium, & Larium vicorum & itinerum meminit Arnobius, qui non minus fufè quam erudite in Lares ludit.

Lit. H.

Aduers.

Gent. lib. 1.

Cap. 3.

Querquetulanos Lares, & Rurales obseruare quisque potest apud Religiosissimum Episcopum Tomasinum in suo De Donarijs; vbi fufè Vo-
ta Genio & Laribus dicata perpendit.

Cap. 8.

IMAGINES ARGENT. DVAS] Si mutilum, & ferme exesum non esset monumentum, Donarium istud argenteum, Genio Dominorum, & Laribus Publicis consecratum, cuius generis esset, atque in quem finem dicatum, appareret: verum temporis sæuitia hoc nobis denegauit, nec aliud cognoscendum reliquit, nisi quod cum lapide ipso deuouerat IMAGINES ARGENTÆAS DVAS T. PVBLICIVS CRE-
SCENS.

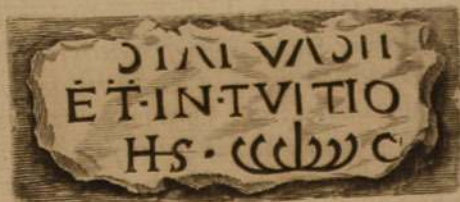
IN AEDIBVS SANDELLIORVM.

A Cathedralis Templi vico recta versus forum vinarium pergenti, haud procul à Monte Pietatis, ædes occurrunt, quondam Sandelliorum, honestæ Patauij familiæ: quam nostra ætate illustravit Martinus, Presbyter ac iuris vtriusque Doctor, vir sane doctus, politiorumque literarum notitia clarus. Hic cum Ecclesiæ parochiali Sancti Martini præesset, anno sexcentesimo vigesimo septimo supra millesimum eius restaurationi intentus, hoc inuenit fragmentum: quod cum ipsa domo nunc in cuiusdam causidici potestatem venit. Circa id vix aliud addere licet, quam quod subtilissimus Pignorius in epistola ad Martinum Sandellium, fulse, accurate, ac erudite obseruauit. Eam hic subnectere, apprime necessarium iudicaui.

L . P . MARTINO SANDELLIO
I . C . VIRO REVERENDO

Epist. Sym-
bol. epist. 40.

Frustrum veteris inscriptionis e marmore Pario, notatum elegantissimis characteribus, à seculo ut videtur Augusteo, in Templo D. Martini nuper effusum, cui tu merito præes, postulas tibi explicari, notis videlicet implicium, & à corpore suo auulsam. Num ego tibi, Amice, gentem Asclepiadarum videor attingere cognatione? An vero profuturum censeres disciplinam Cornelijs nostratis? Verum age experiamur. Frustrum eius modi.

Continet autem, quantum ego conijcio, summam pecunie legata intuitionem monumenti alicuius. Hæc enim erat solemnitas legandi: cuius vestigium extare in vetere Gallica inscriptione apud Gruterum. CLI. 6. sunt qui credunt. ego non item.

QVOD.

QVOD . IN . AGRO

PROPRIO . CONSTITVTVM . TVEN

TIONI . OMNIVM . VOLVERVNT

ESSE COMMVNE . &c.

Ibi enim Tuentio est inspectio: non tutela Monumenti, cuius penes accuratissimum Briffonium lib. VII. Formularum extat mentio accurata, quam confirmant veteres Inscriptiones apud Gruterum CCCXCIX. I. DCXL. II. At summa pecunie valde ingens. fateor, & scio Aristotelem Lib. IV. Ethic. Cap. 11. monere, non eodem sumptu Fanum, & sepulchrum adificandum esse. Verum nostri maiores insanierunt circa hac amorum ludibria; tanquam sepulchra eorum essent, ut inquit Regius Psalteres Psal. XLIIIX. Domus illorum in aeternum. Et hisce delirijs compescendis insudarunt quandoque praeceptis & monitis Leges & Legum Consulti. ac praeualuisse hic etiam praeposterum luxum, testes sunt infansae substructiones aliquot, quas temporis edacitas minimum attigit, ut in Aunarij Planci Oratoris, & Metella Q. Cretici filiae Mausoleis videre est. Haec erit Historia, seu verius fabella Deiphobi cui vir amice. an vero ille, ut alter Priamides olim Aeneam, me sit compellaturus,

nihil o tibi amice relictum est
Omnia Deiphobo seluisti, & fumer: vobris

ego quidem nescio: tu scies, qui illum habes contubernalem, & cum illo una omnis antiquitatis penitissima notitiam. Vale.

De Ling.
Lat. lib. 5.

H-S] Quae SESTERTII est nota. Quid autē esset Sestertius nobis scriptum reliquit Varro. Sestertius, quod semistertius. Dupondius enim, & semis antiquus Sestertius est: & veteris consuetudinis, ut retro ara dicentur, ita tui semis tertius, semis quartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semis tertius dictus. Quantum autem valuerit Sestertius, ex Festo habetur. Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius & semis. At Sestertij auctum fuisse pretium demonstrat Plinius. Postea Annibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore asses unciales facti; placuitque denarium XVI assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis. Sed hoc extra militaria stipendia, nam statim subdit: In militari stipendio semper denarius pro decem assibus datus. quod forsan & de Sestertij pretio accipiendum est.

Lit. S.
Hist. Nat.
lib. 33. c. 3.

Verum Sestertius masculini generis erat quarta pars denarij, Budęi auctoritate, valebatq; ut ait ipse, decem Taronicis denariolis, & semisse: vel ut infra

infra ostendam, tribus solidis cum semisse Serenissimæ Reipub. Venetæ. Sestertium autem generis neutrius mille sestertios masculini generis, paruos dictos, valebat. Ideo mille Sestertij vnum Sestertium erant: Sestertium vero viginti quinque coronatos, seu Philippicos recipit; vt obseruare licet ex computationibus Budæi, Iusti Lipsij de Re Nummaria, cuius posthumum opus habemus beneficio eruditissimi, ac suauissimi Ioannis Rhodij amici nostri, quem meæ, si qua est virtutis stimulatorem, & cultorem reciproco amore & veneratione prosequor. Cum itaque coronati Budæi, & Philippici Lipsij conueniant cum Scutis Venetis, quæ septem librarum pretio, nempe solidis CXL. Serenissimus Princeps expendit, viginti quinque scuta Veneta pariter Sestertium conficiunt. Et cum ista xxxv. scuta ex libris septem constantia faciant CLXXV. libras, quarum quælibet xx. solidorum est, solidi ter mille & quingenti sestertium magnum constituent: qui si deducantur in mille sestertios paruos, paruo sestertio tres solidi cum semisse æquantur. Quisquis itaque sit, qui ad huius monumenti tuitionem ter mille & centum H—s legauit, vt inscriptio refert; si paruos intellexit, libras centum sexaginta septem Venetas legauit cum dimidia; si sestertia, Scuta Veneta 77500, quæ certa summa est mirabilis.

CCCCDD] Hæc numeri nota est, pro tribus millibus in monumentis accepta; vt ex Pierij Hieroglyphicis colligo. *Manifestum est Lib. 37. cap. millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hæc 42. fuisse figura, J : duo millia vero scilicet ad rectam lineolam duplicatis, CCLDD : tria millia triplicatis, CCCCDD. Hanc vero explanationem se fatetur Pierius accepisse ex antiquissimo codice Bibliothecæ Florentinæ, in epistola data ad Caninium Sallustium lib. II. cuius hæc promittunt verba: Quod scribis ad me de drachmis CCCCLIII notatum est de drachmis CCCCDD, quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus similiter signandis immorer, scilicet CCCCDDDD hæc vt semel dicam demum erit regula, &c.*

Igitur in tuitionem monumenti, cuiuscunque fuerint generis H—s 3100 legati sunt.

138
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIB. I. SECT. III.

REGIO SECUNDA PONTIS
MOLETRINARVM.

IN ea Medoaci parte, quæ septentrionalem ciuitatis
plagam secat, triginta moletrinarum rotæ conspici-
untur, eo ordine dispositæ, vt nulla sit impedimen-
to alteri, sed commodus omnium vsus. Flumini ita
sunt insertæ, vt hinc à lembis moletrinatijs, inde à
ligneis casis, vbi molæ versantur, suffultæ, à quavis
ingenti alluione nihil patiantur, sed apte pinsendo tritico voluantur.
Spectatoribus inter nostri æui miracula iure merito habentur. Quam
autem hæc hydromylarum congeries sit vetusta, etsi de eius origine nulla
extet apud scriptores nostros memoria, hoc tamen amplum est testi-
monium, quod ab ea, nec aliunde, secunda ciuitatis regio appellatio-
nem traxerit.

SECUNDA REGIO

IN MVSÆO FRANCISCI VRSATI.

PRope plateam Sforzateorum commodæ satis prospiciuntur ædes, nostrorum maiorum de Vrsatis, antiquæ, sed aptæ structuræ. Eas nunc incolit Franciscus Vrsatus consanguineus noster, eximij vir ingenij, historiarum, matheseos, antiquitatum cognitione non leuiter tinctus: qui singulari studio hæc duopolitissima, candidissimaq; marmorea monumenta inter sua cimelia conseruat.

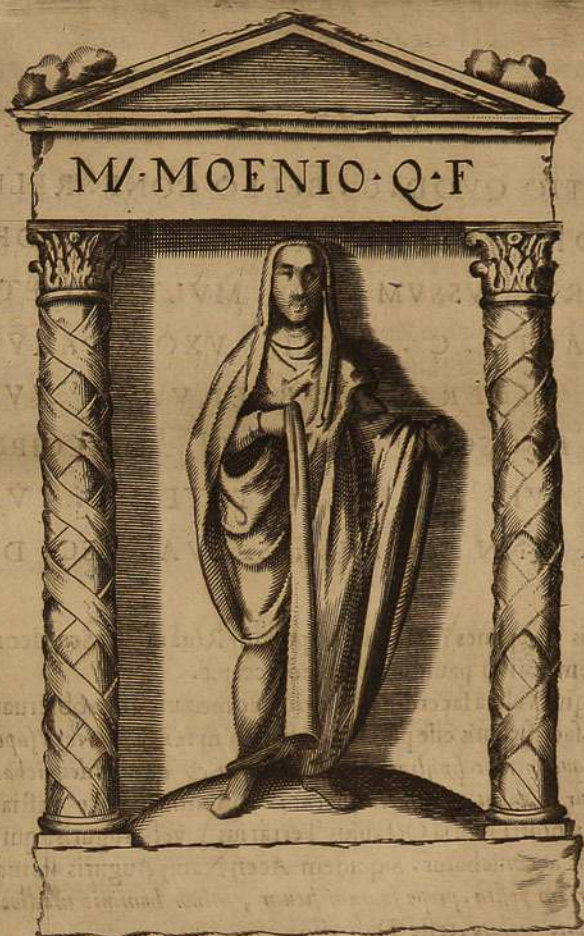

Jo. Georg. sculps.

2. Horum alterum corrupti seculi puto, cum & literæ male sculptæ habeantur, & characteres illi à Romana puritate declinent præterea CONVI pro CONIVGI sit sculptum.

IN AEDIBVS, OLIM SCARDEONIORVM, NVNC
GASPARIS CAMPOSAMPERII I. C. ET ASSESSO
RIS CELEBERRIMI.

Post ecclesiam S. Leonardi illic domus Scardeoniorum ciuium Patauinorum spectatur. In hac familia clarus fuit Bernardinus Scardeonius Canonicus Patauinus, antiquitatum patriæ diligentissimus conseruator. Et certe quantum conditori Antenori Patauium debet, tantum Scardeonio tenetur, qui ad sua vsque tempora laboriosissimum opus deduxit; quum nullus antea nisi sparse & confuse de patria nostra scripserit. Ideoque vir iste moribus, virtute, eruditione insignis, summo labore, studio, ac diligentia *De Antiquitate urbis Paduæ, deque claris eiusdem ciuibus* opus bona fide concinnauit, ac perfecit, tam patriæ carum, adeoque ab omnibus expetitur, vt difficilis nunc eius sit copia. Porro assiduus hic antiquitatum venerator multa monumenta in suis ædibus collegit, careque custodiuit: quæ partim hodie salua sunt, partim heredum incuria perierunt. Hac gente Scardeoniorum meæ ætate extincta, domus ista hereditario iure in Gasparis Camposamperij Iurisperiti, assessorisque celebris possessionem venit; in eaque hæc monumenta visuntur.

²
*Humi ad fenestram, quæ flumen
 spectat.*

³
Ante gradum vicini horti.

TI . CARTORIO	C . POMPEIVS . C . L.
TIV . LAM . . EROTI	LEPIDVS SIBI ET
CARTORIAE APTAE	POMPEIAE C . L.
CARTORIVS SIBI ET	PRIMAE
SVIS	TESTAMENTO
	FIERI IVSSIT.
	S 2 In

In parietibus area.

C. SEXTIO QVOD. C. BELLÒ CONF. RELIQVI
AS NON DESERVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSVM K. D. MVLTATO ET IN
EXIL. ACTO. C. SEXTIA VXOR PARVVLIS
CVM LIBERIS OBSERVARI IVSSA
SEQ. IPSOSQ. REPENTI PRÆCIPITIO
VINDICAVIT IN LIBERTATEM. VIXIT
LIBERA ANN. XLVI. SERVA NEC DIEM.

*Lib. 1. Class.
4. fol. 86.*

1. Lapis iste penes Ioannem Baptistam Rotam erat Scardeonio au-
ctore, quem forsitan paulo post ab eo accepit.

Effigies quæ velata sacerdotali ritu in hoc monumento observatur, vel
sacerdotis sacrificantis esse potuit (solebat enim reijci *pars togæ superior ad
cervicem, quæ nempe sinistro humero infidebat, & dextro deijciebatur: ea
atrabebatur in caput cum sacra fierent: ut ostendit de Re vestiaria in-
gens Lycei nostri gloria Octavius Ferrarius*) vel Auguris, qui & ipse
sacerdotibus accensebatur. Siquidem Accij Nauij Auguris statua exta-
bat ante curiam posita, prope sacram ficum, minor hominis mediocris sta-
tura, & capite velato, teste Dionysio.

*Lib. 1. cap.
10.*

*Antiq. Rom.
lib. 3.*

MOENIO] Mœniam gentem plebeiam Panuinius consularem
ostendit: quam eandem puto cum Mainia: I enim loco E antiquos
vros, non est qui ignoret. Propterea in hac gente claruit M. Mainius
P. F. P. N. qui Consul, inde Dictator, postea Cenfor, ac tandem ite-
rum Dictator extitit.

2. Hoc secundum monumentum superstes habemus ab antiquis-
sima Cartoria familia, quæ vsque ad tyrannidem Eccelini floruit Pa-
tauij.

*De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.*

3. POMPEIVS] Pompeiam gentem quamuis plebiam demon-
strent Vrsinus & Panuinius, claram tamen fecerunt consules co-
gnominati, Rufus, Bythynicus; clarissimam vero Strabo, & Magnus
pater & filius consules, ijs cognominibus insigniti.

LEPIDVS] Cognominis huius origo à lepiditate sermonis haud dubie dimanat: ergo in numero eorum est, quæ ab oratione & venustate in loquendo petita fuerunt Lepidus enim à lepore desumptum videtur Agrostij veteris grammatici sententia. *Lepus est animal. Lepor incunditas voluptatis, unde gratum aliquid lepidum dicimus. Lepos eloquij.* At cum Seruio lepidum à faceto distingo: nam eius testimonio *facetus est qui facit verbis quod vult, lepidus qui politus est.* Ideo Sigonius ex Plutarcho in Paulo colligit, quod *Lepidi Æmilij dicti sunt à Lepore orationis, quia Mamercus Numæ. F. Princeps eius gentis summo lepore præditus fuit, quem Græci ἀμυλίαν dicunt.*

De Nom.
Rom.

4. SEXTIO] Sestia, & Sextia gens Romæ fuit: sed illa patricia, in qua Consul cognomine Capitolinus; ista plebeia, in qua Consules cognominati Sextinus, Lateranus, & Sabinus. Imo L. Sextius Sex. F. N. N. Sextinus Lateranus primus fuit e plebe consul. Hoc loco obseruandum, in omnibus fere Liuij codicibus, vbi de P. Sestio Capitolino mentio est, loco Sestius Sextius impressum esse, quod gentem patriciam cum plebeia confundit. Ideoque *P. Sestius non Sextius legendum est.* Nam *P. Sestium patriciæ gentis virum fuisse* Liuius habet.

Patauin. de
Antiq.
Vrim. De
Fam. l. Rom.
Liui. Hist. lib.
8.
Fastor. lib. 1.

Hist. lib. 3.

QVOD. C. BELLO CONF.] Quæ accipio QVOD CIVILI BELLO CONFECTO: nam Sextium istum Pompeianæ fuisse factionis, quæ sequuntur monumenti verba testantur. Pompeium vero contra Cæsarem civili bello dimicasse quis ignorat?

RELIQUIAS NON DESERERIT POMPEIANO-
RVM] Verum sinceræ affectionis testimonium: nam & in aduersa fortuna non deserere ducem & amicos, sine furo Patauinæ semper fuit virtutis. At quanta fide ac patientia Pompeiani milites eminebant etiam summis in angustijs, ipse Cæsar testatur. *Atque vno tempore accidit, vt difficilioribus vsi tempestatibus, ex pellibus quibus erant reecta naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: quas tamen difficultates patienter, & æquo animo ferebant.* Patauinos autem Pompeio addictos fuisse, nonnulli autumant ex illis verbis, quæ de T. Liuiio apud Tacitum protulit Cremutius Cordus. *Titus Liuius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, vt Pompeianum eum Augustus appellaret. neque id amicitia eorum offecit.* Quod an sit verum, nemo facile affirmabit; præcipue cum multi sint ex nostris, qui negent Patauium intra numerum fuisse Coloniarum Transpadanarum, quas Gn. Pompeius Strabo Magni pater deduxerat.

De Bello
Civil. lib. 3.

Annal. lib. 4

K. D.] Quid duæ literæ sibi velint ignoro: nam quod aliqui calumniam interpretantur, quisnam hic locus calumniæ? quod autem addunt. D. significare damno mulctato, neq; hoc satis Latinum est. Crediderim tamen, quoniam illæ duæ literæ K. D. ab omnibus nota-

rum

rum abbreviatarum interpretibus pro KAPITE DIMINUTO accipiuntur, VICTORIS IVSSVM KAPITE DIMINVTIONIS MVLTATO legendum, errorem autem in vocabulo IVSSVM pro IVSSV statuarij imperitiæ adscribendum esse. Cumque in institutionum libris triplex capitis diminutio reperiatur: *Maxima per quam & Ciuitas, & libertas amittitur: Media per quam sola ciuitate amissa libertas retinetur, quod fit in eo cui aqua & ignis interdicitur: Minima, per quam & ciuitate, & libertate salua, status dumtaxat hominis mutatur:* media capitis diminutione SEXTIVM multatum opinor, quia in exilium eiectus ciuitatem amisit.

Lib. 1. De
Cap. Dimi-
nit. & in ff.
eodem.

C. SEXTIA] Quod est CAIA SEXTIA. Mulieribus namq; nubentibus antiquitus Gaia praenomen erat Felli monitu, Gaia Cecilia appellata est ut Romam venit, quae antea Tanaquil vocitata erat, uxor Tarquinij Prisci Regis Romanorum. Quae tante probitatis fuit, ut id nomen omnis boni causa frequentent nubentes, quam summam a seuerant lanificam fuisse. Ideo sponsam introducentes iuebant sponso dicere: *Ubi tu Caius, ego Caia.* Quae verba eo spectare volebant: ubi tu Dominus & Paterfamilias, ego Domina, & Materfamilias. Ad hoc praenomen notat Quintilianus, quod Gaius C. litera notatur, quae inuersa mulierem declarat: quia tam Caias esse vocatas, quam Caios etiam ex nuptialibus sacris apparet. Hoc tamen non semper in lapidibus obseruatum video: nam haec mulier recto C. inscribitur GAIA SEXTIA.

Plutar. in
Quaest. Rom.
n. 30.

Inst. Orat.
lib. 1. cap. 7.

Tandem cum hanc inscriptionem à lapide diuersam exhibeat Scardeonius, formam, qua ab ipso descripta est, hic necessario subnectendam cogitauit.

C . SEXTIO . QVOD . C . BELLO CONF . RELIQVIAS
NON DESTITVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSV K . D . MVCTATO ET IN EXI
LIVM ACTO C . SEXTIA VXOR PARVVLEIS
CVM LIBEREIS OBSERVARI IVSSA SEQ . IPSOSQ .
REPENTI PRÆCIPITIO VINDICAVIT IN LIBERTA
TEM VIXIT LIBERA ANN . XLVI . SERVA
NEC DIEM .

Dissimulare tamen non possum, mihi totam hanc inscriptionem nouitatis suspectam esse, quod etiam viris doctis placere video.

JN ÆDIBVS MVSSATORVM.

IN vico S. Iacobi, e regione Xenodochij, Mussatæ gentis, olim Vi-
centiæ, & nunc Patavij nobilis, vastæ exurgunt ædes. Familia
ista multis illustribus viris emicuit, sed præcipue eam claram reddidit
Albertinus Mussatus, ante trecentos annos Historicus ac Poeta illius
ærumnosi ævi elegans ac insignis. Cuius historiam de gestis Hen-
rici VII. Cæsaris, necnon Tragedias, epistolas, atque eclogas Latino
carmine, eximij Senatoris Veneti Dominici Molini litteratorum Me-
cœnatis beneficio typis commissas legimus. Albertinus de patria opti-
me fuit meritus, multaque pro ea passus est, etiamsi varias ad Princi-
pes illius seculi in Patriæ beneficium legationes obviisset, inter quas
insignis maxime fuit illa, qua cū alijs ciuibus Patavinis ad coronationē
Henrici septimi Cæsaris Mediolani functus est. Publice Patavij ob exi-
miam doctrinam, in totius Academiæ Iuriscultorum & Artium, ac
vniuersæ ciuitatis conspectu, à Pagano à Turre Episcopo Patavino, & Al-
berto Saxoniz Duce tunc Gymnasij Rectore, imposta ex lauro corona,
Poetæ nomine insignitus fuit: eique is honor postea habitus, vt decreto
vtriusq; Academiæ singulis annis diebus festis Natalitijs Domini vtriusq;
collegij doctores atq; studiosi solemni pompa, præcinentibus tubis, ad
ipsius ædes eum honoris causa cereis muneribus poetam salutarent. Nec
ipsi tantum Poetæ nomen, veluti apud veteres cognomen, sed posteris
etiam diu remansit, qui dicti fuerunt de Mussatis siue de Poetis. Hu-
ius viri frater Gualpertinus, Albertini tunc pro Repub. Romæ orato-
ris precibus, à Bonifacio VIII. Pont. Max. cui pergratus erat, facile
Sanctæ Iustinæ Abbas renunciatus fuit, quamvis Cisterciensis esset.
Ceterum feruidi atque acris ingenij vir, potiusque ad militiam quam
religiosam vitam natus, sæuissimis illis temporibus, veluti ciuis priuatus
in arduis Ciuitatis negotijs se gessit, tandemq; cum Marsilium Carrarien-
sem infestum sibi haberet, ex vrbe clam aufugit; neque vlli hæc-
tenus compertum fuit, vbi vitam clausit. In hac eadem familia duo
claruerunt Ioannis & Francisci nomine, Iuriscultus alter, & in pa-
trio Gymnasio Pontificij Iuris doctissimus interpres, qui ædes hæc
suas magnificas extruxit, ac viridarium amœnissimum adiunxit: alter
qui linguarum, Græcæ, Latinæ aliarumque literarum notitia
omnes sua ætate antecelluit, atque studio Rhetoricæ, Poeticæ, Phi-
losophiæ, veterumque poetarum imitatione tantum valuit, vt *Recoue-
ratorum, & Deliorum* Academiæ Patavij literis armisque dicatæ commu-
nem patrem dixerint. Superfunt hodie Comes Ludouicus Medicus,
& Iulius Philosophus iuuenis adhuc florens, magnæque expectationis.
Sed præcipue suam illustrat familiam Galeacius I. C. Iulij frater,
qui

*Palarin. &
Merzar. in
Hisor. Vi-
cent.*

*In Suis
Oper. lib. 2.
& passim.*

*Hisor. Cor-
ruptior. De
Nour. Pod.
& Lobard.
lib. 1. cap. 12*

*Ioan. De. No-
no de Fa-
mil. Patav.
M. S.*

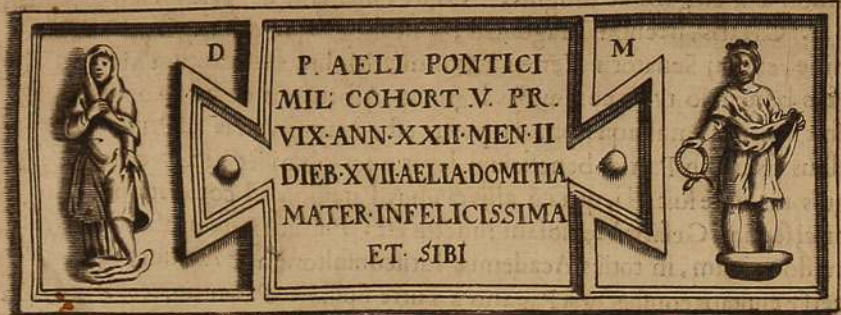
*Scard. lib.
2. Class. 10.
Canae. Hist.
Canoib. D.
Inst. lib. 3.*

*Scard. lib. 2.
Class. 6.
Canae. &
Scard. loco
cit.
Canae. lib. 4.*

*Scard. lib. 2.
Class. 8.*

qui florida adhuc aetate Archipresbyteri dignitate Patavij insignitus, summam hanc provinciam non incongruam suae virtuti esse, abunde demonstrat, omnibus aequè pergratus. Sed ut ad Ioannem Franciscum secundum revertar, is omnium antiquitatum notitia clarus, hæc quæ sequuntur monumenta, ædium vestibulo inseruisse traditur.

I

II

CONSPR
YNIAE PRA

III

IV

XIMVS
GRATIS
ILIORVM
DEDIT

PON

PONTICI] Cognomen si non à Ponto Prouincia, saltem à gemma, Pontica dicta, deductum suspicor: de qua Plinius. *Ponticorum plura sunt genera. est stellata. nunc sanguineis nunc atris guttis, quæ inter sacras habetur. Alia pro stellis eiusdem coloris lineas habet.* Vnde Ponticus ab habitu corporis forsan dictus, quod faciem sanguineis vel atris guttis aut lineis distinctam haberet.

MIL. COHORT. V. PR.] Id est MILITIS COHORTIS QUINTAE PRAETORIAE. Cohors ista in Legione fortibus constabat viris Vegetij monitu. *Quinta cohors in legione strenuos desiderat milites, quia sicuti prima in dextro, ita quinta in sinistro ponitur cornu.*

Apud Scardeonium & Gruterum supra hoc monumentum D.M. reponendum est: nec cum Scardeonio legendum P. R. interpunctione distinctum, sed PR. literis coniunctis.

3. GAVIO] GAVIA gens Panuinij obseruatione Veronæ & vetustissima & nobilissima fuit, ut plurima quæ ibidem reperiuntur, monumenta fidem faciunt; sed præcipue geminus arcus prope castrum vetus; de quo Panuinius loco citato.

IVCVNDO] Cognomen viro huic ab animo ad hilaritatem ac lætitiã propenso forsan impositum.

CONTUBERNALI] Festi sententia *Contubernales dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis. Vnde & tabernacula dicta sunt, licet ex tentorijs, & ex pellibus fiant.* Hoc tamen loco Festus fortasse milites solum respexit, quod minime huc quadrat. Vnde contubernalem hic vel accipio cum Cicerone pro domestico, & familiari: *Illud doleo in ista loca venire me ut constitueram non potuisse. habuisses me non hospitem sed contubernalem: et in oratione pro Gn. Plancio: Fuit in Creta, postea contubernalis Saturnini propinqui sui: vel contubernalem sumptum credo pro conlibetto, qui eodem contubernio vteretur.*

4. Ceterum vbi GAVIO Scardeonius habet, in saxo GAVIO videtur; ac quod apud ipsum & Gruterum est SIBI, in monumento SIBE legitur, tandemque ambobus addendum,

IN AGR. P. XII.

quod apud eos deficit.

APVD COMITEM IACOBUM
ZABARELLAM.

IN vico caudæ longæ ad portam vrbis ingeniosissimus Comes Iacobus Zabarella domum possidet. Huius nobilissimam stirpem sic illustrat Franciscus Zabarella Cardinalis, Archiepiscopus Florentinus Constantiensisque Concilij Legatus, post obitum ab omnibus in Pontificem Maximum desideratus, Sigismundoque Imperatori ita carus, vt publice eum desleuerit, & corpus ad tumulum comitatus sic Bartholomæus Cardinalis nepos, itidem Archiepiscopus Florentinus; de quo sit dixisse satis, nullum repertum post ipsum Ecclesia Florentina dignum, præter Antoninum, religiosissima vita mirandisque operibus sanctitatis elogium promeritum; Paulus Argolicensis Episcopus, Theologus, & Ecclesiastes insignis; quamplurimi Iurisperiti profundissimæ eruditionis; sed præcipue C. Iacobus nostri comitis auus, Philosophus inclytus, qui in Patrio Gymnasio, e sublimi suggestu Philosophiam maxima doctrinæ fama tradidit, vt eorum omnium nomina.

Secund. lib. 2.
Class. 5.

Idem ibid.

Idem ibid.

— *Circum late volitans iam fama per per vrbes*
gloriose in totum orbem detulerit, ac in sinu æternitatis locatit. Iacobus vero ipse, vt dignum celeberrimæ familiæ, quæ tantis syderibus emicat, se probet germen, maiorum suorum vestigia premens ad gloriam felici properat pede. Antiquitatum enim peritissimus gentilicia stemmata, Regum, Principum, Venetæque Reipublicæ Heroum, quos omnes ad sublimia extollit, laboriose contexit, iamque duo huius generis opera vulgavit in lucem: Hetruscum vnum Thraseæ Patri vitam, ac Zenorum familiæ Venetæ amplissimæ propaginem continens; Latinum alterum, quo Auracorum Principum originem, progeniem ac stemmata exponit; multa vero alia typis itidem destinata domi asseruat. Valet etiam accuratissimus iste vir numismatum, & monumentorum cognitione; cuius generis apud ipsum complura reperiuntur.

1. Hoc monumentum quatuor abhinc annis, dum terra sulco verteretur, Atheſte repertum fuit in Achate gemma ſculptum: in quo duas dexteras iunctas, quæ ſub inſcriptione obſervantur, fidei ſymbolum eſſe, præter monumenti verba, teſtantur numiſmata pene infinita, in quibus circum implicatas ſibi dexteræ legitur FIDES MILITVM. FIDES EXERCITVVM.

Q. C. L.] Si nomina, & cognomina inſtar prænominum antiqui vna tantum litera deſignarent, dicerem prænomen, nomen, ac cognomen mariti huius Septimiæ, de qua in gemma, tribus illis literis ſignificari: puta QVINTI. CAECILI. LEPIDI, vel ſimilia huius generis. Sed cum exempla ſuppetant nulla, Alexandro cuiſiam Gordianum hunc nodum remitto ſoluendum.

SEPTVMIAE] Loco SEPTIMIAE ſcripſerunt antiqui: ſic Lucetius.

De Rer. Nat. lib. 6.

Principio mare mirantur non reddere mains

Naturam, quo tantu' fuit decurſus aquarum

Nempe fuit pro fiat. Cur autem V. pro I. uſurpatum fuerit, hanc ratio

T 3 tio

150

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 4.
De Ortho-
graph. Gn.
Cornut. cap.
1.

tionem reddit Fabius. Et medius est quidam V et I litera sonus, non enim sic optimum dicimus ut optimum? Gnaeus tamen Cornutus ex Cassiodori collectione hunc usum improbat, dicitque: *Melius tamen est ad enunciandum, & adscribendum I. literam pro V. ponere, in quod iam consuetudine inclinavit.*

2. Alterum monumentum operculum marmoreum est urnæ. Cineraria enim locula alia aurea, ut illud Seueri; alia argentea, ut illud Papiniani I. C.; alia ænea, ut illud, de quo Virgilius:

Offaque lecta cado texit Corinaus abeno:

alia marmorea, alia fictilia fuisse, omnibus compertum est: idque apertissime demonstrant Kirchmannus de funeribus Romanorum & Iacobus Guterus de iure Manij; sed marmorea locula ditiorum fuisse ibidem Kirchmannus notat ad illud Tibulli:

Aque in marmorea ponere sicca domo.

Ad quod forsitan respexerat & Propertius, cum cecinerat.

Et breue in exiguo marmore nomen ero.

Lib. 2. eleg. 1
Cap. 4.

3. Urna fictilis ad usum cinerum mortualium. Nomen in labro exaratum figuli esse credo, Gulielmum Philandrum secutus, qui in commento in secundum Vitruuij hoc idem confirmat; ut videbimus, cum Tegulas expendemus.

Ceterum monumenta in domo ista à nobis huc vsque dilucidata, Iacobus Comes Zabarella cum alijs antiquitatum reliquijs, totaq; sua libraria supellectile, D. Antonij, in singularis cultus argumentum, bibliothecæ donauit.

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIB. I. SECT. IV.

REGIO TERTIA PONTIS ALTINATIS,

Oro, quod paleę vendendę dicatum paleare nuncupatur, orientem versus ad antiqua Urbis mœnia, porta & pons est vicinus, qui pons Altinas dicitur, tertię quę nostrę ciuitatis regioni nomen indidit. Hunc duplici de causã apud Patauinos historicos ita nuncupatum obseruo. Nimirum quia inde Altinum versus antiquissimum Venetiaram oppidum olim pateret egressus: vel quia Altinates, quum Attilę metu Patauium se recepissent, ea in regione ædes sibi erexerint. Quod Bernardus Georgius Patricius Venetus anno post Christum natum MDLVII. Patauij Prætor insignis, regimini Musas feliciter coniungens, hexastico Pontis Altinatis portę imposito, quod hodieque conspicitur, eleganter significauit.

*Pignor. in
Adnot. ad
Origin. Pa-
tau. fol. 168.*

HIC ALTINATES LARIBVS PATRIAQVE RELICTIS
DVM METVVNT PRAEDAS, DVM METVVNT QVE NECEM,
ATTILA NAMQVE IGNI VASTABAT, ET OMNIA FERRO,
EXTRVXERE SIBI, PIGNORIBVSQVE DOMOS.
INDITA SVNT EX HOC IGITVR SVA NOMINA PONTI
ALTINAS RIPAM HANC INCOLA QVOD COLERET.

Quicquid sit de origine nominis, hoc certe statuendum est, nullo alio insignitam fuisse hanc tertiam Patauinæ vrbis regionem.

TERTIA REGIO

IN ÆDIBVS FRANCISCI

BATTARII.

Prope Sancti Thomæ ecclesiam ædes, quæ Scardeonij ætate Cartulariorum non vltimo inter Patauinos ciues loco erant, nunc honesto viro mercatori lanario Francisco Battario modestia, & probitate conspicuo cessere: vbi in parietibus ad scalas rude marmor hoc monumentum exhibet.

MER . S.

D . POPILIVS . PAETVS . GN . LABE.

PAETO . COS . DESIG . FRATRI

SVO . B . M . E.

HVNC . SOMNO . AETERNALI

PATRIA . RETINET.

MER.S.] Scilicet MERCVRIO SACRVM. Sepulcra enim ac monumenta, vt intuiolata durarent, suis Dijs consecrare solebant: quod hic etiam indicat titulus. Quem morem secuti sunt Christiani, vt passim videre est.

Pauu. de
Nom. An-
tiq.

D.] Decimi præ nomen notat. Decimus ille fuit olim dictus, qui decimus ordine natus est.

Hist. Na-
tur. lib. 12.
cap. 37.

PAETVS] Pæti sunt, qui deprauatos habent oculos Plinij fide: Vni animalium homini deprauantur, vnde cognomina Strabonum, & Pætorum. Qualis vero in Pæti deprauatio oculorum esset, Sigonius declarat. Pæti auctore Porphyrione est, qui oculis est leuiter declinatis, vel cuius oculi huc, & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro Horatius satyra tertia: Strabonem appellat Pæti pater. Verum non vitium, seu deprauationem oculos pætos semper indicasse, sed etiam quandam hilaritatem animi, & pulchritudinem apud Varronem animaduerto.

De Nom.
Rom.

Satyr.
Fragm.

Ante aures modo ex subolibus, paruoli
Intorti demittuntur sex cincinnoli:
Oculi sub pætuli, nigellis pupulis,
Quandam hilaritatem significantes animi,

Quos

Quos calliblepharo naturali palpebra

Tincta, vallatos mobili sepe

GN. LABE. PAETO] Id est, GNAEO LABEONI PAETO. Gnæi prænomine corporis insigne denotari, Festi testimonio cognoscere licet. *Gnæus, & corporis insigne, & prænomen à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γινωσκαι apparet.*

Lit. G.

Ulterius duo cognomina huic viro data obseruo, & vtrumque ex corpore petitum; vnum Pæti, vt iam visum ab oculis; alterum Labeonis, à labijs: siquidem Labeones dicebantur antiquis quasi labiones, id est quibus magna erant labia. Legitur enim apud Sospitrum antiquum gramaticum: *Labra modica: labia immodica, & inde Labiones.* Obseruat tamen Aelius Donatus grammaticus, quod *Labra sunt superiora, Labia inferiora:* vnde Labeones illi, qui inferius labrum immodicum habent. Gnæum vero Labeonem Pætum ex gente Popilia fuisse, liquido indicat, quod sequitur, FRATRI SVO. Si enim Decimus Popilius Pætus Gnæo Labeoni Pæto fratri suo monumentum erexit, quis dubitat hunc etiam ex gente Popilia prognatum.

COS. DESIG.] Nempe CONSULI DESIGNATO. Designati vero Consules dicebantur, qui iam electi, nondum magistratum inierant. Designabanturque, vt ex varijs Ciceronis locis obseruat Rosinus, ad finem mensis Iulij & initium Augusti, sed magistratum non sumebant ante Kalendas Ianuarias: vnde Ouidius de primo Ianuarij die.

*Antiq.
Rom. lib. 6.
cap. 12.*

*Fastor. lib.
1.*

Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget,

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

HVNC SOMNO ÆTERNALI PATRIA RETINET.] Ex ista appendice duos hosce viros in monumento descriptos Patauinos fuisse, colligere audeo. Nam & lapis ipse mole magnus, nempe tres pedes longus, duos latus, non ita facile aliunde ad nos fuit deportatus: præterea ante nonagesimum annum, quo tempore Scardeonius suum condidit opus, eo loco, vbi adhuc videtur, parieti insertus fuit, apud gentem forsan non ita antiquitatibus amicam; vt situs monumenti commonstrat.

Nec vero in lapide P. POPILIUS, vt ex Manutio Gruterus scripsit, sed D. POPILIUS, vt ex saxo Scardeonius legit, cernitur.

*De ortho-
graph. var.
Fol. 427.*

Sedenim Pæticonnomen, quod fuit Thraseæ, qui patriæ nostræ gloria suprema merito censetur, hic mihi locum præbet in transitu perquirendi, ex quam gente ipse progenitus fuerit, cum Patauini auctores inter se discrepent. Eruditissimus, nec satis vnquam celebratæ memoriæ Pignorius noster in suis Originibus Patauinis de Thrasea Pæto hæc protulit. *La famiglia di Trasea Peto cioè il nome gentilicio (poiche il Lipsione dubita) io direi che fosse Thrasea, come appreso li Romani Cecina, & Perperna.* Sed parcant mihi tanti viri optimi manes, cum diligen-

*Lib. 1.
Class. fol. 78.*

Cap. 16.

Thraseas
Pati Vita
Lib. 2. Ital.
script.
Fol. 355.
n. 1.

tissimo Comite Iacobo Zabarella Thraseas, vt cognomen obseruo
apud Gruterum duobus in lapidibus Neapolitanis. Vnus extat in
ædibus Iouiani Pontani.

L . ANNIO . L . F . COL
MODESTO
HON . EQVO . PVBL.

K. IUN. IN. CVRIA. AVGVST. ANNIAN. SCRIB VND. ADFVER.
T. OPIIVS. SEVERVS. VIGNETIVS. LIBERALIS
IVLIVS. CALPETANVS. GRANIVS. LONGINVS

QVOD. C. AVFIDIVS. THRASEA . D. CLAVDIVS. QVARTINVS. II. VIRI. V. F

& quæ sequuntur : alter in ædibus Hadriani Gulielmi.

C . DOMITIO DEXTRO II L . VALERIO
MESSALA THRASIA PRISCO . COS.
VI IDVS IANVAR. &c.

Panuin.
Cōment. in
2. Fastor.

Qui consulatum tenuerunt L. Septimij Seueri Imperatoris TR. P. IV.
anno ab v. C. DCCCCXLVIII. Si itaque Thraseas cognomen est,
forsan à Græco *Θρασεας* deriuari poterit, quod est audax, securus, ardens,
qualis que animo, & factis se præbuerit Thraseas noster, denotabit.

Vita Thras.
Pat. lib. 2.

Petitur assidue subtilissimus Zabarella, cuius gentis Thraseas fue-
rit; eumque ex Valeria gente ortum putat, quod ex eadem fuerit
Consul L. Valerius Messala Thrasias Priscus. Sux vero coniecturæ fun-
damentum depromit ex Lipsio, qui sic habet de Thrasea Pæto: *cuius genti-
le nomen adhuc quero. Nam Dio P. Thraseam Patum saltem appellat.*

Ad. 16. An-
nal. Cornel.
Tacit.

*Marmor vetus suadet Valerium fuisse: C. DOMITIO DEXTRO.
II. L. VALERIO MESSALA THRASIA PRISCO COS. Quod etsi de
alio: ex cognomine tamen suspicemur de gente. Nam & Valeria gens Pa-
tauij floruit: vt de Valerio Flacco monuimus. Vnde ipse Zabarella in
præallegata Thraseæ Pæti vita concludit. Si che essendo stato Thrasea
Peto Cittadino Padouano, & li Valerij ancora loro Padouani, & hauendo
veduto, che Thrasea era cognome proprio anco delli Valerij, si potrà con-
cludere, che il nostro Thrasea Peto fosse della gente Valeria, della fami-
glia delli Messala, & del Colonello delli Thrasea. & che detto fosse per
sopranome Peto, si che si douea chiamarsi Pub. Valerio Messala Thrasea
Peto. Ab hac tamen opinione paulo post discedit: eo quia obserua-
uit fortasse cum Panuino, cognomina maiorum in familia retineri,
ob præstantem virtutem, ac gloriam illius, qui primus cognomen in-
uenit;*

Lib. 2 fol.
42. & 43.

De Antiq.
Nom.

uenit; nec in gente Valeria vllum fuisse, cui cognomen hoc esset, Consule, quem diximus, excepto. Suspiciatus fortasse mecum est, ex Valeria gente Thraseam non fuisse, quum alioquin iure merito ingrata gens illa, atq; immemor dicenda fuisset, si tanti viri cognomen primum post centum, & quinquaginta ferme annos denuo assumpsisset.

Nec vero putandum, hoc factum ad euitandam Imperatorum iram: hæc enim cum Domitiano defæuijt: imo sub Traiano magni istius viri nomen & memoria eminuit, & vxor filiaq; eius ope Plinij in patriam à longo exilio restitutæ sunt. In quo negotio magnum gloriosumque se facinus perpetrasse iure ipse sic gloriatur. *Occiso Domitiano statui mecum ac deliberavi esse magnam pulchramque materiam insectandi nocentes, miseros vindicandi, se proferendi. Porro inter multa scelera multorum, nullum atrocius videbatur, quam quod in Senatu Senator Senatori, prætorius consulari, reo iudex manus intulisset. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat esse cum eo, qui metu temporum nomen ingens paresque virtutes secessu tegebat. Fuerat cum Arria, & Fannia: quarum altera Heluidij nouerca, altera mater nouerca. Vbi, etsi extra locum, non tamen ab re obseruo, quod Arria ista magnæ Arriæ Cæcinnæ Pæti vxoris filia fuit, ac Thraseæ nostri coniux: Fannia vero filia Heluidius autem de quo Plinius, non est Thraseæ gener ac Fanniæ maritus, sed filius, de quo in Domitiano Suetonius. Occidit & Heluidium filium, quod quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Oenones diuortium suum cum vxore taxasset. Isti enim Anteia coniux erat, de qua loco prædicto Plinius: Heluidium vero patrem Vespasianus occidi iusserat.*

Epist. lib. 9. epist. 33.

Cap. 10.

Si itaque scuitia in innocentes, in pios, in optimos viros defebuerat; si vxor, ac filia Thraseæ ab exilio redierant, cur non etiam Valerij, si in hac gente Thrasea vixit, tanti viri cognomen rursus assumpserunt, ac longa serie gesserunt, vt eius exemplo excitati virtutis amore, ac gloria posterius exardescerent?

Suet. in Vesp. Cap. 15.

Quamobrem hac difficultate motus ingeniosissimus Zabarella Thraseam nostrum ex Fannia gente natum credidit, quod antiqui filias suas familiæ nomine honestarent, vt ex monumentis liquido constat. Huic sane opinioni subscriberem, nisi Panuinius monuisset, vsu nominum seruatum ante Reipub. casum. Nam post, sub Imperatoribus, nulla certa regula tradi potest, quam inepte, & pro arbitrio nomina sumere consueverint. Quid igitur hic affirmandum, cum Thraseas Pætus sub Imperatoribus vixerit, ac sub Nerone sanguinem I OVI LIBERATORI libarit?

Vita Thras. Pæt. lib. 2.

De Antiq. Nom.

Nolim equidem tanto viro obniti: si quid tamen in hac antiquitatum caligine diuinare licet, putauerim Thraseam nostrum non ex Valeria, nec ex Fannia, sed ex Popilia gente prodijc-

se, hac opinione adductus, quod ex hac gente alium Consulem designatum habemus, quum consularis fuerit: vnde sine magno negotio plures habuisse Consules, atque ob alium consulem designatum Romanam Patauio transnigrasse, ibique vixisse, credere fas est. Consulem quippe designatum, de quo in monumento, Thrasea priorem iudico: quandoquidem Consulatum designatio, quæ ante magistratus dignitatem Reipub. tempore in consularibus comitijs habebatur, ut iam notavi, sub Imperatoribus, omnia suo arbitrio statuentibus, fuerat sublata. Sed hæc antiquitatum peritiores expendant; qui de Thraseæ gente si quid certius protulerint, me non minus quam patriam sibi deuincient: mihi enim satis erit, quæ habet Lipsius ex Plutarcho, de huius viri moribus recensuisse. *Salue ò salue vir magne, & inter Romanos sapientes sanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallica gentis: tu ornamentum Romana curia: tu aureum sydus tenebrosi illius æui. Tua inter homines non hominis vita: noua probitas, constantia, grauitas, & vita mortisque æquabilis tenor.*

Ad Ant. nal. 16.

Tacit. Ant. nal. 16.

Ibidem.

Thraseæ, Patauinum fuisse, patrio more nocuit. Nam, quia idem Thrasea Patauij, vnde ortus erat, ludis Cæsticis à Troiano Antenore institutis, habitu tragico cecinerat, morti adiudicatus est, arbitrio ob insignem gratiam concessio. Eam quam forti lætoque animo adierit, testatur idem Tacitus. *Accepto de hinc Senatusconsulto, Heluidium, & Demetrium in cubiculum inducit: porrectis utriusque brachij venis, postquam cruorem effudit, humum superspargens, propius vocato Quæstore, Libemus inquit Iouiliberatori. Specta iuuenis, & omen quidem dii prohibeant; ceterum in ea tempora natus es, quibus firmare animum expedit constantibus exemplis.*

Ad Ant. nal. 16.

Libeat mihi tandem extra semitam deflectere, & de Cæsticis amici eruditi opinionem asserere: non ut alias euertam, sed potius doctorum hominum animos excitem: siquidem elegantissimus quoque Lipsius dubitauit, vbi ait: *Quid cæstibus cum cantu? cecinisse enim hic dicitur Thraseas, non pugnasse.* Huius igitur rationem expendens mihi summo amore ac benevolentia iunctus eruditissimus Alexander Estius, cuius Patauinus, non minus de patria quam de bonis literis summe meritis, qui non ita pridem heu nimis acerba morte sublatus, relicto amicis tristi desiderio, pro Cæsticis putabat Scenicis scripsisse Tacitum, & librariorum imperitia, temporumque iniuria permutatis literis, hanc vocem fuisse immutatam. Quæ sane coniectura non videtur nulla: quandoquidem in scenis antiqui canebant, ea inducta veste, quam scenæ diuersitas postulauerat. Thrasea vero noster habitu tragico cecinit; quod à ludis scenicis minime alienum fuit. Hæc autem inter antiquitatis latebras cum delitescant, qui ingenio pollent, vterius cogitent, eaque expendant, imo corrigant, ac firmiora in medium adducant, quibus hilari animo lubens acquiescam.

IN AEDIBVS DE BENAVIDIIS
A MANTVA.

AD templum Eremitarum Sancti Augustini, qua orientem spectat, in vico communiter *Porcilia* dicto exurgit elegans valtaque domus clarorum ciuium Patauinorum familiae *Benauidiae* de Mantua. Gens ea omni ævo conspicua Mantua Patauium accessit, vnde & Mantuæ sortita cognomen, cum *Benauidia* ex Hispania oriunda, vbi & nunc floret, Mantuam primum se contulisset. Floruerunt in hac familia plures doctissimi viri; nimirum *Ioannes Petrus Benauidius* cognomento *Mantua*, qui artis medendi ea præcelluit peritia, vt nemini cederet, vnde summa artis medicæ gloria multas sibi diuitias comparauit. Verum clariorem hunc existimo virum ob insignes filios, *Ioannem Andream* doctrinæ paternæ, vt & gloriæ imitatorem eximium, & *Marcum Mantuam* disertissimum Iuriconsultum, qui talis ac tantus extitit in docendo, interpretando, & consulendo, vt omnibus Europæ Gymnasijs exoptatus à cunctis principibus inter sanctiora suarum aularum penetralia desideraretur. Nemo quippe illo ævo leges enucleauit elegantius, nemo promptius de ijs disceptauit, nemo difficultates enodauit efficacius, adeo vt à remotioribus orbis regionibus ad *Marcum Mantuam* audiendum traherentur mortales. Hunc *Carolus V. Imperator* ob præclaram virtutem, & famam tantis honoribus decorauit, quantis à *Carolo IV. Bartolus Saxoferratenensis* ornatus fuerat. Serenissima quoque Respub. Veneta tanti viri gloriam suspiciens, eum supraordinarij titulo in Gymnasio Patauino ampliauit. Plurima inelytus iste vir vtilissima, ac eruditissima edidit ingenij monumenta, sed & quamplurima alia, in speciosissimo museo ab ipso maximo impendio extructo recondita, magna cum veneratione seruantur. Ingentibus impensis, & vix credendis supra priuatam fortunam ædem suam redegit in formam augustam, qua hodie spectatur. Occurrit in area miræ altitudinis colossus *Herculeus*, *Bartholomei Amanati* Florentini sculptoris celeberrimi opus; spectaturque domus *Dominici Campagnolæ* elegantissimi pictoris manu, vndique picturis referta. Viridarium adiacet, primum *Andræ Mantuæ*, deinde *Gasparis Philosophiæ* doctoris soceri mei studio & cura tam amplum, atque deliciosum, vt Patauij par ei nullam. Sed præcipue museum tot veterum imaginibus, signis, tabulis, toreumatibus, numismatibus, libris, alijsque antiquis operibus refertum, omni memoria summique viri genio dignum. vbi præcipua hæc monumenta.

Scard.lib.
11. Class. 9.Scard.lib.
11. Class. 8.

In Vestibulo ædium

In Museo

C . P A P I R I V S

C . L .

S O D A L I S . S I B I

E T . E L O N I Æ

L . L . M V R R Æ

V X S O R I

V . F .

I. PAPIRIVS] Inter patricias minorum gentium; Panuinius auctoritate Ciceronis nixus, hanc gentem recenset: cuius rei testimonium exhibet singulare M. Papius, qui eo anno, quo Reges eieci, Pontifex erat, quæ patriciorum sola erat dignitas. Habuit gens ista consules cognomine Mugillanum, Crassum, Cursorem, Prætextatum, Masonem, & Patum. Plebeia etiam fuit, & ea consularis, quæ consulem cognomine Carbonem habuit. Vtraque vero eminuit, summisque in vrbe honoribus floruit.

Panuini.
de Antiq.
Nom.

SODALIS] Huius cognominis ratio forsitan apud Festum est. Sodales dicti, quod una sederent, & essent: vel quod ex suo dapibus vesci soliti essent: vel quod inter se inuicem suaderent, quod utile esset.

Lit. S.

Fel. 987.
n. 14.

MVRRÆ] Legendum ut in monumento, non MVRRIAE, ut apud Gruterum, qui ex Knibij schedis saxum hoc in ædibus Patriarchæ Grimanni Venetijs fuisse notat; cuius forsitan munere Marcus Mantua id habuit, vel ab heredibus accepit.

L. Vxorff.
de his qui
not. infam.
in fine.

VXSORI] Ad hoc verbum ipse Mantua in Æquilibrio Scholastico hæc obleruat. Scitu dignum est, licet sic scribatur communiter, & in Pandectis Florentinis pariter, Vxores scilicet, me tamen literæ X aliam . S. addidisse. quoniam sic scribebant veteres, ribique exemplum, quo

quo hoc ipsum elicias, antiqui lapidis sic inscripti subijcio, in vestibulo adium mearum positi.

2. Vrna secundo loco exhibita pedem alta, ex marmore Pario elaborata conspicitur, ab ea tamen diuersa, quam Gruterus delineatam habet, quæ rectius vrnæ figulinæ speciem refert. Hæc amicitia testimonium præbet. Amica siquidem amicæ cineres haud dubie condidit. Quæ Gruteri quoque ætate penes Marcum Mantuam fuit; quum fortasse Venetijs viueret, nisi parum recte id e Kinibianis, & Pureanis schedis acceperit.

Fol. 391.
num. 4.

Grut. loc.
cit.

TERTVLLINÆ] Nisi hoc cognomen sit diminutiuum à Terra, quod antiquitus Nonij fide pro Tersa scribebatur, quid sibi velit mihi utique ignotum est.

VETVLENA] Hanc gentem Romanam esse monumenta antiqua, quæ non vno in loco reperiuntur, suadent, sed præcipue illud Romæ in S. Salvatore.

Grut. fol.
894. n. 9.

D : M

P . VETVLENS . NARDVS

ET . VETVLENA . ALEXANDRIA

ET . P . VETVLENS . SATVRNINVS

SIBI . ET . SVIS

L . L . P . E

DORCAS] Cognomen ab habitu corporis tractum; vel fortassis, quod hæc mulier similis esset Dorcadibus, quas ex Æliano Capras feras fuisse cognosco: scribens enim de capris feris fœminis, quæ Copitæ mulieres Isidi sacrabant, eas *δορκαδας* appellat; Latine Damæ dicuntur, quæ sunt celerrimæ. Vnde Dorcas hæc mulier, quia forte velocissima; vel quia ad similitudinem caprarum ferarum corpore neruoso, & ligneo fuisset, vt ex Lucretio colligitur.

Histor.
Animal. lib.
10. cap. 23.

Cæsa, *παρὰ δόρυ*: neruosa, & *λίγεια*, *δορκαδς*:

De Rer.
Nat. lib. 4.

APVD GEORGIVM A TVRRE PATAVINVM MEDI-
CVM ET BOTANICVM INSIGNE M.

VNdecimo ab vrbe lapide orientem versus, in pago Pulueraria, gallinarum magnitudine ac præstantia claro, sacræ virgines ordinis Sancti Benedicti, quæ nunc in vrbe Omnium Sanctorum ædem habitant, insigne cœnobium sanctæ Agneti dicatum habuerunt, vsque ad annum Christi MDLXXXIX. Istæ, Cardinalis Frederici Cornelij Præfulis Patauini vigilantissimi auspicijs, monasterio prope Omnium Sanctorum templum à fundamentis extracto, v. idus Aprilis anni prædicti ex agro huc transmigrarunt. Vbi cum altius terra pro fundamentis effoderetur, credibile est nonnulla monumenta inuenta fuisse. Moniales enim fatentur, quosdam lapides figuris & literis sculptos, paucis abhinc annis in fundamentis cuiusdam ædificij sepultos fuisse: e quibus hunc mutilum valde, in parietibus cœnobij seruatum, dono dederunt Georgio à Turre Medico suo, viro ingenio, virtute, moribus singulari, ita vt publice simplicium medicamentorum facultates in Gymnasio docendi munus, & amœnissimi viridarij medici Præfecturam bono publico egregie sustineat. Is quemadmodum corpus, ita animum optime excultum habet; quod satis superque demonstrat domus ab ipso empta ad S. Franciscum paruum, picturis vndique statuisque exornata; viridarium floribus distinctum rarioribus. Accedit sanctioris eruditionis cognitio, Numismatum musæum breui paratum; quorum notitia delectatus, desiderium monstrat redimendi ab iniuria temporis antiqua monumenta. Quam etiam ob causam hoc primum à monialibus impetrauit, alterum ex pago Patauino Stratæ aduectum suis in ædibus locari curauit.

Scard. lib.
1. Class. 1.
Porten. lib.
2. cap. 8.
Itin. Ital.
pars 1.
Scard. ibi.
Porten.
lib. 9. c. 40.

Porten. ibi.

I. Quæ in huius monumenti apice conspiciuntur, fateor, non ita mihi liquido constare, an sint militaria instrumenta, seu funerales faeces; siquidem sæuitia temporis certam horum cognitionem interuertit. Poterant enim esse, vel clypeus, & pila duo, militum Romanorum arma: Clypeus, quia schema, quod hic conspicitur, à Parma, Cerra, Pelta, & scuto forma diuersum apparet; vel cum Clypeo clauæ duæ incendiariæ, de quibus Ammianus Marcellinus: *Barbarique, ut reparabiles semper & celeres, ingentes clauas in nostros conyicientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes, sinistrum cornu perruperunt* (si tamen harum clauarum apud Romanos vllus aliquando fuit vsus) vel faces illæ funebres, quibus ad ignem in pyris excitandum, mortuorum consanguinei antiquitus vsi sunt. Hist. lib. 31.

FIRMIO] FIRMIAE gentis antiquitatem, ac nobilitatem antiqua epigrammata satis superque declarant; istamque claruisse multis in locis, ex insculptis saxis patet. Hinc legitur Romæ in

Crit. fol.
269. n. 3.

COH . II . VIG

C . IVLIO . QVINTILIANO . PR . VIG . M . FIRMIO
AMYNTIANO . S . PR . C . IVLIO . ANTIGONO . TRIB

Hinc Veronæ non vno in loco, tum mulierum, tum virorum
gentis Firmiæ monumenta reperiuntur. Sed præcipue illius hono-
res, nobilitatem, & conditionem duo hæc monumenta decla-
rant: Soræ primum ad D. Restitutæ positum; Feltriæ alterum,
ad læuam, qua Cathedrale templum aditur: ex quibus in nostris re-
gionibus hanc excelluisse gentem liquet.

Pat. An.
tiq. Veron.
lib. 8. fol.
232. 234.
235.
Grut. fol.
409. n. 9.
Grut. ibi
num. 8.

L . FIRMIO . L . F
PRIM . PIL . TR . MIL
III . VIR . I . D
COLONIA . DEDVCTA
PRIM . PONTIFICI
LEGIO . III . SORANA
HONORIS ET VIRTVTIS
CAVSSA

C . FIRMIO . C . F
MENEN . RVFINO
EQ . PVB . LAVREN . LAV.
DEC . FLAMIN . PATRONO
COLLEGIORVM . FABR
CENT . DENDR . FELTRIÆ
ITEMQVE . BERVENS
COLLEG
FABR . ALTINATIVM
PATRONO .

2. Saxum hoc frondibus in apice refertum, iuuenjs adhuc floren-
ti ætate defuncti forsitan signum, Scardeonij seculo in ædibus Da-
nielis Victurij Patricij Veneti, quinto ab vrbe lapide, in pago Strata
obseruabatur. Ipsum tamen ex humili quadam domo, vbi proscalæ
gradu erat, ab obliuionis voracitate ereptum, Patauij suis in ædibus do-
ctissimus iste vir æternitati donauit.

EVTYCHO] Nomen ex Græco tractum, quod idem ac FORTV-
NATO. Verum cum plerunque pro cognomine hoc nomen vsurpatum
viderim, monumenti fracti status dubium me reddit, an sub D. M. inter
quod, & illud EVTYCO, fractura videtur, aliud gentilicium nomen
extiterit.

DEF. ANN. XXVIII] Scilicet DEFECIT vt aliquibus placet;
vel, quod melius opinor, DEFVNCTO ANNO VIGESIMO OCTAVO.
CONVICTVS] Puto idem ac viuens, seu simul conuiuans
aut vna conuersans intelligendum esse.

P.] Posuit.

In ultima columna lateritia porticus ad aedes

IVLII CÆSARIS DOTTORII.

DOttoria gens, antiqua, nobilis, clara, & numerosa Patauij fuit à multo tempore, qualis & nostro etiam existit. Ingentes aedes habuit per omnes ciuitatis regiones, & præcipue in vico, Sancti Francisci parui vulgariter appellato; quarum vnã, dum circa inscriptiones istas laboro, mirum in modum reparauit, ac summe ornauit Iulius Cæsar Dottorius, exquisiti vir ingenij, summoque mihi iunctus amore. Claruit hæc familia ob Antonium Franciscum, & Danielem Equitem, eximios iurisconsultos: quorum prior in Ferrariensi Gymnasio iurisprudentiam diligenter professus, à multis angustijs, & æumnis magnopere vexatus, nunquam tamen depressus, tanta constantia & integritate polluit, vt potuerit eas additiones edere, quæ Panormitano Abbati, nec non Alexandris, Tartagno, & Imolensi, annexæ videntur. Alter vero ob animi integritatem, & præstantiam Anconæ & Florentiæ prætura honorificentissime fungi meruit. Prodiit ex eadem Alexander Philosophiæ, ac Medicinæ professor doctissimus, qui ad summa fuisset progressus, nisi immatura morte occubisset. Sed nulli secundus, nulli æquiparandus, post Vincentium Philosophiæ doctorem, post Ludouicum, suauissimum mihi amicum, & Alexandrum Sancti Michaelis Equitem, hanc familiam illustrat hodie Carolus consanguineus meus, Hetruscæ Musæ cor, & delictum. Leguntur enim ipsius adhuc iuuenis ad Pindari exemplum odæ, tanto studio, eo numero, eruditione, Latinisque elegantijs refertæ, vt Pindarum, Anacreontem, Horatium, Statum, ceterosque huius ordinis Poetas in ipso reuixisse affirmant doctiores. Itaque non immerito lauream æternitatis ipsi donauit Apollo, & Heliconides incolæ eum inter primos agnoscunt facile, & colunt. Huius ædibus illæ à Iulio Cæsare instauratæ, iunctæ obseruantur: vbi in columna lateritia porticus prope terram, rude marmor hoc refert monumentum.

*Scard. lib.
2. Class. 8.*

*Porten. lib.
6. Cap. 5.*

*Scard. lib.
2. Class. 9.*

ACONI . Q . F . FAB.

LABEONIS PO

LICIS VIXIT AN.

X V.

X 2 ACO-

ACONI] Quamuis de Aconia gente nihil habeatur apud familiarum Romanarum scriptores : attamen eius nobilitatem , ac splendorem nonnulla antiqua monumenta abunde testantur . Apud Vulsinius monumentum habetur, ceteris omissis, de

Grut. fol.
385. n. 1.

L . ACONIO . CALLISTO . TRIB . MIL.
LEG . XIII . GEM . SEV

Hanc post Constantinopolitanum imperium consularem & clarissimam obseruo . Romæ siquidem in æde S. Apostolorum de Aconio Catullino V. C. & Consule tale legitur monumentum .

Grut. fol.
309. n. 2.

FABIAE . ACONIAE . PAVLINAE . C . F
FILIAE . ACONII . CATVLINI . V . C
EX PRAEF . ET . CONSVLE . ORD . VXORI
VETTI . PRAETEXTATI . V . C . PRAEF .
ET . CONSVLIS . DESIGNATI . SACRATAE
APVD . ELEVSINAM . DEO . IACCHO . CE
RERI . ET . CORAE . SACRATAE . APVD . AE
GINAM . DEABVS . TAVROBOLITAE . ISI
ACAE . HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATE
GRAECŌ . SACRANAE . DEAE . CERERIS

Verum in hoc monumentum cum incidissem, obseruandum putavi, Gruterum hoc ipsum ex Mazochio collegisse; sed idem multis in melius mutatis Beneuenti in Samnitibus situm ex Onuphrio Panuino addidisse; nullo alio discrimine, nisi quod aptius, & magis rationi consonum legatur. Panuinius tamen locum eiusdem non designat, sed in Fastis hæc profert. *Aco Fabius Catullinus Philonianus, & ipse aliquando urbis Romæ prefectus, de quo in antiqua inscriptione mentio est sic.*

FABIAE . ACONIAE . PAVLLINAE C . F
 FILIAE . ACONIS . CATVLINI . V . C
 EX . PRAEF . ET . CONSVLIS . ORDIN
 VXORI . VETTI . PRAETEXTATI
 V.C. PRAEF . ET . CONSVLIS . DESIGNATI
 SACRATAE . APVD . ELEYSI
 NAM . DEO . BACCHO . CERERI
 ET . CORAE . SACRATAE . APVD
 AEGYNAM . DEABVS . TAVROBOLI
 TAE . ISIAE . HIEROPHAN
 TRIAE . DEAE . HECATAE
 GRAECO . SACRATAE . DEAE
 CERERIS .

In qua inscriptione obseruo quaedam Gruterum addidisse , etiam-
 si profiteatur ex Onuphrio se eam collegisse , quae tamen apud
 Panuinium non habentur : suntque :

SACRATAE . APVD . LAERNAM . DEO
 LIBERO . ET . CERERI . ET . CORAE .

De Aconio Catullino, & de Fabia Aconia Paulina praeterea mo-
 numentum apud Gruterum ex Baronij Annalibus collectum legitur.
 Verum iste Acon Catullinus ille est, quem sic in Fastis suis Cassio-
 dorus notat,

Grut. los.
 cit. n. 4.

LIMENIVS & CATVLLINVS.

quiq; in Fastis Panuinianis anno Urbis Condita M XI. Christi CCCXLIX.
 fl. Valerij Constantis Imperatoris XIII sic cum Limeniano designatur.

Fastor. lib.
 3.

A CON FABIVS CATVLLINVS PHILONIANVS
 VLPIVS LIMENIANVS.

Acon vero noster duo cognomina habuit, nempe Labeonis, &
 Policis. De Labeone iam dictum fuit. Policem vero à fortitudine
 nuncupatum credo ; ad instar digiti pollicis in manu fortissimi.

IN AREA OPTATORVM.

Prope basilicam S. Sophiæ, quæ prima Parauij Cathedralis fuit, à Diuo Prosdocimo Diuinæ Sapientiæ dicata, ædes, quas honestissimi olim ciues Parauini à Vallibus nunc extincti possederunt, Optati, qui ex Neapolitano Regno sub Desiatorum cognomine Venetias transfugarunt, ac mutato cognomine, non autem significato, Optati vocati sunt, suis vñibus emerunt, hodieque obtinent. Inter quos reticendi non sunt, Franciscus medicus sua ætate non vulgaris, & Io. Dominicus eius filius, Philosophiæ doctor, moribus, probitate doctrina, singularis. Isti in parietibus suæ aræ, hoc conseruant monumentum.

T . MVSTIO . C . F . FAB . HOSTILIO
 FABRICIO . MEDVLLÆ . AVGVRINO
 ALLECTO . INTER . TRIBVNICIOS . AB
 IMP . NERVA . CÆSARE . AVGVST . PRAET

VR . AER . PONTIFICI

D.

MVSTIO] Mustiam gentem Patauinam fuisse inde facile conijcere licet, quod de ea non vnicum monumentum Patauij occurrat: eamque non fuisse vulgarem saxum hoc satis superque meo iudicio declarat: ex qua fortassis emanauit Mustia gens, quæ nunc Venetijs inter Patricias summe claret.

HOSTILIO] Rarissime quatuor cognominibus vsos fuisse antiquos obseruat Panuinius; attamen T. Mustius iste forte quatuor cognominibus fuit nuncupatus. Primo namque Hostilius est dictus, & *Hostilios ab Hostijs* dictos Sigonius scribit, vt & Panuinius: Hostius vero, vt idem Panuinius ex Valerio notat, fuit *Prænomen eius, qui peregre apud hospitem natus esset*; vel vt idem cum Macrobio habet, *qui primus in hostico, id est in agro hostili procreatus esset*. Verum hoc vnum obseruatione dignum perpendo, raro gentilicia nomina ad vsum cognominum destinata fuisse; dummodo Mustius iste ex gente Hostilia prognatus non fuerit, ac in Mustiam adoptatus: quod certe adfirmare non audeo; cum forma hæc dispositionis prænominis, nominis, & cognominum vnica sit, & penitus diuersa à quacumque

earum,

De Nom. Antiq.

De Nom. Rom.

Loc. cit.

earum, quas accurate tradit Panuinius ab antiquis vsitatas.

FARBICIO] Circa hanc vocem, quæ certe cognomen est, hæreo, nisi à fabricacio deductum fortasse sit, cum & Fabricensis apud Hadrianum Iunium legam, quod ex codice Theodosiano desumptum fatetur. Vnde primo, cui hoc cognomen inditum, *vel armorum imperialis aule incumbere cura fabricandorum*; vel forsitan alicuius fabricæ præfectura.

MEDVLLÆ] Quod certe cognomen est forsitan ab vrbe Medullia Latinæ ditionis tractum. Nam aliquando cognomina desumi, vel à loco, vbi quis natus erat, aut vnde commigrauerat, vel ab vrbe aut regione deuicta, Panuinius tradit. Medullæ autem meminuit Liuius. *Postremo omni bello Latino Medulliam compulso, aliquandiu ibi Marte incerto, varia victoria pugnatum est: nam & vrbs tuta monitionibus presidioque firmata valido erat. Et paulo post eodem libro: Tarquinius triumphans Romam redijt, inde priscis Latini bellum fecit, vbi nusquam ad vniuersæ rei dimicationem ventum est. ad singula oppida circumferendo arma, nomen omne Latinum domuit. Corniculum, Ficulnea vetus, Carneria, Crustummerium, Ameriola, Medullia, Nomentum oppida capta.* Vnde ex Medullia etiam Medullini cognomen deriuatum, mihi persuadent cognomina Macedonici, Balearici, Gabinij, & alia similia à Romanis frequentissime vsurpata.

Hist. lib. 1.

AVGVRINO] Augurini cognomen primo à Minutia gente originem habuisse, ab insigni aliqua re, *vel in Flaminio, vel in Auguratu gesta*, Sigonius docet. Verum etsi Minutij Augurini vt plurimum nominabantur, attamen alios Agurinos etiam cognominatos esse extra Minuciam gentem, minime inconueniens opinor.

De Nom. Rom.

ALLECTO INTER TRIBVNICIOS] Allecti ab adlectis nihil discrepant. Adlecti vero, vt iam liquet, illi erant, qui propter inopiam virorum ex equestri ordine in Senatorum numerum adsumebantur. Vnde ab hoc ordine forte Multius iste adlectus inter Tribunicios fuit ab Imperatore Nerua.

PONTIFICI] Pontifices, vt Q. Scquola Pontifex Maximus dicebat, à posse, & facere. pontifices ego à ponte arbitror: nam ab ijs subicius est factus primum, & restitutus sæpe; cum ideo sacra, & vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fiant. Ita docet Varro, cui subscribit Halicarnasseus. Pontificem Numa instituit, eique sacra omnia exscripta exsignataque attribuit: quibus hostijs, quibus diebus, ad qua templa sacra ferrent, & vt cuncta vno verbo comprehendam, omnia publica priuataque sacra Pontificis scitis subiecit. vnde & Lucanus.

De Ling. Lat. lib. 4. Antiq. Rom. lib. 2.

Liui. Hist. lib. 1. Pharsal. lib. 1.

Mox iubet & totam pauidis à citibus Urbem
Ambiri, & festo purgantes mænia Lustris,

Lon-

*Longa per externos pomaria cingere fines
Pontifices, sacri quibus est permiffa potestas.*

*Liv. Hift.
lib. 1.*

*Pan. Cō-
ment. in
prim. Fast.*

Pontificis nomen omnibus quidem sacerdotibus commune fuit, sed Pontifex Maximus ille erat folus, qui prima & fumma reuerentia colebatur. Vnde poftquam Auguftus Pontificatum Maximum adeptus eft, omnes Imperatores fummam hanc dignitatem fibi vfurparunt; prout manifeftè antiquæ infcriptiones oftendunt. Pontifices ex Patribus primo omnes lecti fuerunt, omnique maiori conatu Patres plebi obftiterunt, ne religionis recondita myfteria, quæ Pontificum curæ commiffa erant, plebi aperirentur: propterea vſque ad illa tempora, quibus A. Atilius Calatinus primus Dictator extra Italiam exercitum duxit (quod anno ab v. C. DX circiter factum) e plebe primus Pontifex Maximus creatus fuit T. Corruccianus; inde modo ex plebe, modo ex Patribus viri Pontificatum Maximum aſſumpferunt. At qui plura de Pontificibus veterum, ac de eorum iure deſiderat, conſulat eruditiffimum, omnique gloria dignum Iacobum Gutherum, qui de hoc elegantiffimum opus concinnauit: vbi ad ſatietatem omnia, quæ ad Pontifices pertinent, diligenter atque exquisitè inueniet.

IN ÆDIBVS NOBILIVM VENETORVM
DE PRIOLIS.

Inter Venetas familias illustrissima emicat Priolorum, quorum
duæ ædes satis commodæ e regione Optatorum conspiciuntur:
vna quidem ampla & pulcherrima; altera non item, quæ se offert ver-
sus pontem Altinatem, in cuius area rude saxum cum hoc epitaphio
in pariete repositum lustratur.

LOC : SEP.
C . FVLVI
DIONYS
IN : FRO.
PED . XXX
IN : AGRV
PED . XXX

FVLVI] Faluiam Plebeiam gentem varijs Consulibus decora-
tam obseruo, quorum cognomina in fastis ista habentur: Pætus, Pæ-
tinus, Nobilior, Flaccus, Curuius, Centumalus, Maximus, Gillo.
Huius gentis nomen à cognomine deductum Panuinius docet: aliquis
enim qui Faluus fuit, Fuluij cognomen posteris videtur reliquis-
se.

DIONYS.] Hoc est DIONYSII. Quod cognomen vel à co-
lore desumptum puto, eo quod ita nuncupatus colorem habuerit
Dionysia gemmæ, de qua sic Plinius: *Dionysias nigra & dura
mixtis rubentibus maculis: ex aqua trita saporem vini facit, & ebrie-
tati resistere putatur*: vel Dionysij cognomen erat illorum, quibus
circa tempora tubercula nascebantur, qui auctore Brunfelsio in
suo Onomastico Medico Dionysiaci vocabantur.

De Antiq.
Nom.

Hist. Na-
tur. lib. 37.
cap. 10.

In adibus, quas nunc Clarissimus

OCTAVIUS FERRARIUS

habitat.

In vico Omnium Sanctorum ædestenet politissimus iste vir, vbi in primo gradu scalæ legitur

VENUSTA

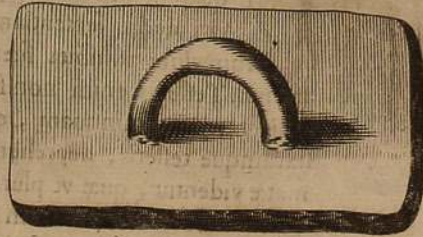
quod forsan libertæ nomen.

*PENES IOANNEM DE LAZARA EQVITEM SANCTI
STEPHANI, COMITEM QVE S. IOANNIS
DE PALUDE.*

E Regione nostrarum ædium, in vico Sancti Francisci Magni vocato, Comitum de Lazara, gentis Patauij sanguine ac viris claræ, amplæ exurgunt ædes, in hanc formam redactæ à Ioanne de Lazara, Diui Iacobi Equite, ob insignem fortitudinem armorumque gloriam celebrato, principibusque semper dilecto. Nobilissima hæc familia virorum literis, & armis illustrium ita ferax fuit, vt me deficeret tempus in eis recensendis, quamvis nec vnquam satis cunctorum virtutes & facinora narrando expressurus essem. Certum meæ veritatis testimonium exhibeat amplum volumen, quod de profapia Dominorum de Lazara Etrusca lingua anno superiore typis mandavit Ioannes Rassinus; in quo amicus lector quot, ac quales omni ævo in hac familia floruerint viri, abunde cognoscet. Sat itaque sit mihi hoc loco indicare, e nobilissimo patre Comite Nicolao morum suavitate ac elegantia singulari, Comitem Ioannem fulgere, iuuenem omni virtutum genere ornatissimum, sed in antiquitatibus præsertim ita versatum, vt iam musæum egregie dispositum habeat tum monumentis, tum numismatibus locupletissimum: inter quæ hæc signa obseruantur.

I

ЕІОВІИЕ
БГЛЕКІЕ

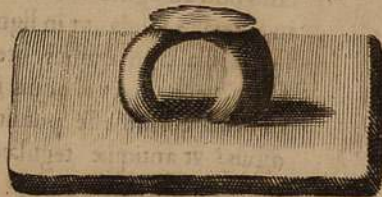
II

Q: S V L P I C I
A C H I L L I S

III

O I N O M A I
F I L O S O F I

IV

X A M I I I

V

· I H · ◊ · S · V E · M · ◊ · E I I
N ◊ A ◊ N I V A · I V · I M ·
◊ ◊ · S · K E · N · N O M · A
A I I I B E L M T I I I · S ◊ · · · ·

Civ. Georg. fecit.

DE quatuor istis æneis ex utraq; parte ad viuum delineatis signis viri docti sententiam ferant, num ad tesserarum, vel sigillorum vsum adhibita fuerint: nam hoc mihi non satis constare affirmo. Tesseræ enim non fuisse, suadent tum propria nomina, quæ in ijs raro aut nunquam, exceptis Imperatorum, Deorum, Augustarumque tesseris, deprehenduntur; tum materia, ex qua illæ formatae videntur, quæ ut plurimum lignea fuit; itemque semicirculi, qui annulorum adinstar in horum parte auersa conspiciuntur. Ne vero sigilla esse suspicer, facit tum forma, quæ sigillorum normam excedit; tum materia, quandoquidem non æs, sed gemmæ huic muneri inseruiebant, quæ auro, aut argento inclusæ ad instar annulorum in digitis ferebantur: prout fuse in suo eruditissimo *De Annulis Antiquorum* doctissimus Fortunius Licetus Genuensis, in Patavino Gymnasio Theoricus primæ sedis, vir doctrina ac eruditione clarissimus, ac à me semper supremo honore cultus docet. Nisi dicatur fortassis non ad sigillo muniendas literas, sed ad imprimenda alia signa in aliqua re solida, ut in ligno, hæc fuisse usurpata: prout & nostro ævo sigilla illa, in quibus literæ, aut insignia habentur, igne candelæ facta, vel ligno, vel equis imprimuntur: vulgo *il Marchio*. Et quid ni vñus eorum esse potuit ad nomina imprimenda in lateritijs lapidibus? ut antiquæ tegulæ aperiunt, in quibus sæpe sæpius nomina impressa obseruantur.

2. SVLPICI] Sulpiciam gentem ex Latinis ortam inter Patricias minorum gentium Panuinius refert: Vrsinus vero eandem Patriciam, Plebeiam, & Equestrem facit; subditque, quod huius gentis Patricij Galbæ, Equestres Rufi sint cognominati: sed de Plebeia nihil habet, nisi pro plebeia intellexerit illam, quæ Lauinij, ut ipsemet monet, seu Lanuij, ut in quibusdam lego, domicilium habuit: de qua, ut & idem obseruat, sic Tacitus. *Sub idem tempus ut mors Sulpicij Quirini publicis exequijs frequentaretur, petiuit à Senatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipium Lanuium.* Circa quæ verba, cum Vrsinus Lauinium scribat, dicendo, *passim autem à librarijs in eo erratur, ut pro Lauinio scribant Lanuium, & pro Lanuio, Lauinium,* obseruatu opportunum duxi, Lanuium à Lauinio distinctum fuisse; ut fuse Sigonius ad octauum Liuij. Propterea Sulpicium Quirinum ex municipio Lanuio opinor, cum ex ijs, quæ de Lanuij, & Lauinij discrimine colligit Sigonius, intelligatur Lauinium Coloniam, Lanuium municipium fuisse. Quod optime cum Tacito consentire videtur, qui Sulpicium Quirinum e municipio Lanuio oriundum dixit. Vnde forsitan melius apud Vrsinum pro Lauinio, Lanuio legendum mihi persuadeo. Ceterum

Patricia Sulpiciorum gens exceptis consulibus, Seruium Sulpicium Galbam Imperatorem habuit; & Equestris P. Sulpicium Rufum I. C. egregium, qui Romæ publicum monumenti locum meruit.

ACHILLIS] L. Sicinium Dentatum ob ingentem fortitudinem appellatum fuisse Achillem Romanum, auctor est Gellius. Vnde ex hoc ulterius cognomen Achillis propagatum ostendit Sigonius: idque in numero eorum esse, quæ à virtute, & moribus desumebantur, ibidem declarat. Cum quo & Panuinius consentit; & Seruius ad illud Virgilij

Noſſ. At-
tic. lib. 2.
cap. 11.
De Nom.
Rom.

Eclog. 3.

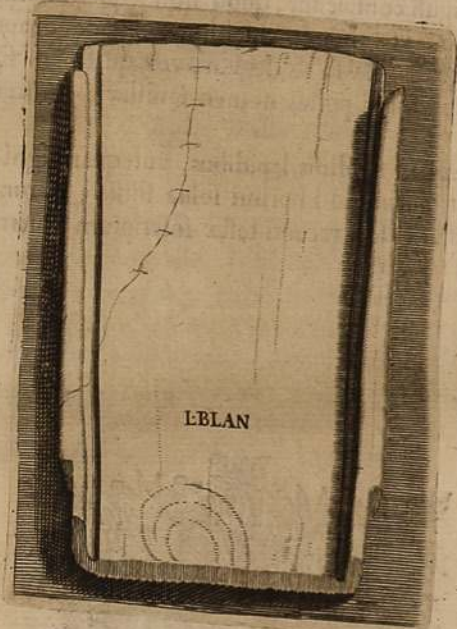
Et longum formose vale, vale, inquit, Iola

notat: *Hic pastor habuit duo cognomina (nam supra eum Menalcam dixit) aut certe Iolam eum quasi pastorem optimum appellavit à quodam pastore nobilissimo: sicut virum fortem plerumque Achillem: adulerum, Parim vocamus.*

IN ÆDIBVS PAPAFAVIORVM.

IN hoc eodem vico, e regione Valetudinarij D. Francisci nobilissima Papafauiorum gens ædes insignes lataque possidet. Hæc familia tum auito splendore, qui summe in hac ciuitate emicuit, tum etiam viris, qui continuatis temporibus eam condecorarunt, ita refulget, vt merito Patauij nulli secunda habeatur. Omitto egregios spectataque virtutis ac nobilitatis huius insignis familiæ viros, quorum me laudibus imparem agnosco. Abunde siquidem mihi erit Roberti Sancti Michaelis Equitis nobilissimi prolem recensere; nam ex hoc vngue Papafauiorum cognoscetur Leo. Fuerunt itaque tanti viri multis honoribus decorati filij, Marsilius Diui Marci Eques, Vbertinus Episcopus Adriæ, Scipio Hyerosolimitanæ religionis Eques Messanæque Prior illustrissimus, XVII Ianuarij MDCLI acerba morte sublatus, heu nimis cito! cum veloci pede ad supremum suæ religionis apicem properasset: Bonifacius Mantuæ Eques, vir omni memoria dignus, cum ob morum præstantiam, tum ob selectissimam sobolem, quæ non tantum familiæ sed patriæ etiam est decus eximium. In hac censetur Robertus Abbas, Latinæ ac Græcæ linguæ peritissimus, admodum iuuenis triplici laurea, Philosophica, Theologica, ac Legum redimitus, & Mathematicum non vulgari cognitione instructus. Emicant eius ornatissimæ atq; amœnioribus literis additissimæ filiæ, Æmilia, Angela, Beatrix, Isabella: quarum tres priores nobilissimis viris, Traiano Borromæo, Alexandro Zacco, Marco Cittadellæ fuere desponsatæ; altera Deo sacrata. Sciunt nobilissima istæ mulieres non tantum Parnassi semitas concinne premere, sed exquisita etiam eruditione pollent, ac speculatiuis disciplinis apprime valent, vt in sacra philosophiæ adyta apte ac feliciter penetrarint omnium cum stupore. Et ne quid temporis ijs pereat, Æmilia, ac Beatrix ita pingendi artem possident, vt earum opera ab huius artis peritis supreme probentur ac laudentur. Sed qui plura de hac nobilissima gente, quæ illustrium virorum feracissima semper vixit, desiderat, intueatur Iacobum Equitem Hyerosolimitanum, Leonellum, Bonifacium, & Iacobum Leonelli filium, iuris peritissimos; Marsilium Philosophiæ Doctorem, & Marsiliettum politorum literarum suauissimum possessorem. Verum vt eo redeam, vnde tantæ familiæ me auocauit gloria, Robertus Abbas ornatissimus, vir antiquitatum venerationi deditissimus, hanc tegulam, quam delineatam exhibeo, diligenter custodit.

Tegula hæc alta pedes duos, vnum cum dimidio lata, anno salutis MDCL. in Vico Agnæ, vbi antiquitus castrum erat, & via Adriam versus patebat, eruta fuit in latifundijs, quæ ampla ibi Papafauia gens possidet; & vbi innumera quotidie reperiuntur antiquitatis vestigia, argumenta loci prisca ætate non vilis.

Tegula inter sepulti hominis signa recensetur, teste Manutio: *Signum hominis sepulti non vnum fuit; nam lapis, & tegula, & cespes, & tumulus, & cippus sepulture locum indicabant.* Propterea Ouidius eo tempore, quo mortuis inferiæ celebrabantur, locum sepulchri designans cecinit:

Tegula porrectis satis est velata coronis.

Tegulis autem figulus nomen suum inscribere solebat; vt Gulielmus Philander ad illa Vitruuij verba, *fiunt autem laterum genera tria,* abunde, ac erudite declarat. *Animaduerti Romæ, & extra urbem in veterum monumentis, tribus his laterum generibus non fuisse contentos, sed pro commoditate, aut gratia maioribus minoribusque esse usos. Extra portam Latinam in vinea Ioannis Mileti Trecentis vidi refossas regulas latas quaquaversus pedes duos sesuncem, altas duos, & trientem cum hac inscriptione.*

TEG. C. COSCONI
FIG. ASINI. POLL.

Hic

Hic nomen figuli conspicitur, quod non aëque in omnibus tegulis deprehendi credo, ut suo loco videbimus. Siquidem apud me custoditur tegula, in qua **SERVILIA** legitur, vox quæ cum figulo nullam habet affinitatem, cum potius nomen familiæ, seu feminae cuiusdam indicet.

Obseruo autem in figulinis lapidibus, antequam igni concederentur, nomina ut plurimum imprimi solita fuisse. Verum in ista nomen non impressum, sed recenti testæ inscriptum aduertitur.

IN VESTIBULO ÆDIIVM DE ZABARELLIS

Vulgo Dalla Pietra.

Post Papafauorum ædes, omnes quæ sequuntur, nobilissimæ sunt gentis de Zabarellis, de qua iam diximus. In hoc enim vico maiores ipsorum habitauerunt; cuius rei testimonium exhibet domus illa, ante cuius portam quadratæ mensuræ instar exurgit petra, quæ hucusque, ut & ceteræ antiquiores nostræ ciuitatis ædes, vetustissimam turrim habet; in cuius parietibus, qui in vestibulo ex marmoreis & quidem vastis lapidibus constructi sunt, hoc monumenti fragmentum prope terram inuersè positum habetur.

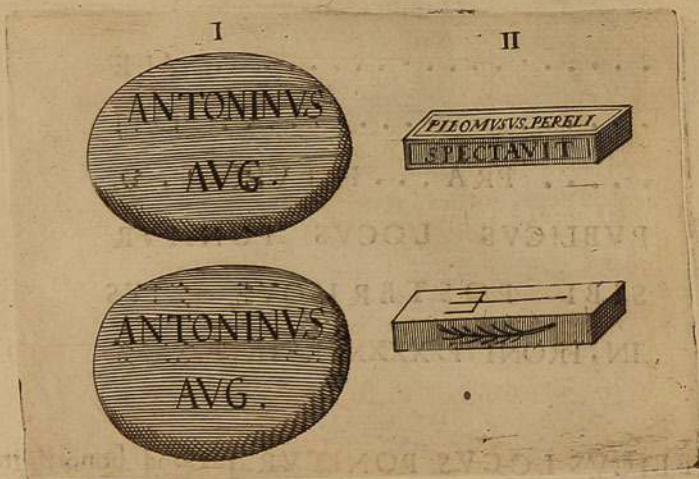
..... ALE
..... TITI
..... PRA . . . IIII VIR . I . D.
PVBLICVS LOCVS PONITVR
SIBI POSTERISQVE EIVS
IN . FRONT . P . XXXX . RETR . P . XXXX

PUBLICVS LOCVS PONITVR] Quod honoris gratia à Decurionibus concedebatur in municipijs & colonijs, non secus ac Romæ à Consulibus

APVD VIRVM CL. IOANNEM RHODIVM
DANVM.

IN vico, cui communiter nomen est à puteo picto, singularis hic no-
ster amicus, exacta in celeberrimis Germaniæ, Belgij, Scotiæ, An-
gliæ, Galliæ, atque Italiæ Academijs ætate iuuenili, relictis patriæ
commodis atque honoribus, Patavij summorum virorum necessitudi-
ne delectatus, aliquot iam annis sedem fixit. Hic ille non tam suis,
quam aliorum etiam commodis aduigilans, rem literariam promo-
uere laborat, medicis præcipue veteribus pristino nitore restituendis
deditus. Quam in rem rariores libros calamo scriptos publico ali-
quando communicandos, nummos antiquos, aliaque vetustati lucem
allatura, non mediocri studio parauit. Inter ista binas hæc tesseras
sibi caras habet.

1. Vtramque amicus lector in elaboratissimo opere de Tessera
De Donar. cap. 16. Cl. Episcopi Tomasini obseruare ac expendere poterit. Primam ex
ipso colligo in numero tesserarum ciuicarum ponendam, dari soli-
tam non tantum dignitatum titulis, verum etiam singulorum meri-
tis. Hanc ex gypso compactam deprehendere licet, vtrinque
ANTONINI AVG. nomine inscripto, ea magnitudine, quæ & de-
lineata exhibetur.

2. De secunda autem tessera Tomasinus hæc scribit: *Huc fa-
ciunt tessera spectaculis destinata, cuiusmodi elegantissimam vi-
dimus ex esse tesseram apud Ioannem Rhodium, quam ad lu-
dum gladiatorium excogitatam significat fuscina cum palma, cui
seruile*

seruile nomen gladiatoris iam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti, esse inscriptum, loquitur res ipsa.

PHILOMVSVS PERELI

aduersa parte

SPECTAVIT.

Sed quid ni dicendum etiam tesseram istam forte propriam illorum gladiatorum fuisse, qui Retiarj vocati erant? arma enim illorum extiterunt rete & fuscina seu tridens, qualis in hac tessera delineatus apparet; vtque vere mirabilissimus Lipsius fuscine notat ad hos Iuuenalis versus.

Saturnal.
Serm. lib. 2.
Cap. 8.
Satyra.

Et illic

Dedecus vrbis habes, nec Mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina
(Damnat enim tales habitus, Et damnat, Et odit)
Nec galea frontem abscondit, mouet ecce tridentem,
Postquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, Et tota fugit agnoscendus arena.

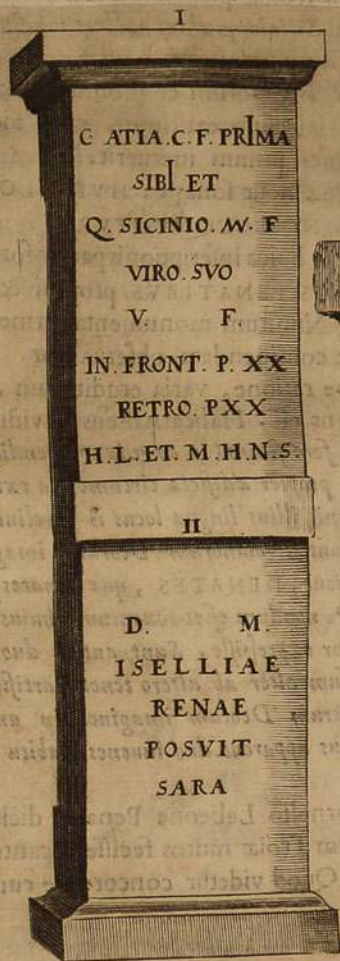
P R O P E G Y M N A S I V M.

Nobilis & antiqua Patavij familia de Dondis ab Horologio nomen accepit, ob Iacobum Medicum & Mathematicum insignem, auctorem horologij, quod in turri palatij praefectij eminet. Is enim inuenit opus illud admirandum, in quo cum diei ac noctis horæ, tum annui solis cursus per duodecim signa Zodiaci, & lunæ menstrui aspectus obseruantur. Filios habuit duos, doctissimos medicos: quorum vnus Ioannes S. Mathematicus etiam insignis Francisco Petrarchæ summa necessitudine erat iunctus; alter vero Gabriel dictus Venetijs medicinam ita præclare exercuit, vt eximijs reportatis præmijs ab omnibus alter Hippocrates nuncuparetur. Gens hæc Patavij adhuc, viris, honoribus, opibusque conspicua, ac ferme vnica floret. Inter plures, qui hac ætate in ea illustres apparent, minime omittendum censeo Gasparem, moribus, benignitate, prudentia, ac in publicis gerendis negotijs dexteritate inelytum. Inter diuersas vero, quas hæc gens ædes possidet, existunt illæ, quæ nunc pistori dulciario locatæ sunt: vbi ex duabus aris prope portam columna conspicitur, hisce titulis nobilitata.

*Scard. lib.
2. Class. 9.*

Ibidem.

Geo. Georgi sculpsit.

ATIA] Atia gens pro diuersa scribendi ratione varia est: modo enim ATIA, modo ATTIA, modo ACTIA scribitur. ATIAM gentem ab Ati Troiano traxisse originem Panuinius docet; eam tamen plebeiam facit, nec ultra praturam alios honores Romæ obtinuisse fatetur. Ex hac ipsa Atiam Augusti matrem natam esse, notat Seruius ad illud Virgilij:

Alter Atis, genus unde Atij dixerunt Latini.

Quod Panuinius de hac gente in gratiam Augusti à Virgilio prolatam opinatur. ATTIA vero gemino . T. scripta inter patricias maiorum gentium recensetur ab eodem Panuinio; vti ACTIA inter plebeias.

De Antiq.
Nom.
Aeneid.
lib. 5.

Loco præ-
dicti.

Ibid.

SICINIO] Siciniam gentem Romæ plebeiam fuisse, ex Liui-
Hist. lib. 2. constat, qui demonstrat, plebem *Sicinio quodam auctore iniusu Con-*
sulum in sacrum montem secessisse trans Anienem amnem. Consules
 hæc gens habuit Dentatorum & Bellutorum cognomine: & hoc
 quidem posterius ei peculiare ac fastosum existimo, cum Sicinius
 ille secessus auctor Belluti cognomen primus meruerit.

*Dionys.
 Antiq.
 Rom. lib. 6.*

H. L. ET. M. H. N. S.] Quæ notæ sonant: HVNC LOCVM
 ET MONVMENTVM HEREDES NON SEQVVTVR.

DIS PENATIBVS] Aduersa huius inscriptionis pars informiter
 sculpta demonstrat hanc aram DIS PENATIBVS pro sui & ma-
 riti tuitione dicasse C. ATIAM. Nimirum monumenta ferme om-
 nia diuersorum numinum tutelæ commendata obseruantur.

Verum de Penatibus eorumque ratione, varia eruditorum, tum
 priscorum, cum recentiorum mens est. Halicarnasæus se vidisse fa-
 tetur, *Romæ templum non procul à foro situm (in eo via compendio quod*
*Antiq.
 Rom. lib. 1.* fert ad Carinas) non magnum, & propter ædificia circumcirca extructa
 valde obscurum: & propria regionis illius lingua locus is suboliuis vo-
 catur. In hoc autem loco positæ sunt Troianorum Deorum imagines,
 quas quis cernere potest cum inscriptione, DENATES, quæ penates signi-
 ficat. Prisci enim homines quum. P. nondum esset inuentum, huius literæ
 vim per literam. D. mihi videntur expressisse. Sunt autem duo iuue-
 nes sedentes cum hastis, quas seorsum alter ab altero tenet, artificij an-
 tiqui opus. Multas etiam alias horum Deorum imagines in antiquis
 templis conspeximus: & in omnibus apparent duo iuuenes habitu cultu-
 que militari.

*Saturnal.
 lib. 3. Cap. 4.*

Macrobius ex Nigidio & Cornelio Labeone Penates dicit esse
 Neptunum & Apollinem, qui cum Troiæ muros fecisse dicantur, ab
 Anea in Italiam aduecti fuere. Quod videtur concordare cum illo
 Maronis:

*Aeneid.
 lib. 5.*

Sic fatus, meritos aris mactabat honores;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Seruius ad illud Mantuani vatis,

*Aeneid.
 lib. 1.*

Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates

Classe veho mecum

*Aeneid.
 lib. 3.*

ex Varrone notat, fuisse Deos Penates quædam sigilla lignea, vel
 marmorea, ab Anea in Italiam aduecta. Et ad hæc

Littora tum patria lachrimans, portusque relinquo,

Et campos ubi Troia fuit, feror exul in altum

Cum socijs, natoque, penatibus, & magnis Djs

Alij (ait) deos magnos celum & terram putant, ac per hac Iouem & Junonem. Dij Penates à Samothracia sublari, ab Ænea in Italiam aduecti sunt. Et mox: qui ideo Penates appellantur, quod in penetralibus adium celi sedeant, nam & ipsum penetral penus dicitur, ut hodie quoque penus Vestæ claudi, vel aperiri dicitur.

Seruius ex Biblioth. Petr. Daniel. I. C.

In tam vario igitur Deorum Penatium discrimine, proprie Penates cum Macrobio esse opinor, per quos penitus spiramus, per quos habemus corpus, per quos rationem animi possidemus.

Saturnal. lib. 3. Cap. 4.

Monumentum hoc illud ipsum credo, quod à Scardeonio, Grutero, & Petro Seruio in vico Aponi fuisse mēmoratur hac forma.

Lib. 1. Class. 4. fol. 61. Fol. 759. num. 4. & fol. 768. n. 6. Iuuenil. Fer.

C . ATIA C . E.

PRIMA SIBI

ET . Q . SICINIO M^r

F . VIRO SVO

V . F.

IN . FRONTE

P . XX

H . L . ET . M.

H . N . S.

DIS PENTIBVS

Quod Pignorius quoque aduertit, quando à Grutero id geminatum monuit.

In Orig. Patav. cap. 10.

184
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIBER I. SECTIO V.

REGIO *QVARTA* PONTIS *TURRICELLARVM.*

I ciuitatis parti, quæ austrum versus protenditur, ac quartam ciuitatis nostræ regionem constituit, Pontis Turricellarum est nomen. Huic imminentem turrim anno salutis MCCX. Patauina ciuitas erexit, Prætoris Iacobo Arderio Placentino; quemadmodum testantur Ioannis Valdetari poetæ illa ætate non vulgaris carmina, supra Turricellarum portam in marmorea tabula sculpta, quæ sic hodie etiam visuntur.

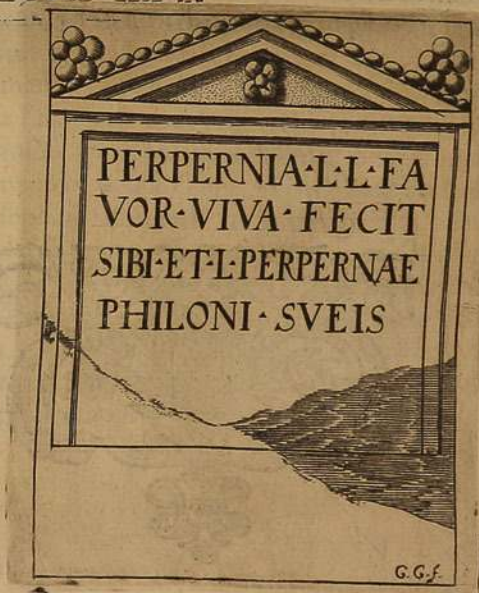
VRBE PLACENTINA IACOBVS VIR NOBILIS ORTVS
ARDERII GENERIS, MERITO PATAVINA POTESTAS
MILLE DVCENTA DECEM CHRISTO POST SAECVLA NATO
MVRI ET PORTA PADVAM DECORAVIT AB AVSTRO.
VOS ANTENORIDE SI TVTI VVLTIS AB HOSTE
ESSE FORIS MVRO! PAX VOS LIGET INTVS AMORIS.
ARBOREIS FRVSTRA PETITVR SVB FRONDIBVS VMBRA,
INTERIVS MORBVS SI VISCERA TORRET ACVTVS.
NE PEREANT IGITVR LABOR ATQVE IMPENDIA MVRI,
CONSILIVM VATIS VESTRI SERVATE IOANNIS.

QVAR.

QVARTA REGIO

APVD PASINOS

PAsina gens inter Patauinos ciues honestum habens locum ædes possidet in vico Sanctæ Iulianæ. Ex ea Ludouicus medicus eximius excelluit, quique medicinam non tantum in patria, quam aliibi tanta doctrinæ laude docuit, vt inter primos suæ ætatis medicos meruerit enumerari. Antiquitatum præterea diligentissimus cultor musæum non vulgare extruxit, atque hoc monumentum in parietibus aræ reponi curauit.

PERPERNIA] Perperniæ gentis quamuis apud familiarum veterum scriptores nulla sit memoria, eius tamen antiquitatem varia monumenta testantur, ac inter cetera e Sirmondianis in Gruteri opere istud legitur.

D : M
M : PERPERNIVS
ZMARAGDVVS
MARTIALI . MA
GISTRO SVO
STRUCTORI : B : M

Fol. 1117,
num. 10.

Aa

FA-

FAVOR] Cognomen hoc relatum ad ingenium ; gratiam elegantiam, ac plausum, Ioannis Gronouij fide obseruo; vt ipse de Archimimo, qui Favor erat appellatus, in funere Vespasiani personam representante tradit; additque in alia inscriptione idem esse feminæ nomen.

Not. in
Sueton. ad
Caput. 19.
in Vespas.

PHILONI] Cognomen hoc à Græco φιλόων, quod amantem significat, & est participium præsentis temporis à verbo φιλέω, tractum esse non ambigo: complura enim eiusmodi à Græcis mutata nomina passim in monumentis offenduntur. Quod autem Philoni pro Philonti exaratum sit, sculptoris forte imperitiæ admetiendum esse censeo.

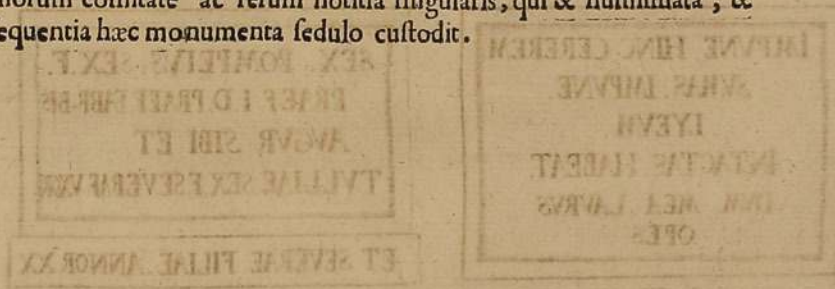
Lib. 1. Class.
4. fol. 75.
Fol. 988.
num. 1.

Non **PERPENIA**, vt in Scardeonio; nec **PERPENNA**, vt in Grutero, sed **PERPERNIA**, vt in monumento legendum est: nec **PERPENNAE**, vt in supra dictis; sed **PERPERNAE**, vt habet saxum.

IN AEDIBVS CORRADENIS.

Superato Turricellarum ponte S. Daniele versus Corradenæ familia Patavinæ occurrunt ædes. Hanc summe illustravit Aloysius Iuriconsultus & orator sui ævi primus, qui antiquitatum inter cetera peritissimus nulli in eis colligendis pepercit impensæ: unde numismatum, monumentorum, aliarumque antiquitatem redolentium rerum exquisitam collegit suppellectilem, & monumenta hic inferius annotata elegantissimo ordine suis in ædibus disposuit. Egregij patris vestigia valido pede pressere Bonacursius medicus non vulgaris, iuuenis admodum pestis sæuitia anno salutis MDCXXXI. sublatus; Hercules Mathematicis deditus, qui in castris Hispanis ad Vercellas nimis præmatura suis morte occubuit: sed præcipue suauissimus nec vnquam obliterandus amicus & condiscipulus meus Andreas, itidem Philosophus & medicus eruditissimus, qui adolescens admodum, & secundam philosophiæ cathedram extraordinariam in patrio Gymnasio magno cum plausu regens, & ægrotorum curam felicibus auspicijs exercens (pro dolor) acerbè nimis anno suæ ætatis trigésimo, Christi sexcentésimo quadragésimo octauo supra millesimum, vitam sed nominis gloriam non amisit. Solus superest e fratribus Nicolaus vir morum cõmitate ac rerum notitia singularis, qui & numismata, & sequentia hæc monumenta sedulo custodit.

Q. CA
 TERI.
 SIBI ET Q. CARN
 Q. F. FILIO
 ET CLODIAE T. L. FESTAE
 VXORI T. F. I.

II

IMPVNE. HINC CEREREM
 SVMAS. IMPVNE.
 LYEVN.
 INTACTAS. HABEAT.
 DVM, MEA. LAVRVS
 OPES

III

SEX. POMPEIVS. SEX. F.
 PRAEF. I. D. PRAEF. FABR. BIS
 AVGVN SIBI ET
 TVLLIAE. SEX. F. SEVERAE VXORI

ET SEVERAE. FILIAE. ANNOR. XX

2. De secundæ inscriptionis conditione alibi dicam: nam supposititiam cognosco, hincque non mea voluntate, sed amici cuiusdam, qui me incio incisorum designandam dedit, reposita fuit.

3. SEX . POMPEIUS] Is forsitan cum L. Cornificio L. filio Consulatum tenuit, anno v. C. DCCXIX. Hunc alienum à familia Magni Pompei credendum reor; tum quia non est cognominibus Strabonis & Magni usus, illius familiæ proprijs, sed nullo omnino; tum quia filium Sexti Pompei Gn. F. Magni esse non credo, cum Sextus Pompeius isto, de quo in monumento, prius consul fuerit. Sextus enim Pompeius Magni filius, cum anno ab v. C. DCCXXI, Consul designatus fuisset, ante consulatum initum hostis reipub. iudicatus, occisus fuit: eoque tempore teste Velleio Paterculo, *hic adolescens erat, studijs rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri dissimillimus*. Adde Sextum istum, cui hoc erectum est monumentum, minime infensum Augusto fuisse; quod mihi persuadet filius eius, qui Consul fuit eo anno, quo Augustus obiit, Tranquilli monitu. *Obiit in cubiculo eodem quo pater Octavius: duobus Sextis, Pompeio & Apuleio, Consulibus*. Qui quidem Sextus in Fastis sic designatur.

SEX . POMPEIUS . SEX . F . SEX . NEPOS.

BIS] Huius monumenti antiquitatem vox ista mihi suspectam reddit: nam antiqui non BIS sed iterum scribere solitos obseruo. Non enim BIS Consul, sed ITERVM Consul passim in Fastis & monumentis, & apud Livium infinitis in locis lego. Sic L. Æmilius iterum, T. M. Mamericus Æmilius Dictator iterum, L. Æmilius Paulus Consul iterum; & sic deinceps, cum eandem quis dignitatem secundo adeptus esset.

TVLLIÆ] Tullia gens duplex: Patricia vna, plebeia altera. Patricia viguit ante exactos Reges: ex ea enim Servius Tullius Rex. Exactis vero Regibus Consules habuit Longi & Tollerini cognomine donatos. Plebeia autem ob Ciceronem longe clarissima consules habuit Deculam & Cicerones cognominatos.

SEVERÆ FILIÆ] Si hæc Sex. Pompei filia fuit, & si familiæ nomine mulieres gauisæ sunt, ut omnes critici agnoscunt, unde Cornelix, Tullix, Claudix, & similes reperiuntur, non immerito hoc monumentum spurium esse suspicor, cum hæc mulier Pompeia dicta non fuerit.

Quid autem statuendum sit doctiores iudicent. Ceterum monumentum hoc sepulchri Galeanæ Marfilij Carrariensis vxoris fuisse operculum, anno MDLII. detectum, Scardeonius monet.

IN VESTIBULO ÆDII M GENTIS GABRIELIÆ
PROPE OSTIUM

Gens Gabrielia inter Patauinas non infimi nominis, nostra memoria in M. Antonio Diui Marci Equite extincta, duas habuit ædes satis amplas, non procul à Sancto Daniele sitas. Familiam hanc illustravit Gaspar Philosophiæ, Medicinæ, ac politiorum literarum disertissimus cultor, in Ferrariensi Gymnasio philosophicam & medicam scientiam per multos annos summo cum fructu ac patriæ splendore professus. Inter bona huius familiæ merito recensenda venit domus illa, quam possidet in Vico Arquati, olim Francisci Petrarchæ seculo turbulentissimo illustrissimi viri, in qua etiam abacus, sedile, & felis, qua ipse delectabatur, sceleton accurate conseruatur. Vbi diligentia & studium Florispinæ Doctæ M. Antonij proxime defuncti viduæ, morum probitate alijsque animi dotibus eximæ, erga hoc animalculum non sunt silenda. Ne enim à curiosis spectatoribus destruat, id intra capsulam e laminis crySTALLINIS concinnatam condidit, vt commode illud intueri, minime autem contrectare liceat. Sed vt regrediar, vnde digressus eram, e regione domus, vbi habitarunt illi de Gabrielibus, altera eiusdem gentis domus in conspectum se offert: in cuius vestibulo monumentum, quod Scardeonij ætate in ædibus Horatij Sorelij Sacerdotis apud Sanctam Iulianam erat, nunc reperitur.

Scard. lib.
2. Class. 9.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
82.

ÆTERNO IMPERATORI
NOSTRO MAXIMO OPTI
MOQUE PRINCIPI
AVRELIO VALERIO
DIOCLETIANO PIO
FELICI INVICTO
AVGVSTO
PÆTVS HONORATVS ... VIR
CORRECTOR ITALIÆ
NVMINI EIVS DICATISSIMVS

ÆTER-

*Eutrop.
Hist. Rom.
lib. 9.*

ÆTERNO] Diocletiano, qui adorari se iussit, cum antea alij Imperatores salutarentur, adulatorum turba Æterni nomen attribuit, nec non Felicissimi & Beatissimi, vt numismata testantur.

Post Diocletianum vero in monumentis (Maximiano, Iuliano, & Honorio exceptis) hucusque Æterni nomine nullum Imperatorem insignitum reperio. Maximiani simul ac Diocletiani monumentum hanc veritatem testatur, quod in via Flaminia, xxx à Foro Sempronij lapide, Vrbinum versus, in pariete templi S. Mariæ del Ponte appellati Metellus exscripsit.

*Grut. fol.
161. num. 3.*

Æ T E R N I : I M P E
R A T O R E S : D I O C L E
T I A N V S . E T , M A X I
M I A N V S : A V G V S
T I . E T . P E R P E T V I
C A E S A R E S
C O N S T A N T I V S
E T . M A X I M I A
N V S : P O N T E M
M A T A V R O

*Fol. 284.
num. 9.*

De Iuliano ex Panuinio Gruterus hoc habet.

Æ T E R N O . P R I N C I P I
D . N . F L A V I O . C L A V D I O
I V L I A N O . V B I Q V E . V E N E
R A N D O . S E M P E R . A V G
B O N O . R E I P . N A T O
O R D O . P O S S E S S O R E S Q V E

De Honorio vero idem ex quodam fragmento epistylj à Smetio delineati hanc tradit inscriptionem.

Fol. 192.
num. 2.

... D . D . N . N . AETERNIS . PRINCIPIBUS . HONORI . .
ANICIVS . ACILIVS . GLABRIO . FAVSTVS . V . C . PRAEF . VR . .
FATALI . CASV . SVBVERSAM . IN . FORMAM . PRISCI . VSVS .

vbi forsàn desideratur Arcadij nomen.

MAXIMO] Maximum Principem Papinianus vocavit Seuerum Imperatorem, nec non Optimos & Maximos Principes Seuerum & Antoninum; ideo fortassis ab illis temporibus Maximi etiam Imperatores ceteri vocati sunt. Ego vero primum Maximum appellatum, obseruo in numismatibus M. Aurelium Antoninum Philosophum.

L. qui solid.
§ 1. de leg. 2.
L. 6. ff.
de Vacat.
Munerum.

OPTIMO Q.] Omnium Imperatorum primum Traianum à Senatu Optimi titulum meruisse satis constat. In cuius ferme omnibus numismatibus legitur.

S . P . Q . R . OPTIMO PRINCIPI.

Optimùm & maximum à iusprudentibus diuersimode expendi colligo: Paulus ad personas hocse titulos refert: illa verba optimus maximusque vel in eum cadere possunt qui solus est: sic & circa edictum pratoris supremæ tabula habentur solæ. Vlpianus non solum optimum maximumque putat, liberum esse, hoc est nulli seruire, sed etiam hæc verba rebus aptata considerans monet, quod non tantum in traditionibus, sed & in emptionibus, & stipulationibus, & testamentis adiectio hæc, VTI OPTIMVS MAXIMVSQVE EST, hoc significat, vt liberum præstetur prædium, non vt etiam seruitutes ei debeantur. Quod etiam lib. 27. ad S. C. confirmat.

Lib. 2. ad
S. C.

Lib. 5. ad
S. C.

Verum cur in aliena castra transfugio? si in legum notitia ita cæcutio ac si inter fœdi carceris densissimas tenebras victus essem; cum in quacumque re ille sim, qui

Lucentem totis ignorat noctibus Acton.

Virgilij etiam ævo Maximi & Optimi epitheta non latuisse obseruo, vbi Turnus sic Actorem alloquitur:

——— te maximus Actor,

Te Turni nunc dextra gerit ———

Aeneid.
lib. 12.

Didonem quoque Optimam Aeneas vocat.

——— & que sit rebus causa nouandis
Disimulent: se se interea quando Optima Dido
Nesciat, & tantos rumpi non speret amores.

Lib. 4.

Euandrum etiam.

Lib. 8.

*Optime Graiugenum, cui me fortuna precari,
Et vitæ comptos voluit prætere ramos.*

Lib. 5.

Ipsam Æneam pariter sic à Virgilio nuncupatum video.
*Et simul his dictis faciem ostentabat, & vdo
Turpia membra fimo: risit pater optimus olli:
Et clypeum afferrî iussit* ———

Item.

Lib. 9.

———— ingenti clamore per omnes
Conduunt se Teucris portas, & mœnia complent.
Namque ita discedens præceperat optimus armis
Æneas ———

PRINCIPI] Princeps dictus à capiendi significatione, quod pri-

Etyimolog. lib. 9. cap. 3. Hist. lib. 27. Aduers. lib. 27. cap. 32. A. Gel. Hoff. At. tic. lib. 4. cap. 10. mum capiat: sic Isidorus. Principem Senatus vero eum esse apud Liuium lego, qui primus Censor ex ijs, qui viuerent, fuisset; vel, quem primum in recitandis Senatorum nominibus legebant, doctissimi Turne-
Refin. An. tiq. Rom. lib. 7. cap. 5. Hist. lib. 3. bi sententia. Cui accedo; quoniam in prælegendis à Censoribus Senatorum nominibus, Censorum qui tunc viuebant primus etiam ab ætate ac venerationem primo, ut puto, legebatur. Hic primus in Senatu sententiam rogabat, ideoque Senatorem primæ sententiæ nuncupatum obseruo apud Vopiscum in Aureliano: *Quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ sententiæ Senator ita loquutus est. Et in Taciti ipsius vita: Post hæc quum Tacitus, qui erat primæ sententiæ consularis, sententiam incertum quam vellet dicere, omnis Senatus acclamauit: Taceite Auguste dii te seruent, te deligimus, te principem facimus: tibi curam reipublica orbisque mandamus. Suscipe imperium ex Senatus auctoritate: tui loci, tuæ vitæ, tuæ mentis est quod mereris. Princeps Senatus recte Augustus creatur: primæ sententiæ vir, recte Imperator creatur. Nec alius Princeps declarabatur, nisi mortuo illo qui semel principatum Senatus obtinuerat, eratque is semper dignitatis & amplitudinis maximæ.*

Apud Liuium etiam Principes ciuitatis obseruo, quos seniores & digniores existimo. Iam aderat iudicio dies (loquitur de die Quintio Cæsoni dicta) apparebatque vulgo homines in damnatione Cæsonis libertatem agi credere. tum demum coactus cum multa indignitate prensabat singulos: sequebantur necessarij, Principes ciuitatis.

Princeps etiam iuuentutis erat, qui ab Imperatoribus, vel ex filijs, vel ex nepotibus, vel ex alijs sibi sanguine iunctis designabatur pro Imperij successione. Tacitus de Augusto: Tiberius Neronem & Claudium Drusum priuignos Imperatorijs nominibus auxit, integra etiam dum domo sua. nam genitos Agrippa Caium & Lucium in familiam Cæsarium induxerat, nec dum posita puerili prætexta Principes iuuentutis appellat.

pellari, destinari consules, specie recusantis flagrantissime cupiuerat. Ex quo tempore hæc appellatio deinceps ad omnes, qui ab Imperatoribus in successores adoptabantur, deflexit. Caius enim Caligula fratrem ^{Suet. in Calig. cap. 15.} Tiberium die virilis togæ adoptauit, appellauitque Principem iuuentutis. Nec non ceteri Imperatores ferme omnes Principes iuuentutis, antequam ad Imperium eueherentur, dictos ex eorum numismatibus sicuti colligere est, sic eos omnes hic recensere putidæ diligentia esset.

Vocabantur isti simul etiam Cæsares pace Ioannis Rosini, qui habet: *Aliquanto post translato Imperio à Caesarum familia ad alios, ij qui ab Imperatoribus adoptati, & successores destinati erant, non amplius Prin-* ^{Antiq. Rom. lib. 7. cap. 13.} *cipes iuuentutis, sed Cæsares tantum appellabantur. Qui enim monumentorum & numismatum cognitione pollet, satis exploratum habebit, & Cæsares, & Principes iuuentutis vocatos successores Imperatorum; vt ex numismatibus istis, quæ inter innumera elegeri, licebit obseruare.*

Geo. Georgi sculpsit.

Sed istos Cæsares, Nobiles Cæsares etiam dictos noto; primumque inter hos M. Iulium Philippum filium: inde cæteros fere omnes hoc titulo donatos, imo aliquos etiam Nobilissimos Cæsares nuncupatos re-

perio . Quod diuersa monumenta designant , sed præcipue Narbo-
nense vnum , in quo Philippus ille , & Princeps iuuentutis , & Nobil-
lissimus Cæsar nominatur ; Tarraconense alterum , quod in summo
templo extat.

Græc. fol.
272 n. 10.
Fol. 278.
num. 1.

M . I V L I O . P H I L I P P O
N O B I L I S S I M O . C Æ S A . P R I N C I P I
I V V E N T V T I S . S E P . B A E T E R R
V I T
A P I R I A . C A E S I V S . F R A T E R
S T I P E N D I O R V M . X X I I I

VICTORIOSISSIMO	FORTISSIMO . ATQVE	VICTORIOSISSIMO
PRINCIPI . I V V E N T	CLEMENTISSIMO	PRINCIPI . I V V E N T V T
M . A V R E L I O . C A R I N O	IMP . C A E S . M . A V R E L I O	M . A V R . N V M E R I A N O
N O B I L I S S . C A E S A R I	C A R O . I N V I C T O . A V G	N O B I L I S S . C A E S A R I
C O S . P R O . C O S	P . M . T R . P O T . I I . C O S . I I	P R O . C O S
	P . P . P R O . C O S	
M . A V R E L I V S . V A L E N T I N I A N V S . V . C . L E G . A V G G . P R O . P R . P R O V I N C I A E H I S P A N I A E . C I T E R I O R I S . D . N . M . Q . E O R V M		

Tandem Romanos Imperatores Principes Principum aliquando
nominatos declarat epistola , quam ad Saporem Persarum Regem
Galerus Rex Cadusiorum exarauit . *Remissa mihi auxilia integra &
incolumia gratanter accepi , sed captum Valerianum Principem Princi-
pium , non satis gratulor ; magis gratularer si redderetur . Romani enim
grauiores tunc sunt quando vincuntur , &c.*
Habitus autem Principum ad Gallienum vsque toga fuit ; sed iste ra-
diatus semper processit , cum chlamyde purpurea , gemmatisque fibulis & au-
reis Romæ vsu est , ubi semper togati principes videbantur . Quod succes-
su

Trechell.
Pol. in Va-
lerianus Pa-
tre , & Fl.
Idem in
dnobus Co-
liens .

su temporis ab alijs etiam Imperatoribus receptum videtur: nam & Diocletianus Eutropij fide ornatissimus splendidissimusque incedebat. Principes præterea iudicum instar vsque ad Constantini magni æuum salutabantur. Tunc enim Ammiani Marcellini obseruatione, ante principis pedes supplicem statuerunt, externorum regum ritu: quum semper antea ad similitudinem iudicum saluatos Principes legerimus.

Hist. Rom. lib. 9.

Hist. lib. 15.

Sex. Aur. Vict. Hist. Aug. Epit.

Eutrop. Hist. Rom. lib. 9.

Sex. Aur. Vict. ibid.

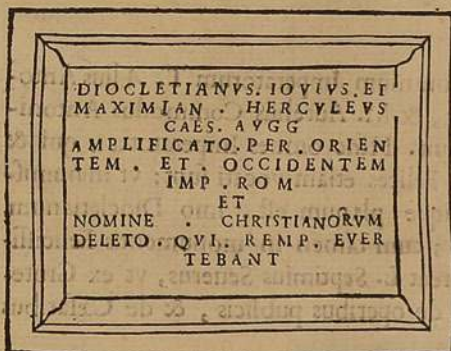
Pompon. Lat. Rom.

Hist. Compend.

6 ut. fol. 280. n. 3. &

4

AVRELIO VALERIO DIOCLETIANO] Diocletianus Dalmata Aulini Senatoris libertus, vel vt alijs placet obscurissimæ originis, scribæque filius, matre simul atque oppido Dioclea natus, qui & Diocles donec ad impetium emerit, appellatus est, post Numeriani cædem Imperator dictus, Maximianum sibi Imperij consortem elegit, seque Iouium, Maximianum vero Herculeum passus est appellari, adorarique voluit, & edicto sanxit, vt omnes sine generis discrimine prostrati pedes suos exoscularentur. Hic quamuis optimus prudentissimusque princeps quoad Imperij administrationem visus sit, immanissimus tamen vna cum Maximiano, fera impietate nequissime in Christianos sæuijt: quod Cluniacensis hæc duo monumenta abunde confirmant,

DIOCLETIAN. CAES
AVG. GALERIO. IN. ORI
ENTE. ADOPT. SVPER
TITIONE. CHRIST
VBIQ. DELETA. ET. CVL
TV. DEOR. PROPAGATO

Adoptatis deinde, sibi que in successores destinatis Constantio Cloro & Galerio Maximiano, Cæsaribusque ambobus factis, Diocletianus senio grauis se Imperio abdicauit, mansitque Salonæ hortorum amœnitati vacans per annos decem: quo tempore iterum ad Imperium sollicitatus à priuata vita abduci non potuit, testatus nullos sibi vnquam soles lætiores affulxisse. Tandem, vel decrepita ætate, vel alienatione mentis, vel veneno duodecostoginta annos natus concessit fati, contigitque ei, quod nulli post natos homines euenerat, vt cum priuatus obijset, inter Diuos tamen referretur.

10. Bap.
Euat. Rom.
Princ. lib.

2.
Eutrop.
Hist. Rom.
lib. 9.

Diocletianum duplici prænominè vsum obseruo. In monumentis enim modo Marcum, modo Caium prænominatum video. De Caio saxum Patauinum suo loco expendendum, de Marco monumentum Romanum fidem præbet.

Grut. fol.
278. n. 6.

MAGNO . ET
INVICTO : IMP
CÆS . M . AVR . VAL
DIOCLETIANO
PIO . FELICI : AVG
BASILIVS
DONATIANVS . V . E .
RATIONALIS . D . N . M .
Q . EIVS

PIO FELICI] Primus omnium Imperatorum T. Ælius Antoninus, Pius à Senatu dictus est, & M. Aurelius Commodus Antoninus Felicis titulum sibi arrogavit. Hinc omnes Imperatores, qui & Augusti dicti fuerunt, Pij & Felices etiam vocati sunt: vt in numismatibus & monumentis vbique planum est. Imo Diocletianum Felicissimum dictum vidimus; cum tamen in monumentis Felicissimus primus nuncupatus appareat.

L. 1. cap.
de off. Ciuil.
Iud.

L. 18. c. ac Imperatoribus.

de Epif. &
Cler.

L. vii. cap.

vbi Senat.

Iust. non.

70.

L. vnic.

cap. v.

omnes. Iud.

Temp. l.

29. ff. de off.

Pres.

Trebell.

Polim Tri.

gr. Ty.

ran.

HONORATVS] Hoc cognomen ex virtute & dignitatibus acquisitum, non autem à primordio vitæ datum puto; siquidem Honorati Iurisprudētibus videntur ij, qui sine administratione honorarijs decorabantur codicillis.

CORRECTOR ITALIÆ] Correctores erant illi, quibus aliqua prouincia demandata erat; dicebanturque etiam Legati, forsitan non diuersi ab illis, qui primis Reip. Romanæ temporibus Proconsules, & Propratores in prouincias destinabantur. De huius dignitatis origine nulla apud veteres est mentio, nisi quod Aurelianus Terricum Correctorem totius Italiae fecit. Diocletiani temporibus dignitas hæc, gloriofissima extitit, quippe quæ in Italia vnica; verum Constanti.

stantino Magno imperante duo in Italia Correctores creati sunt . At qui plura de Correctoribus exoptat , Notitiam Dignitatum vtriusque Imperij ab eruditissimo Iurisque consultissimo Guido Pancirolo exquisite expensam consulat .

NVMINI EIVS DICATISSIMVS] Numina vel quoad ornatum , vt vult Nonius Marcellus , vel quod omnia nutu Dei & potestate facerent , à suis ministris antiqui Imperatores fœdissima adulatione appellati sunt : primumque hoc epitheto insignitum in monumentis T. Ælium Antoninum obseruo . Neque tantum in Imperatores , verum etiam eorundem vxores hæ adulationes congestæ fuerunt : in quodam enim lapide de Antonino prædicto ac de eius vxore Faustina legitur

Fest. Lit.
N.
Grut. fol.
259. n. 8

NVMINIBVS MAIESTATIQ. EORVM

Quod etiam de Iulia Mammea , de Tranquillina , & de Salonina videre est . Imperatores autem omnes post Antoninum Pium hunc titulum fuisse adeptos , ex capitibus Operum publicorum , & Cæsarum ac Imperatorum in Gruteriano volumine obseruare contingit : vel expressis verbis ; vel hisce literis .

Fol. 271.
num. 6.
Fol. 272.
num. 5. 6. 7.
Fol. 275.
num. 2. 3. 4.

D. N. M. Q. EIVS

quæ valent : DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQVE EIVS.

IN VESTIBULO ÆDIIVM CAPITLISTEORVM

Vulgo Dal Cauallo

Originem ac nobilitatem huius clarissimæ gentis hic breuiter repetens, sat erit si dixerò, quod Transalgarda gens in familias ex cognominibus illustrium virorum Romano more diuisa, & Forzatea dicta à Ioanne, qui Simeonem de Tà Patauinum ciuem egregium singulari pugna vicit, vnde rudi lingua *Forzatà* fuit vocatus, & Capitlistea à Carloto, Tribuno equitum declarato à Carolo Magno, qui Zonam in vestibibus auream vulgo *Listà* ferebat. Hanc gentem etiam Imperatore Carolo Magno Augusto viris militaribus claruisse conspiciuntur. Referuntur siquidem in ea Transalgardus, & Ioannes sub prædicto Imperatore aduersus Desiderium Regem gloriose pugnantibus, qui insignibus donati captiui ducis, hoc est ceruo ore rosam gestante, eis hunc in diem vtuntur. Vnde

Iacob. Ca.
gna de Fa
mi. Patau.
fol. 14.

Scard. lib.
3. Class. 12.
Cagna. fol.
12.

Porten.
lib. 5. cap. 8.

Non mihi centenis resonent si vocibus ora,

Multifidusque ruat centum per pectora Phæbus,

nobilissimæ huius gentis illustres possem recensere viros, tiaris Cardinalitijs, Patriarchalibus Episcopalibusque infulis, nec non militaribus imperijs condecoratos. Viuit cum orbe gloria Gauslini Transalgardis Patauini Episcopi ob pietatem & religionem erga templum & cœnobium Diæ Iustinæ, ab ipso & exquisite reparatum, & summe locupletatum. Emicat Beati Iordanis Abbatis Oliuetani Sanctitas, qui post innumera quæ ad patriæ salutem luctuosissimo suo æuo præstitit, Ezelini immanissimi Tyranni iussu pœnas arctissimi carceris diu summa patientia maximaque constantia pertulit. Colitur sanctissimum eius corpus in Ecclesia S. Benedicti Monialium, vbi adhuc integrum visitur. Fulget memoria Ioannis Baptistæ Transalgardis Episcopi Patauini, qui ab Urbano 1 v. Pontifice Maximo Gymnasio Patauino priuilegia, dignitates & honores quamplurimos impetrauit. Adhæc quem ciuium nostrorum fugit, quod Albertinus, Rubertinus, Rotolodus, Corradus, Azinus, Transalgardinus de Transalgardis, Teduccius, Ioannes de Forzatè varijs temporibus Patauij Consulatum gesserint? Quid plura? non præterito tantum æuo illustrium virorum hæc gens fuit feracissima, sed mea ætate visus est Transalgardus, Philosophico, Theologico, Legalique redimitus seruo; & viuunt hodie Bartholomæus Philosophiæ Doctor, sublimis vir ingenij, mihi que summo amore iunctus; Annibal militum cataphractorum pro Serenissima Reipub. Veneta ductor; & Antonius inter Allobroges primum selectioris

Scard. lib.
2. Class. 6.
Cauacius
Hist. Cœ
nob. D. Iust.
lib. 2.
Cagna fol.
15.

Portenar.
lib. 9. cap.
6.

Scard loc.
cit.

Cagna }
Cana. } ibi
eius }

Porten.
lib. 9. cap.
37.

Scar. }
deon. } ibi

Cagna. }
Porten.
lib. 4. cap.
7.

notæ miles, inde pro patria nostra Tribunus militum, iuuenis morum
 elegancia ac animi splendore conspicuus. Sed qualia quamque præ-
 lara fuerint virorum huius gentis studia, satis superque declarat Anniba-
 lis senioris equus ille vastæ magnitudinis, qui in vestibulo ædium Ca-
 pilisteorum ad Sanctum Danielem existens, stuporem simul ac vene-
 rationem spectatoribus incurit. Hunc pro hastiludiorum spectacu-
 lis instruendis ædificatum, Ludouicus Lazarellus Patauinus satis ele-
 ganter sic descripsit.

*De Hasti-
 ludio Pata-
 uino.*

Apparet tunc vasta Iouis, metuendaque multum

Forma, p. li summo contingens vertice culmen,

Atque orbis speciem stringebat dextra rotundam.

Iamque Iouem sonipes compactus corpora ligno

Subuehit, atque altos æquabat imagine montes.

Maior equo penitus, referunt quem carmine vates

Troiani causam exidij, veterisque ruinae.

Credo operis tantique opifex, non absque Minerue

Auxilio, ingenij miras exercuit artes.

Non secus ac artem tribuisset Dædalus illi,

Aut Phidias, metalque artis docuisset Apelles.

Ab isto itaque vastissimo equo domus hæc vulgo Caplistea ab
 equo nuncupatur: vbi in fernice vestibuli, qui aream prospicit, de-
 xtram versus monumentum hoc semirutum legitur.

T . LIVIVS . C . F . SIBI . ET

S V I S

T . LIVIO . T . F . PRISCO . ET

T . LIVIO . T . F . LONGO . ET

CASSIÆ SEX : F . PRIMÆ

VXORI

Monumentum hoc secundum est, quod de T. Liui nostro habemus; tamen clarissimi Pignorijsententia vix germanum credendum sit, quod in eo SIBE pro SIBI non legatur: de quo alio in loco fusius egi.

In Origin.
Patau. cap.
16.

LONGO] Cognomen fortassis à corporis statura tractum. Longum enim Nonius Marcellus altum erectumque interpretatur.

CASSIÆ] Cassia gens plebeia fuit multis decorata consulibus, Longino, Varo, Rauilia, Kaleno, cognominatis.

In T. Liu.
Vita cap. 8.
Lib. 1.
Classe 4.
fol. 41.

PRIMÆ] Ad hanc vocem disertissimus Tomafinus cum Scardeonio ex duabus vxoribus Liuium nostrum duos suscepisse filios notat. At vellem cogitasset cultissimus vir, Cassiam non primam fuisse Liuij vxorem, sed primam Sexti Cassij cuiusdam filiam. Panuinius enim, quod alias obseruauit, in mulierum nominibus distinguendis hanc doctrinam tradidit. Porro autem si due essent, nomen familie, quo vocabantur, maioris & minoris cognomine distinguebatur. Hinc vetustissimis temporibus Tullia maior & minor: Fabia maior & minor apud Liuium. Item apud Tranquillum Octauia maior & minor sorores Augusti: Antonia maior & minor III. Viri filia. Si tres filia essent, alia erat distinguendi ratio, id est Prima, Secunda, & Tertia. Huius rei exemplorum pleni sunt omnes epigrammatum libri. Mox subdit de quarta. Liuius lib. 40. Calpurnius Piso (inquit) necatus à Quarta Hostilia vxore dicebatur. Et in vetusto epigrammate Quarta Liuia refertur. Quae vero quinto loco nata esset, Quinta vocabatur, &c. Quibus omnibus subscribit Sigonius. Itaque Liuius non Cassiae Primæ VXORI, sed Cassiae Sexti. F. Primæ, vxori suæ, cum ceteris expressis monumentum erexit.

De Antiq.
Nom.

De Nom.
Rom.

In Adnot.
ad Pat.
Origin. fol.
171.

T.] TITI prænomen, vt notat Pignorius, in hac gente venerabile fortassis erat, ob Titi Liuij nostri memoriam. Inscriptio hæc mentem meam diu multumque torfit. Legebant enim in ea primo intuitu fere omnes

T. LIVIO . T. F. PRISCO . F.

T. LIVIO . T. F. LONGO . F.

Quæ meo iudicio non consonant; siquidem non accipiebam

T. LIVIO T. F. PRISCO FILIO vel FECIT

vt alij etiam explicabant : quid enim filij vox vni personæ bis adsignata? & quid iterato *FECIT*, quod semel monumentum claudit? Verumenimvero cum sæpe sæpius saxum perlustrassem paulo diligentius, omnesque fissuras ac rimas assidue inuestigassem, nonnulla subsequens. *T. & corrupti. E.* vestigia deprehendi; adeoque cum Grutero hoc epigramma sic legendum obseruauit.

Fol. 693.
num. 15.

T · LIVIO · T · F · PRISCO · ET
T · LIVIO · T · F · LONGO · ET
CASSIÆ · SEX · F · PRIMÆ
V X O R I

Tametsi id ex Robertelli emendationibus duplex ipse præbeat; vnum in Liuianis, vbi tamen nunquam fuit, hoc autem in Capiteorum ædibus.

Emend. 2.
cap. 17.

F. 801.
num. 2.

Correctionis vero nota desideratur cum apud collectores Inscriptionum Sacrosanctæ vetustatis; tum apud Scardeonium, ac Tomasinum in vita *T. Liuij*; apud quorum duos postremos etiam deest. *F.* quod in saxo conspicitur.

Fol. 336.

Lib. 1.
Class. 3. fol.

41.
Cap. 8. fol.

Sed ossa Liuij ad tuendam eius perennitatem, ac suauissimam per tot secula quietem, doctiorum ingenia reposcunt. *Vir. n.* eruditissimus omniumque virtutum genere clarus, e publico suggestu illa Liuij non esse quatuor rationibus contendit. Nullum nempe eo loci, vbi ossa illa eruta, de Liuiio inuentum fuisse testimonium. At de eo quod in Prætorio visitur monumento, Siccus Polentonus egregius ea ætate ciuis, actestis oculatus, in epistola, quam Pignorius in suis Originibus edidit, hæc scripsit. *Atuero quod fueris sepultus eodem ipso loco, quo hæc ista ossa reperta sunt, fama auget fidem, quod lapis quo insculptum hoc epigramma videtur (necdum excessit octuagesimus annus) inde leuatus fuerit : nam & modo calcis fragmenta erant, & apparebant vestigia, vnde euulsus foret. Hunc autem ipsum lapidem, qui repertores eius fuerunt, ad solatium studentium, in eo ipso, quo nunc visitur, vestibulo Ecclesie Sanctæ Iustine fixerunt. neque aliam rem puto magis obfuisse, quod illi homines, qui harum rerum maxime studiosi illa ætate vigeabant, non amplius effoderint, monumentum non ruperint, ossa non inuenerint, nisi quod ea muralis strues similior funda-*

Cap. 17.

Polent. Epist. sup. cu. *mento, quam monumento esset, neque illis effodiendi profundius necessitas inculuisset. Quibus addo, quod diligentissimus ille vir asseruerat ante, verisimile creditum, illum non fuisse proprium monumenti locum, hac ratione: Monumentum vero dixerim aut pro humilitate summissum, aut si quod illustre fuerit, vel obrutum ruina rerum, vel absconditum dirutumque ab his, qui primam Christi fidem acceperunt, ne fortasse illo primordio nascentis Ecclesiae vestigium gentilitatis obesset. Carmina autem illa quae reperta sunt, ac barbariem sapiunt; adeoque doctissimo viro sunt suspecta, inferiori auctore loco posita putat Polentonus, non autem quum Liuius condebat. Ea haec sunt.*

Loco cit.

Inuenies sub urna posita quae regitur umbra.

Non multum per latum te fodiendo dilates.

Exemplo lustris passibus te metas seruare decet.

ibid.

Nec difficile fuerit horum aetatem cognoscere ex ijs, quae Polentonus subnectit, scilicet: Scripsit haec dudum sacer Abbas, quae marmore sculptisset, nisi mors bonarum saepe mentium occupatrix sententiam irritasset. Sic Monachi ex Patribus acceperunt, acceperuntque Liuium ibi sepultum esse.

ibid.

Addit ille, quod de sexu non ita constare poterat: & nihilominus Polentonus ipse professus fuerat, quod non defuerunt, qui inscisciari magno pere niterentur, quique eo non maris illa ossa fore, sed feminae seminarent. calumniatoribus nusquam res vlla quamuis apertissima caruerunt. Porro maris esse non feminae, aduersantibus Physici demonstrarunt ex scissuris integerrimi crany, quibus sexum liquida ratione discriminabant. Quam etiam cognitionem tradit Aristoteles tertio historiae animalium.

Cap. 7.

Pergit ea in dubium vocare, quia cadauera intra ciuitatem non sepeliebantur; sed locus ille, vbi inuenta fuere ossa Liuij, non fuit intra ciuitatem eo tempore, vt nunc est. Omnes enim qui nostrae ciuitatis cognitione pollent, optime sciunt, quod Diuae Iustinae Cœnobium, qui locus inuentionis fuit, à porta Turrillarum vix quingentis passibus distat. At non & Romae quoque in Capitolio, in Campo Martio, sepulchra publice concessa, abunde confirmant pluribus monumentis adscripta haec verba?

LOCVS DATVS PVBLICE.

vel in municipijs & colonijs

LOCVS DATVS DECRETO

DECVRIONVM.

Lib. I. Sect. V.

205

Tandem subiungit, corpora ætate illa fuisse cremata, non autem integra deposita. Hoc vero non fuisse omnino necessarium, vel Plinio teste constat; qui monet apud Romanos non fuisse veteris instituti corpora cremare, & multas familias priscos seruauisse ritus. Nec sane Patauij sic Romanorum omnia seruabantur, vt in eorum ritus quasi iurassent Patauini. Addo etiam eo tempore sine rogo corpora Romæ condita; siquidem in Tiberio Suetonius, qua ætate Liuius obiit, de Drusi corpore hæc protulit: *Drusum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens Romam usque peruexit.* Corpus autem integrum, cadauer non incineratum significare, persuadet mihi Petrinus, qui Romanos errores sub schemate Græco detegens, illius bonæ mulieris facinus recenset, quæ iussit corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi quæ vacabat cruci adfigi. Ad quem locum diligentissimus Kirchmannus hæc notat: *Speciatim vero ubi corpus integrum condebatur, Arca dicta fuit.* Ad hæc corpora fuisse sepulta prius non combusta, patere opinor apud Suetonium de Druso: *Corpus eius per municipiorum coloniarnumque primores, suscipientibus obujs scribarum decurijs, ad urbem deuectum, sepultum est in Campo Martio.* Nec siluisset Suetonius, si prius crematus fuisset, qui de Iulio Cæsare, de Augusto, de Tiberio, de Caio Caligula, de Claudio diligenter & accurate id perscripserat. Sed paucis emensis annis Tacito teste Poppeæ corpus non igni abolitum, vt Romanus mos: sed Regum externorum consuetudine, differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur Sepeliendi vero vocabulum non vstorum, sed humatorum esse corporum, nos docet Cicero: *Hominem mortuum, inquit lex in duodecim tabulis, in urbe ne sepelito, neue vrito. Credo vel propter ignis periculum. Quod autem addit, neue vrito, indicat non qui vritur sepeliri, sed qui humetur.*

Hist. Nat. lib. 7. cap. 54.

In Tiber. cap. 7.

In Satyrico.

De Funerib. Rom. lib. 3. cap. 15.

In Claud. cap. 1.

Cap. 84. Cap. 100. Cap. 75. Cap. 59. Cap. 45. A mai lib. 16.

2. de Legibus.

IN PARIETIBVS ÆDIVM ILLORVM
DE ZACCHIS AD PRATVM VALLIS.

Gens ista nobilis, antiqua, ac potens Patauij nostro etiam ævo
latissime effulget. Olim quidem edidit Matthæum, Bartholo-
mæum, & Hieronymum; hoc vero seculo Iacobum & Marcum
Scard. lib. 3. Class. 13. in bello fortes & strenuos viros. Neminem quippe nostrum fugit,
quantum posterior iste ingenio, robore, animique fortitudine, &
apud Allobroges, & bello Cretico valuerit. Auitæ enim gloriæ vesti-
gijs feruenter inhærens, eximiæ virtutis luculentissima vbique testi-
monia præbuit. Sed non tantum claram istam gentem armata Pal-
las, verum etiam togata Minerva in tutelam recepit; proptereaque
& hodie ad magnam nominis celebritatem euaserunt non solum
Zacchus Philosophiæ ac Medicinæ, & Annibal Iuris redimitus lau-
ro, verum etiam Alexander politiorum literarum delictum, Zac-
chus, Hieronymus & Franciscus, omnes fratres: quorum pariter tres
primi in Iurisprudentia, vltimus iste in Philosophia & Medicina Do-
ctorem titulum eruditionis fama adæquat. Imo Zacchus & Hie-
ronymus adhuc iuueniles annos in publico patriæ Gymnasio iuris in-
terpretationi gloriose consecrarunt. Porro inter diuersas, quas fami-
lia ista possidet domos, quædam eminent in via, quæ ad D. Mariæ Gra-
tiarum templum ducit: vbi in parietibus prope terram hoc frag-
mentum inuerso situ positum curiosis oculis sese obijcit.

..... OMITIVS

..... B . SCÆVA . . .

... ONIA . O . L . P .

Monumentum istud ferme exesum & mutilum, vt exhibeo, ali-
cui liberto gentis Domitiæ erectum puto; præmisso forte Cnæi aut Lu-
In Neron. cap. 1. cij prænomine: alterutro enim tantum, vt ex Suetonio iam vidimus,
gens Domitia utebatur. Titulus talis esse poterat.

L . DOMITIVS

L . LIB . SCÆVA

. . ONIA . O . L . P.

Vbi nomen mulieris CONLIBERTÆ, quæ monumentum illi POSUIT, occasionem mihi suspicandi præbet, vel PETRONIAM, vel ANTONIAM, vel SEMPRONIAM, vel SCRIBONIAM, vel POMPONIAM, vel similibus gentium, quarum nomina in ONIA desinunt, more appellatam fuisse: quod dictum sit in coniecturæ gratiam.

SCÆVA] Cognomen ab usu sinistræ manus prognatum; siquidem Scæua, vel Scæuola apud Romanos cognominabatur, qui læua manu pro dextra utebatur. Quorum primus videtur fuisse Mutius ille Scæuola, qui coram Porfena Rege pro asserenda Romanæ constantiæ gloria dexteram comburendam igni immisit. Scæua autem vox Græcam habet originem; nam sinistra manus Græcis *oxaia* vocatur. Cognomen porro istud illustre obseruo in Cassio illo Scæua, qui Dytrachino bello, Suetonio teste virtutem suam prodidit dum *excusso oculo, transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus perforato scuto, custodiam portæ commissi castelli retinuit.* Imo Cæsar ipse testatur, quod scuto ad eum relato Scæuæ Centurionis, inuenta sunt in eo foramina CCXXX. Quod mirum plane est, ut fidem fere excedat. Vnde Lucanus pariter cum heroicam tanti viri fortitudinem grauissimo ac amplissimo extulisset elogio, in fine addit.

In Jul. Cæs.
cap 68.

De bell. Ciu.
lib. 3.

Phars. lib.
6.

*Ac velut inclusum perfosso pectore Numen,
Et viuam magnæ speciem virtutis adorant:
Telaque confixis certant euellere membris,
Exornantque Deos, ac nudum pectore Martem
Armis Scæua tuis. Felix hoc nomine fame,
Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis, aut longis Teutonius armis.*

Sed variam habuit hæc Scæuæ vox apud antiquos significationem; siquidem si Festo credimus, Scæuam volgus quidem & in bona & in mala re vocat: cum aiunt bonam, & malam Scæuam (Verum hæc sunt e fragmento, quod suppleuit Vrsinus) at scriptores in mala ponere consueuerunt, ut apud Græcos inuenitur positum pro sinistro.

Lit. s.

Scæuum

Scæuum usurpauit Hostius in belli Histrici libro sentit
Scæuum

Hæc & Pauli mens est in supplemento ad eundem Festi locum :
Scæua res dicitur mala , quasi sinistra : σκαίων enim Græce sinistrum

dicitur . Nihilominus Scæua auspicia semper bona fuisse nos docet
De Lingua Varro : *Pueris turpicula res in collo quedam suspenditur , ne quid obsit*
Lat. lib. 6. *bonæ Scæuæ causa : inde Scæuola appellatus . Ea dicta ab Scæua id est sini-*
stra : quod quæ sinistra sunt , bona auspicia existimantur . Ratio vero inde
Aeneid. lib. *deprompta est , quod quæ nobis sinistra in cælo apparent , ibi dextra*
2. *sunt . Hinc apud Virgilium post Anchisis preces ad placanda numina*
effulas .

Intonuic læuum ; & de cælo lapsa per umbras

Stella facem ducens multa cum luce cucurrit .

IN AEDIVM NOSTRARVM VIRIDARIO

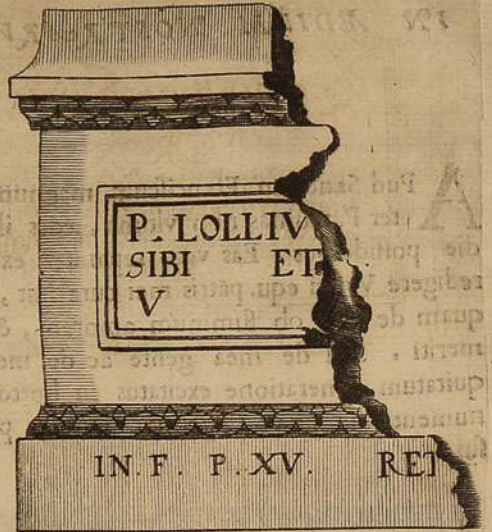
A pud Sanctum Franciscum magnum maiores nostri, gens inter Patauinas non vltima, ædes illas habuerunt, quas & hodie possidemus. Eas vero reparare, exornare, & in hanc formam redigere Vrsati equ. patris mei cura fuit, non tam de familia nostra, quam de filijs ob summum amorem, & de Patria vniuersa optime meriti. Sed de mea gente ac de me querant alij. Ego antiquitatum veneratione excitatus in hortorum parietibus hæc monumenta summa diligentia, nullis parcens impensis ita disposui.

I

II

III

IV

WALL

EG

Jo. Geor. sculps.

Q. MAGVRIVS Q. F. FAB
FEROX

LVN EPIDIXIB ET CETAES III III IN
GREG VETVRIANQVAE ET IVNI
ORVM A ADICAVIT EVRAS VIII
ET PERTIC VNCINOR XII N CCL IX

M. COCCEIVS
M LIB
IANVARIVS

Jo. Georg. sculp.

Q. MAGVRIVS Q. F. FAB

Gio. Georg. scit.

10.

11.

T. SEMPRONIO AVCTO PARCILIA
PATRONO M. OXONI. F.

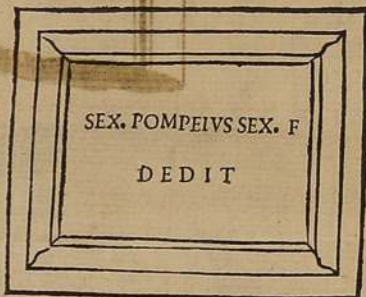
T. SEMPRONIO SIBI ET SVIS
HERMETI V. F.

LIB..... BONO

AMICO

12.

13.

..... I N I V S
..... V S
..... H I E R O T I S E T
..... M P H I O N I S
..... L I B E R T V S
..... V S E S T
..... P . G E R
.....
.....

14.

15.

C..... S . F.

Q . A S C O N I V S

G A B I N I V S . M O D E S T V S

P R A E T O R . P R O C O S

P R A E F . A E R A R I

S A T V R N O D E D I T

D . M.

..... A C L O

F O R T V N A T O

V A L G I A T H A L L V . .

C O N I V G I B E N E . .

F E C I T .

16.

S E V I E V H O S I

i. MA

MANILIVS] Maniliam gentem à Manio prænomine denominatam Panuinius docet, eamque inter plebeias recenset. Hæc consularis fuit, & varios habuit consules; sed ut obseruo nullo notos cognominis.

De Antiq. Nom. Fastor. lib. 1. & 2.

COLLINVS] Si hoc cognomen non desumptum est vel à Collina tribu urbanarum tertia, vel à Collina dea, quæ Collibus præerat, cuius ministri Collini dicebantur, eius originem ignoro; quoniam cum agro collino, de quo Varro, nihil ipsi conuenire puto.

De Re Rust. lib. 1. cap. 6.

Locus huius monumenti olim erat Mons Cintius, inter Euganeos colles amœnissimus; habebaturque in parietibus diruta domus, cuius possessor Antonius Zabarella vir honestissimus, mihi facultatem ipsum ab iniuria obliuionis vindicandi, ac Patauij meis in ædibus repouendi concessit. In quo non

MANILIVS A. F.

C. COELINVS

ut apud Scardeonium & Gruterum legendum est, sed ut habet

Lib. 1. Cl. 4. fol. 6. Fol. 878. num. 10.

MANILIVS A. F.

COLLINVS

LOLLIVS] Lollia gens inter plebeias Romanas à Panuinio relata, consules habuit M. Lollium cum Q. Æmilio Lepido, & M. Lollium Paullinum Valerium Asiaticum Saturninum cum C. Antio C. F. Quadrato; primum sub Augusto, secundum sub Domitiano Imperatore. Verum M. Lollius sub Augusto floruit, sub quo & Lolliana clades: de quo sic Paterculus: *Sed dum in hac parte Imperij omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub Legato M. Lollio homine in omnia pecunia, quam recte faciendi cupidior, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo.* M. Lollij filia fuit, non prædicti, cum ipsius neptem eam faciat Plinius, sed viri consularis, ut habet Tacitus, cuius tempus se desiderare fatetur Lipsius, Lollia Paullina ditissimam, Caij Principis vxor, & quæ post ipsam nuptias Claudij Augusti exoptauerat. Cuius profusissimum in mundo muliebri luxum perstringit Plinius, ubi ait: *Vidi smaragdus margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus,*

Fastor. lib. 2. Hist. lib. 2. Hist. Nat. lib. 9. cap. 35. Annal. lib. 12. Ad Annal. Tac. lib. 12. Suet. in Cato c. 25. Tacit. Annal. lib. 12. Hist. Nat. lib. 9. cap.

spiris, auribus, collo, manibus digitisque habebat, quæ summa quadringentis H-S colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabellis probare.

Huius gentis numisma æneum in vico Cafalis Serugi dicto in prædiolo nostro paucis ab hinc annis erutum, sic delineari volui: nullum enim æneum ab Vrsino exhibitur.

Hoc monumentum est illud, quod in vico Sanctæ Crucis in ædibus Boatorum Scardeonij ætate extabat, mihi concessum à Bartholomæo Boato vxoris meæ consanguineo, viro humanitate ac probitate singulari.

3. SER VILIA] Tegula, quam delineatam exhibeo, anno MDCXLIX. X. KL. Decemb. in vico vulgariter *Brusegana* dicto, dum arbor quædam erueretur, detecta, atq; à Bartholomæo Fihetto viro modestia animique cultu conspicuo, mihi donata fuit; cui SER VILIA vox impressa cernitur. Tegulis vero defunctorum sepulchra indicata, iisque aliquando figuli nomen inscriptum fuisse iam ante ostendimus. Quid autem Seruiliæ cum figulo? Tegulam itaque istam nomen vel Seruiliæ gentis, cuius fortasse ibi sepulchrum, vel saltem mulieris cuiusdam ibi conditæ locum designasse puto.

4. Dum circa annum salutis MDCVII. ædes familiæ Pignæ, inter ciues Pataunos primæ notæ, repararentur, terra altius effossa, monumentum hoc Græce inscriptum erutum fuit; quod benignitate Francisci Pignæ Iuris vtriusque Doctoris mihi affinitate coniuncti, viri ob animi comitatem morumque suauitatem omnibus æque cari, possideo.

5. Q. MAGVRIVS] Obscurissimus iste lapis XII. vncias altus, XXII. longus, Aponi ad thermas in hortis meis vna cum sequenti erutus fuit, anno salutis MDCXLI. De quo eruditorum sententiam, tum præsertim clarissimi Fortunij Liceti Secundo de Quæstis per epistolas explicitatus, subtilissimam eius obtinui enodationem; nec alius, quod sciam, ipsum interpretatus est. Sux autem disceptationi, quam longissime deducit, doctissimus Licetus loco citato hanc imponit coronidem: Quare iam epitaphij sensus aperius videtur huiusmodi.

Quintus MAGVRIVS Quinti filius. FABER primarius, plurimos habens sub se ministros, fabricantes instrumenta ferrea, necessaria numerosa multitudini piscantium vncinis è mari Gaditano Thynnos innumeros initio aestatis cuiuslibet anni.

PEROX cognominatus vel à truculentia vultus, vel ab asperitate ferocique morum, vel à conditione seruili; qua Lucernarum antiquarum plastes agnomen sibi FORTIS imposuit: quale plurimis in lucernis antiquis legitur.

LVSITANIS EPIDIXIBVS, qui supremi Iudices fuerunt ad Gades Thynnorum piscatui Praefecti.

ET CETAESTRICIS qui praesides extiterunt Cetariorum, ubi Thynni capti membratim diffindebantur, saliebantur, & in cadis ad venum asseruabantur.

I. II. III. Primis qui seniores Epidixes erant. Secundis, qui Cetastritae similiter aetate prouecti, sedentes pro suo quisque Tribunali iura dabant, atque dicebant Piscatoribus & salsamentarijs. Tertijs, qui robusti iuuenes Epidixies, Cetastritaeque circumbequitantes, operariorum turbam immensam cogebant, & baiulis imperij sui urgebant ad opus, Nominatim vero, & peculiariter in honorem sibi dilectorum, sub quorum Praefecturis artem fabilem cum emolumento suo maximo fabricans Vucinos piscatorios exercuerat: nimirum.

IN GREGORAM Epidixen, Piscatui Praefectum supremum.

VETRURIAMQUE Cetastritam, Cetariorum Praesidem: seniores iudices duos sibi chariores.

ET IUNIORVM Aliorum Animas ad sepulcrum honorarium vocatas: qui Iuniores Epidixes, Cetastritaeque, tertio continebantur ordine Praefectorum infra Gregoram & Veturiam, qui duobus in prioribus ordinibus sedebant.

DICAVIT in honorario tumulo ab se apud Aponenses Thermas constructo.

EVRAS gemmas OCTO, donarium mortuale congruentissimum Fabri ferrario dedicanti, Iudicibus Praefectis vita defunctis, Tumulo sepulchrali, & Thynnorum Piscatui.

ET PERTICAS Item sepulchrales VNCINORVM DVODECIM, Numero ducentas quinquaginta nouem. Continentes propterea ferrearum vncinarum tria millia centum, & octo; Symbolum magisterij fabrilis, quo ferramenta praecipua, tam celebri Piscatui Thynnorum necessaria, fabricauit sub illorum Praefecturis Magurius Fabrorum princeps ad Herculeas columnas in Lusitania litore Gaditano.

Haec erudite & accurate disertissimus Licetus. Sed cum in coniecturis quibuscumque diuinare liceat, videant quales, qui antiquitatum notitia pollent, quale nam sit aenigma hoc abstrusissimum, & an illa

illa nota FAB. non potius pro FABIA tribu, quam pro fabro sit accipienda, cum ibi locata sit, ubi in omnibus monumentis tribui locus attribuitur? an vox illa

EVRAS non cum re rustica aliquid habeat commune, & esse possint *Eura, ferra axi innitentia, quæ à rota teruntur*, ut in sua Amalthæa e Julio Polluce colligit Iosephus Laurentius? Et an PERTICAE, & VNCINI ibi descripti non cum agrimensura conueniant, & instrumenta ad agros metiendos denotent?

FEROX] Hoc cognomen in numerum eorum, quæ à moribus desumpta fuere, conijciendum puto; cum Ferox, ut Nonio placet, pro sauo, indomabili, cordato, vel faceto accipitur.

6. COCCEIUS] Cocceia plebeia gens consules habuit Neruæ cognomine; Imperatorem itidem virum humanissimum principemque iustum ac beneficum; utpote qui etiam Christianos solo exilio puniuit, sauirique in ipsos prohibuit.

Nyceph.
Callist. Hist.
Eccles. lib. 3.
lib. 9.

IANVARIO] Cognomen huic liberto opinor inditum tale à mense Ianuario, quo fortasse natus vel manumissus est: de quo Varro: *Prior à Principe Jano Ianuarius appellatus est. Vnde poeta.*

De Ling.
Lat. lib. 4.
Lucan.
Phars. lib.
5.

*Instabatque dies, qui dat noua nomina fastis,
Quique colit primus ducentem tempora Ianum.*

7. Informes literæ in rudi illo saxo sculptæ seculi non optimi, imo valde corrupti tempora denotant.

8. Rotundi huius impolitique saxi, informibus characteribus sculpti arcana mihi penitus ignota fuissent, nisi eruditissimus Rhodius, ad bonarum literarum incrementum natus, ipsius iconographiam ad Athanasium Kircherum, Societatis Iesu nostrique seculi ornamentum singulare, Romam misisset, simulque ipsius hac in re exquisiuisset sententiam. Qui respondit, *hosce characteres nec Gothicos esse, neque Etruscos, sed Latinos veterum corruptos, quorum ingens copia in sepulchrorum monumentis, tum alibi, tum Roma passim occurrit: sicque eos interpretatus est.*

HOSTILIO VVLTHEIO SVO FILIO

Addiditque temporum iniuria, siue sculptoris negligentia literam deesse.

9. ANCHARI] Hoc tegulæ fragmentum in agro meo in viuo *Agna* effosum, aut totius gentis Anchariæ aut vnus viri nomen imprellum refert. Anchariæ liquidem gentis vetustate antiqua saxa demonstrant, & præcipue Romanum, quod e Fuluij Schedis Gutera- stenius Grutero dedit.

Fol. 352.
num. 1.

T. ANCHARIO. T. F. PAL. PRISCO

AED. QVAEST. II VIR. QVAEST. ALIMENT. HVIC. PRIMO

II VIR. BIGA. POSITA. OB. EXIMIAS. LIBERALITATES. ET. ABVN

DANTISSIMAS. SINE. EXEMPLO. LARGITIONES. ET. QVOD. EX

INDVLGENTIA. AVG. OCTIES. SPECTACVLVM. . . . GLADIATOR

EDIDERIT. AMPLIVS. LVDOS. FLORALES. OB. HAEC. MERITA

PLEPS. VRBANA CVIVS. DEDICATIONE

T. ANCHARIVS. PRISC. FIL. AEDILIS. QVÆSTOR

ADSEDATE. PATRE. GLADIATORVM. PARIA. TRIGINTA

ADIECTA. VENATIONE LEGITIMA EDIDIT

L. D. D. D.

Ancharium Priscum patrem, aut filium fortasse puto, cuius Tacitus meminit: *Et Ancharius Priscus Casium Cordum proconsulem Crete postulauerat repetundis, addito maiestatis crimine: quod tum omnium accusationum complementum erat.* Cuius postulationis exitum paulo post in hæc verba tradit: *Post auditi Cyrenenses, & accusante Anchario Prisco, Casius Cordus repetundarum damnatur.* Ex gente Ancharia vxorem habuit Octavius Augusti pater, ex qua Octauiam maiorem suscepit.

10. AVCTVS] Cognomine hoc donatus est forte Sempronius quod feliciter quasi creuisset, vel opibus, quas maximas congesserat; vel honoribus & dignitatibus, quæ amplissimæ ipsi obtigerant; vel magnorum virorum beneficijs, quibus fuerat accumulatus.

HERMETI] Hermetæ quadrati erant lapides, quibus sapientiam imponebant veteres. Hinc Athenienses Mercurio Hermeti, hoc est stabili, erigebant simulacrum; quia apud ipsos symbolum erat sapientiæ, ut testatur Pierius in Hieroglyphicis. Vnde credibile est, hunc virum, ut stabilem, Hermetem cognominatum. Festus enim habet: *Herma à Græcis ponitur pro firmamento, unde etiam Mercurij nomen inuentoris, ut putabant, firmæ orationis dictum.*

11. In monumento hoc antiquo certe obseruare licet, quod nomen gentilicium patris filiae non tribuitur, licet religiosum alioquin antiquorum institutum fuerit.

12. Quam hoc loco inscriptionem trado, domi meae a seruo munificentia Reuerendissimae Benedictae de Zacchis Abbatissae Monialium S. Blasij non minori virtutis ac pietatis, quam generis splendore emicantis. Est autem basis quadrata, quae forsitan eo tempore ad arae usum adhibita fuit; siquidem verbum illud. DEDIT. votum significare, satis cognoscunt antiquitatum cultores, vt erudite in suo de Donarijs libro elegantissimus Tomasinus demonstrauit.

13. Fragmentum hoc in parietibus templi in villa *Casalis Serugi* antehac latuit, qui ferme toti ex ingentibus saxis antiquitatem redolentibus extructi sunt; vt fusius videbimus, cum de monumentis huius pagi agemus.

Decimum quartum & decimum quintum monumentum est Scardeoniorum aedibus, vbi plura obliuioni destinata videbantur, dono Obicij Camposamperij adulescentis suauissimi, & summa morum elegantia conspicui, meos in hortos transijt.

14. Q. ASCONIVS] An monumentum istud Asconij Paediani fuerit, qui in orationes Ciceronis elegantissimo stylo commentarios conscripsit, necne, cum nihil certi reperitur, hic expendere non vacat. Nihil enim hoc denotare potest praeter Quinti praenomen, quod

Lib. 1. Class.
3.

Panuin. de
Nom. Au.
114.
Sigonius de
Nom. Rom.
In Origin.
Patau. cap.
16.

Asconius iste praefert. Bona tamen venia eruditissimi Scardeonij praenomina non valent ad constituendam personam: nam cognomina inuenta sunt, vt personas distinguerent praenomine & nomine, similes. Scardeonij etiam errorem, non ipsius, sed Pliniani codicis corrupti causa natum, cum accuratissimo Pignorio heic tollendum censeo; non ad detrahendam patriae gloriam, sed in veritatis confirmationem, ne quis Patauinos criminetur, quod illis glorientur viris, qui suae non sunt originis; quasi sapientissimi maiores nostri, quorum fama cum orbe perennabit, ad patriae aeternitatem non sufficerent. Itaque vbi Scardeonius post Q. Asconium Paedianum, L. Paedianum consulem hisce verbis recenset (Legimus L. Paedianum virum consularem aliquando Romae & armis & literis & honoribus admodum claruisse. Plinius enim lib. x. cap. xii. Scribit, urbem fuisse lustratam Sexto Popilio & L. Paediano Consulibus) legendum est ex correctissimis Plinij codicibus à Geleno & Dalemchampo castigatis:

Scard. loco
cit.

Hist. Nat.
lib. 10. cap.
12.
Faflor. lib.
2.

Capitely cellam (de aue incendiaria sermo est) ipsam intravit Sex: Papellio Istro, L. Pedanio Coss. propter quod nonis martijs urbs lustrata est eo anno. Hes tamen Panuinius suspectos habet, scribitque, dum anno v. c. dcc. xxix. Consules designat. Q. Plautium. Sex: Papinium, videndum, num hi sint Coss; quos lib. x. cap. xii. Sex: Papellium

pellium Istrum, & L. Padianum forte mendose vocat Plinius. Vbi obseruetur Panuinium ex mendoso Plinij textu Pædianum Pedanij loco scripsisse.

GABINIUS MODESTVS] Cognomen ab antiquis non tantum vnum, sed duo, tria, & quatuor aliquando fuisse vsurpata saxa ipsa denotant; ideo Alconio isti cognomen duplex, Gabinij, vel quia Gabijs est natus, vel quia res præclaras Gabijs gessit: quemadmodum & alij Priuernatis, Africani, Asiatici, Macedonici, Isaurici ab illis vrbibus & prouincijs, quas factis insignibus illustrauerunt, cognomen sortiti sunt. Et ideo huc facit, quod demonstret Varro *Gabinium ab oppido Gabijs deriuatum*. Modesti vero nomen à moderatione trahitur. Nam Nonij sententia *Modestum à modico hoc est moderato positum*.

De Lingua
Lat. lib. 4.

PRÆTOR] *Dictus, qui præret iure, & exercitu. A quo Lucilius: Ergo prætorum est ante præire: ita Varro. Postquam consulatus plebi communicatus fuit, vnusque de plebe consul magistratum iniit anno v. c. CCCXCVIII. tunc nobilitati de Prætoribus vno, qui ius in Vrbe diceret, ex patribus creando concessum fuit. Is in ciuitate ius reddebat, Prætorque dicebatur Vibanus. Verum anno ab v. c. DV. quo*

Idem ibid.
Liu. Hist.
lib. 6.

Attilius Calatinus Dictator extra Italiam primus duxit exercitum, vno non sufficiente Prætoribus, alius fuit adiectus, qui Peregrinus vocabatur, eo quod inter peregrinos & ciues ius diceret. Prætores iisdem auspicijs, ac Consules creabantur. Quod Liuius demonstrat, vbi Papius Cursor Dictator interrogat Q. Fabium Magistrum equitum, qui inuito Dictatore contra Samnites prospere pugnauerat: *Quæro de te Q. Fabi, cum summum imperium Dictatoris sit, pareantque ei Coss: regia potestas Prætores, iisdem auspicijs, quibus Consules, creati, æquum censeas necne magistrum equitum dicto audientem esse? Prætor tamen sedens Consuli transeunti assurgere tenebatur. Propterea M. Æmilius Scæurus Consul: P. Decium Prætores transeunte ipso sedentem, iussit assurgere, eique vestem scidit, sellam concidit; ne quis ad eum in ius iret, edixit. Insignia Prætorum erant, sella curulis, trabea, lictores sex & cetera dignitati consulari concessa. Prætorum numerus varius, idemque auctus pro Reipublicæ comodo; cum & Prouinciæ Romani Imperij aliæ Consulares, aliæ Proprætoricæ essent arbitrio Senatus. Prætores diuersis muneribus fungebantur nec tantum ius in vrbe dicebant, exercituique præerant, verum Vespasiani æuo ararium quoque administrabant. Hinc Tacitus: Prætores ararij (nam cum à prætoribus tractabatur ararium) publicam paupertatem questi, modum impensis postulauerant. Ac tandem vltra hæc Antoninus Philosophus Prætores tutelarem primus fecit, quum antea tutores à Consulibus poscerentur: vt diligentius de tutoribus tractaretur,*

Ant. Epit.
Liu. lib. 19.

Pomp. Lat.
de Magistr.
Rom. Cap.
27.
Hist. lib. 8.

Ant. de
Vir. Illustr.

Hist. lib. 4.

Iul. Cap. in
M. Anton.

PRÆF. ÆRARI] Postquam Augustus, ad certam stipendiorum

rum, præmiorumque formulam milites adstrinxit, ne ætate aut inopia ipsis suppetiæ deficerent, *ærarium militare cum vectigalibus novis instituit*, Suetonij fide: eiusque curam ad triennium commisit viris tribus prætorijs forte electis, quibus lictores bini alijque, prout necessum erat, ministri inseruiebant. Hoc tamen nomen haud multum durasse, auctor mihi est Tacitus, ut iam de Prætoribus obseruauit.

In Aug.
cap. 49.

Dio lib. 55.

SATVRNO DEDIT] Prout ærarium in Saturni templo depositum, eiusque custodiæ concredi solebat, ita Alconius iste præfectura ærarij functus suum monumentum Saturno dedit, ac in tutelam commisit. Quod autem in Saturni templo ærarium reconditum fuerit, Varro, ubi de stipendio per trutinam solui solito loquitur, ad hunc modum declarat. *Vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quod ea etiam nunc propter pensuram, Trutinam habet positam, ab ære ærarium appellatum.*

De Lingua
Lat. lib. 4.

Saturnal.
lib. 1. cap. 8.

Cui vero in æde Saturni ærarium seruatum fuerit, tales rationes Macrobius reddit: *Ædem vero Saturni ærarium Romani esse voluerunt: quod tempore quo incoluit Italiam, fertur in eius finibus nullum esse furtum commissum: aut quia sub illo nihil erat cuiusquam priuatum.*

lib. 1 Clouff.
4 fol. 77.

15. Monumentum, quod nobis mutilum videtur, ex Scardeonio, cui recens inuentum fuit oblatum, sic in integrum restitui potest.

D. M.

L. MACLONIO
FORTVNATO
VALGIA THALLVSA
CONIVGI BENEM.
FECIT.

VALGIA] Gentem istam Romanam denotatum monumentum Gruterianum tale

fol. 1158.
num. 2.

C. VALGIVS. C. L. LIPARVS
V. AN. XXII.
C. VALGIVS. C. L. LAMVS

tum Horatius ipse, qui sibi amicitiam cum Valgio quodam intercessisse innuit.

Carm. lib. 2.
ode 9.

*Non semper imbreis nubibus hispido
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procelle
Vsq; nec Armenijs in oris,
Amice VALGI, hæc glacies iners
Menseis per omnis.*

SER.

SERTORII VRSATI
 MONVMENTA
 PATAVINA.
 LIBER I. SECTIO VI.

AD SCITITIA.

IAm monumenta omnia, quæ & in publicis locis, & in priuorum ædibus per quatuor regionis nostræ Urbis dispersa hodie, conspiciuntur, qua licuit diligentia perquisitui, ac expendi. Reliquum est vt ea aggrediar, quæ sine dubio aliunde ad nos peruenerunt. Neque enim is ego sum, qui omnia hætenus obuia plane Patavina contendam. Verum quæ certo aliunde huc aduecta cognosco, in hac sectione paucis, moreque iam instituto seruando expendere libet.

222 Sert. Vrf. Mon. Pat.
IN PARIETE FORNICIS PROPE PONTEM
DIVI BENEDICTI

I. Helio Cesare. Imp. P. Coelio & Albino Vibullio Pio Cos.

VII. Idus OCTOBRES

Cn. Domitius Valens II. vir ID. Praefevnte C. Iulio Severo Pontif.

Legem dixit in ea verba quae infra scripta sunt.

Iuppiter optime maxime quandoque tibi hodie hanc aram dabo dedicaboque olis legib.

Ollique regionibus dabo dedicaboque quae hic hodie palam dixerò vti in eam solvam huius arae es

si quis hic hostia factum faxit quod magnum nec proliat itcirco tamen probe factum esto ceter

Leges hinc ara eadem sunt quae ara Diana sunt in Aventino monte dicatae hisce legibus hisce regionibus

Sicuti dixi hanc tibi aram Iuppiter optime maxime dico dedicaboque vti sis volens propitius mihi collegisqve

Meis decurionibus colonis incolis coloniae maritima Villiae Salonae conivgibus liberisqve nostris

Tabula, quam heic damus, mutila pridem inuenta fuit Salonæ in Delmatia à Io: Baptista Rhamnufio, & ab eo Pataviū delata, ac posita, vbi & nunc vifitur, inter ænea capita Andree Nauagerij Patricij Veneti & Senatoris integerrimi, nec non Hieronymi Fracastorij Veronenfis suo æuo medicorum omnium celeberrimi. De ista multa & pene infinita, tum quoad personas, tum quoad ritus, tum etiam quoad errorum in ipsa emendationem nonnulli illustres viri iam satis superq; prodiderunt. Verum cum ornatissimus Pignorius circa ipsam, in epistola ad nobilissimum Abbatem Albertinum Barifonium data, nonnulla scitu digna suggererit haud omnibus obuia, hie ea repetere necessarium duxi.

Scard. lib.
1. Class. 4.
fol. 85.

Epist. Sym-
bol. 30.

Exemplo mihi sit vetus inscriptio Rhamnufiana, que prostat in pariete fornicis prope Pontem, quem appellant Diui Benedicti. illius antiquum segmentum, quod est aspectantibus ad dextram, suppletum est noua recentioris lapidis adiectione, si Aldo Manutio credimus, ex fide vetusti codicis. At illam religiose, vt æquum fuerat, neque illi exscripserunt, qui res nostras attigerunt, neque exteri quantumuis docti & eruditi. Manutius ipse bis peccauit, tum quia non pauca immutauit, tum quia rationes orthographie sue comprobare annisus est auctoritate segmenti recentioris. Smetius & Gruterus, decepti ab aliquo, qui exceperat oscitanter, deceperunt & ipsi alios, quibus hæc lustrare vel non contigit, vel non placuit. Andreas etiam Schottus U. Cl. qui omnem antiquitatem callet, eamque locis manibus contrectare amat, obseruationes suas, quas Humanas vocauit, hoc vetere monumento exornatas voluit, lib. 5. cap. 11. parum tamen & ipse felix in exscribendo. Describam igitur ego nobilissimum hoc cimelium bona vtrique fide, ostendamque primum, quid peccatum sit in supplemento, deinde notabo quid peccauerint descriptores; tum autem conntar explicare, quidquid erit operæ precium.

HELIO] In segmento recentiore, qui AELIVS semper fuit, perperam HELIVS factus est, & titulo IMPERATORIS nunquam vsus, Imperator euasit.

P. COELIO ET ALBINO] Addamus P. Coelium & Balbinum inepte disiungi. & quid si scribendum fuerat OPTVME, MAXSVME, FAXSIT? & hæc quoad supplementum.

Marmoris quod vetus erat descripserunt Smetius, Aldus, Gruterus, Schottus: mendose omnes.

VIBVLLIO] Aldus pro VIBVLLIO substituit nobis VIRBVLLIVM. pro HANC ARAM; VTI; CETER; LEGIBVS; supposuit ARAM; VT; CE... RA: LEGIB. Smetius & Gruterus haud multo melius in eodem argumento versati sunt.

PIO. COS.] Schottus ipse, alienam fidem secutus, vt videtur, quod erat in marmore PIO COS. fecit PROCOS.

PRÆ.

PRÆEVNTE] Quod erat FEVNTE, supplevit PRAETE-
REVNTE, & alia ad eundem modum. Nos primi bona fide repræ-
sentamus. Præire autem est dictare verba solemnia, quod Pontificum erat,
ut patet ex Liviō nostro Lib. 8. & 10. & Plin. lib. 28. cap. 2.

MAGMENTVM] Magmentum; cuius meminere Arnobius
lib. 7. Adu. Gent. Varro lib. 4. de L. L. & Festus (non MAGNENTVM ut
visum est doctissimo Turnebo lib. 22. adu. cap. 6.) est quoddam pinguis-
simum extum, inquit Ioannes Genuensis, vel secundum profectum.
Cornutus, quidquid mactatur, vel quidquid distrabitur dicitur Mag-
mentum. ita narrat Hug. Papias etiam dicit, Magmentum alij pin-
guissimum intestinum, alij secunda profecta, Cornutus vero quidquid
mactatur, vel distrabitur: Proficiarum autem extat mentio apud
Arnobium. Festus, Proficium quod profecatum projicitur. Eodem fere
sensu eruditissimus Sigonius, lib. 2. de antiquo iure Provinciarum,
que vero exta valde aucta erant, ea Magmenta dicta esse arbitror.
cuius ut sacrificialis vocis mentio est apud Varronem, Festum, &
Arnobium libro aduersus gentes VII. & veteri Aere inscriptione, qua
Narbone & Patavij legitur, in qua est, SI QVIS HIC HOSTIA
SACRVM FAXIT QVOD MAGMENTVM NEC PROTOLLAT
ID CIRCO TAMEN PROBE FACTVM ESTO. Vouet enim
aram ille cum ea conditione, ut etiam si sacrificium Magmentum, id est
exta aucta non ostendat, nihil tamen triste portendat. Vnde Magmen-
taria vasa esse quidam putarunt, in quibus ipsa magmenta reponerentur.
Impegit tamen & Sigonius ad hunc lapidem, cum veterem inscriptio-
nem appellarit, qua pro dimidia tantum vetus erat

HISCE LEGIBVS. HISCE REGIONIBVS] Leges
quæ dicuntur, & Regiones sunt Etruscum solemnia effata. quo spectat
insignis locus M. Varronis lib. 6. de L. L. in principio fere libri. & hisce
Regionibus aptabant presides Deos, uti prolixè ridet Arnobius lib. 6.

VTI SIS VOLENS PROPITIVS] Cato de R. R. Tit. 134.
Iane Paterte hac strue commouenda bonas preces precor, uti sis vo-
lens propitius mihi liberisque meis domo, familieque mea. neque sanc ali-
ter Livijs lib. 29. Ea per manus succedentes alie alijs, omni effusa ciuita-
te obuiam, thuribus ante ianuas positis, qua præferebatur, atque accen-
so thure, precantibus ut volens propitiaque urbem Romam iniret.

Cælium Balbinum quem diximus monstravit nobis antiquus lapis apud
Onuph. Panuinium Ciu. Rom.

P. COELIO . P . F.
SER. BALBINO
VIBVLLIO PIO
X. VIRO STLITIB. IVDIC.

Grut. & alter apud Gruterum, MIX. 6. in quo legitur

L. ÆLIO . CÆSARE . II.

P. COELIO BALBINO COS.

Ex quo Fulvius Ursinus in gente Postumia restituēbat in nostra inscriptione

L. ÆLIO CÆSARE . II.

Illud enim IMP. ut diximus absouum omnino est.

Hæc non minus fute quam accurate Pignorius . Sed liceat & mihi aliqua post ipsum expendere .

L. HELIO] Ex ijs quæ vidimus , L. AELIO scribendum est . Is Annij Veri F. ab Hadriano Imp. adoptatus , & ad Imperium destinatus , fuit *vita latissima , comptus , decorus , pulchritudinis regia , oris venerandi , elegantia celsioris , versu facilis , in Rep. etiam non inutilis* ^{Spart. in eius vit.} bonisque literis præditus , sed valetudinis ita miseræ , ut Adrianum statim adoptionis pœniteret . Mortuus est pharmaco , aut magno sanguinis profluuiō , sepultusque Imperatorio funere .

P. COELIO ET ALBINO VIBULLIO PIO COS.]

Non esse Cælium ab Albino disjungendum , vidimus recte cum Pignorio . Non enim duo , sed vnus ille fuit cum Ælio Cæsare Consul : sic enim Fasti , Tribunicia potestate secunda L. Ælij Adriani Augusti F. Veri Cæsaris , ostendunt .

Fastor. lib. 2.

L. ÆLIUS HADRIANVS AVG. F. VERVS. CÆSAR. II

P. COELIVS P. F. BALBINVS VIBVLLIVS PIVS.

Qui Consulatus incidit in annum v. c. DCCCXC. Ideoque legendum L. AELIO CAESARE II (quod fortassis loco IMP. sculptum voluerunt lapidis restitutores) P. COELIO BALBINO VIBVLIO PIO CONSVLIVS.

Cælium istum tribus cognominibus appellatum noto ; Balbinum quod à Balbo deriuatum ; Vibullium , quod nomen Vibullia gentis Romanæ ex Romano monumento colligo .

Grut. fol. 801. n. 9.

LVCILLÆ • LVCILLIANÆ T. F. QVAE
 VIX. AN. XXXVI. MENS. IIII. D. XXVII
 FEMINAE. INCOMPARABILI. M. VIBVL
 LIVS. AVGVRIVS. CONIVGI. CARISSI
 MAE. ET. VICTORINA. ET. ALBINIANVS
 ET. ANVLLINVS. ET. LVCILIA. FILI. MA
 TRI. PIENTISSIMAE. B. M. FECERVNT

Lib. 1.

Et ex commentarijs de Bello Civili C. Iulij Cæsaris, in quibus recensetur inter viros Senatorij ordinis Vibullius quidam cognomine Rufus.

De An-
tiq. Nom.

Causam huius cognominis in isto Cœlio Balbino adoptionem fuisse, ipsum vero ex Vibullia gente descendisse puto, in Cœlium postmodum adoptatum, Cœlij adoptantis nomine accepto, nomine eius gentilicio pro cognomine usum fuisse. Hoc mihi suadet Panvinius, qui post enarratos diuersos ordines in cognominibus illorum qui adoptabantur obseruatos, variaque eorundem appellandorum genera, tandem subdit: *Ultimus, postremo in adoptionibus mutandi nominis usus, post Augusti tantum tempora Romæ frequentari cœpit. Is erat, ut is qui adoptatus integrum nomen adoptantis ferret, suum vero vetus gentilicium nomini recens adepto gentilicio multa ratione variatum adiungeret.* Additque, quod solebant etiam ijs temporibus non solum nomen adoptantis, verum etiam cognomen sibi annectere: ut videre est in Antonino Pio ab Hadriano adoptato, qui cum T. Aurelius Antoninus vocaretur, post adoptionem T. Aelius Aurelius Adrianus Antoninus fuit dictus. Vnde iste Vibullius Pius à P. Cœlio Balbino adoptatus nomen adoptantis suscepit, mea sententia dictus P. Cœlius Balbinus Vibullius Pius.

Pij vero, tertium huius viri cognomen à morum pietate tractum ecquis dubitat?

Apolog.
prim.

II VIR] Coloniae pro magnitudine aut paruitate earundem notauimus DVVM VIROS & Quatuor viros iuri dicundo præfuisse, qui Principum loco habebantur, Vnde Apuleius pro se ipso: *Splendidissimi*

didissima Colonia sumus, in qua Colonia patrem habui loco principis Duum viralem cunctis honoribus perfunctum.

LEGES HVIVS ARÆ EÆDEM SVNTO QVÆ ARÆ DIANÆ SVNT IN AVENTINO MONTE DICATÆ]

Cum consensum Deosque consociatos laudaret mire Seruius inter proceres Latinorum, cum quibus publice priuatimque hospitia amicitiasque de industria iunxerat, sepe iterando eadem, perpulit tandem, ut Romæ fanum Dianæ populi Latini cum populo Romano facerent. Liuius scrip-

sit. Qui tamen fani huius locum non decernat, attamen eum in

Hist. lib. 1.

Auentino fuisse affirmant, Auctor de vitis illustribus, & Halicarnas-

In Seru.

seus, qui etiam leges ac ritus huius templi in hæc verba notauit: Illis

Tullio.

persuasit (de Latinis loquitur) ut templum cum inuiolabili refugio im-

Antiq.

penfis communibus Romæ extruerent, in quo singuli ciuitatum populi

Rom. lib. 4.

congregati quotannis priuata & publica sacrificia facerent, & mer-

catum exercerent statis temporibus, & si qua offensa, & controuersia

inter eos fuisset orta, ex his sacris eam dirimerent, reliquarum ciuita-

tum arbitrio controuersiarum diuisionem permittentes. Moxque paucis

omissis subdit idem: Itaque postea ex pecunijs, quas omnes ciuitates

contulerunt, extruxit templum Dianæ, quod fundatum est in Auenti-

no omnium Romanorum collium maximo. Et leges fœderis inter hos

populos facti conscripsit, aliosque festi atque mercatus celebrandi ritus

constituit. Quæ ne vetustate deleterentur, aneam columnam fecit, in

qua incidit concilij decreta, & nomina populorum, qui illi conuentui in-

terfuerant. Quam columnam Græcis characteribus inscriptam sua

se ætate vidisse ipse Dionysius affirmat. Et ista fortassis publica

priuataque sacrificia pridie Kalendas Aprilis celebrabantur, cum

Ouidius canat.

Festor. lib.

3.

Luna regit menses. huius quoque tempora mensis

Finit Auentino Luna colenda iugo.

Confluentibus itaque Salonam diuersarum forsân urbium incolis, eadem ibi peragebantur, quæ Romæ in templo Dianæ iam commemorato.

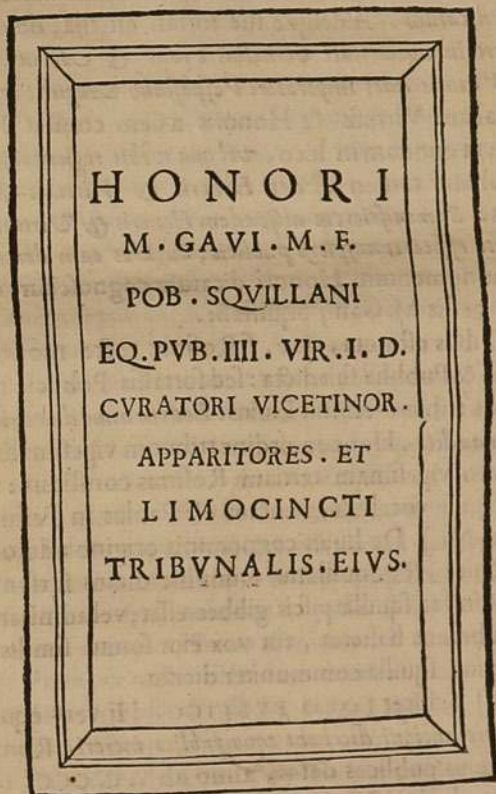
COLONIS INCOLIS] Colonos fuisse, vel Romanos, vel eos qui in Coloniam transferebantur; incolas vero primos illius ciuitatis habitatores, notius est quam ut multis probem.

COLONIÆ MARTIÆ IULIÆ SALONÆ] Illyrij oppidum Salona fuit Diocletiani Imperatoris patria & delictum, *Hist. Nat. lib. 4. cap. 22.* Colonia Romanorum Plinio teste: *Salona Colonia ab Iadra* CC XXII. M. *lib. 4. cap. 22.* Pass. Eam à Cæsare deductam Sigonius credit, cum Saloniam *De Antiq. Jur. Pro-* Iulia nominetur. Quod à ratione non videtur alienum, cum Cæsar ipse in suis commentarijs de M. Octauio Achaicæ Classis præfe- *ninc. lib. 1. cap. 7.*

cto verba faciens, fateatur illos, qui Salonæ erant, à militibus Pompeij obfessos, à fide sua non defecisse. Conuentum Salonis cum neque pollicitationibus, nec denunciatione periculi peruenire posset, oppidum oppugnare instituit. Est autem oppidum & loci natura, & colle munitum, sed celeriter ciues Romani, cum essent infirmi ad resistendum, propter paucitatem hominum, crebris confecti vulncribus, ad extremum auxilium descenderunt: seruosque omnes puberes liberauerunt.

PROPE IAM DICTOS CORRADENOS
IN TABVLA ÆNEA

Hanc æneam antiquam tabulam inter adscititias reponere volui-
mus, propter ea, quæ Pignorius habet in suo de Seruis, ubi scripsit se Fol. 35.
eam vidisse apud CAESAREM NICHESOLAM patricium & Cano-
nicum Veronensem; post cuius decessum ad Corradenos forte peruenit.
se creditur.

HONORI] Templi Virtuti & Honori à Marcello bello
Gallico ad Clastidium deuoti dedicationem pontifices impediue-
runt: quod negabant vnâ cellam amplius quam vni Deo rite de- Liu. Hist.
lib. 27.
dicari: quia si de celo tacta, aut prodigij aliquid in ea factum esset,
difficilis procuratio foret: quod vtri Deo diuina res fieret sciri non posset,
neque enim duobus, nisi certis Deis rite vna hostia fieri. Vnde virtutis
F f 3 ædes

ædes perfecta ab ipso, sed non dedicata. Verum M. Marcellus filius decimo septimo anno post patris votum eam ad Portam Capenam dedicauit. Vnde ædes ista à Marcello renouata, non de nouo erecta videtur; scribit enim Cicero: *Vides virtutis templum, vides Honoris à M. Marcello renouatum: quod multis antea annis erat à Q. Maximo dicatum.* Ædesque ista forsitan est illa, de qua Plinius: *Post eum fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Actius Priscus, qui Honoris & Virtutis ædes Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt.* Sed aliam Virtutis & Honoris ædem constat Romæ fuisse Panuinij fide; at quonam in loco, *vel qua urbis regione reponeretur, non liquebat: vocabatur tamen Ædes Honoris & Virtutis Mariana: de qua sic Festus: Summissiorem alijs ædem Honoris & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspicijs publicis, augures eam demoliri cogerent.* Verum hoc monumentum Honori dicatum cognoscitur ob virtutem in rebus bene gestis M. Gaiij Squillani.

POB.] Tribus est nota, quæ, si Rosinus recte monet, Poblilia, Poplilia, Popilia & Publilia fuit dicta: sed fortassis Poblilia ac Publicia etiam; nam huius tribus meminit Liuius: *Eodem anno duæ tribus Pomprina, & Publicia additæ.* Hanc in ordine tribuum vigesimam septimam, Rusticarum vero vigesimam tertiam Rosinus constituit: eamque à progenitrice traxisse vocabulum auctor est Paulus in Festum.

SQVILLANI] De huius cognominis origine admodum debilis mihi coniectura est; Squillanus enim hic dictus forsitan à corporis forma, quod adinstar squillæ piscis gibber esset; vel adinstar squillæ capæ caput protuberans haberet, aut vox eius sonitu similis esset exili tintinnabulo quod squilla communiter dicitur.

EQ. PVB.] Scilicet EQVO PVBLICO. Hi vere equites. Nam Festus ait: *equitare antiqui dicebant equo publico mereri.* Romanis equitibus primum equus publicus datus, anno ab V. C. CCCLII. qui teste Liuius clarus fuit ob deuictos Veios: *Et equis certus numerus æris est assignatus. Tum primum equis merere equites cæperunt.* Equus publicus à Censoribus assignabatur, vt ex Liuius cognoscitur: *Vt ad plebem primo quoque tempore ferrent, vt P. Ebutio emerita stipendia essent, ne inuitus militaret, neue Censor ei equum publicum assignaret.* Verum sicut Censoribus equum publicum assignare licebat, ita etiam ob aliquod flagitium, quod maximæ ignominie equitibus erat, equum adimere concessum erat. Idem Liuius de Censoribus qui citarunt equites post Cannensem Cladem seruatos: *His superioribusque illis equi adempti, qui publicum equum habebant: tribuque moti ararij omnes facti.* Et Gellius scribit: *Nimis pingui homini & corpulento Censores equum adimere solitos, scilicet minus idoneos ratos esse cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus.* His equitibus magna suorum e quorum cura incumbat.

bebat. Nam si quis eques Romanus equum habere gracilentum, aut parum nitidum visus erat, impolitie notabatur, eiusdem Gellij fide. Et hac de causa fortassis instituta Idibus Quintilibus à Q. Fabio tran-

Not. At.
116. lib. 4.
cap. 12.
Liv. Hist.
lib. 9.
In Pom-
peio.
Idem ibid.

suectio fuit, quam Valerius probationem nominat, in qua teste Plu-
tarcho, sedentibus in foro Censoribus, unusquisque equitum equum
suum adducebat. Tandem ad certum tempus eiusdem testimonio,
munijs omnibus recte peractis & stipendijs confectis, equus Censori-
bus restituebatur. Vnde in Selsquulisse Varro.

In castris permansi, inde caballum reduxi ad Censorem.

Satyr.
fragm.

CVRATORI] De Curatoribus iam dictum est. Verum quo-
ad eorum institutionem hic opportune addendum duxi, quod M. Au-
relius Antoninus Curatores multis ciuitatibus, quo latius Senatorias ten-
deret dignitates, à Senatu dedie, primusque fortasse hos instituit.

Iul. Capi-
tol. in An-
tonin. Phi-
losofph.

VICETINORVM] Vicetia, seu Vicentia, nam duobus hisce-
nominibus dicta fuit nobilissima hæc ciuitas, incolis clarissimis refet.

Hist. Na-
tur. lib. 3.

ta, quæ in Venetis reponitur à Plinio (*Venetorum autem Arbeste, & Oppi-
da Acelum, Patauium, Opitergium, Bellunum, Viceria*) Gallos teste Tro-
go Pompeio, conditores habuit. Cum in Italiam venissent (de Gallis lo-
quitur) sedibus Thuscis expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam,
Veronam, Vergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Ceterum hæc

Epitom.
Hist. lib.
20.

ciuitas, quæ prius Vicane à Vicis centum ex quibus constabat auctore la-
cobo Merciaro, patriæ historiæ accuratissimo scriptore dicebatur, in-
de ob incolarum reportatam victoriam, Vicentia denominata fuit. Quod
etiam in suis chronicis manuscriptis scribit disertissime ante Merciarium
Baptista Paliarinus. Hæc enim loca in quibus Galli Senones prima huius
Vrbis fundamenta iecerunt Vicetia dicebantur à centum Vicis qui in eis
erant. Vnde Poeta, de nostræ Vrbis denominatione sic ait.

Hist. Vi-
cent. lib. 1.

Nec Senones credas dixisse hæc nomina nostris:

Antea Vicanos fama vetusta canit.

Cum paulo ante idem scripsisset: *Vincetiam itaque patriam nostram, in
Cimbriam ni fallor à victis hostibus vocitaram fuisse legimus, iuxta illud
Gallasi poetæ carmen.*

Idem ibid.

Post victos hostes, libertatemque receptam

Hæc Vicentinis nomina dicta viris.

Romanorum municipium videtur fuisse Tacito. Possessa ipso transitu
Vicetia, quod per se parum (etenim modicæ municipio vires) magni mo-
menti locum obtinuit. Verum an hoc certum sit necne meum non est
affirmare. Hoc vnum sit satis, quod municipium, vel colonia, vel
fœderata Romanorum ciuitas fuit; & descriptam eam in Menenia
tribu antiqua monumenta declarent.

Hist. lib. 3.

M. ENNIVS. M. F.
M EN . VICETINVS
SCR ÆD . CVRVLIVM
ARMENTARIVS . DECVRIAQ.
DECVRIO VICETIAE

Grut. fol.
326. num.
8.
Sigon. De
Antiq. Iur.
Ital. lib. 3.
cap. 3.
Manut. de
Orthograph.
Rat.

Etymol.
lib. 10.
L. 33. C.
de Appel.
L. 12. C.
de cohort.
L. 2. C.
De Aop. r.
Præf. Urb.
Anti. Rom.
lib. 7. cap.
48.
Hist. lib. 2.

Hist. lib. 2.

Hist. lib. 3.

Orat. pro
Cluent.

Lib. 4. epist.
69.

De Ling.
Lat. lib. 5.

Gen. Dier.
lib. 1. cap.
27.

APPARITORES] Apparitoris nomen quondam vniuersale erat: sub quo comprehendebantur omnes illi, qui circa magistratum apparebant. Ideoque Apparitor nominatus, quod appareat, & videatur & præsto sit ad obsequium, ut Isidoro placet. Propterea apud Iurifconsultos reperitur apparitor magisteriæ potestatis, apparitor cohortalis, apparitor vrbana sedis, & similes nonnulli. Sub hoc nomine etiam Rosini sententia continebantur Scribæ, Accensi, Interpretes, Præcones, Viatores, Lictores, Serui publici, Carnifices: & de horum aliquibus antiquorum testimonia extant.

Apparitores eisdem fuisse ac Lictores, Livijs affirmat, vbi de Romulo Rege sic loquitur: Cum cetero habitu se angustiorem, tum maxime licitoribus duodecim sumptis fecit. alij ab numero auium, quæ augurio regnum protenderant, eum secutum numerum putant: me haud pœnitet eorum sententia esse, quibus, & apparitores, & hoc genus ab Etruscis scis finitimis (vnde sella curulis, vnde toga prætexta sumpta est) numerum quoque ipsum ductum placet, & ita habuisse Etruscos, quod ex duodecim populis communiter creato rege, singulos singuli populi lictores dederint. Et de Consulibus etiam licitoribus habet idem: Quatuor & viginti lictores apparere Consulibus.

Præcones etiam apparitores fuisse vocatos, ex eodem Livio facilis cognitio depromitur, cum de apparitoribus ad pignora capienda missis (quod est præconum proprium munus) hæc habeat: Postquam citati non conueniebant, dimissi circa domos apparitores, simul ad pignora capienda sciscitandumque, num consulto detrectarent.

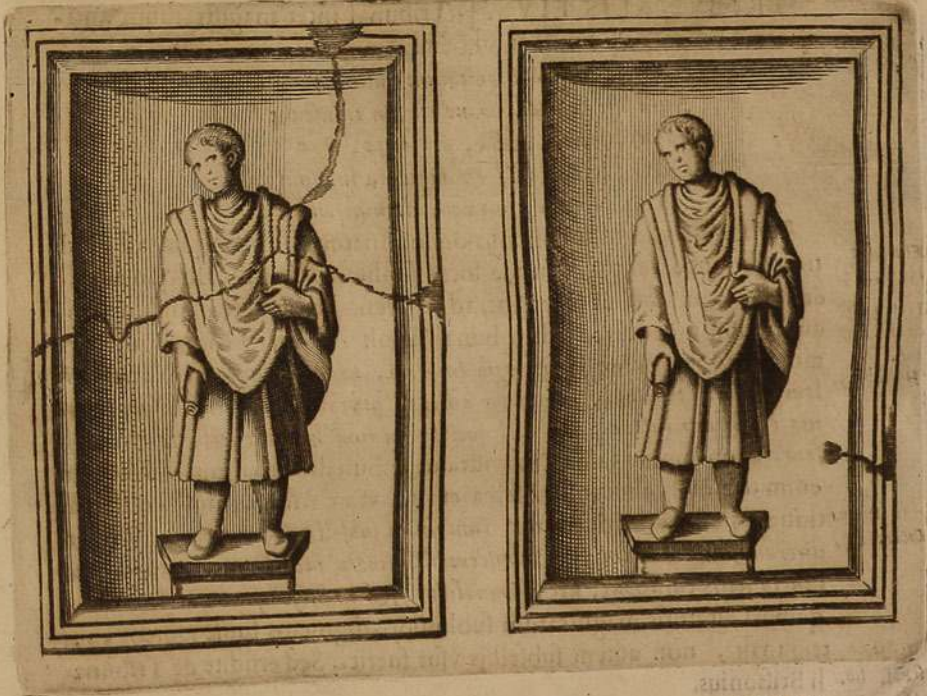
Scribas in apparitorum numero comprehensos ostendit Cicero: Quid sibi autem illi scribæ, quid lictores, quid ceteri, quos apparere video? Viatores apparitores fuisse dictos ex Symnacho facile est colligere, cum scribat: Benigne ut mos est tibi recursum nostrum missis apparitore iuisti.

Accensos quoque in apparitorum numerum relatos intelligere ex Varrone licet: Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, prætorem accensum solitum tum esse iubere, vbi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemque meridiem, & horam nonam. Accensosque dictos vult, quia acciebant. Distinguebantur tamen à præcone, quia ut exquisitè Alex. ab Alex. notat, accensus ad concionem, præco ad comitia Quirites vocabat. Obseruo tamen, quod Accensus

si etiam quædam militum species erant, ut notat idem Alexander, quæ ^{Gen. Dier.} ^{lib. cap. 5.} *minimi reboris vel in fronte locata primos congressus excipiebat; vel in postremam aciem rejiciebatur. Verum accensi, qui in numero apparitorum habebantur, non nisi liberti erant Ciceronis fide ad Quintum fratrem: Accensus sit eo etiam numero, quo cum maiores esse voluerunt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris ac muneris, non temere nisi libertis suis deferebant, quibus illi quidem non multo secus ac servis imperabant.*

Speculatores etiam apparitoribus annumeratos apud Symmachum intueor: *Ad huius inuestigationem missus apparitor, si Prætorianum adminiculum sortiatur, procliuior facultas retrahendi accusatoris eueniet.* ^{Lib. 2. epist. 75.} Et alio in loco: *Atque ideo apparitorem placuit postulari, qui peragris ubique littoribus, explorata in aures nostras reportet.* ^{Lib. 6. epist. 33.}

Nostro quoque ævo Augerij Gisleij Busbequij fide inter Turcas, illi qui Chiausi vocantur, vicem accensorum apparitorumque implent. Sed tandem in apparitorum gratiam libeat hic duas antiquas imagines exhibere, in vestibulo Cœmeterij Basilicæ Cathedralis ex utroque latere sitas; quæ cum penulatæ appareant, forsitan apparitorum antiquorum formam præferunt. ^{Legat. Turc. epist. 1.}

G

LIMO

LIMOCINCTI] Fuit *Limum cingulum*, quo serui publici cingeban-

Etymolog. tur, obliqua purpura, ut Isidorus auctor est, desumpto vocabulo, ut idem
lib. 15. cap. ostendit à limicibus: nam transuersa omnia antiqui lima dicebant. Ideo
14. Seruius ad illud Virgilij

Aeneid. lib.
12.

Velati lino, & uerbena tempora dincti

notat: Caper tamen, & Higinius hoc loco dicunt lectionem esse corruptam,
& Virgilium ita reliquisse confirmant velati limo. Limus autem est ve-
stis, qua ab umbilico usque ad pedes popæ tegebantur: hæc autem ve-
stis habet in extremo sui purpuram limam, id est flexuosam, unde & no-
men accepit; nam limum obliquum dicimus. Quæ omnia confirmat ac-

Lib. 11. cap.
3.

curatissimus Turnebus in suis aduersarijs; Higinius de limit: agror: Li-
mum cinctum ideo dixit uocatum, quod purpuram transuersam habeat: ha-
bebat enim in extremo purpuram limam. Ex quibus facile erit conijcere
Limocinctos fuisse seruos publicos, veste ab umbilico ad pedes pur-
puram in extrema sui parte obliquam habente indutos; siue hi Po-
pæ, siue Lictores fuerint, quorum indumentum simile erat ex Gellij

Not. At.
vic. lib. 12.
cap. 3.

observatione: Tiro Tullius M. Ciceronis libertus Licctorem uel a limo,
uel a licio dictum scripsit. Licio enim transuerso, quod limum appella-
tur, qui magistratibus præministrabant, cincti erant. Verum de Limocin-
ctis fuse & erudite Pignorius ad hanc tabulam in suo de Seruis tractatu.

TRIBVNALIS EIVS.] Tribunal inter magistratuum anti-

In Peri. quorum insignia ex Prudentio obseruo.
steph.

*Hæc ipsa uestra dignitarum culmina
Quid esse censes? nonne cursim transeunt
Fasces, secures, sella, prætextæ, togæ
Licctor, tribunal, & trecenta insignia
Quibus tumetis, moxque detumescitis?*

Etymolog.
lib. 15. c. 4.

L. ven. ff.
de iur. &
iur.

Hist. lib. 45.

Tribunal Isidorus a tribubus denominatum scribit, quia ad illud
tribus conuocarentur; eratque locus sublimis & editus, in quo confi-
dentes magistratus ius dicebant, ad reuerentiam & terrorem simul in-
ducendum inuentus, ut de tribunali Pauli Emilij Macedonia de-
monstrat Liuius. Assuetis regio Imperio, tamen nouum forma terribi-
lem præbuit tribunal, summotor aditus, præco, accensus, insueta om-
nia oculis auribusque, quæ uel socios, nedum hostes victos terrere pos-
sent. Non omnes tamen magistratus tribunali utebantur. Aliorum
enim tribunal, aliorum subsellia erant, ut ex Alconij nostri obserua-
tione fas est animaduertere. Sunt enim subsellia Tribunalium, Trium-
uirorum, Quæstorum, & huiusmodi minora iudicia exercentium, qui
non in sellis curulibus, nec tribunalibus, sed in subsellijs considebant. Ex
quibus Curatoris magistratum sublimioris dignitatis fuisse iudico; cum

De Verh.
signif. lib.
18.

tribunali, non autem subsellijs usus fuerit. Sed erudite de Tribuna-
li Brissonius.

IN ÆDIBVS IACOBI PHILIPPI TOMASINI

ÆMONIÆ EPISCOPI.

Tomasinam gentem Patauij honestissimo loco habitam quam illustrauerint omni æuo viri doctrina & religione clari, cunctis adeo est apertum, vt superuacuum foret, ea quæ de ipsis in clarorum virorum elogijs Iacobus Philippus Tomasinus, Vigilantissimus Æmonix præsul, vere ac sine iactantia vulgavit, hoc loco repetere. Mihi satis itaque erit indicare summum hunc virum animi cultu clarum, optimis moribus imbutum, exquisita eruditione exornatum, Patriæ nostræ gloriam, ac Reipublicæ literariæ ornamentum, inter cetera id sibi curæ habere, vt veterum monumenta ab obliuionis iniuria vindicet, atque ideo ex Istria isthæc fere deperdita & projecta suis in ædibus posteritati sacrasse.

I

FORTVNÆ FANVM

AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM
Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

II

HISTRIÆ FANVM

AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM
Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

III

PETRONI
PROBIVC
ET ANICIE
PROBECF

ANICIIS
OLYBIET
PROBINI
VVCC

III

II	MESSIVS · LAEVIVS · LAM · BIRI · LIB · AN	XXX
V · XIX	TERNILA · LAEVICA · REGILIAE · LIB · AN	XXXII
X · III	OVIDIA · LAEVICA · DOMATORIS · F · AN	IXVII
· XXXV	MARCELLA · LAEPOCA · F · AN	XXX
AN · XL · I	LAEVIVS · HOSPOLIS · F · LVCIVS · AN	XIII
III · AN · XXXIII	SABINA · LAEVICA · MERCI · F · AN	IVI
	LVCIVS · F · AN	XXV
AN · XI	GAIVS · F	
· VIII	MARXIVS · PLEIORIS · F	
· II	MARXIVS · CAIVS · F	

IIII

LEOPA
RDVS

VI

SENYCHI

VII

D M
 IANVARIÆ
 MATRI PIEN
 TISSIMÆ
 IANVRIVS AVG
 NADIVT TABVL
 F C

VIII

D. M
 M. AVREL
 AMAN
 IIII CRESCE
 NS ADIVT
 TABVL ET
 AVREL. SAB
 NA. PAREN
 PIENTES FIL
 FECERVNT

VIII

D. M
 PARTHENO
 PEO AVG
 DISPVERNE
 FESTA CON
 IVNCX ET
 MERCVRI
 ALIS. VIR
 EIVS. B. M
 FECERVNT

X

D M
 DONATO
 CONIVG
 DORCAS
 FECIT

II.

FELIX EST
HIC SITVS
MAERCIA C.F.
TERTIA
POSIT

*Cosmo-
gr. Mer.
p. 2. lib. 4.
cap. 23.
Histor.
Nat. lib. 3.
cap. 14.*

I. FORTVNAE FANVM] Non quidem Fortuna Fanum, quod est oppidum ad Adriatici maris littus, in Piceno hodie Marchia Anconitana, seu in Umbria, ut maualt Plinius ad Metauri ripas, sic nuncupatum à pulcherrimo fano Fortunae ibi erecto; sed fanum aliquod in Istria oppido florentissimo, cui nunc nomen est *Rouigno*, forsàn à C. Vibio Varo Fortunae erectum. Siquidem duo haec saxa, ex foro piscario ubi erant, non vulgari pretio ad se deportari Tomasinus curauit.

FANVM porro diuersum à sacello, delubro, ac templo Nonius demonstrat. Sacellum enim paruulum aedificium Dijs consecratum esse dicit; Delubrum, in quo homines piacula sua diluunt (ponunt enim vel pileum, vel scutum, vel alia suscepta votis) Templum in loco augurato situm; Fanum Fauno consecratum locum ostendit. Sed Alconius noster in commentario in Verrem de praetura Urbis dicit *Fanum religiosissimum templum, unde fata peterentur.*

VIBIO] Vibia gens plebeia varios consules habuit, Vibiumque istum Varum de quo in monumento. Etsi vero non sit manifestum, ex literarum tamen forma, quarum elegantia Augusti auum denotat, suspicari licet, esse eum, qui M. Lepidi Legatus extitit, & qui in ipsius honorem nummos cudit aureos & argenteos, ut apud Faluium Vrsinum in familijs Romanorum, & Adolphum Occonem in numismatibus aperte videre licet.

VARO] Vari cognomen vitium in cruribus ipsi peperit; qui enim obtortis erant plantis Vari cognominabantur.

CÆSIVS] Cæsiam gentem, quæ nunc etiam Romæ gloriosissima durat, à cæsio colore nomen desumptum habuisse Panuinius notat. Hæc quantis Consulibus emicuerit, abunde liber de Gente Casia inscriptus patefacit.

MACRINVS] Cognomen à Macro deriuatum, ut antiquorum mos fuit, atque ex corporis habitu desumptum omnes cognoscunt.

2. HISTRIAE FANVM] Non tantum Dijs Deabusque
suis antiqui sana crexerunt, Sacerdotesque decreuerunt, verum etiam
ciuitatibus, colonijs, municipijs, prouincijsque ipsis templa dedicaue-
runt; vt passim antiqui lapides testantur. Coloniae enim Agrippinae
legitur.

Grut. fol.
599. n. 10.

CASSIVS
VELARIVS
FANIS . GER . P.
COA . CTI . XXVIII
EX . TA . COIVX

Quas notas GER. P. in indicibus ad Gruterum Scaliger legit GERMA-
NIAE PROVINCIAE . Flaminem pariter Prouinciae Lusitaniae de-
monstrat Emeritae Augustae saxum.

Grut. fol.
227. n. 6.

DIVO . AVGVSTO
ALBINVS . ALB . F . FLAMEN
DIVAE . AVG . PROVINCIAE
LVSITA

Ita Flaminicae municipij Eborensis, & Prouinciae Lusitaniae monumen-
tum Eborae visitur.

Grut. fol.
323. n. 7.

3. Hanc tabellam aeneam tertio loco positā, foraminis indicio honoris forte seu voti gratia suspensam, dono accepit cum monumentis sequentibus, quinto & sexto, doctissimus Tomasinus à nobilissimo & eruditissimo Equite Cassiano à Puteo, viro sanguine, animo, doctrina eximio, ac vere literatorum Meccenate anno MDCXLII. quum ad infulas Episcopatus Aemoniensis recipiendas se Romam contulisset.

PETRONI] Petroniam gentem quamvis e Sabinis oriundam inter plebeias tamen refert Panuinius, eamque à Petronis prænominē Petroniam dictam vult. In ea recensentur consules, Passeres, Sabini, Turpiliani cognominati. Istum vero Petronium Probum fortassis ex Aniciæ clarissimæ scēminæ matrimonio in Aniciam gentem adoptatum suspicor, quum apud Aufonium legam.

Panu.
de Antiq.
Nom.
Epist. 3.

*Ut hic aui patris decus
 Misto refulgens sanguine
 Probianoque ac Anicio.*

Nam-

Namque eum ipsum credo, quem fasti anno v. C. M. CXX. consulem designant.

IMP. CAES. FL. GRATIANVS PIVS FELIX AVGVST. II
SEX ANICIVS. SEX. F. PETRONIVS PROBVS. V. C.
Hunc Panuinius in commentario tertij Fastorum virum inter priuatos maximum, & post Augustos primum nominat. Et Ausonius

Fastor.
lib. 3.

Loco cit.

*Qui solus exceptis tribus
Heris, heroum primus est
Prætorioque maximus.
Dico hunc senatus præfulem
Præfectum eundem, & consulem;
Nam consul æternum cluet.
Collegam Augusti consulis,
Columen curulis Romulæ
Primum in secundis fascibus.*

Nec multo post subdit.

*Stirpis nouator Anicia
Paribusque comit infulis,
Aniciorum stemmata.
Probum loquor, scis optime.
Quem nemo fando dixerit,
Qui non prius laudauerit.*

Et Claudianus .

*Viuit adhuc, completque vagis sermonibus aures
Gloria fusa Probi, quam non ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.
Illum fama vehit trans æquora, transque remotas
Tethyos ambages, Atlanteosque recessus.
Audijte &, gelido si quem Mæotica pascit
Sub Ioue, vel calido si quis coniunctus in axe
Nascentem te, Nile, bibit.*

Comment.
in 3. Fast.

Huius tanti viri Romæ in domo Cælia duo monumenta extare, Panuinius & Gruterus tradunt.

Fol. 451. n.

V. C.] Hoc est VIRI CONSULARIS; vel vt alijs placet VIRI
CLARISSIMI, quod forte melius: siquidem non tantum senatores, sed
prouinciarum præsidēs clarissimi etiam dicti fuerunt. Isque dicendi mo-
dus Panciroli sententia à Constantino introductus fuit. Cum vero sub
Helio Gabalo, vt mox videbimus, etiam fœminas clarissimas dictas appa-
reat, hunc titulum longe ante Constantini tempora vsurpatum credo.

Comment.
in Noit.
Dignit. V-
triusq; Im-
per.

ANICIE] Mulieris nomen ex gente Anicia, plebeia quidem, sed
olim consulari: in qua Consul cognomine Gallus: & Imperatores duo,
FL. Anicius Maximus, & FL. Anicius Olybrius; si tamen ex hac gente

Fastor. lib.
3.

longe clarissima fuerunt.

C. F.] Nempe CLARISSIMAE FOEMINAE) Fœminæ quippe, ut dixi, clarissimæ vocari cœperunt sub Antonino Heliogabalo. Ita Lamprius: *Deinde ubi primum diem senatus habuit, matrem suam in Senatum rogari iussit. Quæ quum venisset, vocata ad consulum subsellia, scribendo affuit, id est Senatusconsulti conficiendi testis: solusque omnium Imperatorum fuit, sub quo mulier quasi clarissima loco viri Senatum ingressa est. Senatorum vero filia clarissimæ non dicebantur, nisi viris clarissimis nuptæ; atque hunc titulum obtinebant, cum Senatori, vel Clarissimo iungerentur, vel ab ijs separatæ in thorum inferiorem non transirent.*

In Antonino, Heliog.

Vlpian. l. 8. ff. de Senator.

ANICIIS OLYBI ET PROBINI] Iam nominati Sex. Anicij Petronij Probi V. C. filij, raro exemplo simul Consules in fastis describuntur: nimirum in Panuinianis ad annum Christi CCCXV. tali pacto.

Festor. lib. 3. & com. in eod.

SEX ANICIUS SEX. F. HERMOGENES OLYBRIVS. V. C.

SEX ANICIUS SEX. F. PROBINVS. V. C.

Hei fratres germani fuerunt.

De istis Claudianus in elegantissimo Panegyrico, in eorum consulatum concinnato

O bene signatum fraterno nomine tempus!

O consanguineis felix auctoribus annus!

VVCC] Id est VIRORVM CLARISSIMORVM
 Cbseruo in hac tabella ruditatem & imperitiam seculi, cum nulla adsit interpunctio, qua nomina, & singulares litteræ distinguantur; atque ANNICIE PROBE, pro ANICIAE PROBAE extet: mendum præterea fabrilis: nam OLYBRI, non autem OLYBI scribendum erat mea opinione.

4. Fragmentum æneæ tabulæ, quod quarto loco spectatur, inuentum fuit in Istria prope castrum vulgo *Rožzo*, in hortis Simeonis Grebbij Sacerdotis, anno salutis MDCXLVII, à quo hoc ipsum Præsul Tomasinus accepit, Pataviumque transtulit in suum musæum. Quæ vero desint, non ita facile conijcere licet. Posset tamen aliquis cogitare, corporatorum ordinem, seu collegiorum exhibitam fuisse speciem, ut antiquitus obseruabatur. Corruptam autem seculorum diuturnitate hanc tabellam, informes litteræ satis superque declarant.

Familiaram nomina, quæ in ea leguntur, in Italia claruisse credibile est, siquidem testimonio diligentissimi Tomasini in Æmoniensis historia, quæ lucem expectat, LAEPOCAE gentis in hac tabula nominatæ, non vnicum reperitur monumentum; maximeque in parietibus Ecclesiæ Beatæ Mariæ Virginis, vnico in lapide sub duobus capitibus hæc duæ inscriptiones obseruantur.

LAEPOCA DOM

LAEPOCA . MET

MI F. REG. . .

LLI. F. T VIA

METELLVS. LAEPO

CVS SVRI. F

Duo ænei annuli qui succedunt, in sigilli fortassis vsu olim adhibiti, nomen, ut videtur, heri continentes, sunt ij, quos Patauinum Tomasinus retulit, munificentia, ut iam diximus, Illustrissimi Equitis Casifiani à Puteo.

5. LEOPARDVS] Habet illorum annulorum primus. Nomen simile reperio apud Christianos primi æui ex Roma subterranea Italice conscripta, ac anno jubilæi M DCL. typis commissa. Ibi enim in Basilica Diui Pauli tale monumentum designatur. Lib. 3.
cap. 4.

LOCVS PVPE XORTACI

LOCVS FELICITATES

L E V P A R D V S

SE BIBV FECIT

SABBATIVS DEP. NONIS DECB.

DOR . IN . PACE

Sed nec ignotum Patauij aliquando LEOPARDI nomen fuisse, obseruo in diplomate illo membranaceo antiquo, in quo bonorum donatio legitur ab Opilione v. c. Diuæ Iustinæ facta, ac testis quidam Leopardi nomine nuncupatus, sic subscriptus deprehenditur Ex Ar-
chiu. Ca-
nob. D. Iu-
stins.

EGO LEOPARDVS ROGATVS.

Quinque reliqua monumenta ex Istria Patauium transferri curauit Tomasinus, ne iniuria temporis interirent. Sed quatuor prima inferioris fuisse æui, literarum informitas declarat aperte; omnia autem ista Abrigæ in ditione Parentij haud ab isto procul inuenta fuerunt.

7. IANVRIVS] IANVARIVS ni fallor legendum. Quod suadet mater IANVARIA cognominata; sed fabrilis imperitiæ, seu ruditati æui, iste forsitan error est imputandus.

ADIVT. TABV.] Nempe ADIVTOR TABVLARII, seu TABVLARIORVM. Adiutoris nomine recipiebatur, qui alicuius vices gerebat, Cassiodorus: *Adiutor etiam magistri nostris presentatur obtutibus, ut*

Hh 2 *vica.* Variar.
lib. 6. n. 7.

vicaria forte beneficij eligamus eius presidiam, qui nobis prestat fidei solatium. At non tantum in officijs, sed quacunque in re, qui alicui presto erat opemque ferebat, sub nomine adiutoris fuisse comprehensum colligo. Sic Terentius emptionis adiutorem prodit.

*Postremo hodie in psalexia emunda hic adiutor fuit
Hic curauit.*

*Adelph.
Act. 5.
scen. 5.*

Apud Plautum etiam, qui amori alicuius optulabatur, adiutorem dictum noto.

*Asin. Act.
1. scen. 1.*

Tunc es adiutor nunc amanti filio?

Verumenimvero adiutores officij leuandi causa dabantur, qui vel ægritudine præpeditis, vel multitudine negotiorum obrutis opem ferrent. Hinc apud iurisperitos reperiuntur Adiutores factæ memoriæ, Adiutores magistri officiorum, Adiutores Ducum: Adiutores vero urbanæ sedis, & urbani officij apud Symmachum inuenio. Adiutorem insuper officijs Præfecti Prætorio accenset Pancirolus in comment. ad Notit. vtriusque Imperij, vbi fusius de adiutore, cuius titulus vltimo æuo Primicerij erat.

*L. 10. C. de Numer. arijs l. b. 12.
L. 3. C. de Diuers. of. sic. lib. 12.
L. 5. C. de Princip. agent. in reb. lib. 12.
L. 18. C. de Re milit. lib. 2.
Lib. 10.
Ip. ff. 43.
Capit. 12.
Hist. lib. 26.*

Adiutoris equidem origo incerta mihi, sed antiqua est satis, cum apud Liuium legam Adiutorem. P. Scipioni datum Africam petenti: *Ad eas copias quas ex veteri exercitu Hispania habebat, quæque à Pureolis cum Claudio Nerone traiecta erant, decem millia peditum, & mille equites adduntur, & M. Iunius Syllanus Proprætor adiutor ad res gerendas datus est.* Adiutor porro sub se subadiuuas habebat: sic enim appellabantur, qui adiutoribus ex eorum arbitrio opem ferebant. Nam cum inter cetera adiutoris munera vnum esset criminis reos custodire, hoc in negotio pluribus subadiuuis egebat.

Comment. in Notit. vtriusque cap. 12. & 16.

L. 3. §. si tabul. ff. de tabul. ex lib. b. L. 11. Cod. qui pot. pign.

Ad L. 15. C. de De cur. lib. 10.

TABVLARII nomine intelliguntur apud iurisprudentes, qui testamenta publica testationesque conscribunt. Tabularios Cuiacius iuris consultissimus vir, extraque leguleiorum conditionem sublimè emicans, hoc modo definit: *Tabularij dicuntur, qui ciuitatum aut prouinciarum chartas & rationes tractant ac supputant; qui præsumt tabulario ciuitatum, in quo pleraque publica & priuatorum reconduntur, veluti debitorum obpignata pecunie. Quæ omnia diuersis legibus sunt confirmata: vnde mox subdit: In rebus tamen priuatorum plerunque adhibebantur, vel ut pro imperitis literarum scriberent, aut subscriberent, vel ut pro stipulari nequeuntibus stipularentur, quasi personæ publicæ.*

*De Seruis fol. 152.
In Gord. Trim. Hist. lib. 43.*

Porro tabularios inter seruos publicos urbanæ familiæ refert Pignorius, nam tabularios seruos fuisse publicos demonstrat Capitolinus: *ita ut non scribæ, non serui publici, non censuales, illis actibus interessent.* Et multo prius Liuius noster: *Censores ex templo in atrium libertatis ascenderunt, & ibi signatis tabellis publicis, clausoq; tabulario, & dimissis seruis publicis, negarunt se prius quidquã publici negotij gesturos, quam iudiciũ populi de se factum esset.*

esset. At serui publici tabularij extiterunt vsque ad Arcadij & Honorij Imperium. Eo enim tempore constitutione sancitum est, vt nulli deinceps ad id officium pateret aditus, qui obnoxius esset seruituti. In prouincijs vsq; ad Antonini Philosophi tempora Tabulariorum nomen ignotum fuisse, ex Capitolino colligere licet: *Per prouincias tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud Præfectos ærarij, vt si forte aliquis in prouincia natus causam liberalem diceret, restationes inde ferret.* Etenim apud Præfectos ærarij oportebat, vt paucis idem ante scripserat, *unumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra tricesimum diem nomine imposto.*

L. 3 §. 7 3.
C. Theod.
de Numer.
act.
In Anton.
Philos.

Tandem tabularij pro discrimine officiorum varijs nuncupati nominibus erant. Nam Cassiodorus tabularium à cubiculo, qui nostris est forsitan *il Segretario*, sic describit: *Hanc quoque partem non æstimes negligendam, vt si hoc, quod tabularius à cubiculo nostro suscepit, rationabiliter non docetur expensum, ab iniusto detentore reddatur.* Et in Notitia Imperij Orientis & Occidentis sub dispositione viri spectabilis Castrensis obseruo *Tabularium Dominicum, Tabularium Domine Augustæ.* Primus rationes sumptuum quotidianarum in epulas Principis & aliorum factas conscribebat; secundus omnia, quæ ad Augustam pertinebant, in simili negotio diligenter curabat.

Var. lib. 5.
num. 14.

Cap. 91.
Cap. 4.

Pancrol.
Cõment. in
Notit. cit.
locis.

8. SABNA] Fabrile mendum suspicor pro SABINA: quo nomine dicebatur illa mulier, quæ Deos colebat. Festi enim testimonio *Sabini à cultura Deorum dicti, id est, ἀπὸ τῆς σάβηδου.*

9. PARTHENOPEO AVG.] Lego PARTHENOPEO AVGVSTALI vel AVGVSTANO. Augustales enim sacerdotes Augusto dicatos fuisse, atque à Tiberio institutos vidimus. Sed Augustani milites quidam fuerunt à Nerone primum conscripti. Tacitus: *Tuncque primum conscripti sunt equites Romani, cognomento Augustanorum, etate ac robore conspicui, & pars ingenio procaces, alij in spe potentia.* Hi cuius conditionis ordinisque fuerint, accuratius describit Tranquillus. *Neque eo segnius adolescentulos equestri ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissima iuuentutis, undique elegit, qui diuisi in factiones plausuum genera condiscerent (bombyces, & imbrices, & testas vocabant) operamque nauarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma & excellentissimo cultu pueri, ac sine anulo leues: quorum duces quadragena millia H-S mercant.* Quos Augustanos fuisse dictos paulo inferius commonstrat, Nerone ipso e Græcia, vbi in Olympicis cecinerat, redeunte. *Sequentibus currum ouantium ritu plausoribus Augustanis, militesque se triumphus eius clamantibus.* Parthenopeus itaque iste vel Augusti fuit Sacerdos in Istria, qui Augustalis nominabatur, vel Augustanus miles, ex instituto Neronis,

Annal. lib.
14.

In Neron.
cap. 20.

In Neron.
cap. 25.

DISPVERNE FESTA] Quod forsitan esse voluit DISPVER-

NA, seu melius DISPVERNEA FESTA: hocque fabrili imperitia
mendum illapsum credo; nam quid DISPVERNE cum FESTA?
CONIVNCX] Inepte meo iudicio ac mendose, cum CON-
IVX rectius scribatur.

II. Postremum hoc monumentum, quod gradus loco serviebat
Æmoniensis ciuitatis cisternæ, Tomasinus cum ceteris Patavium de-
portari curavit.

MÆRCIA] Hanc gentem in illa prouincia non vulgarem fuisse,
se, mihi persuadet tabula ænea, quam superius expendimus, ex Istria
allata; cui inscriptum

SABINA LÆVICA MERCII. F.

POSIT] Loco POSVIT, si non mendose sculptum.

IN ÆDIBVS SUPERANZIORVM
NOBILIVM VENETORVM.

Post S. Maximi, ædes hæc occurrunt, in quibus multa antiquitatum
rudera, e Græcia huc translata visebantur: vt numina fluminum
iacentium cum urnis; columnarum magna fragmenta, tabula è no-
bilissimo marmore, in qua videbatur sculptus vir togatus, capite & pe-
dibus nudis deambulantis specie (consulis forsan): aræ in quibus
mulierum choreæ & alia huiusmodi lustrabantur. Istitis omnibus Ve-
netias denuo translatis, nihil reliquum est præter duas in peristylio hor-
ti tabulas, ex aduerso locatas.

Io. Georg. f.

1. Si hoc monumentum Latine sonat

GLAVCE GLAVCI FILI
BONE SALVE

utique fabili imperitia KEPE peruerse sculptum est; siquidem AI non
autem E ubique a Græcis scribitur, ut in monumentis obseruatur.

IN AEDIBVS AVCTORIS

Monumenta, quæ hic secundo, quarto, & quinto loco succedunt, ex
Aquileiæ ruderibus mea cura Patavium translata, in viridarij mei pa-
rietibus videntur; cetera meum musæolum exornant.

1.

2.

Q. GAVIVS. Q. F.

AQVILA DECVRIO

TR. MIL. . . A POPVLO

HORTIA C. F. SECVNDA

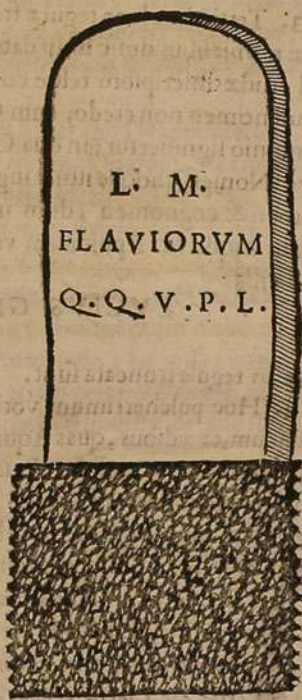
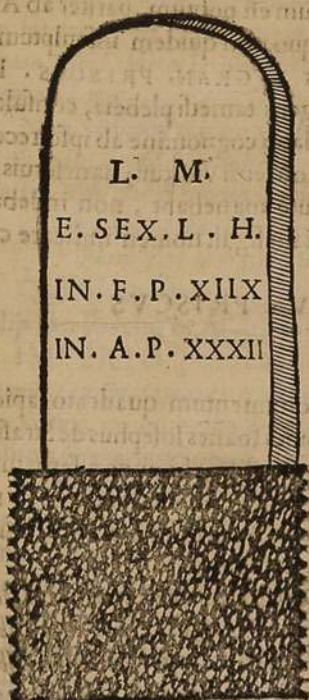
VXOR

GAVIA FILIA

3.

L. GRANI. PRISCVS.

LIBERO
 ET LIBERÆ
 SACRVM
 P. GAVIVS
 ASPECTVS
 VI VIR
 IMPERIO
 POSVIT

1. Duo primi delineati ænei tubuli, in latifundijs reperti, quæ amplissima possidet Aquileiæ, eo loco vbi olim ciuitas fuerat, Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo consanguineus meus, vir totius Fori Iulij nobilissimus simul ac splendidissimus, flagranti omnium gratia valens, anno MDC XLIV. eruti fuerunt, eiusque munificencia ad me peruenunt: testisque oculatus est illustrissimus ille vir, totum eum locum, vbi isti effossi fuerunt, similibus innumeris vndique oblitum esse.

AQ. DEMET. F.] Hæc à me sic leguntur: AQVAEDVCTVM DEMETRIVS FECIT, seu FVDIT, aut DEMETRII FORMIS: non enim abs re mihi videtur, si figuli tegulis nomen imprimebant suum, fusores etiam in suis operibus nomen designasse.

2. Monumentum hoc in via quadam effossum, beneficencia Illustrissimæ Doralicis de Maniaco anno salutis MDC XLIV. Abbatissæ Religiosissimarum Monialium Aquileiæ mihi concessum fuit.

TR. MI. A. POPVLO] Hoc est, TRIBVNVS MILITVM A POPVLO. Nam Romæ lege sancitum fuerat, vt populi suffragio Tribuni militares crearentur, teste Alex. ab Alex. Vnde & Aquileiæ, quæ, vt monui, Colonia Romanorum fuit, forsitan Romano more à populo Gaius iste Tribunus militum creatus fuit.

Gen. Dier.
lib. 6. c. 18.

3. Tertio hoc loco tegulæ fragmentum est positum, pariter ab Aquileiæ monialibus dono mihi datum: in quo non quidem insculptum, sed crudæ inscriptum testæ conspicitur L. GRAN. PRISCVS. Istud figuli nomen non credo; cum Grania gens tametsi plebeia, consularis à Panuinio significetur; in qua Consul Flauij cognomine ab ipso recensetur. Nomen quoque istud ingenui, non serui videtur; nam seruis prænomen & cognomen, dum in seruitute manebant, non indebatur. Huius itaque viri sepulturam verius, quam figuli nomen indicare credo verba illa

LVCIVS GRANIVS PRISCVS

quæ in tegula truncata sunt.

4. Hoc pulcherrimum votiuum monumentum quadrato lapidi insculptum, ex ædibus, quas Aquileiæ Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo supra nominatus possidet, Patavium in nostras, vbi nunc astrictatur, vna cum sequentibus transportari curavi, anno præsentis MDCLII. nec singularis tum aliorum, tum elegantissimi huius tituli memoria miserrimam amplissimæ illius ciuitatis fortunam subiret.

LIBERO] Numen ex Cerere natum, Proserpinæ frater, de quo Cicero, cum de Libero Semeles ac Iouis filio agit: *Hunc dico Liberum Semele natum, non eum quem nostri maiores auguste sancteque Liberum cum Cerere & Libera consecrarunt: quod quale sit, ex mysterijs intelligi potest. Sed quod ex nobis natos, liberos appellamus, idcirco Cerere nati, nominati*

De Nat.
Deor. lib. 2.

minati sunt Liber & Libera: quod in Libero seruant, in Libera non item. Isti cum matre & sorore vnicam fuisse ædem Romæ, ex Liuij innotescit: siquidem Romani legem fecerunt: Sanciendo, vt qui Tribunis Plebis, Ædilibus, Iudicibus, Decemuiris nocuisset, eius caput Ioui sacrum esset: familia ad ædem Cereris, Liberi Liberaque venum iret. Vnde & communia istis erant dona. Nam Liuij fide, cum Acilius Glabrio, & C. Laelius ludos Romanos, & plebeios Romæ magnificentius & lætius instaurarent celebrarentque, ex argento multatitia tria signa ænea Cereri Liberoque & Libera posuerunt. Quapropter etiam supplicationes communes habebant: nam Supplicatio ad Cereris, Liberi, Liberaque fuit, quod ex Sabinis terramotus ingens cum multis adificiorum ruinis nuntiatus erat: prout idem Liuius refert.

LIBERÆ] Hoc est PROSERPINÆ. Proserpinam namque Liberam fuisse dictam, eamque esse, quam Cereris filiam, & Liberi sororem diximus, ex Cicerone satis aperte cognoscitur: Vetus est hæc opinio Iudices, que constat ex antiquissimis Græcorum literis, atque monumentis, insulam Siciliam totam esse Cereri & Libera consecratam. hoc cum cetera gentes arbitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, vt animis eorum insitum, atque innatum esse videatur. Nam & natas esse has in his locis Deas, & fruges in ea terra primum repertas arbitrantur: & raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore. &c.

Non vnicam tamen apud antiquos Liberam Deam obseruo. Ouidius enim Ariadnam quoque Liberi vxorem, Liberam dictam vult in Falthis, vbi Bacchum ita loquentem introducit.

Tu mihi iuncta thoro, mihi iuncta vocabula sumes:

Nam tibi mutata Libera nomen erit.

Quod si verum est, affirmare non audeo, Libero ne & Libera Cereris filijs, an Baccho & Ariadna hoc fuerit monumentum dicatum.

IMPERIO] Antiqui non tantum iussu: ex visu: monitu: visu moniti: ex præcepto: ex oraculo, verum etiam Imperio Deorum ad erigenda votiua monumenta compellebantur, vti sparsim & hinc in absolutissimo Gruteriano opere videre licet.

5. Duo hi sequentes tituli in pulcherrimis cippis ex candidissimo marmore elaboratis leguntur; in quibus literæ optimi seculi visuntur: ambo pariter ex Aquileiæ ruderibus ad me deuecti sunt. Quintum hoc monumentum possideo beneficentia Dominici Pini Aquileiensis Cathedralis Mansionarij, humanissimi simul ac religiosissimi viri: erutum autem fuit duobus abhinc annis è palustri solo, de quo à felicioris eruditionis viris sententiam anxie expecto: imbecillitas enim mei ingenij tantum sibi non confidit, vt suum iudicium detegere audeat.

6. Sextum hoc saxum donauit mihi Ioannes Maria Stabilis Aquile-

iensis Basilicæ Sacrista, vir ingenio miti ac mansueto, tum summi apietate clarus. Effossum fuit anno MDCLI. prope templum Diuo Stephano dicatum.

L. M. FLAVIORVM] Nempe LOCVS MONVMENTI FLAVIORVM. Vidimus sectione huius libri secunda, sepulcra alia publica fuisse, alia priuata; priuataque alia familiaria, alia hereditaria; hoc autem saxum gentilicium sepulcrum nobis designat, id est sepulcrum destinatum toti genti FLAVIAE, quod abunde ostendere valent notæ illæ vltimæ

Q. Q. V. P. L.

quæ ab omnibus notarum antiquarum explinatoribus leguntur

QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA

Quæ certe cum magnum denotent ambitum, vni familiæ & heredibus aliquibus superfluum, meæ coniecturæ veritatem validissime firmant.

253

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VII.

A S P O R T A T A.

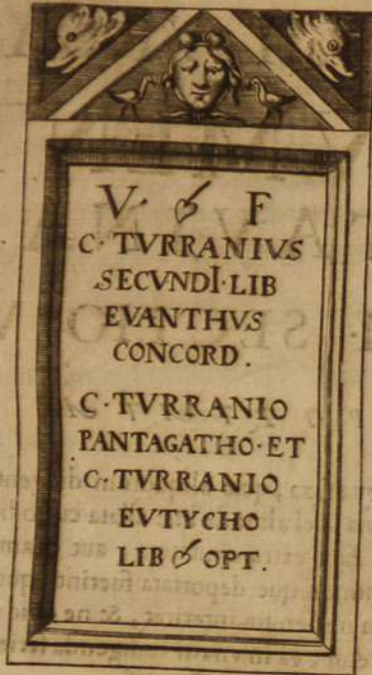

Vltra antiqua saxa, quæ aliquorum diligentia, vel in ciuitate eruta, vel aliunde huc allata custodiebantur, nescio quo fato extra ciuitatem, aut etiam extra ditionem regionemque deportata fuerint: quorum tamen memoria ne penitus interiret, & ne quid patriæ gloriæ detraheretur, ea in vnâ redigenda seriem, atque ita septimæ huic sectioni locum dandum esse censui.

A T E S T E

*IN ÆDIBVS GEORGII CONTARENI PAT. VENET.
ET SENATORIS EXIMIÏ.*

Patavij itaque in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti ad portam omnium Sanctorum Scardeonio auctore monumenta infra-scripta conseruabantur. Quæ tractu temporis primum Ioannes Baptista Rhamnusus, monumentorum eo æuo studiosissimus, in suas ædes retro ad aulam Præfæctitiæ, in vicum Patriarchatus nomine insignitum transtulit: inde nonnulla vterius Ateste commigrarunt, cura Georgij Contareni Patricij ac Senatoris Veneti antiquitatum cultoris eximij: qui ædes, quas pulcherrimas, nullis sumptibus aut laboribus parcendo, ibidem extruxit, illis exornari curauit.

II

III

Jo. Georj. sculps.

DOMI

4.

5.

DOMITIA . D . L.
 PROBA
 SIBI ET
 DOMITIÆ
 THALLVSÆ
 SORORI ET
 ÆTHONI
 SORORIS . F
 V . F
 H . L . S . H . N . S .

V . F . S . ET . S .
 L . TERENCEVS
 ACVTVS
 CONC . AVGVST .
 L . TERENCEIO
 OPTATO FILIO
 CONC .
 TERENCEIÆ
 SATVRNINÆ
 L . VXORI
 CÆSIE L .
 LVCANO LIB .
 PVVENTI LIBERTÆ

6.

7.

VIVIS . F .
 SEX . VETTIVS
 FIDELIS
 SIBI ET AXIÆO . L .
 AMABILI
 CONTVBERNALI .

SEX . NAVINIUS
 SEX . L . APOLLONIUS
 CONCORD .

SIBI ET SVIS
 IN . FRON . P . XXXV
 RETRO . P . XX

1. TVRRANIVS] Turraniam gentem Romanam inter patri-
 cias ex Sabinis oriundas, & eas quidem, quæ Romam cum T. Tatio
 contulerunt, Panuinius describit. In hac C. Turranium annonæ præ-
 De Antiq. Nom. Annal. lib. 1. fectum apud Tacitum reperio: *Sex. Pompeius, & Sex. Apuleius Coss. primi in verba Tiberij Caesaris iurauere, apudque eos Seius Strabo, & C. Turranius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ.* Ad quæ verba solertissimus antiquitatum indagator Lipsius ista subiungit: *C. Turranius præfectus annonæ, & quidem primus in eo munere ab Augusto: Nam Augustus acceptam à populo præfecturam, nisi fallor, tenuit dum vixit: aut certe paulo ante mortem substituit sibi Turranium istum.* Primum itidem annonæ præfectum fuisse Turranium, Lipsius colligit ex alio eiusdem Taciti loco, vbi inquit: *Tum potissimum amicorum vocat primum, que rei frumentariæ præfectum Turranium.*

EVANTHVS] Cognomen est, quod fortasse sonat furore diuino afflatum, ob vociferationem & acclamationem, quæ fiebat Baccho, iuxta illud Virgilij

*Illæ chorum simulans Euanteis orgia circum
 Ducebat Phrygias* —

Ad quod Seruius subnectit: *Euanteis autem Bacchantes: à Libero, qui Euan dicitur.*

CONCORD.] Hoc est CONCORDIALIS de quo alibi satis.

PANTAGATHO] Παντάγαθος Græce dicitur quasi omnino bonus, optimus, hoc est omnibus corporis animique bonis beatus; cui nihil plane deficit, quod vel natura & fortuna homini conferre, vel quis suo ingenio & industria sibi potest comparare. Atque hinc vir iste, ob probitatem ceterasque præclaras virtutes ad omnia summatus, tam gloriosum cognomen fortassis inuenit.

EVTYCHO] Cognomen à Græco verbo depromptum; siquidem Εὐτυχὴς fortunatum, felicem significat.

LIB. OPT.] Videlicet LIBERTIS OPTIMIS. Monumenti huius duplicem delineationem apud Quirinos Scardeonius habet; primo mutilam & informem ad hunc modum:

Lib. 1.
 Class. 4. fol.
 67. 68.

V . F.
 C . TVRRANIVS
 SECVNDI LIB
 EVANTHVS
 CONCORD
 C . TVRRANIO
 EVTYCNO
 LIB . OPT

Alio vero loco diuidit cognomen illud EPTYCHO, & EV. TYCHO reponit, male tamen meo iudicio

2. FORTVNÆ] Non tantum Augusta, Fortuna à veteribus dicta fuit, vt passim obseruare licet, sed etiam Adiutrix, Augusta omnipotens, Bona domestica, Bona salutaris, Conseruatric, Obsequens, Opifera, Primigenia. Regina, Sancta. Fortunæ hoc monumentum ob aliquod acceptum beneficium nonnemo voti damnatus erexit; quod satis aperte indicant illæ literæ. Sed temonem cornucopiæ, & ramum, qui in hac ara sculptus apparet, in numismatis fere omnibus, vbi FORTVNÆ AVGVSTÆ, seu AVGVSTI figura videtur, obseruare licet.

V. S. L. M.] Scilicet VOTVM SOLVIT LVBENS MERITO: sic enim ab omnibus legitur.

PHILETVS] Ab ingenij facilitate ita dictum fuisse credo, eo quod amabilem forsan se omnibus præbuerit: hoc enim *φιλῆτος* Græcè significat.

Lapis iste, & ille, quem tertio loco appono, aræ ad sacrificandum destinata olim erant, & Scardeonij æuo non reperiebantur apud Quirinos: illine tamen eos Rhamnusus (quæmadmodum ipsemet in Scardeonij, qui nunc in bibliotheca suauissimi Episcopi Tomasini asseruatur, marginibus annotauit) in suas ædes transtulit. Tandem vero omnia Ateste delata sunt.

3. ENNIVS] Inter Romanas plebeias gens ista à Panuino recensetur; verum nostris in regionibus eam claruisse, antiqua saxa, tum Patauina, tum Vicentina declarant. Patauinum tale Montefilice, quod est Patauinæ ditionis oppidum, reperitur.

Grut. fol.
404. n. 5.

T. ENNIVS. P. F.

FAB. SECVNDVS

TRIB. MIL. PRÆFEC

I. D. CVR. AER

T. F. I

Vicentina duo sunt; vnum Vicentiæ etiamnum extat, quod alibi attulimus; alterum prope Fregellas ex Pighij autographo Gruterus in hunc modum exhibet.

Fol. 1093.
num. 8.

Kk

M' EN-

M. ENNIUS . M' . F. MEN . VICETINVS . SCR . AED
 CVRVLIVM . ARMAMENTARIVS . DECVRIA . Q . DECVRIO
 VICETIAE . DEC . COLONIA . SATVRNIA . AEDILIS
 COLONIA . IVLIA . FELICI . CLASSICA . SVESSA
 CASTILIVS . C . L . PHILEROS . APPARITOR . TR . PL
 SATILA VXOR

4. PROBA] Vnde cognomen hoc natum sit, omnibus perspicuum esse opinor.

THALLVSÆ] Hoc nomine cohonestatam fuisse credo ob floridam ætatem, aut eximiam formam, vel etiam ob præclaram indolem, à verbo *θαλλω*, quod significat vireo: nisi quis ita dictam malit, quod fuerit filia primogenita patris, quemadmodum *Θαλίνα* Græce dicuntur primitivæ frugum, & *θαλλία* ramus virens, primus germinatus arboris.

H. L. S. H. N. S.] Literas istas Scaliger in indicibus ad Gruterum sic explicat: HVNC . LOCVM . SCRIPTI . HEREDES . NON . SEQVVTVR .

5. V. F. S. ET . S.] Nempe VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.

ACVTVS] Ad varias animi ac corporis functiones referri hoc cognomen potest. Aut enim acutus quis dicitur ob præstantem oculorum aciem, quemadmodum Lucretius, dum humanarum cogitationum vim exprimere conatur, ait:

De Rer.
Nat. lib. 4.

Nonne vides oculos etiam, quom tenuia quæ sint
 Cernere cæperunt, contendere se atque parare:
 Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute.

Vel etiam acutus quis dicitur à subtiliore vocis emissione; hinc Virgi-

Georg. lib. 3.
lius;

Talis & ipse iubam ceruice effudit equina
 Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
 Pelion hinnitu fugiens implevit acuto

Aut ob corporis robur, quemadmodum fortes vallos describit idem

Georg. lib. 2. poeta:

Quadrifidasque sudas, & acuto robore vallos

Vel, quod magis mihi aridet, ob ingenij perspicaciam, ut notat Ser-

Georg. lib. 1.
uius ad illud

Mouit agros curis acuens mortalia corda,

OPTATO] Hic fortasse pro desiderato accipiendum opinor, vt alibi pro electo vsurpatum fuisse obseruauimus.

In hoc monumento legendum AVGVST. non AVGVT. vt habet Scardeonius; & CAESIAE, non CASSIAE; LVCANO, non LVCIANO; & LIBERTAE, non LIBERTATAE, quæ omnia vitiosa apud eundem reperiuntur. Lib. 1.
class. 4. fol.
68.

6. VETTIVS] Vettiam gentem patriciam minorum gentium e Sabinis ortam Panuinius & Vrsinus statuunt. Fuit ea nobilissima simul & antiquissima; quia in Numæ Pompilij Regis comitijs *Spurius Vettius, qui per eas horas erat interrex, misit Quirites in suffragia.* Consulem in ea facti designant Vettium Proculum, quem suffectum commento in secundum fastorum Panuinius dicit, & qui Vectius Proculus scribitur Plinio secundo, typographorum tamen credo errore; siquidem saxa omnia Vettius, non autem Vectius habent. Sic enim in eis vidimus Vettium Agorium Prætestatum V. C. vltimis temporibus, & Vettium Bolanum, de quo Viennæ Allobrogum in ponte Geræ legitur monumentum tale. Plutar. in
Numa.
Lib. 9.
Epiſt. 13.
Grut. fol.
310. n. 1.
Idem fol.
163. n. 7.

ANNO

C. CALPVRN. PISONI

M. VETTII. BOLANI

COS.

PONTIFEX. STIPE

Et aliud in monte Cœlio ad D. Stephani, prope Nauiculam, ex Manutij obseruatione; cuius initium est Ald. P. F.
de Ortho-
graph. Rat.
fol. 136.

C. CALPVRNIO. PISONE. M. VETTIO. BOLANO. COS.

Atque hic est forsan ille, quem Tacitus in Corbulonis exercitu describit: *Legiones duas cum Verulano Seuero, & Vectio Bolano subsidium Tigrani misit: vbi ex monumentis Vettius pro Vectius mea opinione legendum est. Hunc ob virtutem militarem præclaro decorauit elogio Statius.* Annal. lib.
15.
Siluar. lib.
5. ad Crispin.

— rigidi summam Mauortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laboris
ille quoque egregijs multum miratus in armis
Bolanum ———

Orat. 5. in Verr. Vettiam quoque gentem apud Ciceronem deprehendo; nam de Vettio Chilone homine equestris ordinis honestissimo atque ornatissimo mentionem facit. In Bruto quoque Vettius quidam hac laude effertur. *Q. Vettius Vettianus, quem ipse cognoui, prudens vir & in dicendo brevis.* In omnibus tamen his locis ob monumentorum auctoritatem Vettius pro Vectius reponendum existimo.

AXIÆ] Axia hæc familia, si ut opinor, ab Axia non est distincta, plebeia fuit, consulemque habuit cognominatum Nasonem

7. NAVINIUS] Romanam fuisse hanc gentem, mihi suadent antiqua saxa, quorum unum in via Flaminia, alterum Baijs deprehenditur.

Ernt. fol. 697. n. 4. Fol. 104c. n. 12.

APOLLONIUS] Ab vrbe patria fortassis ita fuit cognominatus, quacumque tandem illa: tres enim ciuitates hoc nomine insignitæ olim reperiebantur: vna in regione Cyrenacia, altera in Macedonia, tertia in oris Ponti Euxini. Coniecturæ ansam præbet Cronus ille Philosophus, qui Apollonia, quæ in Cyreniaca sita est, ortus, Cronon Apollonius à Srabone nuncupatur. Quare existimo, quod hic libertus ob dulcis patriæ memoriam, eius nomine pro cognomine fuerit vsus. Nisi dicere cuiquam lubeat, eum, cum seruitutem seruiret, Apollonium fuisse appellatum, postea vero, vbi à Nauinio quodam in libertatem restitutus est, patroni nomen, uti mos ferebat, assumpsisse, nomenque pristinum in cognomen mutasse, ut vidimus de Tirone Ciceronis liberti.

Antiq. Veron. lib. 8. fol. 230.

Huius Sex. Nauinij Sex. L. Apollonij Concordialis monumentum apud Panuinium quoque habetur: idque Gardæ inueniri dicitur; nihil tamen à nostro est diuersum, nisi quod in principio sequentes præfert literas

D . M

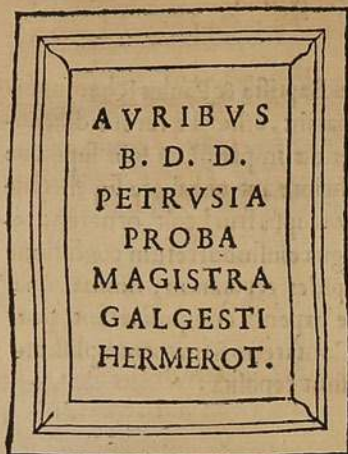

IN ANTE DICTIS ÆDIBVS
CONTARENIS.

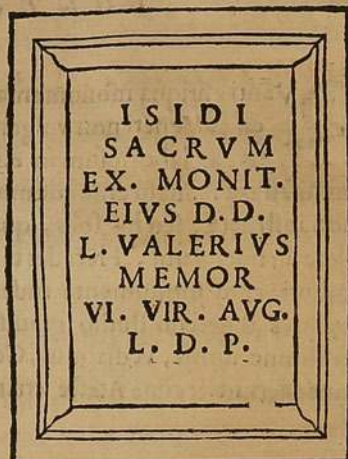
QVanti antiqua monumenta Ioannes Baptista & Paulus Rhamnufij, ciues Veneti non vulgares æstimarint, assidua ipsorum diligentia, & laboriosum in eis colligendis impendium satis superque manifestant. Suam enim domum pulchriore aut nobiliore supellectile non instruere, sed his solis, quamdiu vita ipsis frui licuit, ornare ac replere desiderarunt. Heredes tamen exigua eiusmodi rerum cognitione imbuti, cum monumenta rudes esse lapides reputarent, omnia, quæ maiores indefesso studio grauissimisque expensis conquisiuerant, paucis abhinc annis, vt diximus, Georgio Contareno Senatori amplissimo concesserunt; eaque Ateste etiamnum sunt reposita.

3.

4.

5.

T. AVREL. PAL
FLORENTIN
DEC. ET. QVÆSTOR
COLL. FABR

6.

C. ARATR.....
PRÆF. FABR. D....
ET BASILICÆ. FAC....

7.

C. FABIO. C. L
CHRESTO
FABIA C. L. QVAR
TA PATRONO ET
VIRO VIVA FECIT

8.

9.

IANO PATRI

AVG. SACRVM.

C. IVLIVS. C. F. SER

ÆTOR. ÆD.

DONATVS. AB. TI. CÆS.

AVG. F. AVGVSTO TORQ

MAIORE BELLO DELMA

TICO OB. HONOREM

II VIRATVS CVM LIBERIS

SVIS POSVIT

ro.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ

ΤΟΥ ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ

ΤΕΤΟΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ

ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε

ΚΑΤΣΙΝ ΤΩΝ ΘΙΡΩΝ

ΚΑΤ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΟΧΟΥΣ

ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΟΙΧΟΙΣ

ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΑΥΤΟΙΣ ΣΑΝΙΔΑΣ

ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΣΑΡΑΠΙΑΙ ΙΣΙΔΙ

ΑΝΟΥΒΙΑΥ ΑΡΠΟΧΡΑΤΕ

ΕΠΙ ΙΕΡΕΟΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ

ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ

OCTAVIA Q. F.

SECUNDA VI. SIBI. ET.

OCTAVIÆ T. F. GRACIL

AE ET OCTAVIÆ SEX

F. CÆSINÆ NEPTI. Q. OCTA

VIO PATRI ÆD. II VIRO III

QVINTIÆ VOLTISAE MATRI

T. OCTAVIO SEX. F. GRACILI

VIRO. ÆD. X VIRO PONT. C. OC

TAVIO RVFO FRATRI ÆD

II VIRO. PONT. SEX. OCTAVIO

SEX. F. CELSO GENERO.

THEOPHILVS THEOPHILI

ANTIOCHENVS MELANEFORVS

FANI HVIVS TECTORIVM

PARIETVMQ. AC TECTI PICTV

RAM ET HOSTIORVM VALVAS

NEC NON MVTVLOS QVI IN

PARIETIBVS SVNT ET IIS IM

POSITAS TABVLAS SACRAVIT

SARAPIDI ISIDI ANVBIDI

HARPOCRATI SACERDOTE

SELEVCO ANDRONICI

RHAMNVΣIO

QVAR.

1. **QVARTIO**] Gentem istam olim minime vulgarem fuisse, antiqua epigrammata Dijs dicata, Angelicæ ad ædem Beatæ Virginis

Gent. fol. sita ostendunt

14. n. 10.

Idem fol.

52. n. 13.

P. QVARTIVS. P. F

VICTOR

P. QVARTIVS P. F

PRIMVS

VI VIR. IVN

ACCENS. COS.] Scilicet ACCENSO CONSVLIS. Accensos

apparitoribus fuisse annumeratos, vidimus, cum de apparitoribus nonnulla adnotaremus. Fuit & militum quoddam genus, ut liquet ex illis Liuij verbis, alias etiam citatis: *Primum vexillum Triarios ducebat, veteranum militem spectata virtutis: secundum Rotarios, minus roboris atate factisque: Tertium Accensos minima fiducia manum, eo in postremam aciem reiciebantur.* Verum Accensus consulis quis fuerit, ex eodem Liuijo cognoscitur, dum de Decemviris consularibus loquitur: *Decimo die ius populo singuli reddebant. eo die penes præfectum iuris fasces duodecim erant, collegis novem singuli accensi apparebant.* Itaque Accensus consulis ille erat, qui apparebat consuli, dum penes collegam fasces erant. Ceterum & consulibus accensos apparuisse, ex C. Iulij Cæsaris instituto colligitur, qui *Antiquorum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone sequerentur.* Penes singulos consules autem alternis mensibus fasces fuisse, non est qui ignoret.

Hist. lib. 3.

Suet. in Jul.

Cæs. cap. 20.

Orat. 5.

Sermon. lib.

1. Ser. 5.

Miror nihilominus mehercule, quomodo hoc munus, quod libertorum erat teste Cicerone multis in locis, sed præcipue in Verrem (*Venio nunc ad epistolam Timarchidis liberti istius & accensi*) cum Sevirali dignitate permixtum fuerit, quæ, ut iam observauimus, in præfecturis suprema erat. Nisi is, cuius hoc est monumentum, æqualis fuerit illi scribæ, qui Fundis præturam gesserat; de quo Horatius.

Fundos Ausidium Lusco prætoris libenter

Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,

Prætextam & latum clauum, prunaque batillum.

Scribas enim publicos extitisse seruos, & in apparitorum numerum fuisse relatos, alibi vidimus.

SALVIA] A saluo cognomen ortum. Vnde boni omnis causa pri-

mus Saluius in censu & delectu nominabatur; prout e Festo Sigonius tradit.

De Nom.
Rom.

2. CIP. PATA.] Ad hoc fragmentum Scardeonius ista considerat. *Mira pulchritudinis litera*, MUNICIPIVM PATAVINVM fortasse significantes: ex quibus liquido patet Patauium fuisse olim Coloniam Romanorum. C. Plinius iunior epistolarum libro primo, epistola ad Iunium Ma-
ricum ita scribit. *Habet auiam maternam Serranam Proculam e Municipio Patauino: nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque severitatis exemplum est.* Verum licet & ego huius sim opinionis, ut tamen veritati sit locus, non est asseuerandum ex literis, quæ forte exponi possunt MUNICIPIVM PATAVINVM, liquido patere Patauium olim fuisse coloniam Romanorum: siquidem, qui antiquitatum cognitione pollent, apprime cognoscunt distinctionem inter municipium & coloniam; noruntque præterea, aliquando municipia in colonias, aliquando vero colonias in municipia, imo & in præfecturas permutatas fuisse. Colonias autem Romanorum eodem tempore patriam meam, & alias Transpadanæ Italiæ ciuitates à Gn: Pompeio Strabone deductas credo; non ut nouis colonis sedes hic assignaretur, sed ut indigenis communicaretur ius Latij, hoc est suffragiorum, & magistratum potestas. Hacq; de causa cum Patauium noui coloni deducti non sint, id in numero coloniarum descriptum non reperiri arbitror.

Lib. 1. Class.

3. AVRIBVS] Disertissimus Pignorius in epistola ad Albertinum Abbatem Barisonium virum nobilissimū & eruditissimum exarata, circa hoc monumentum læta eloquentia, ac mellifluo stylo hæc nequaquã negligenda profert; quibus vltcrius addi nihil profecto potest.

Epist. symb.
n. 38.

*Auribus dedicatam fuisse vel arulam, vel tabellam, nemo mirabitur, uti ego arbitror, nisi qui earum usum non agnosceret in rebus percipiendis, que magisterio indigent. Et forte huc pertinet Libatio Aurita, que legitur apud Philostratum lib. VI. de vita Apollonij Tyanæi, nisi quis referre malit ad seruum quempiam ab Auribus, qui emulatus fuerit in priuata familia seruas regios Persarum, quibus inditum erat nomen Otacustarum. Veram hæc forte videbuntur (vri sane sunt) nimis recondita. ad magisterium reuertor, cuius mentionem facit & ipsum marmor. in quo munere præstare oculis aures Lactantius Firmianus lib. III. de Falsa Sapientia Cap. IX. affirmavit. subsannans enim Anaxagora Philosophi responsum, profitentis se natum
Cæli, ac Solis videndi gratia, ita scribit. Quid cetera corporis partes?
anne carebunt suis quaque muneribus? quid, quod plus est in auribus,
quam in oculis situm, quoniam & doctrina & sapientia percipi auribus
solis potest, oculis solis non potest? Et hinc videtur natum, ut auris Mineruæ sacra esset. quod arguamus licet e verbis antiqui tituli apud Gruterum.*

MLXVII. 1.

MINERVÆ . AVG.
L . CALLIDIUS . PRIMVS
BRIXELLANVS . EX . AGR
LIB . II . ITEM . L . CALLIDIUS
PRIMVS . AVRES . ARGENTEAS
V . S . L . M .

nisi hac fuerit Minerva Medica, cuius & in antiquo lapide extat mentio. Alioqui aures Memoria sacratae erant. inquit Plinius lib. XI. cap. 5. est in aure ima Memoria locus, quem tangentes attestamur. est post aurem aequae dextram Nemesios, quae Dea latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit. Et aurem vellere alte spirantibus Adrastiam pronunciauit Ammianus Marcellinus lib. XXIV. ac Seruius doctissimus Grammaticorum ad VI. eclog. hac tradidit. Aurem autem ideo, quia Memoria consecrata est, ut frons Genio, digiti Minervae, genua Misericordiae. quibus addo ego ex Macrobio Carne Dea vitalia lib. 1. Saturnal. cap. 12. & Fidei dextram ex Plinio, & ex ijs quae ego differui olim per epistolam cum Viro Illustris. Scipione Cobellutio, qui Romanam purpuram (dum facta Deusque sinebant) prohibere & eruditione illustrabat. Auris autem quo gestu velleretur, explicuit ex veteribus monumentis doctissimus Pierius Valerianus lib. 33. Memoria vero & ipsa (ut etiam hoc auribus nostris de mus) in Dearum censum relata fuit, vxor Iouis, Musarum mater, ex Arnobio lib. III. & culta Carthagine, ut tradit Idatius Episcopus in Chronico scribens de caede Heracliani.

B. D. D.] BONIS DEABVS in indicibus Gruterianis vertit Scaliger. Quenam autem fuerint istae Bonae Deae, quibus aures erant dicatae, nihil est, quod addam eis, quae ex Plinio Pignorius mutuauit. Cum enim dixisset in aure ima Memoriae esse locum, nec non post aurem dextram Nemesios, utique suspicari licet, Bonarum Dearum nomine Memoriae & Nemesii monumentum hoc dicatum fuisse.

fol. 89. n. 6. Gruterus in hoc titulo emendat AVRIVM, nescio qua ratione commotus, cum tamen AVRIBVS aperte saxum dicat, ut inuentibus patet.

cap. 35. De Iside 4. ISIDI SACRVM] Aegrotos olim Isidis numen implorare solitos, refert diligentissimus Tomafinus ad observationem huius tabulae: in suo de Donarijs seu tabellis votiuis. Neque est, quod de Iside plura adducam, trita enim, & apud omnes Mythologos sunt obuia. Praeterea, cum à nominum diuersitate Isidem Myrionymon esse nuncupatam Plutarchus testetur, instituti mei ratio non patitur, ut omnia in hunc locum comportem. Ceterum quod huic Deae ob recuperatam sanitatem vota antiqui persoluerint, liquido prodit non istud solum monumentum, sed & aliud, quod apud praedictum grauissimum Senatorem Contarenum paucis abhinc annis fuit iniuste reconditum, eratque tale.

ISI . SACR.
L . M A G I V S
PHILEAS . VI . VIR
AQVIL . OB.
SALVT . GRATTIANI
FILI ET GRATTIÆ

EX MONIT. EIVS] Nam in templis ægrotos suos antiqui de-
ponebant, vti facile constat ex Aristophane in Pluto:

———— nostrum erit

At. 2. scen

4.

Nunc Blesideme, vt Plurum quam citissime

In templum deducamus Æsculapij:

Et vt illic decumbat, curemus sedulo.

Ibi per somnum de salute sua certiores fiebant, Galeni fide: *Monitus* De Cur. per
per quædam insomnia, quorum duo perspicuo mihi visa sunt: accessi ad *Sang. Mifs.*
dextra manus arteriam. Sed de hoc varia, & quidem singularia qui defi- *cap. 23.*
derat, prædictum Tomasinum adeat.

D. D.] Hoc est DONO DEDIT; & aliquando etiam DEDERVNT.

L. D. P.] Quæ legenda sunt: LOCVS DATVS PVBLICE.

5. PAL.] Scilicet PALATINA; quo nomine fuit appellata tribus *De Ling.*
Urbana quarta, à monte Palatino teste Varrone: *Ab hoc quoque quatuor* Lat. lib. 4.
parteis Urbis tribus dictæ: ab loccis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina.

FLORENTIN] Nempe FLORENTINVS: quod T. Aurelij
cognomen, non patriam, vt opinor, indicat; hocq; tribus de causis. Pri-
mo, quia post tribum cognomini, non patriæ locus erat, vt omnes ap-
prime cognoscunt, & hoc monumentum satis clare indicat.

Grut. fol.

1018. n. 32

Q. TERSINA . Q. F
S C A P. L V P V S
FLORENT . MILES
COH. XII. VRB. 7. DEX
T R I . G E N I V M
C E N T V R I Æ . C V M
B A S E . M A R M O R E A
T E S T A M E N T O .
P O N I . I V S S I T

Deinde quia Florentinus diminutiuum à Florentis cognomine ortum
suspicio. Quod enim cognominum diminutiuarum frequens vsus fue-
rit, testes sunt mihi doctissimi antiquitatum coryphæi Sigonius & Pan-
uinius; qui cognomina diminutiua à cognominibus primitiuis deriu-
ta recensentes, à Crispo Crispinum, à Coruo Coruinum, à Peto Patinum, à

Messala Messalinum descendisse ostendunt; ne infinita, quæ apud ipsos de *Nominibus Romanorum, & de Antiquis Nominibus* videre quisque poterit, huc referam. Demum quia à Triumviris, scilicet C. Cæsaris auspicijs, & M. Antonijs, & M. Lepidi Pont. Max. Colonia FLORENTIA deducta, non in Palatina tribu, in qua iste Aurelius enumeratur, sed in tribu Scaptia descripta conspicitur; ut aperte testatur monumentum Florentinum, ne innumera alia, quæ ad rei istius confirmationem inferuire possent, huc adducam.

Crut. fol.
557. n. 1.

C. VMBRICIVS	VOLTVRNIAE
C. F. SCA. CANSO	C. FILIAE
COLON. ADLECT	TERTVLLAE
D. D. FLORENT.	VXORI
SIBI. ET	

Sed ut liquido cognoscatur, in tribum Scaptiam Florentiam fuisse adlectam, Romanum saxum, ceteris ommissis, quod nomen tribus integrum exhibet, heic volui apponere.

L. PINARIO. L. F. SCAPTIA
MATERNO. FLORENTIA
MIL. COH. XII. VRB
VIXIT. ANN. XXX. MIL. AN. VII.

[COLL. FABR.] Scilicet COLLEGI. FABRORVM. Numa Rex ut factiones & dissidia, quæ oriri poterant in ciuitate ex duabus conflata gentibus, tolleret, diuisit ut Plutarchus tradit, ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, sutorum, coriariorum, arariorum, figulorum, reliquasque artes in unum coegit, fecitque ex omnibus corpus unum: collegiaque & concilia, atque sacra cuique sectæ decencia tribuit. Itaque collegia fabriorum erant illa, quæ nos vulgo *Fratelcas* seu *sodalitia* vocamus: quæ omnia in nostra ciuitate certis ac proprijs vexillis distincta, xxxv enumerantur, ac in publicis locis comparent.

In Num.
Pompil.

7. FABIO] Fabiæ familiæ patriciæ maiorum gentium, tam multis viris insignibus celebrata, originem Silius Italicus elegantissimis hisce versibus describit, cum de Q. Fabio Maximo, cui Cunctatoris gloriosum cognomen fuit, canit.

De Secund.
Bell. Punic.
lib. 6.

Stirpe genus clarum, celoque affinis origo.
Nam remeans longis olim Tirynthius oris,
Et triplicis monstri famam, & spectacula captas
Mira boues, hac qua fulgent nunc mœnia Roma,
Egit ouans: tunc Arcadius (sic fama) locabat
Inter desertos fundata palatia dumos

Taupe.

*Paupere sub populo ductor, cum regia virgo
Hospite victa sacro, Fabium de crimine leta
Procreat, & magni commiscet seminis ortus
Arcas in Herculeos mater ventura nepotes.*

Et ideo ut Festus notat, Fovij qui nunc Fabij dicuntur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fovea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse, quemamodum ursi & lupi foveis caperentur. Hæc gens ob Pontifices, Augures, X viros legum scribendarum, Consules, Dictatores, Magistros equitum, Tribunos militum consulari potestate, Principes Senatus, viros quibus ouandi, & alios quibus triumphandi gloria contigit, præ ceteris longe clarissima, in quot familias diuisa fuerit, longum esset hic recensere: Panuinium itaque consulat amicus lector, qui de ea fufe.

Lit. F.

CHRESTO] Hoc cognomen forte salutarem vtilemque hominem significat, similitudine deprompta à chichoreo, de quo Plinius: Quod quidem propter singularem salubritatem aliqui chreston appellant, pancration.

8. Ab vltiore labore ac solitudine, in explanando hoc monumento votiuo, me liberat eruditissima epistola, quam Pignorius noster olim dedit ad Gulielmum Sohierum, virum nobilitate, eruditione, ac pietate præcellentem, tum præditum animo forti & tranquillo, ad omnem fortunæ sæuitiam perferendam parato; quem ego semper & amore, & reuerentia prolecutus sum. Quæ igitur Pignorius notat, hæc sunt.

IANO PATRI] Iam primum Ianus Pater appellatur, ut apud
,, Canonem, & Martialem, & Arnobium; quod esset annorum niuidi-
,, que Mundi sator ut canit idem ipse Hispanus Poeta lib. 10. 28. Anno-
,, rum sæclique caput. inquit incertus iidem vates in pictura mensium.

SER.] Ad tribum SERGIAM pertinere arbitror, illorum AETOR.
AE D. prorsus nescius; quod enim concinnator indicis Gruteriani SER.
ACTOR legit, manifesta hallucinatio est.

TORQ. MAIORE] Torques Maior designat, ut ego censeo,
milites, quos Vegetius & eius epitomator Modestinus appellant Torquatos
,, duplares, quibus inquit Vegetius lib. 2. cap. 7. Torques aureus solidus
,, virtutis premium fuit, quem qui meruisset, præter laudem interdum
,, duplas consequeretur annonas: duplares duas, simplares vnã. Tor-
,, quis autem figura cernitur in veteribus nummis. in denario primum L. TOR-
QVATI ut animaduertit F. Vrsinus in gente Manlia: & quidem in ora
ipsius denarij. tum in nummulo aëneo, quem ego alias vidi, & exhibetur
ab Antonio Augustino Dial. 1. Antiquitatum, editionis Romanae, specie
dracuncolorum semet respicientium caudis connexis. Et hanc eandem spe-
ciem exprimit antiquum marmor, cuius mihi copiam fecit vir nobilissi-

mus, idemque in litteratos omnes propensissimus Nicolaus Fabricius Peireschius, Regius in Aquisextiensi curia Senator.

TORQVEM AVREVM EX DRACVMCVLIS DVOBVS.

nostrum vero marmor habet, C. Iulium donatum fuisse torque maiore ob annonas forte duplares.

BELLO DELMATICO] Notandum autem est bellum Delmaticum dici, non vitio Quadratarij, sed recta scribendi ratione, licet vsus nunc Dalmatiam ferat, & Dalmaticum. Velius sane Longus in libello de orthographia sic habet; placet etiam, ut Dalmatiam, non Dalmatiam pronunciemus; quoniam à Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur. Et Aurelius Victor ex editione Andrea Schotti V. Cl. de P. Scipione Nasica scribit: Consul Delminium urbem Delmatiarum expugnauit. Ita etiam praefert aenea tabula, quam edidit F. Vrsinus in gente Pomponia, in qua recensentur pedites & equites, qui militant in cohorte IIII. Alpinorum, & in 8. voluntariorum ciuium Romanorum, qui peregrinae conditionis probati erant, ET SVNT IN DELMATIA. Nummus quoque aeneus extat apud me, inscriptus FL. DELMATICVS NOB CAES; illius nimirum Delmatij, quem Dalmatium scriptores omnes perperam appellant, quique filius fuit Anniballiani fratris Constantini Magni, cuius nomen Adolphus Occo ex Velio Longo nititur eruere, nescio qua bona fide. Codex enim Romanus, & editio Iuniana lectionem Occonis respuunt omnino. De bello autem, quod Tiberius cum Delmatis gessit, consules lendus est Suetonius in Tiberio Cap. 9. Exhinc Rhaeticum, Vindelicum, que bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhaetico atque Vindelico gentes Alpinas Pannonico Breucos, & Delmatas subegit. Ex quibus Suetonij verbis elicimus aconomiam militarem, que apud Romanos fuit, cuiusque vestigia retulimus ex aenea tabula proxime citata, in qua Cohors III. Alpinorum in Delmatia militabat.

In Fl. Delmat.

Sed hoc loco veritati indulgeant Pignoriij manes; nam Adolphus Occo & ipse, tum prima, tum secunda editione, Delmatium, non autem Dalmatium legendum fatetur; hocque cum Velio Longo, cuius haec sunt ipsissima verba. Velius Longus in libro de orthographia ex auctoritate Varronis, Placet, inquit, ut Delmatium, non Dalmatium pronunciemus, quoniam e Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur.

OB HONOREM II VIRATVS] Ea, quae Pignorius de Duumuiris habet, omitto; non sunt enim diuersa ab illis, quae abunde iam obseruauimus.

CVM LIBERIS SVIS] Ad filios etenim transibat honor Duumuiratus patris ipsius, & magna fuit semper vis in exemplo paterno ad capescendas religiones, ut innuit cum irrisione Iuuenalis Sat. 14.

*Quidam sortiti meruentem sabbara patrem
Nil præter nubes & Cæli numen adorant.
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit.*

Verum an ad filios honos Duumviratus peruenerit, dubitare me fa-
teor, cum & ipse non dissimilis consulatui & Præturæ esset, quas di-
gnitates ad posteros nusquam transiisse, omnibus liquido constat.

9. GRACILÆ] Cognomen in eorum numero, quæ ab habi-
tu corporis desumuntur, reponendum; distinguendum tamen à macro,
vt ex Cornelij Galli elegijs cognoscere licet.

Eleg. 1.

Querebam gracilem, sed non que macra fuisset.

CÆSINÆ] Cælij cognomen, quod in gentilicium nomen trans-
migravit, eorum numero aggregandum est & ipsum, quæ à corporis
dispositione profecta fuerunt: Cælij enim dicuntur illi, quorum ocu-
li assimulantur oculis catorum, glaucique coloris sunt: vnde Lambinus
ad illud Lucretij

De Rer.
Nat. lib. 4.

Cælia παλλᾶδιον: neruosa & lignea δορυκᾶς

notat: παλλᾶδιον id est parua Pallas, quæ ab Homero describitur, & appella-
tur γλαυκῶπις, id est cæsius & glaucis oculis. A Cælio itaque cognomine
Cæsina diminutiuum puto: quoniam blandiendi gratia frequenter di-
minutiuis vitimur, præcipue in fœminis, de quibus reperitur Crispina, Ni-
gella, & similia.

AED.] Scilicet AEDILI. Ædilis dictus fuit, inquit Varro, qui
ædes sacras, & priuatas procuraret: Festus vero: quod facilis ad eum ple-
bi aditus esset. Romæ ædiliū tres fuere ordines; alij enim Plebei, alij
Curules, alij Cereales nuncupabantur. Plebeiū ædiliū origo fuit,
cum plebs Tribunorum plebis magistratum impetrauit; tunc enim si-
mul flagitauit, vt duo de plebe quotannis crearentur, qui sacrarum
ædium, publicorum locorum, & annonæ curam gererent, qui patrio
Romanorum sermone ab vno officio, quo fungebantur, vocabantur Ædi-
les, vt inquit Dionysius.

De Ling.
Lat. lib. 4.
Lit. Ac

Curules vero introducti fuerunt eo anno, quo primum Consul vnus
ex plebe creatus est, quorum munus, vt fufe describit Rosinus, fuit, tem-
pla, theatra, stadia, fora, porticus, curiam, Basilicas atque mœnia re-
ficere, ornare, custodire. Horum quamuis primi e patricijs creati sint,
cum plebe tamen communicatum magistratum hunc colligere licet ex
Liuio, vbi ait: *ædiles curules fuere L. Cornelius Caudinus, & Seruius
Sulpitius Galba plebei;* tum etiam ex ijs, quæ de Ædilibus Cerealibus ha-
bet Dio.

Antiq.
Rom. lib. 6.

Lit. Hist.
lib. 7.

Antiq.
Rom. lib. 7.
cap. 25.

Hist. lib. 7.

Lib. 43.

Ceterum scribas & viatores ædilibus inseruissse, ex Liuiο licet perspicere,
qui scripsit. *Pecuniam ex ærario scriba viatoresque ædilitij clam egeffis-
se per indicem comperti, damnati sunt non sine infamia Luculli ædilis.*

Hist. lib.

30.

Ædi-

De Antiq.
Jur. Ital.
lib. 2. cap.
4.

Ædilem dignitatem inter magistratus coloniarum recenset Sigo-
nius. Patauij quoque ædiles, & quidem omnes fuisse, inde mihi per-
suadeo, quia & hodie quoddam illius honoris vestigium apparet. Ple-
beiorum enim ædilium fungi videntur officio duo illi ex nostro ordine
ciues, qui vulgo *Cavalieri del Comune* nominantur; cum ad istos per-
tineat annonæ vniuersæ curam gerere, iniqua pondera, & iniustas
mensuras corrigere ac confringere, ganeata obsonia inhibere, ac studio-
se demum inuigilare, ne impuniti maneant illi, qui annonæ vbertati quo-
quomodo officiant.

Curulium ædilium apud nos sunt loco viri illi primi ordinis, qui *Depu-
tati ad Ecclesias* dicuntur; & illi qui Prætorio nostro, & vijs præsidet.
Istis enim conuenit curare, vt templa, fora, viæ, ædificia publica, salua
conseruentur, restaurentur, perficiantur. Tandem Cerealiu ædiliu
vicem gerunt ciues illi nobilissimi, destinati cum Illustrissimo & Excel-
lentissimo Prætoze ad copiam frumenti incolarum commodo assidue
procurandam, communiter à nobis dicti *Deputadi alle biade*.

II VIRO III] Quæ legenda credo DVVMVIRO TERTIVM;
Idem ibid. nempe ob honorem Duumviratus tertio gestum. Duumviratus enim
in colonijs, vt vidimus, prope consulatui aut prætura compar fuit.

QVINTIÆ] Idem forte ac QVINTIÆ, quod nomen gentis
patriciæ minorum gentium fuit. Tullus enim Hostilius Rex cum Al-
banis in ciuitatem adsciuit familiam istam, nec in patriciu ordinem
tantum, sed & in Senatū adlegit. Ea multis Dictatoribus, Consuli-
bus, tribunis consulari potestate claruit. Hanc gentem etiam plebeijs
In gent. accenset Virgilius ex Liuiio lib. 24. & Cicerone pro A. Cluentio. Quin-
Quint. ctia præterea à Quinto denominata, alij genti, nempe Quinctilia, teste
De Antiq. Panuino nomen dedit.
Nomin.

X. VIRO] Romæ Decemviri fuerunt dicti, non tantum qui
Sibyllinos libros custodiebant, verum etiam qui *STATIBVS IVDI-
CANDIS* præpositi erant.

RVFO] A colore cognomen desumptum quis non cognoscit?

Lit. C. CELSO] *Celsus ex Græco uerbo eques dictus, vt notat Festus: Isi-
Etymolog.* dorus uero: *Celsus à calo dictus, quod sit sublimis & altus quasi celestis.*
lib. 10. Quidquid de hac uoce sit, loca omnia sublimia celsa dicta apud Virgi-
Aeneid. lib. lium obseruo:
6.

Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis

Liber, agens cello Mysæ de vertice tigres.

Et

Haud procul hinc Tarcho & Tyrrheni rura tenebant

Castra locis: celsaque omnis de colle uideri

Iam poterat legio.

Lib. 8;

10. Græcam hanc inscriptionem, & apud Petrum Bembum in
 suis epistolis Italicis, & apud Gruterum descriptam inuenio, verum ab
 ea, quam habet saxum, nonnullis in locis diuersam: Gruterus siquidem
 ANTIXETΣ, Bembus ANTOIXTΣ habet, cum tamen in monumento
 videatur ANTIOXETΣ. Vbi vero in lapide legitur ΚΑΤΣΙΝ, Bembus
 & Gruterus ΔΑΤΣΙΝ substituunt, ac tandem quod ΤΟΙΧΟΙΣ est, Grute-
 rus ΤΙΧΟΙΣ scribit.

Lib. 3:
 Fol. 84. v. 3.

Latinam eius versionem quam damus, Rhamnusianam esse, ex eo-
 dem Bembo deprehendere licet, qui eam vti optimam collaudat.

IN ET
 SEBELIV
 ET HVIC AR
 ET A FRONTE M
 POSVI VLTRA DAM ARAM ET
 MACERIAM IN FRONTE IN AGRO
 VERSVS LATE PED. X RETRO VQ. AD
 CANABETVM HVIC AR. AS. GE. DE. P.
 OVA PEDATVRA NEQVE HVIC AR. AS. GE. DE. P.
 TVMVLVM FERRI VOLO VT HABEAT
 EAARL A TIRCO ET A LATERE ACQVAM

S V V M

Mm

74

IN MEMORATIS AEDIBVS CONTARENIS.

ET si sepulchralis huius legis, quod hic sequitur, frustum me mone-
 nere quodammodo videatur, ut de Buzzaccarenorum, in quorum
 aedibus condignum olim locum obtinuit, antiquissima simul ac nobilif-
 sima familiae laudibus aliquid atroxam, ingenij tamen mei viribus tan-
 tum non confido, ut digna me allaturum esse credam; nec vnquam
 futurum spero, ut tam amplam gloriam tam exiguae chartae angustia ca-
 piam. Tantis enim tamque eximijs viris omni auro resplenduit, quo-
 rum aliqui virtute ac probitate, alij scientia & eruditione, alij militari
 laude immortalem famam sibi peperere: praeterea tot religiosissi-
 mos progeniuit Episcopos, tot fortissimos terra marique belli duces, tot
 alias clarissimas familias affinitate sibi deuinxit, ut nesciam, an ad
 ampliores honores aspirare potuerit. Timendum igitur est, ne tam il-
 lustri nomini mea penna maculam potius aspergam, quam quid adij-
 ciam ornamenti; maxime cum dignius praedicari non possint, quae or-
 bis vniversus stupet, & celebrat. In huius igitur gloriosissimae familiae
 aedibus praesens fragmentum asseruatum primo fuit: inde temporis
 progressu ad Quirinos, ab his cum ceteris monumentis ad Rhamnulos,
 denique autem Ateste ad Contarenos deuenit.

INFERENDI IN AREA HVMANDI
 SEPELIENDI IVS POTESTAS Q. ESTO
 ET HVIC AREAE QVAM EGO DIFINII
 ETA FRONTE MACERIAS DVXIET TITVL
 POSVI VLTRA EAM AREAM ET
 MACERIAM IN FRONTE IN AGRO
 VERSVS LATE. PED. X. RETRO VSQ AD
 CANABETVM HVIC AREAE CEDET
 QVA PEDATVRA NEQVE HVMARI NEQ
 TVMVLVM FIERI VOLO VT HABEAT
 EA AREA ET A TERGO ET A LATERE ACCESSVM
 S V V M

Lex ista sepulchralis, quousque sepulchri area, & ad quos sepulchri ius porrigatur, aperte definit.

AREA] Festi testimonio *Area proprie dicitur locus vacuus quasi exaruerit, & non possit quidquam generare; uti sunt loca sepulchris destinata, quæ cum olim sacra essent, nihil in ijs serebatur: idque forte legibus vetitum erat. Et propterea Area dicebatur tota sepulchri planities: nisi locus tantum, qui tumuli ambitu concludebatur, area dictus sit, similitudine desumpta à morbo capitis cum defluvio capillorum, area dicto, Græce ἀλωπεκία: unde apud Petronium Eumolpus.* Lit. A.
in Satyric.

Quod summum forma decus est, cecidere capilli:

Vernantesque comas tristis abegit hiems

Nunc umbra nudata sua iam tempora mærent:

Areaque attritis ridet adusta pilis.

MACERIA] Maceriam Varro de Re Rustica, ubi de septis loquitur, explicata tertia eorum varietate, sic describit. *Quartum fabrile sepimentum est, nouissimum maceria. Huius fere species quatuor: quod fiunt e lapide, ut in agro Tusculano: quod e lateribus coctilibus, ut in agro Gallico: quod e lateribus crudis, ut in agro Sabino: quod ex terra & lapillis compositis in formis, ut in Hispania & agro Tarentino. Ideo Maceria est seps, quæ locum aliquem cingit ac munit, ne omni incursum pateat; & propterea male apud Scardeonium pro maceria, maceries reponitur: nam maceries Nonio auctore idem est ac maceratio.* Lib. I. cap. 14.
Lib. I. class. 4.

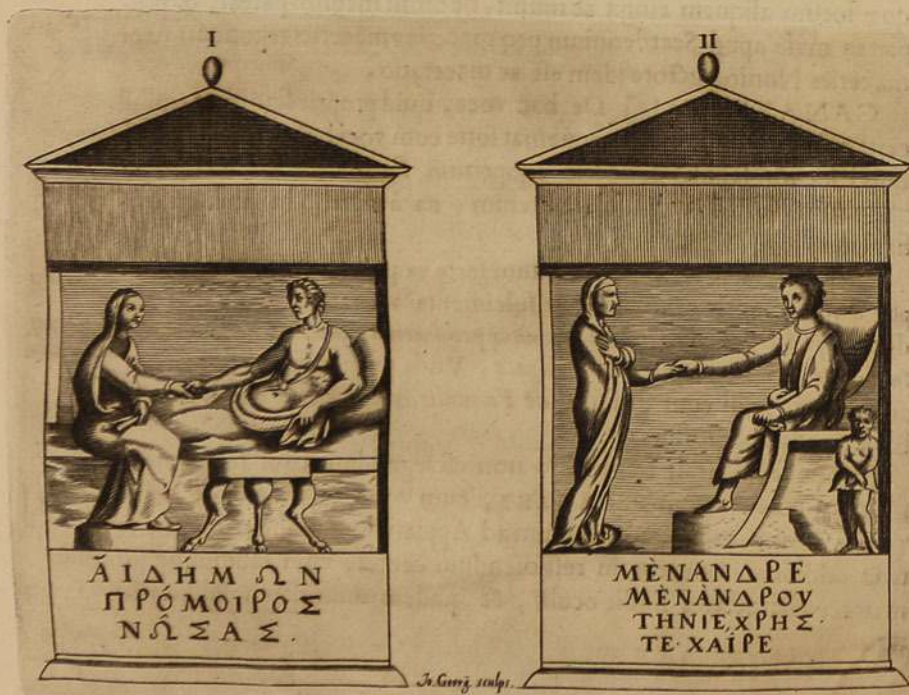
CANABETVM] De hac voce, quid proprie significet, nihil certi afferre possum, nisi conueniat forte cum vocabulo canabulum, quod locum lapide congerie coopertum significare nomenclatores ostendunt; vel nisi ut à lauro lauretum, ita à canabo canabetum proficiscitur.

PEDATVRA] Sepimentum forte ex palis confectum, desumpta à pedamentis origine, quæ fulcimenta vinearum esse Varro nos docet: *quibus stat rectis vinea, dicuntur pedamenta; que transuersa iunguntur, iuga: ab eo quoque vinea iugate.* Unde pedamentum forte idem ac pedatura; nisi cum Brissonio de Formulis omne quod pedibus ambitur, pedatura dicatur. De Re Rust. lib. I. cap. 8.

In hoc sepulchrali fragmento non est legendum cum Scardeonio MACERIEM, neque PEDATARA, cum MACERIAM & PEDATVRA saxum exhibeat. Ceterum ad Appiani imitationem minutis literis additis monumentum restituendum censui, cum tantummodo maiores characteres hodie oculis, & quidem difficulter, subijciantur.

VICENTIÆ APVD HIERONYMVM
GVALDVM.

Gens de Gualdo claro Vicentiæ loco conspicua, virorumque literarum & armorum gloria emicantium feracissima, procreavit Paulum & Iosephum insignes Patauinae Cathedralis Archipresbyteros, tum Hieronymum prioris illius nepotem, secundi huius fratrem, virum scientiarum bono, tum antiquitatum præsertim conseruationi diuinitus datum. Hic dum Patauij cum Iosepho fratre vixit, musæum nobilissimum & ornatissimum sibi conduxerat, in quo monumenta e varijs ciuitatis ædibus singulari studio & industria comportata, atque à nobis hoc loco subiicienda, religiosissime custodiuit. Ceterum Iosepho acerbo funere e viuis nimis mature sublato, in patriam redijt, secumque omnes, quas plurimas coaceruauerat, inscriptiones asportauit. Ibi tamen in musæo æternitati dicato, veneratione etiamnum gaudent.

3.

D. M.
 T . CAPELI T . F.
 VINDICIS
 IN . F . P . XXXVI.
 INT. CO. XS. P. XXXII
 IN . F . CO . N . F . P . XXXVI

4.

L . MANLIVS L . F.
 ACIDIVS TRIV . VIR
 AQVILEIAE COLONIAE
 DEDVCONDAE

6.

D . M.
 P H I L V M E N V S
 AEMILII CAELERIS
 MARCIANENI COIVG.
 AMANT.

C . CASSIVS
 SEVERVS,
 MISSVS EX . PR.
 SPECVLATOR
 A.A.V.S.L.M.

7.

ELIVS Q.L. GALLIO SIBI MA..

8.

..... SC. PLOS....
 ... PLOS VRI.....
 .. VIR. I.D. FIERI VXOR.

1. Duo illa saxa Græca inscriptione signata sic latine explico

Æ D E M O N
I M M A T V R A M O R T E P R Æ R E P T V S
P A V P E R

Et tunc pro *νῆσας, νῆσις* erit legendum. Quod si autem ΝΟΣΑΣ
nomen proprium forte fuerit, tunc latine id sic interpretor

N O S A S V E R E C V N D V S
I M M A T V R A M O R T E
P R Æ R E P T V S

Fol. 808. n. 6. Monumentum hoc vna cum sequenti habet Gruterus, verum mu-
tilum, & valde diuersum; apud ipsum enim legitur.

..... N A . . .
P O Y . Σ Y
X P H Σ T E . X A I P E

dii. 2. In secundo tamen Gruterus, vbi THNIE Gualdij accuratissi-
mi fide prostat, ponit THΣ . . E. Idem autem latine sic vertendum
credo.

M E N A N D R E
M E N A N D R I . F
E X I N S V L A T I N O
B O N E S A L V E .

3. Inscriptionem istam apud Scardeonium fuisse satis manifeste pa-
tet: eam enim inter suas ipsemet describit.

CAPELI] Ab hac gente Capellorum forte familia apud Venetos sum-
mæ nobilitatis originem traxit. Ceterum quod Capella cognomen etiam
fuerit, Martianus indicat, cuius libros habemus de nuptijs Philologiæ.
VIN-

VINDICIS] Cognominis huius rationem Festus his verbis declarat: *Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is qui pressus est ab aliquo teneatur.* Eiusdem vero auctorem primum puto ferunt illum, qui Nobilium iuuenum Romanorum coniurationem de restituendis Regibus detexit. Nam quoniam, ut ait Livius, *primus dicitur vindicta liberatus, quidam vindictæ quoque nomen tractum ab illo putant: Vindicio ipsi nomen fuisse. post illum obseruatum, ut qui ita liberati essent, in ciuitatem accepti viderentur.*

Lit. V.

Hist. lib. 2.

4. L. MANLIUS.] Erhamnufiorum ædibus saxum hoc ad Tomasinum peruenit; inde anno MDCXL. ad Gualdum, qui ab ipso Tomasino id sibi fuisse donatum fatetur.

TRIV. VIR. AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] TRIV. VIR. pro TRIVM VIR sculptrum quadratarij forsitan

errore. *Volsis deuictis Veliternus ager ademptus; Velitrus coloni ab urbe missi, ex colonia deducta:* ita Livius. Quomodo autem deducta fuerit, ex Halicarnasseo conijcitur, cum de Velitrensis scribit: *Ob has igitur causas ocius colonia decreta est triumuiris ad eam deducendam à senatu creatis.* Videnturque ex obseruatione accuratissimi Sigonij hi primi fuisse creati, ex eo vero tempore mos iste inualuisse, ut quotiescunque colonia deducenda esset, triumviri eligerentur. Ceterum qui plura desiderat, Rosinum consulat, qui fufe de eorum electione, dignitate, & mu-

Hist. lib. 2.

Antiquit.

Rom. lib. 7.

De Antiq.

Jur. Ital.

lib. 2. c. 5.

Antiquit.

Rom. lib. 7.

cap. 47.

nere.

AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] Anno v. c. DLXX.

Romæ agitabatur, uti colonia Aquileia deduceretur, nec satis constabat, utrum Latinam, an ciuium Romanorum deduci placeret. Postremo

Latinam potius coloniam deducendam patres consuerunt. triumviri creati sunt P. Scipio Nasica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus: ita Livius;

Hist. lib. 39

qui & modum deductionis eiusdem hisce verbis declarat. *Aquileia colonia Lavina eodem anno in agro Gallorum est deducta. tria millia peditum*

Hist. lib. 40.

quinquagena iugera, centuriones cemena, quadragena equites acceperunt. triumviri deduxerunt P. Cornelius Scipio Nasica. C. Flaminius Acidinus.

Hist. lib. 40.

Verum amplissimæ huius ciuitatis, quam extra Venetiæ fines Strabo lo-

De Sit. Orb.

lib. 3.

cat, vix vestigium apparet: nam præter vasta ruderata, quæ ob tantæ ma-

iestatis interitum lacrimas excitant, nihil aliud, eheu! superest.

L. MANLIUS. L. F. ACIDINVS.] Hic anno ab v. c. DLXXV.

consul fuit Livio teste: *Q. Fulvius Flaccus ex Hispania redijt Romam cum magna fama gestarum rerum, qui cum extra urbem triumpho causa es-*

Hist. lib. 40.

Factor. lib.

set, (os est creatus cum L. Manlio Acidino. Hi consules fratres germa-

1.

ni fuerunt teste Verrio Flacco, cuius consulares tabulas ab obliuione vindicatas nobis eximius antiquitatum cultor Panuinius subministrat: ibi enim sic designantur,

L. MANLIUS, L. F. L. N. ACIDINVS FVLVANIUS

Q. FVLVIUS Q. F. Q. N. FLACCVS

Hei fratres germani fuerunt.

Hosque primos fratres obseruo simul hoc honore functos.

Vtcrius L. Manlium Acidinum istum ex gente Fulvia progenitum; in Manliam à L. Manlio L. F. L. N. Acidino fuisse adoptatum, facile est colligere ex nomine eius gentilicio, post Acidini cognomen posito, atque in anus desinente; hæc enim vsitatio ratio mutandi nominis in adoptionibus fuit, vt fuscè ex *Dione lib. 40. & 46.* obseruat de *Nominibus Antiquis* Panuinius. At Manlij istius meminit Cicero: *Dic de L. Manlio; Virum bonum inquit, egregiumque ciuem esse arbitror.*

De Grat. lib. 2.

Monumentum hoc quamuis mutilum apud Gualdum conspiciatur, de eo siquidem nihil aliud legitur nisi

..... RIV. VI.

AQVILEIÆ COLONIÆ

DEDVCONDÆ

attamen integrum exhibere volui, tum exijs, quæ vidi in notis Rhamnusianis ad Scardeonium, tum ex Liiuo, & Fastis ipsis.

Antiquit. Rom. lib. 2.

5. CELERIS] A corporis habitudine cognomen hoc emanasse, satis constat; nam *promptos, & ad opus veloces Romani celeres vocabant;* vt Dionysius tradit de equitibus, qui celeres vocabantur, à Romulo institutis.

6. EX PR. SPECVLATORz.] Quæ accipio EX PRAECEPTO SPECVLATORVM; nam illas notas EX. PR. vel EX PRAECEPTO, vel EX PRAEDIO significare, fere omnes notarum abbreviatorum explanatores affirmant. Sed cum ex prædio nihil cum speculatoribus meo iudicio habeat, potius ex præcepto, quam ex prædio legere volui.

Speculatores nos Itali *le sentinelle* vocamus. Genus erat militum, & quidem in re militari versatissimorum, vt ex *Æneæ antiquissimi scriptoris Poliorcetico*, Isacio Caulabono interprete, colligitur. *In singulis autem specularum locis, tres minimum hemeroscopos stationem agere necesse;*

De Tole. rand. Obsid. cap. 6.

atque

atque eos non quos casus fortuitus obiecerit, sed belli peritos: ne speculator præ imperitia, aliquid opinatus, det eius rei signum, aut nuntium in urbem deferat, & sine causa negotium oppidanis faceat. Hoc idem videtur innuere Frontinus, dum ad inimicos explorandos lectissimos ac sagacissimos viros missos ostendit. Speculatores ab exploratoribus in eo tamen differunt Festi auctoritate, quia speculator hostilia silentio percipit, explorator pacata clamore cognoscit. Speculatores tam in pedestri agmine, quam in equitatu adhibitos fuisse, nobis declarat Lucanus.

Stratag. lib.
1. cap. 2.

Lit. 5.

Thars. lib. 8

Iam rapido speculator eques per littora cursu

Hospitis aduentu placidam compleuerat aulam.

Nec in terrestri tantum acie, sed & in maritima speculatoribus locus erat, qui etiam naui, qua vehebantur, nomen dedere. Hinc speculatorium nauigium, quo Cæsar in littore Britannico usus est: Scaphas longarum nauium, item speculatoria nauigia militibus compleri iussit. Sed speculatores non semper dictos, qui de rebus hostium ad suos referrent, verum etiam milites illos, qui principes ubique stipabant, nec non & carnifices ita vocatos reperio. De militibus testis est Suetonius in Claudio: Sed nihil æque ac timidus, ac diffidens fuit. Primis Imperij diebus, quamquam, ut diximus, iactator ciuilitatis, neque conuiuia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis circumstarent, militesque vice ministrorum fungerentur. De carnificibus Iulius Firmicus: Speculator facit, qui nudato gladio hominum amputat ceruices.

De bello
Gall. lib. 4.

Cap. 35.

Lib. 8. cap.
26.

A. A. V. S. L. M. J Duas primas illas literas notarum explicatores interpretantur, vel AVRVM. ARGENTVM, vel APVD. AGRVM. Vnde ego omnes coniunctim sic forte posse legi opinor

APVD AGRVM vel AVRO ARGENTO VOTVM SOLVIT LV-
BENS MERITO.

8. GALLIO] Cognomen, si ita nos coniectare non dedecet, à gallarum in glandiferis arboribus nascentium similitudine ortum, quæ cum leues sint, leuem forte virum significare poterant. Nisi Gallius sic dictus eo modo, quo Hadrianus Iunius Galeon accipit, videlicet id quod maculis albis, lenti non disparibus, est conspersum.

IN MVSEO IOANNIS
RHODII.

HÆc monumenta, quorum prius rudi cippo, è Terra Nigra Pata-
uio vicina eruto incisum, Patauij in augusto Laurentij Pigno-
rij museo conseruabatur, alterum Venetijs à Daniele Nijs, negotiatore
Belga, omnis elegantiae studioso donatum, Ioannes Rhodius antiqui-
tatum indagator solertissimus magna cura & studio cum rarioribus li-
bris Hafniam regia & Athenæo claram transmisit.

DIS. M.
FVRTA. FORTVNATA
D. FVRIO. FELLOI. PA
TRONO. SVO. KARISSIMO
DE. SE. BENEMERENTI
F. V. AN. XXXX

1. L. S.] Hoc est LOCVS SEPVLTVRAE, vel vt aliquibus pla-
cet LOCVS SACER. Sepulchrorum enim loca sacra fuisse, abunde
iam obseruauimus.

Q.M.

Q. M. ANTONI] *Quemadmodum duobus nominibus, & pluribus cognominibus veteres sepe vsi sunt, sic neminem unquam inueni, qui duo prænomen eadem appellatione frequentauerit, ait Panuinius. Sed Antonium istum Quintum & Marcum prænominatum fuisse, nec non eius fratrem Caium & Marcum, inscriptio demonstrat. Quod factum puto tempore, quo ritus & mores antiqui strictius obseruabantur; videlicet ante Augustum (quia sub Imperatoribus omnia ista confusa, & pro illorum arbitrio disposita fuisse, monet idem Panuinius): nam si post M. Antonium III. virum Reip. constituendæ, hoc est Imperatorum æuo, isti duo Antonij vixissent, Marci prænomen assumere nõ potuissent, id enim ex Senatusconsulto vetitum erat. Ideo concludendum, vel istos ante id tempus vixisse, & propterea aliquando duo prænomena, antiquioribus temporibus vsitata, vel cum gente Antonia coniunctionem non habuisse: quod tamen difficulter credo, cum proprium nomen antiquorum gentilicium fuerit: vnde si Antonij dicti sunt, necessario ex Antonia gente orti fuere.*

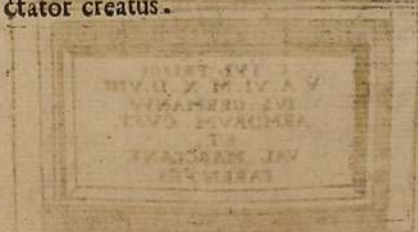
De Antiq. Nomin.

loco cit.

Plutar. in M. Ant.

2. FVRIO] *Gentem istam ob Consules, Tribunos militum consulari potestate, Censores, Dictatores longe clarissimam, Panuinius patriam tantum minorum gentium dicit: Ursinus vero in patriciam & plebeiam distinguit, T. Liuij sultus auctoritate, qui libro nono L. Furij Tribuni plebis, & trigesimo nono Marci Furij Lusci Ædilis, à quo Ludi Plebeij aliquando instaurati sunt, meminit. Obseruo tamen, Dictatores, Consules, Trib. militum consulari potestate, ac Censores, omnes patricos, fuisse cognominatos Medullinos Fusos, Fusos Pacillos, Medullinos, Pacillos, Fusos, Camillos, Philones, Purpureones. Vbi inter huius nobilissimæ gentis illustres viros non sunt reticendi, L. Furius L. F. Sp. N. Medullinus Tribunatu militari consulari potestate septies ornatus, & M. Furius Camillus sexies consul, sed quod gloriosissimum, quinquies Dictator creatus.*

De Antiq. Nomin. De Famil. Rom. in Gen. Eur. fol. 104.

PROPE AVGVSTAM VINDELICORVM

AD VINDONEM FLVIVM.

fol. 433.
Lib. 1. Class.
4 fol. 89.
Aniq. Aug.
gust. Vin-
del. fol. 256.

Lpco. cit.

HÆc quatuor sequentia saxa, Appiani, Scardeonij, ac Velseri testi-
monio, cum Patauin. ager à Germanico milite vastaretur, subla-
ta, ac in ripa fluminis Vindonis prope Augustam Vindelicorum, ad rei
memoriam collocata fuerunt. Imo nobilissimus simul ac eruditissimus
Marcus Vellerus, non tam de patria, quam de bonis literis probe meri-
tus, in suo *Rerum Augustanarum Vindelicarum*, eorum historiam bre-
uiter sic describit. *Matthæus Langus Augustæ patricio genere natus, à*
Julio II. Pontifice in Cardinalium collegium cooptatus, Episcopus primus
Gurcensis, dein Salisburgensis Archiepiscopus lectus, Inscriptiones, quæ se-
quuntur quatuor supernumerarie, ex agro Patauino, dum Patauium Maxi-
milianii Imp. auspicijs obsideretur, Velemburgum ad Vindonem flumiuna
prope Augustam transtulit.

Jo. Geor. sulpi.

D . M.	PORTITORI . PLVTO
Æ M I L I Æ	NI . ET . PROSERPIN
CHRISIDI . LIB.	HAVE . IVLIA . C . FIL.
ET CONIVGI	MAXIMA . FELIX . DOM
V . A . XXXII	TROMENT . SALON
C . ÆMILIVS	ANIMVLA . DVLCIS
CALPVRNIAN	ANIMVLA . SVAVIS
VET . N . SVR.	ANIMVLA . IN . DEORVM
ET SIBI . V . P.	NYMERVM . RECEPTA
	VNDE . TALE . QVANDO
	TALE . ET . CVI . TALEM
	V . A . LIX . MEN . VI . D . XII
	HOR . NOC . IX . T . SCRI
	BONIVS . BARBVLA
	CONIVGI . INCON
	PARABILI . B . M . P . C
	ET . INFRASCRIP TIS
	VV . C . ARRIO MARIN

Ne ab instituto meo diuerterem , assidue laboravi , amicorum etiam
 vsus opera & auxilio , vt quatuor harum inscriptionum , quæ Velem-
 burgum , vt modo vidimus , fuere delata , veram ac genuinam deli-
 neationem obtinerem , easque saltem quoad memoriam patriæ suæ sine
 mendis restituere possem ; cum apud Petrum Appianum , Scardeon-
 nium , Velsorum , & Gruterum diuerse plane designentur . Scripsit ita-
 que in meam gratiam amandissimus Rhodius Augustam nobilissimo
 Georgio Hieronymo Velschio , viro ob summa animi ac ingenij deco-
 ra vere singulari , cuique ratione assiduæ , quam in illis inuestigandis
 meo nomine professus est , diligentia , supremam debeo obseruantiam
 & amorem . Is itaque de inscriptionibus istis hæc inter cetera Rhodio
 nostro rescripsit : *De monumentis Patauinis , quæ M. Velsus Velembur-*
gum translata memorat , Nobilissimum Ursatum certiore facies , nihil
plane superesse . Arcem illam amœnissimam inter primos belli motus milita-
ris insolentia fere funditus deleuit . Unde nihil veteris splendoris retinuit
præter unum parietem , in quo Illustrissimorum Comitum Fuggerorum insignia
saxo insculpta cernuntur . Hi enim illius loci Domini sunt . Qui nunc tam
tenet , Leopoldus vocatur ; cui Vienne cum fratre iam plures annos lis est
de possessione etiam aliorum bonorum , ex ipsius D. Leonardi Foschij ore hæc
scribo , qui Leopoldi absentis negotia hic curat , & res omnes administrat .
hæc diligentissimus Velschius . Quæ cum sic se habeant , duas primas

inscriptiones eo modo delineari curavi, quo apud Petrum Appianum reperiuntur, ne aliquid ipsis bellorum ac temporum iniuria detractum videretur.

I. SPEDIÆ] Romæ aliquando gentem istam ignotam non fuisse, colligere possumus, tum ex sinistra parte basis marmoreæ prægrandis, quæ Romæ sub porticu domus Conseruatorum in Capitolio extat, in qua inter eos, qui describuntur.

IN VIGO SALVTARI

memoratur

Grut. fol.
250.

L. SPEDIVS L. L. AMANDVS

tum etiam ex ara quadam, in qua sculptum videtur

Idem fol.
32. n. 4.

S O L I S
A R A
L. SPEDIVS
QVADRATVS
D. D.

fol. 257. PANNYCb] De hoc cognomine ita Velserus: *Ignotus character tertij versus libertam credo significat. Verum cum Græce Παννύχιος adiectiuum significet pernox, item qui totam noctem peruigilat, qui totam noctem laboribus transigit, ego Pannychiæ legendum, atque mulierem istam à nocturnis vigilijs & operationibus Pannychiam cognominatam fuisse suspicor. Vtcrius in Petroniana Satyra puellam Pannychidem nominatam videre est.*

2. IVL.] Iulia gens est dicta à cognomine Ascanij Aeneæ filij, quod fuit Iulus teste Virgilio.

Aeneid.
lib. 1.

At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo

Additur (Iulus erat, dum res stetit Iliæ regno)

Vnde & eiusdem gentis ipsum auctorem poeta idem declarat.

Ibidem.

Nascetur pulcra Troianus origine Caesar,

Imperium Oceano, famam qui terminet astris,

Iulius à magno demissum nomen Iulo.

Et alibi.

Aeneid.
lib. 6.

Huc geminas nunc flecte acies, hanc aspiciem gentem

Romanosque tuos. hic Caesar, & omnis Iuli

Progenies, magnum cæli ventura sub axem.

Hanc Albanam origine fuisse, ex Proculo Iulio Panuinius demonstrat, eamque inter patricias maiorum gentium recenset. Stante republica

blica honoribus quidem maximis fuit condecorata, deinceps vero ob Cæsarem & Augustum Romani Imperij conditores, ad supremam gloriæ fastigium emerfit. Eadem in varias familias diuisa fuit, ut cognoscitur ex cognominibus Mentoris, Libonis, Cæsaris, Strabonis, Bursionis, Apuli, Augusti, & Germanici.

Panu. de
Nom. An-
tiq.

GERMANVS] Cum hoc cognomen à Germania prouincia deriuatum non sit (siquidem Germanici, non autem Germani vocati fuerunt, qui eius prouinciæ cognomen sibi conciliarunt) Germanum, ad distinctionem forsitan alterius cuiusdam Iulij fratris sui, dictum suspicor: nam Cornelij Frontonis auctoritate *Germanus ex iisdem parentibus sit necesse est*. Vnde & Iuno Iuturnam sororem Turni alloquens dixit

Aeneid
lib. 12.

*Tu pro germano si quid presentius audes,
Perge: decet. forsitan miseros meliora sequentur.*

Quod vocabulum ad fratrem aut sororem indicandam Virgilio familiarissimum fuisse, sæpe sæpius videre est.

ARMORVM CVSTOS] Multis in prouincijs arma pro Imperij vsu facta, ac certis in locis reposita fuisse, Pancirolos *de Notitia Dignitatum Vtriusque Imperij* non vno in loco apertissime docet. Vnde facile est credere, quod vir iste ob curam armorum sibi impostam, se custodem armorum nuncupauerit.

Ad hanc inscriptionem subiungit eruditissimus Vellerus: *Hier. Rubens hist. lib. 1. prope geminam inscriptionem Rauenne ad Sacrarium D. Apollinaris, Mazochius Romæ ad S. Stephanum in Ægypto extare scripserunt.*

Fol. 237.

Habet inscriptionem istam Appianus, omnino similem illi Velleri; item Scardeonius, qui loco MARCIANAE substituit MARCINA; & Gruterus, à quo MARCIANA reponitur: cui mehercle accederem & ego, nisi Vellerus antiquitatum cognitione nemini secundus, oculorumque, uti credo, fide commotus MARTIANAE scripsisset: alioquin, cum fabrilis mendum non sit, quomodo VALERIA MARCIANAE conueniat, prorsus ignoto.

Inscrip.
Sacrosanct.
Vetust. fol.
432.
Lib. 1.
Class. 4. fol.
83.
Fol. 346.
n.9.

3. CHRISIDI] Eiusmodi cognomen mulieri huic datum fuisse mihi persuadeo, vel quod sordida & vinctuosa esset, vel quod se fuceo illineret; cum *Χρισίς* apud Græcos Suidæ testimonio sit vinctio, illitio.

C. ÆMILIVS CALPVRNIAN. VET. N. SVR] Circa has notas Vellerus scribit: *Nisi se Æmilium Veteranum natione Syrum, id est Syrum proderet, videri poterat familia Calpurnia ortus, in Æmiliam adoptione transiisse*. Verum ut Calpurnium istum in Æmiliam stirpem adoptatum credam, me mouet tum nomen familiae pro cognomine usurpatum (quod est rarissimum) tum terminatio in anus nominis

Fol. 256.

nominis Calpurnij, qui primus adoptionis modus fuit, vt cum Panu-
nio iam vidimus. Vnde hunc Calpurnium Surum cognominatum,
& in Veturia tribu fuisse descriptum existimo. Quid autem Suri cogno-
men significet, superius iam adnotauimus. Notæ enim illæ VET. N.
fortassis temporis iniuria oculis subtractæ, significabant VETVR; & sic
monumentum habere potuerat.

C. AEMILIVS CALPVRNIANVS VETVRIA SVRVS.

Fol. 432. In hoc monumento Appianus, Gruterus, & Velferus conueniunt;
Fol. 518. num. 9. solus Scardeonius pro CALPVRNIAN. CALPVRNIAM habet, quod
Fol. 256. prorsus ineptum iudico.

Lib. 1. Claf. 4. fol. 83. 4. Ad saxum istud Velferus scribit: *Inscriptio tota nectarea, sed mol-
lissima delicia ridicule in animulam sexagenariam impense. Vnde tale,
Fol. 258. quando tale quidquam ortum, & cui talem coniugem habere contigit? Ho-
Lib. 2. rarium de Augusto in memoriam reuocat.*

Epist. 5.

Nil oriturum alias, nil ortum tale —

Scribonia gens Romæ plebeia, imaginibus illustris, ex qua Augusto
aliquando vxor.

INFRASCRIP[TIS] Quoque tunc temporis viuis, de sepultura in-
re cautum. eorum plura fuisse ascripta nomina credibile, in alio fortasse la-
pide, nam in isto nihil spatij reliquum.

PORTITORI. PLVTONI. ET. PROSERPINÆ]
Monumentum istud sepulchrale tribus inferis numinibus fuit dicatum;
scilicet Charonti, Plutoni, & Proserpinæ: Charontem enim antiqui
communiter Portitoris nomine designabant. Aristophanes ex Nico-
demi Frischlini versione habet:

Rans. Act.
1. Scen. 2.

——— Portitor

Quidam senex te in nauicula tantillula

Traijciet, acceptis à te nauti vice

Duobus tantum obulis —

Iuuenalis etiam Græco vocabulo *πορτιτωρ*, quod significat latine por-
rem, ipsum vocat.

Saty. 3.

Iam sedet in ripa, tetrumque nouisus horret

Porthmea.

Et Virgilius:

Georg. lib.
4.

Dicere præterea vidit: nec portitor Orci

Amplius obiectam passus transire paludem.

apud quem pulcherrimam eiusdem Portitoris descriptionem sexto
Æncid. videre est. Ac tandem Claudianus, ne poetas omnes, qui Ca-
rontem Portitorem dixerunt, hic reponam.

De Rapt.
Proserp.
lib. 2.

Impexosque senex velauit arundine crines

Portitor, & vacuos egit cum carmine remos.

FELIX. DOM. TROMENT. SALON. ANIMVLA
 DVLCIS &c.] Hunc locum mendo infectum esse credo ob impe-
 ritiam fabri: nam quid duæ illæ notæ TROMENT. SALON significent,
 profus me fugit: vnde libenter legerem cum Scardeonio FELIX
 DOMINI TORMENTVM SALVE ANIMVLA DVLCIS &c. Si ^{Lib. 1.}
 enim vbi TROMENT. conspicitur, tribui locus esset, utique pro ^{Class. 4. fol.}
 TROMENTINA tribu illam notam acciperem; at cum ibi tribus no-
 mini locus non detur, vt patet in monumentis apertissime, propterea
 mendum latere suspicor. Nisi dicere velimus, quod corrupte antiqui
 TROMENTVM pro TORMENTO dixerint; prout nostri rustici
 etiam hodie sua lingua *tromento* pro tormento pronunciant & scri-
 bunt.

BARBVLA] Cognomen esse à barba derivatum liquido pa-
 tet.

Cum Appiano Gruterus & Vellserus in huius monumenti descri- ^{Fol. 433.}
 ptione conveniunt; Scardeonius vero ab istis omnino alienus legit, vt ^{Fol. 394}
 modo dixi, FELIX. DOMINI TORMENTVM. SALVE ANIMVLA ^{n. 1.}
 DVLCIS, & eo loco, vbi priores illi QVANDO TALEM ponunt, ip- ^{Fol. 258.}
 se QVANDO TALE scribit; deficiuntque apud ipsum sequentia voca-
 bula.

ET INFRASCRIPITIS

VV. C. ARRIO. MARIN

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VIII.

S V B V R B A N A .

Ger totus, qui bis mille passuum extensione, ducto à magno iuris pratorio dimensionis initio, continetur, quamvis extra mcenia situs, ciuitatis tamen iure quodammodo fruitur, nihilque cum ceteris ruribus commune habet. Vocatur autem à nobis ager conclusus intra terminos: anno enim M C C L X X V I I . mense Julio, Pratore tunc Patauino *Barono de Manzoribus de Sancto Minia- to de Tuscia* certi constituti sunt limites, qui etiamnum in vijs regijs comparent, agrumque hunc à reliquo ditionis Patauinae districtu separant. Intra hos limites monumenta nonnulla deprehenduntur, quæ cum ad nullum locum referri commodius possint, ciuitati annexenda esse duxi.

Ex Chron.
Regim. Ci-
uit. Pad.
M. S.

IN VICO BRVSEGANA DICTO

In parietibus ædium

BARTHOLOMAEL FICHETTI

L : S . Q : VITO

RI Q . F . IN

F R O N T E P .

V . R E T R O

P . I V .

V . S . E T . S . P O

Cum

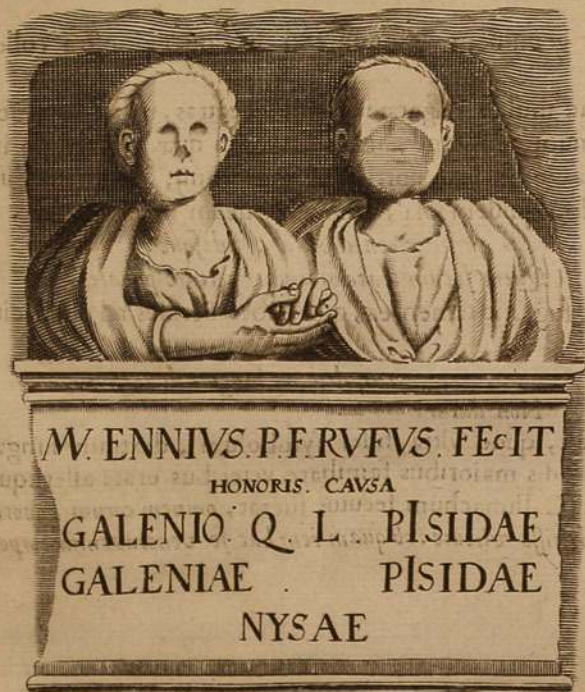
Cum Patavij in Prato Vallis puteum domi suæ refecturus esset. Baptista Fichettus, vir singulari modestia ac comitate præditus, nec non ob antiquitatum conservationem magno elogio dignus, fossores inciderunt in hoc saxum, & alia quamplurima vasa, exigua tamen, vno solo excepto, cui inclusa erat vna quam elegans, suo operculo tecta, parva ossicula sine cineribus continens, quæ apud Bartholomæum filium adhuc custodiuntur. Monumentum vero ipsum pater in pago *Brusegana* ædium suarum parietibus inseri curavit, vbi & nunc conspicitur, literis vetustate ferme exesis.

L. S.] Quod est LOCVS SEPULTVRÆ seu LOCVS SACER. Vidimus enim vtrumque, & apud notarum explicatores, & in lapidibus expressum.

V. S. ET S. PO.] Scilicet VIVENS SIBI ET SVIS POSVIT.

IN ECCLESIA PAGI ALTICLERII

Extra portam Caudæ Longæ sesqui ab vrbe lapide pagus ia cet Alticlerius nominatus, vbi orientem versus, Ecclesiæ parietibus, exiguo à terra interuallo, hoc monumentum inclusum visitur.

Habent hanc inscriptionem Scardeonius & Gruterus, diuersam tamen, mutilam, atque mendosam; siquidem Scardeonius legit:

Lib. 1.
Class. 4. fol.
80.

AMENIVS P. ERVVS
HONORIS CAUSA
GALENIO OLPISIDÆ
NYSÆ

Gruterus vero, quamvis eam e Scardeonio colligat, aliqua tamen in parte conatur emendare, at tamen pauca à Scardeonio diuersa affert ad hunc modum.

Fol. 856.
num. 5.

AMENIVS. P. F. RVFVS
HONORIS CAUSA
GALENIO OLPISIDÆ
NYSÆ

Verum genuinam monumenti lectionem nostra collectio representat.

Viri ac mulieris figuræ iungentes dextras, maritalis amoris fidem ac testimonium denotant; in dextra enim quædam religio inest, eaque in fidei argumentum porrigitur, tum Plinij, tum etiam Virgilij sententia. Dido siquidem ipsa, cum in Æneam inuehitur, hæc profert.

Hist. Nat.
lib. 1. cap.
45.
Æneid.
lib. 4.

— en dextra, fidesque,

Quem secum patrios aiunt portare penates.

Non me fugiunt tamen ea, quæ habet Seruius ad illud eiusdem poetæ:

Æneid.
lib. 1.

— cur dextra iungere dextram

Non datur? —

vbi tradit, quod ultra fidei symbolum, dextram iungere dextræ, in salutandis maioribus familiare veteribus erat: asseritque ex Varro-
ne, qui Callimachum secutus fuerat, omnem eorum honorem dextera-
rum constituisse virtute: ob quam rem hac se venerabantur corporis parte.

IN COENOBIO CARTVSIENSIVM.

ANtequam Patavium ijs, quibus hodie superbit, mœnibus cinctum, totusque ager circumcirca ob vrbis muniendæ opportunitatem in hanc planitiem reductus esset, extra portas multa ingentia cœnobio visebantur. Quorum vltimum non erat illud monachorum Cartusienſium, portæ Caudæ Longæ vicinum; prout indicat præter diuersas ipsorum monachorum tabulas prima illa columna, egredientibus ad dexteram statim obuia, in eorum fundo sita, ac extoto similis illis, quæ in prædictorum Cœnobarum cœmeterijs reperiuntur. In hoc monasterio Ioannis Marcanouæ æuo, prout Scardeonius attestatur, monumentum vnicum quondam extabat, verum cœnobio ob agrum æquandum à fundamentis euerso interijt; erat autem tale.

Q. CARTILIO

Q. L. OPTATO

TVLLIA. C. L.

F. V. SIBI ET

S V I S

Vbi, etſi Scardeonio saxi delineationem Gruterus excerpterit, aptius tamen meo iudicio cum isto TVLLIA, quam TVL. VIA cum illo legendum cenſeo.

CARTILIO] Romæ gentem istam aliquando nomen obtinuisse, tum varia monumenta designant, tum etiam Panuinius, qui eam inter Romanas plebeias reponit. Eam quoque nostris Horuſſe regionibus, mihi suadet tum hoc saxum; tum illud, quod sub ditione Ateſtina, Deo auspice, dabimus; in quo memoratur

Q. CARTILIVS.

Atque si mea nimis audax coniectura non videtur, cum Cartilius iste, cuius hic est titulus, QVINTI LIBERTVS dicatur, adducor vt credam, illius CARTILII, cuius suo loco mentionem faciemus, istum Cartilium libertum fuisse.

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA:

LIBER I. SECTIO IX.

DE PERDITA.

Andem antiqua monumenta, quæ sparsim apud auctores vt Patavina agnoscuntur, verum in Patria nostra temporum iniuria, hominumue sæuitia amplius non extant, hunc sibi iure vindicant locum. Quorum memoria quo melius prospiceretur, ea diuersimode vt apud varios scriptores occurrunt, heic delineanda duxi.

IN TEMPLO, COEMETERIO ET COENOBIO DIVÆ IUSTINÆ.

1.

OSSA SALVINI
EMPRONI CER
ONI. LEG. XI. AN
TICO. LICINIA
I. L. F.

2.

V E T V R I A
M . F . G E M E L L A
C . D O R C A T I V S
V E R V S
F . M . D . D . D .

3.

4.

C. SATRIO C. F. VERO
 C. SATRIO C. F. OPT
 GRANÆ . MOR . P.
 C . SATRIO HILARO
 SARRONIÆ . T . F.
 TERTI . DEMINCONIÆ
 AM . VXORI . ATRIÆ
 HEI . PIETAS . D . EORVM
 IN . F . P RETR.

P.

Æ R O D A N O
 FILIO . DVLCIS
 SIMO ET IN
 NOCENTISSIMO
 QVI VIXIT
 ANN. III . M . X.
 D . XXIII.
 GLICERIVS ET
 VERA VIRENTES
 VIVITE

Appianus & Gruterus

HEBDANO FILIO
 DVLCISSIMO ET
 INNOCENTISSIMO
 QVI . VIX . ANN . III .
 M . X . D . XXIII .
 OLYGERIVS . ET . VERA
 PARENTES
 FECERVNT

5.

Scardeonius.

HEBEDANO . FILIO . DVLCIS
 SIMO . QVI . VIXIT . AN .
 IIII . M . X . D . XXIII . OLI
 CERIVS . ET . VERA . PA
 RENTES . FECERVNT .

Scar-

6.

Scardeonius

Appianus & Gruterus

SEX. PAPINIO. Q. F. ALLE
NIOTR. PL. PROLOG. COS.
XV. VIR. SACR. FAC.
D. D.

DIS MANIBVS
P. SEPVLLI
P. F. FAB.
TACITI

9.

V. FAB. PA
TITIADE. P. F. M.
MINVTIO. L. FRATRI
C. MINVTIO. L. F
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT

SEX. PAPINIO. Q. F.
ALLENIO.
TR. MIL. Q. LEG
TI. CÆSARIS AVG
TR. PL. PR. LEG
TI. CÆSARIS. AVG
PRO. PR. COS. XV. VIR
SACR. FAC

III. VIR. I. D.
D. D. PVBLICE

10.

HELVIA. C. F. PRIMA
SIBI ET
C. HELVIO. C. L. COMMVNI
HELVIAE. C. L. C. L. ID. IIS
LIBERTIS. LIBERTABVS
T. F. I
IN. F. P. XX. RET. XX

11.

CIRCI : D. M. H. N. S.

Ante.

Antequam ea, quæ tenui ingenio nostro videntur, circa hosce titulos adducamus, lectorem monitum volumus, quod nonnullas, quas heic collegimus, inscriptiones Scardeonius acceperit à Ioanne Marcanoua, ante ducentos annos Philosopho, Medico, ac poeta illustri, qui eiusmodi antiquitatum studiosissimus, opus de monumentis nostris propitia Minerua concinnatum, vna cum suorum librorum elegantissimi supellectile Canonicis Regularibus Lateranensibus Patavij S. Ioannis in Viridario legavit: quod paucis abhinc annis ibidem videbatur, sed clanculum postea sublatum evanuit. Suspicio itaque multa etiam Scardeonij ætate monumenta fuisse deperdita, quæ inde descripserat, atque nonnulla etiam simile fatum subijisse, quæ ex Appiano excerpterat.

Scard. lib. 2. Cl. ff. 10.

I. Vbi ex Ioanne Marcanoua in hoc monumento EMPRONI Scardeonius habet, Gruterus SEMPRONI reponit, quem admodum & Appianus, quod rectius putò scribuntque isti.

Lib. 1. cl. ff. 4. E. L. F. loco I. L. F. Fol. 559. n. 8.

CERONI] Idem ac CERRONI forte. Nam Festi observatione cognominabantur Cerrones, leues & inepti, à cratibus dicti, quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt vsi, quas Greci appellant.

Fol. 337.

LEG. XI.] Videlicet LEGIONIS VNDECIMAE. Legionem undecimam in Mœsia excubasse, & à Claudio ex suo nomine Claudiam fuisse dictam, obseruat Pancirolus in cõmentario ad Notitiam Imperij Orientis: verum Italicam primum fuisse vocatam, idem ex Ptolomeo refert. Legionem quintam pariter Claudiam nominatam obseruo, quæ in Delmatia Furium Camillum Scribonianum oppressit.

Cap. 152.

Pancirol. ibid.

2. F. M. D. D. D.] Quæ lego FIERI MANDAVIT, vel FECIT MONUMENTVM DECRETO DECVRIONVM

3. SATRIO] Gens ista inter Romanas plebeias à Panuino enumeratur. In hoc monumento vbi apud Scardeonium legitur ATRIAE, apud Gruterum SATRIAE obseruatur; vbi vero Scardeonius DEORVM interpunctione distinctum ponit, Gruterus DEORVM corrigit, quæ omnia mihi meliora videntur.

De Antiq. Nomen.

Lib. 1. Cl. ff.

4. fol. 58.

Fol. 887. n.

11.

AM. VXORI] Quæ legenda opinor AMATISSIMAE VXORI.

4. GLYCERIVS] Glyceriam gentem fuisse aliquando Romæ, in monumentis obseruo. Romæ nomen habetur

Grut. fol. 245. n. 5.

GLYCERÆ. I.

Et Ametix in frontispicio turris.

Idem. fol. 117. n. 4.

SEX . ROSCIVS . C . L

EROS . ÆRARIVS . LIBERT

GLVCERIAE . CONLIBERT

S V Æ . F E C I T

Gruterus diuersum à Scardeonio finem nostri tituli habet, siquidem non scribit VIRENTES VIVITE, quod nihil significat, sed melius

Fol. 666. n. meo iudicio

5.

PARENTES VIVI T. F

hoc est TITVLVM FECERE.

5. Quinti monumenti ob diuersitatē duplicem delineationem exhibeo, Scardeonij nempe vnam, Appiani, & Gruteri alteram. Hoc ipsum è proximo suspicor geminatū, mutato tamen apud Scardeonium & Gruterum nomine: vbi loco HERODANI, HEBEDANI legitur, reliquæ ipsissima apparent; nisi quod GLICERII loco OLICERII exaratum videtur, quod factum putō in transcriptione monumenti.

Lib. 1. Cl. 1. 1.

4. fol. 58.

61.

Fol. 666. n.

5.

Fol. 686. n.

6.

Fastor. lib.

2.

Tacit. An.

nal. lib. 6.

Loc. cit.

7. PAPINIO] Hæc gens consularis, Papinium istum, de quo saxum, consulem habuit, anno ab v. c. DCCCLXXXIX. cum Q. Plautio. Hunc Papinium, illum Tiberio summe carum suspicor, tum ex honoribus, quibus condecoratus ab ipso fuerat, vt monumentum abunde declarat, tum quia paulo ante Tiberij mortem se præcipitavit. Tacitus. *lisdem diebus Sex. Papinius consulari familia, repentinum & informem exitum dilegit, iacto in præceps corpore.*

Fol. 336.

Fol. 447. n.

9.

ALLENIO] Ita scribunt Appianus & Gruterus; sed GALLIENO legendum credit Panuinius, qui commento in secundum fastorum habet: *De Sex. Papinio Galliено altero Cos. eiusmodi extat in scriptio Patavij.*

SEX . PAPINIO . Q . F . GALLIENO

TR . MIL . LEG . TI . CÆSARIS

AVGVRI . TR . PL . PR . LEG .

TI . CÆSARIS . AVG . PRO . PR .

COS . XV . VIRO . S . F . D . D .

Quam

Quam inscriptionem etsi ab illis, quæ apud Petrum Appianum, Gruterum, & Scardeonium sunt, diuersam penitus agnoscam, tamen ceteris perfectiorem mihi credere fas est: in Scardeoniana siquidem nihil habetur rationi consonum.

Q. L E G.] Silegionum numerus literis exprimeretur, legerem. QUINTAE LEGIONIS, quæ & Macedonica fuit, inferiori Germaniæ destinata. Verum cum hucusque per numerales notas legiones descriptas obseruem, nihil affirmare ausim. *Pancir. in Not. Imp. Occid. cap. 35.*

7. SEPULLI] Sepulliam gentem tantum Patauinam fuisse, credere licet tum ex hoc saxo, in quo Sepullium istum tribui Fabiæ accensum lego, tum ex duobus alijs monumentis Patauinis, quorum primum superius in Bassanorû ædibus descripsimus, alterum, quod in Contarenorum ædibus quondam legebatur, nunc est deperditum. Præterea de gente Sepullia apud Gruterum nulla est memoria, nostris monumentis exceptis; sed tantum illius meminit Virinus, qui numisma P. Sepulli Marti sub Triumviratu cûsum exhibet.

8. MVTIO] Gentem Mutiam litera C. non autem T. scribendam putat Manutius in suo *de Orthographiæ Ratione*; sed Mutiam gentem à Mucia diuersam demonstrant varia monumenta. Sicuti enim Mucia, quamuis plebeia, Consularis extitit, in qua Scæuolæ & Cordi eminere, ita secundæ non vno in loco fit mentio. Romæ nempe in tabula marmorea, in qua sub T. Ælio Hadriano Antonino describitur, qui pecuniam ad ampliandum templum contulerant, deprehenditur *Grut. fol. 127.*

P. MVTIVS FRVCTVOSVS

In basi quoque prægrandi in Capitolio sub Conservatorum porticu sita, in qua Magistri Vicorum Urbis regionum XIIII. sub Hadriano Trib. Pot. XX. Imp. II. COS. III. leguntur; in Vico Fortunæ Obsequentis occurrit *Fol. 250.*

M. MVTIVS. M L. FAVSTVS.

Itemque in vico, qui dicitur *il Borghetto*, prope Ocriculum, in tabella marmorea ceteris omiſſis obseruabatur *Grut. fol. 1028. n. 3.*

SP. MVTIO ENDIMIO

II VIRO SVO KARISS

Vt mittam omnia, quæ de gente MVTIA. T. descripta traduntur.

9. Vbi in hoc monumento Scardeonius habet MINVTIO L. FRATRI Gruterus opportune F. reponit, ac legit *Lib. 1. Class. 4. fol. 59. Fol. 729. n. 2.*

MINVTIO . L . F . FRATRI

10. HELVIA gens plebeia fuit, in qua consul cognomine Blasio. Imperatorem tamen habuit nobilissimum Heluium Pertinacem. Gruterus CLAUDIIS legit, & melius quam Scardeonius, qui sine vlllo sensu C. L. ID. IIS. scripsit.

11. Ad illud fragmentum hæc habet Cauacius in *Historia Cœnobij Diuæ Iustine*, ubi de Prato Vallis disserit. Demum hac nostra tempestate, qua D. Dominicus Colonienfis Abbas aliud pene ab antiquo Cœnobium facit, atque maioribus auget adificijs, in diruendo vetusto pariete antiquum lapidem reperimus pulcherrimis notis. CIRCI. D. M. H. N. S. Gladiatorum in Theatro pereuntium sepulcris inseruisse quidam arbitrantur, unde propinquum etiam ipsum Theatrum sibi persuadent.

IN TEMPLO OLIM DIVI MATTHÆI.

C. ARMINIVS
FELICISSIMVS
V. F.
BONONIÆ CON.
IVGICASTIS.

Fol. 335. At Appianus loco BONONIAE habet BOMONIANAE, & Gruterus

Fol. 757. n. BONONIANAE,

7.

IN BASILICA OMNIUM SANCTORUM.

1.

Appianus

Scardeonius

V . S . D . M .

CENTERA . VXORE . T . TERENTIVS
T . F . LA . PINDARVS . ET . TEREN
TIA . L . F . PRIMA . VXOR . ET . T .
TERENTIVS . T . F . SEVERVS
FIE . IVSS .

CENTERA . VXOR
TERENTIVS
T . F
LAPIDARIVS ET
TERENTIA . L . F .
PRIMA VXOR
ET . T . TERENTIVS
T . F . SEVERVS
FIE . IVSS

Gruterus sub hoc titulo

Idem Gruterus

*Padua in Foro Iulij in templo
Omnium Sanctorum*

V . S . D . M
CENTRIA . VXSOR . ET
TERENTIVS . T . F
LAPIDARIVS
ET . TERENTIA . L . F
PRIMA . VXSOR
ET . T . TERENTIVS . T . F
SEVERVS . FIE . IVSS .

V . S . D . M
CENTERA . VXOR . ET
T . TERENTIVS . T . FIL .
PINDARVS . ET
TERENTIA . L . F
PRIMA
VXOR . ET
T . TERENTIVS . T . F
SEVERVS
FIE . IVSS .

2.

OSSA . L . D . SVO
A . T . GRATÆ
OLYM . X D . CI .

1. Hasce quatuor inscriptiones, etsi penitus diuersas, in vnam tamen incidere suspicor. Nam quod ad Scardeonium spectat, is ex Lib. 1. Ioanne Marcanoua eam collegit, & cum illo æuo forte non apparet, eiusdem autographo conformem exhibuit. Appianus vero num Class. 4. fol. 58. ex oculorum fide ipsam describat ignoro; textum enim eius mendosum credo. Nimirum pro CENTERA VXORE, legendum arbitror CENTERA, CENTRIA, seu CENTRA VXOR, alioquin cum subsequentibus hæc prima minime conueniunt: & vbi apud eum est T. F. LA. PINDARVS, potius legerem T. F. LAPIDARIVS cum Scardeonio, vel T. FIL. PINDARVS cum Grutero; qui, vt videre est, meo iudicio inscriptionem istam geminat, non alia de causa, quam ex discrimine Scardeonij & Appiani: ex quibus tamen pleraque colligat, ab ipsis tamen diuertit, & istorum monumentorum vnum *Paduæ in Foro Julij* describit, quod, vt vidimus, omnino dissonum; alterum *Paduæ* tantum. Gruterianam tamen descriptionem omnium integerrimam puto.

Fol. 640.
n. 5.
Fol. 769.
n. 1.

V. S. D. M.] Quæ sic accipio VOTVM SACRVM: vel SOLVTVM DIS MANIBVS: nisi quis malit VOTVM SOLVTVM DEO MAXIMO, quemadmodum in alijs inscriptionibus apparet

IOVI OPTIMO MAXIMO.

FIE. IVSS.] FIERI IVSSIT denotatur, vt omnibus patet.

IN LAVACRO MONIALIVM SANCTI BENEDICTI

VETTIA . L . F . C . L .

CLARA

TESTAMENTO

BERI IVSSIT

SIBI SVISQVE

Obseruo hanc libertam monumento isti nomen addidisse patris, seque VETTIAM LVCHI FILIAM CAII LIBERTAM CLARAM nuncupasse, quod in monumentis est rarissimum. Dummodo non sit mendum in Scardeonij & Gruteri operibus.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 1000.
n. 5.

IN MONASTERIO EREMITARVM

DIS. V. MANIBVS SACRVM

TAVRIA . M . L . TYCHÆ

V X O R

T. ANNIO CHERINTO

CONIVGI

ANNIÆ T. PIERIDI

S I B I E T S V I S

LIBERTÆ

Hoc saxum e Scardeonio Gruterus sed emendatius exscripsit: vbi enim ANNIAE. T. PIERIDI videtur, addit ANNIAE T. F. PIERIDI, & vbi SIBI ET SVIS LIBERTAE, ipse SIBI ET SVIS LIBERT. habet: quod LIBERTIS legendum credo; nam SVIS LIBERTAE non est congruum.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 996.

DIS.

304 Sert. Vrs. Mon. Pat.

DIS. V. MANIBVS] Cum mortuorum animas Manes dixerint antiqui, hasce notas explanari posse credo: DIS VNIVERSIS MANIBVS.

TYCHÆ] Quod idem ac Fortuna, quæ Τύχη Græcis dicitur: unde & hoc cognomen in eorum classe, quæ à fortuna desumpta sunt, ponendum opinor.

ANNIO] Inter gentes plebeias Annia recensetur à Panuino, quæ tamen non vulgaris, nec oblectra, sed gloriosa extitit, cum & consules varios habuerit, Luscum, Ruffum, Bassum, Capram, cognominatos, & L. Ælium Casarem, & Faustinam Augustam Antonij Pij coniugem, Annij Veri illustrissimi viri filios; nec non M. Aurelium Verum Augustum, prius Annium Verum dictum, & L. Annium Verum huius propinquum, ac ab eo ipso ad Imperij partem adscitum; atque P. Annium Tacitum, & M. Annium Florianum ambos fratres Augustos.

PIERIDI] Cognomen à cantus fortassis amoenitate huic feminae inditum, desumpta à Musis similitudine, quæ Pierium incolentes montem, Pierides dictæ fuere.

ANNI
SIBI
LIBERT.

Hec solum e scythico Genuis sed emendatis expiunt: vbi sicut
ANNIAE. I. PIERIDI videtur, addit ANNIAE. F. PIERIDI.
& vbi sibi et suis LIBERTAE, ibi sibi et suis LIBERT.
liber: quod LIBERTIS legendum credit; nam suis LIBERTAE.

IN ÆDE MISERICORDIÆ

Appianus

D. M.

O. FILIA. LEDOTALIS. SIBI. ET. Q.

TRANIO OPTIMO VIRO SVO

Scardeonius

OFILIA LEDOTALIS SIBI

ET. Q. CRANIO OPTIMO

VIRO SVO

Gruterus

D. M.

OFILIA L. F.

DOTALIS

SIBI. ET

Q. TRANIO. OPTIMO

VIRO. SVO.

Inter tres diuersas vnica inscriptionis formas Gruterianam tantum genuinam credo, siquidem O. quod loco prænominis in Appiano est, nullum prænomen denotare potest. Nam Opiter prænomen, quod vnicum ab O litera incipiens hucusque fuit obseruatum, non simplici nota, sed vel OP. vt Valerio Probo placet, vel OPITER, vt est in Fastis, scribitur. Neque FILIA gentilicium nomen familiae alicuius erat; sed de OFFILIA gente monumenta, & auctorum testimonia deprehenduntur. Legitur enim apud Liuium, post Caudinam cladem in Samnitum sociorumque concilio locutum fuisse Offilium Caluium Ouij filium, clarum genere factisque, tum etiam ætate verendum. Campanam vero hanc gentem fuisse, innotescit ex monumento iuxta Neapolim alla Rocha.

Fol. 812.

n. 9.

Fol. 344.

Hist. lib. 9.

Grut. fol.

445. n. 5.

C. OFILIO. SEX. F.

GAL. DVO. VIR. ITERVM

QUINQVENNALI

Sic etiam CRANII, nomen apud Scardeonium descriptum gentilicium minime puto, quandoquidem caluam potius capitis, quam gentis nomen denotat.

Lib. 1.

Class. 4. fol.

64.

Q9

In

In Vico Omnium Sanctorum
antiquæ Bassi inscriptionum

In Cæmeterio Sancti Michaelis

M . SACTIO

T . F.

Q . PLO

SIBI

BIT

Cum Diui Bartholomæi templum à fundamentis reficeretur, anno
MDCXXXVII. eruta simul ac sepulta sunt hæc duo monumen-
ta.

P . MVLVIVS CILO

DEDIT

SEX POMPEIVS

SEX . F.

DEDIT

Cap. 1. De harum duarum inscriptionum bono fato diligentissimus in suo
de Donarijs libro Tomasinus hæc memorat: Patavij MDCXXXVII.
die XIII. Maij, cum reficeretur collapsum apud Moniales S. Bartho-
lomæi templum, ubi columna lateritia occidentem versus ad ianuam,
qua in cænobium iur, subiecta fundamenti loco stylobata e viuo lapide qua-
drata, quinque spithamas longa, & duas cum semisse alta, aliunde,
ut ex inuerso situ apparebat, eo olim aduecta: in cuius plinthe prope
strias hæc legebantur:

P . MVLVIVS CILO

DEDIT

Et paucis interiectis: Lapidem vero statuam sustinuisse, ostendit eius pro-
portio, & fuisse donarium ex ipsa inscriptione clarum est. Cuius rei indicium
debeo Carolo Auancio Phil. & Medico, curiosi ingenij Viro, mihi amicis-
simo, cui eo libentius testes mihi addo Ioan. Baptistam Verum, qui nuper Uni-
uersam

Lib. I. Sect. IX. 307

uersam Venetorum Historiam Latine in Breuiarium contraxit, & Gu-
 lielmum Sobierum Virum Cl. quod monumentum hoc paucis admodum vi-
 sum, confestim exigente operis necessitate terra fuerit obiectum. Progre-
 dientibus heic operis postridie sub alia columna directo apparuit saxum
 aliud eiusdem magnitudinis cum hac inscriptione

SEX : POMPEIUS

SEX F

DEDIT.

quod pariter occultatum &c. Hæc ille.

1. MVLVIUS] Gens hæc in varijs monumentis occurrit, & præ-
 cipue in tabulis marmoreis, quæ apud Georgium Contarenum Sena-
 torem amplissimum Ateste obseruantur.

M. MVLVIUS COMMODVS

&

MVLVIUS D. L. SENECIO.

Nomen autem Romanum fuisse, monumentum Romæ repertum
 indicat, in quo

Q. MVLVIUS PLACIDIANVS

CILO] Cognomen à vitio corporis. Nam vt Festo placet, Cilo
 sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra sinistraque velut reci-
 sa videtur. Sic etiam Velius Longus, qui inter Cilonem, & Chilonem
 hanc notat distinctionem: Aliud est Cilonem, aliud Chilonem. Cilonem
 vocantur homines angusti capitis & longi, & h. aspirationem non habent:
 Chilonem vero, cum h. aspiratione scripti, à brevioribus labijs homines vo-
 citantur, quod est à Græco vocabulo deriuatum Περὶ τὸ χίλον, unde
 Achillem quoque ferunt esse nominatum.

Gyut. fol.
301.

Lit. C.

Cassiod. de
Orthograph.
cap. 2.

DEDIT] Pro vouit, vt diserte Tomasinus obseruat.

2. SEX. POMPEIUS] Ex hoc Sexti Pompeij tertio monu-
 mento conijcere licet, in hisce regionibus clarissimum hunc virum in-
 signi aliquo munere functum fuisse.

IN EPISCOPI PALATIO HÆC DESIDERANTVR

Appianus

L. VALERIO PRISCO VI. EMENSI PRÆF.
 II. CON. DVA. TERTIÆ. ET. SECVMDÆ
 EQVITATVM TRIB. LEG. X. FRETENSIO
 PRAEF. ALÆ FLAVIANÆ PRÆF. FABR.
 LOR SEPVLTVR. D. D. PVBLICE DATVS

Scardeonius

Gruterus

L. VALERIO PRISCO
 VIENNIEN. PRÆF.
 II. CHO DVAR. TER
 TIÆ THRA AC. AQVITEN
 ET SECVNDÆ AQVITANOR
 TRIB
 LEG. X
 FRETENS. IO PRAEF.
 ALÆ FLAVIANÆ
 PRAEF. FABR
 LOC SEPVLTVR
 D. D. PVBLICE
 DATVS

L. VALERIO. PRISCO
 VIENNENSI. PRAEF.
 II. CHO. DVAR. TERTIÆ
 THRA AC. AQVITEN
 ET. SECVNDÆ. AQVITAN
 TRIB. LEG. X. FRETENSIS
 PRAEF. ALÆ. FLAVIANÆ
 PRAEF. FABR
 LOC. SEPVLTVR
 D. D
 PVBLICE. DATVS

D. M.
 L. AXIO CHARIS
 TO AMICO FRATRI
 SODALI QUI VIE SIT
 ANNIS XXI DIEBVS
 LIII
 ITEM PARENTIB
 EIVS. L. AXIO CRE
 SCEN. AXIÆ TYCHÆ
 POSTERISQVE EORVM
 M. CALVISIVS. CLAVDIVS
 VICTOR AMICIS BENE
 MERITIS

ABLAGVS

. I R

SEVERA L. F. FIERI

. L. F.

. MANIBVS.

1. Vnicam hanc inscriptionem à Scardeonio, Appiano, & Grutero varie exhibitam, apud primos ineptam prorsus, ac ferme totam mendosam credo, solamque Gruterianam genuinam autumo: siquidem VIENNENSI scribendum opinor, non VI EMENSI, ut auctoribus. *Inscriptionum Sacrosanctæ Vetustatis placere video: nec VIENNIENSI, ut Scardeonio. L. VALERIVM namque ex Prouincia Viennensi Gallorum, quæ hodie Delphinatus appellatur, fuisse arbitror, cuius metropolim Viennam Strabo indicat.*

*Lib. 1. Class.
 4. fol. 59.
 Fol. 341.
 Fol. 480. n.
 6.*

PRÆF. II. CHO. DVAR. TERTIÆ THRAAC. ET AQVITEN ET SECVNDÆ AQVITAN.] Quæ salua meliori explanatione sic a me accipiuntur: PRAEFECTO SECVNDO COHORTIVM DVARVM TERTIAE THRAACIAE AQVITEN-
 Q q 3 SIS

*De Sit. Orb.
 lib. 4.*

SIS ET SECVNDAE AQVITANORVM. Quæ num bene se habeant, & locone AQVITENSIS in lapide fuerit AVGVSTENSIS, antiquitatum cultissimi obseruatores circumspiciant: quandoquidem sub magistro militum per Thraciam Augustenses milites dispositos inuenio in *Notitia Imperij Orientis*. Vbi vero duæ hæ cohortes stationem habuerint, non ita notum opinor, nisi coniectandum sit, quod cum LEGIO DECIMA FRETENSIS in Hispaniam à Cæsare Augusto missa fuisset, etiam istæ eo deductæ fuerint.

35. *Com. in Notit. Imp. Orient. cap.* TRIB. LEG. X FRETENSIS.] Hoc est TRIBVNVS LEGIONIS DECIMAE FRETENSIS. Nam legio decima Fretensis dicta fuit, vt lapis Capitolinus, in quo legionum nomina conspiciuntur, indicat. *Zoc. cit.* Hanc Fortensem quoque dictam putat Pancirolus ex Marcellini auctoritate. *Fortenses*, ait, à Fortia oppido Sarmatiæ Asiaticæ denominati, alias FRETENSES sunt dicti.

38. *De Milit. Rom. lib. 2. Dialog. 9.* Lipsij obseruatione Tribuni seni cuiilibet legioni præfuerunt, eorum munia erant ius dicere, & de capite cognoscere, signum excubijs dare, *De Re Milit. lib. 2. cap. 9.* vigilijs curare, munitiones, & alia exercitia. Hi tamen, vt Vegetio videtur, in legione supremam potestatem non obtinebant; siquidem *Iccoc. t.* prius iudex erat præfectus legionis, habens comitiuam primi ordinis dignitatem, qui absente legato, tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Tribuni vel Centuriones, ceterique milites eius præcepta seruabant. Nec Tribuni, vt Lipsius existimat, de capite absolute cognoscebant. Nam si miles crimen aliquod admisisset, auctoritate præfecti legionis deputabantur à tribuno ad pœnam, vt Vegetius ostendit. Nisi hoc vltimis temporibus, & Vegetij æuo usurpatum fuerit. Tandem Tribunorum ornamenta fuisse aureum anulum, sicuti militum ferreum, & tunicam Lati clauis, ex Lipsio eodem cognosco.

De Milit. Rom. lib. 1. Dialog. 9. PRÆF. ALÆ FLAVIANÆ.] Sociorum militia apud Romanos ala vocabatur, quæ pedites, & equites continebat. Quot autem alæ in agmine fuerint, ex Lipsio colligere licet. Dicebantur vero alæ, seu cornua, quia, vt alæ aues, ita socij corpus legionis tegebant: hinc ala dextra, & sinistra, cornu dextrum, & sinistrum, in quibus sicuti ciuibus Tribuni, ita socijs imperabant Præfecti. Hos tamen e ciuium Romanorum numero, & Senatorum liberos aliquando fuisse, e Suetonio comperio. *In Aug. cap. 58.* Liberis Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, procius virilem togam, larum clauum induere, & curiæ interesse permisit, militiamque auspiciantibus non tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dedit.

De Re Milit. lib. 2. cap. 7. Alam Flavianam à Vespasiano institutam opinor, ex Vegetij doctrina: Augustales appellantur, qui ab Augusto ordinarijs iuncti sunt. Flauiales item tanquam secundi Augustales à Diuo Vespasiano sunt legionibus additi. Alæ vero Flavianæ multæ in *Notitia Viriusque Imperij* reperiun-

periuntur, earumque nonnullas à Flauio Constantino institutas fuisse
apparet.

2. AXIO] Forte AXSIO] Gens plebeia, de qua alibi diximus.

CHARISTO] Quod est grato, vel ob elegantiam formæ, vel
etiam morum festiuitatem. Sic enim charisteus viridis est lapis, qui opti-
mum nomen ab aspectu habet, eo quod gratus sit ijs qui gemmas sculpunt,
eius enim viriditas reficit oculos, ait Isidorus. Ob coloris autem venusta-
tem lapidem istum habere tale nomen, docet Anselmus de Boot.

VIXSIT Gruterus, aptius quam Appianus, qui VIESIT; & melius
quam Scardeonius, qui VIE. SIT. habet.

Etymolog.
lib. 16. cap.

De Gem. &
Lap. lib. 2.

F. l. 861. n.

1.
Fol. 335.

Lib. 1. Class.

4. fol. 59.

PROPE BASILICAM CATHEDRALEM
IN ÆDIBVS CONTARENORVM HÆC DESVNT.

Q. CERCENI
HERMEROTIS
IN. F. P. XX. R.
P. LXX.

N. CC. LVI. C
S E P V L L I
O N E S I M I
O F F I N A
T O R I.

2. ONESIMI] Cognomen quod hominem vtilem significat; si-
quidem apud Græcos ονησιμος dicitur, qui prodesse, iuuare potest.

OFFICINATORI potius cum Appiano, & Grutero, quam
OFFINATORI cum Scardeonio reponendum censo.

Fol. 343.

Fol. 641. n.

5.

Lib. 1. Class.

4 fol. 61.

IN BASSANORVM AEDIBVS

Hæc monumenta, Scardeonij æuo visa, nunc deficiunt.

1.

Q. LÆLIVS . Q. F.
 ROM . FIRMVS
 SEP . COHOR . PRÆT.
 CENTVRIA MIL.
 ANNOS . . . VIXIT . XXVI
 ET . F . I.

2.

D. M
 C. HOSTILIO ELIO
 V. AN. VIII. M. VI. D. IX
 H PL. MINVS. V. C.
 CASSIVS THESPIVS ET
 SERGIA MAXIMINA
 PARENTES MESTISS.
 ET INFELICISSIMI

3.

T O R I
 I S I D I
 SIG . HARPOCRATIS
 C. DIDIVS
 ACVTANVS
 DON . DEO

4.

HERMEROIS
 IN . F . P . XX . R .
 SC. FIL
 VICINVS SIBI
 IVOS FECIT
 ENNIO . C . L .
 ANTIO PATRI
 ET QVINCTIÆ
 C . FIL . MATRI
 . VETTIE PRISCÆ

Scardeonius

Gruterus

ET VITATE DOMINORVM EVITATI DOMINORVM
FAMILIÆ THERMENSIS FAMILIÆ THERMENSIS
THERMARVM VRBANIA. THERMARVM. VRBAN. I. A.

Scardeonius

Gruterus

FLORO. CÆ. C. L. IARV. FLORO. CÆCIL. IARV.

1. LELIVS) Plebeia gentis, sed consularis nomen; ex qua Con-
sules Sapientem & Balbum accepimus.

FIRMVS] Cognomen hoc vel à fortitudine, vel à constantia
fuit depromptum: de fortitudine apud Virgilium

Hinc ubi iam firmata virum te fecerit aetas.

Eclog. 4.

Sic & de constantia:

Nunc animis opus Aeneas, nunc pectore firmo.

Aeneid. lib.

Nisi quis etiam firmum dicere velit sanum, deducta pariter similitudi-
ne ab illo eiusdem Virgilij:

Sunt & Amynce vites firmissima vina

Georg. lib.

firmissima, scilicet ab omni putredine immunia.

2.

ET. F. I. Scardeonius habet; at cum Grutero melius T. F. I. legitur: *Lib. 1. Claf.*
hoc est TESTAMENTO FIERI IVSSIT: nam ET. quid illic valeat, *4. Fol. 549. n.*
ignoro. *8.*

2. V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL. MINVS. V.] Quæ
omnia sic posse legi credo: VIXIT ANNOS OCTO MENSES SEX DIES NO-
VEM HORAS PLUS MINVS QVINQUE.

THESPIVS.] Cognomen à Græco *ἑσπῆς* deductum, quod si-
gnificat vaticinum, qui carmen à Deo inspiratum canit.

SERGIA] Gens patricia maiorum gentium à Sergesto comite Aeneæ.
producta, vt ex Virgilio conijcitur.

Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen.

Decemviri Reip. constituendæ M. Sergium tertio habuit; inde Con-
sules, & Tribunos militum consulari potestate Fidenates tantummodo *Aeneid. lib.*
cognominatos, & quidem honoris gratia ob devictos Fidenates à L. Ser- *5.*

Fastor. lib. 1. gio in consulatu suo anno v. c. CCCXVII. Addit tamen Panuinius, *De Antiq. Num.* Natta, Silonis, Ocelli, Catilina, Planci, cognomina à Sergijs usurpata fuisse. Ego vero eos, qui Consules, & Tribuni militum consulari potestate in Fastis designantur, non nisi Fidenates cognominatos inuenio. *Fastor. lib. 1.* In hoc monumento CASSIVS, vt habet Scardeonius, CASPIVS *Lib. 1. Cl. 4. fol. 73. Fol. 687. n. 4.* est Grutero, quamuis se ab illo id fateatur accepisse. Ratio me latet, nisi id librarijs imputandum.

3. Inscriptionem votiuam, quæ sequitur, Isidi dicatam fuisse, fas est credere, ob aliquod à DIDIO illo acceptum beneficium in navigatione forte, cum Ægyptij Isidem, quæ eadem & Io dicitur, tempestatibus ac nauigantibus præfectam colant: quemadmodum patet apud Lucianum, vbi Notum Zephyrus sic alloquitur. ZEPH. *Dialog. Zeph. & Not.* *Note*, imperitabitque (inquit Mercurius) nauigantibus, ac nostra erit domina, vt quemcumque nostrum velit emittat, vel prohibeat spirare. Hocque fortassis Ægyptij voluerunt, quia Hygini fide, *In Fabul. Fabul. 277.* inuenit Isis: nam dum querit Harpocratem filium suum, rate velificauit.

HARPOCRATIS] Isidis, vt modo Hygini testimonio vidimus, filius, ac pro silentij numine ab antiquis habitus; siquidem digito labijs imposto indicere videbatur silentium. Eius festum mense Augusto ab Ægyptijs celebrabatur, quibus etiam Sigalion vocatus fuit. Vnde *Paralip. in Ant. quit. Rom. Rosin. lib. 4. cap. 4.* ad Paulinum Ausonium.

Epist. 25. Tu velut Oebalijs habites taciturnus Amyclis,
Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet,
Obnixum Pauline taces.

Si inscriptio ad manus esset, facile videre possemus, num HARPOCRATI scriptum sit: scilicet an statua & Isidi matri, & filio fuerit posita. Possumus tamen intelligere signum, siue statuam Harpocratis Isidi consecratam.

DIDIVS] Gens hæc, quam Panuinius omnino plebeiam facit, Virinus plebeiane an patricia fuerit dubitat: quicquid sit, minime vulgarem credo: nam de Didio Iuliano Augusto Aurelius Victor ait, *De Caesar. Hist. lib. 3. 3.* Genus ei pernobile. Et dum Didij Scæuæ meminit Tacitus, ipsum insignem maxime nominat. Emicuit itaque hæc gens tum ob Consulem SAXAM cognominatum, tum ob Didium Iulianum Imperatorem,

Æl. Spart. in eius vita. tum etiam ob Didiam Claram eius filiam Augustam appellatam. ACVTANVS] Acutarios canes, qui celeribus sunt pedibus, Salmasius vocat: vnde quidni à similitudine forte ob pedum celeritatem, Acutanus iste sit dictus; dum modo in lapide non fuerit ACVTIANVS, *Fol. 82. n. 8.* vt Grutero è Pinelli schedis placet. Nam Acutiani sunt, eodem Salmasio teste, qui acuunt.

DON. DED. Gruterus: hoc est DONO DEDIT: meo iudicio melius quam Scardeonius, apud quem DONO DEO legitur. *Lib. 1. Cl. 4. fol. 70.* 4. Frag.

4. Fragmentum, quod sequitur, non ita commode legi videtur, nisi sit idem, quod perfectum Gruterus exhibet hoc simplici titulo

Fol. 975. n.
7.

Patavij

FILICINVS : SIBI

VIVOS . FECIT . ET

ENNIO . C . L . ANTIO

CH . PATRI . ET . VETTILÆ

PRISCÆ . MATRI . C . FIL

QVINCTÆ

5. In quinta inscriptione aptius legi existimo EVITATI cum Grutero, quam ET VITATE cum Scardeonio, quod nihil significat.

Fol. 181. n.

VRBANA potius, quam VRBANIA cum Scardeonio, & VRBAN. I. A. cum Grutero legendum credo; siquidem familias in rusticas & urbanas antiquitus diuisas fuisse, satis apparet. Sed de hisce consulendum disertissimi Pignoriij elegantissimum de *Sernis* opus.

5.
Lib. I. Cl. 8.
4. fol. 70.

APVD CENTONES AD SANCTVM SPIRITVM

in pavimento stabuli olim conspiciebatur.

F A T I I V S . Q . P .

F E R E I O S V I V O S

F E C I T S I B I E T S V I S

I N F R O N T E . P E D E S X X X

R E T R O . P . V .

F A T I I V S] Hoc est G A G I G I V S , vt Scaligero in Gruterianis indicibus placet, quasi compositum ex Γ. Græco, & literis Latinis.

F E R E I V S] A moribus cognomen natum puto; F E R E I V S enim

R r 2 idem

idem forte est ac FERREVS, & durum significat, iuxta illud Virg:
lij:

Georg. lib.
2.

— hybernis parcebant flatibus Euri:

Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Ferreæ progenies duris caput extulit aruis:

vel inexorabilem, vt habet idem:

Lib. cit.

Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura
Sponte tulere sua, carpsit, nec ferrea iura,
Insanumque forum, aut populi tabularia vidit

Aeneid. lib.
12.

— in toto turbida cælo
Tempestat telorum, ac ferreus ingruit imber.
Quæ omnia mores exprimere videntur.

IN ÆDIBVS SCARDEONIIS.

	I.	2.	3.
			D. M.
IMP. ELIVS. LARTIS. F.		VLPIAE. DONATE.
EGNATI RVM. CIMINIVM		FILIAE.
PII FEL. AVG. EA PECVNIA. VECTIGALIA		DVLCISSIME. SIBI.
MAX. TRI. P. ONSTI ET IN ANNOS		ET SVIS.
P. P. COS. II. P.	GRAVIS. L. Q. I. VVV D. C. XXV		M. VLPIVS TROPHI MVS. FECIT.

3; VLPIÆ] De Vlpia gente nihil familiarum Romanarum scri-
ptores habent. Quænam vero fuerit, & vnde progenita, nos docet Eu-
tropius de Vlpio Traiano Imperatore: *Successit ei Vlpus Traianus Crinitus*
(de morte Neruæ Aug. loquitur) natus Italica in Hispania familia anti-
qua magis quam clara. Verum & consules habuit: nam istius Imperatoris
patrem consulem ipse Eutropius nominat, & Imperatorem ipsum sub
Domitiano Augusto Fasti consulem designant.

Hist. Rom.
lib. 8.

TROPHIMVS] Τροφίμος Græce dicitur, & qui alimentum præ-
bet, item herus, qui famulitium alit, nec non alumnus, quem domi
nostræ alimus.

Flor. lib.
2.

Olim penes Laurum Dianum

POMPONIA : Q. L.
VRBANA SIBI.
Q. POMPONIO. Q. L. OR. . . .
SIBI ET SVIS VIVA

IN VICO SANCTÆ CRVCIS IN AEDIBVS
MICHAELIS A VACCIS.

IMP. CAES. C. VAL.
DIOCLETIANVS. P. F.
AVG. ET. IMP. CAES
M. AVR. VAL. ET
MAXIMIANVS. P. F.
AVG. ET. FL. VAL. CON
STANTIVS. ET. GAL.
VAL. MAXIMIANVS
NOBIL. CAES. M.
.....

In hoc saxo Gruterus P.P. ponit, forte loco P. F. quod est PIVS FELIX. Fol. 159.
n. 1.

M. AVR. AVR. VAL. ET. MAXIMIANVS] Mendum hic subesse suspicor; nam illud ET abs re positum opinor. Vnde Scard. lib.
1. Cass. 4.
fol. 81.

melius meo iudicio legeretur M. AVR. VAL. MAXIMIANVS. P. F. AVG.] Scilicet PIVS. FELIX. AVGVSTVS, ut omnibus est notum.

*In adibus Gulielmi Sobieri Viri Clarissimi ad Sanctum
Bartholomaeum Tegula frusto olim inscriptum
legebatur*

AVILLIÆ

PÆTÆ

Cap. 76.

*Ad quod Pignoriùs noster hæc in Originibus Patavinis notat. In casa
del Signor Gulielmo Sobieri, Gemilhuomo Fiamingo, mio amico, è stata
di fresco ritrouata una memoria di pietra cotta, nella quale sono impresse
queste lettere di rilieuo nello spatio cauo, come in tutte le cose di cotto anti-
che*

AVILLIÆ

PÆTÆ

*A dinotare il nome di chi esercitava l'arte del cuocere. Verumenimue-
ro nomen lateritio isti lapidi impressum, bona tanti viri pace, nec figuli,
neque seruæ puto, sed ingenuæ mulieris. Seruos enim manuales artes
exercitasse antiquitus notum est, at mulieres figulinam nunquam
quod sciam artem pertractarunt: nam in varijs à me inspectis tegu-
is, semper nomen viri, non autem mulieris laboriosam ac sordidam
figuli exercentis artem obseruavi. Quare AVILLIÆ PAETÆ ibi se-
pultæ signum potius crediderim.*

AVILLIÆ] De ista nihil Romanarum gentium auctores, eam
tamen Romanam esse, & quidem plebeiam, mihi multa monumen-
ta persuadent, ac præcipue illud in domo Conseruatorum Capitolij.

*Grut. fol.
40. n. 14.*

IANÆ AVGVST

SACRVM

Q. AVILLIVS. ADAEVVS

MAGISTER. VICI

QVI. K. AVGVSTIS. PRIMVS

MAGISTERIVM. INIT

IN ÆDIBVS FRANCISCI QVIRINI
ad Portam Omnium Sanctorum hac cum ceteris
videbantur.

1.

ISIDI REG.

P. POSTVMIVS

HECATEVS ET

PVBLICIA

FELICITAS

L. D. D. D.

N. CCC. II.

2.

FORTVNATVS

ET PRIATA

TITVLVM POSV

ERVNT SIBI ASIÆQ

INGENVÆ FILIÆ

ET ALVMNÆ VALEN

TINÆ Q. SI. FATO ME

LIORE FILIAS. N

SVBITO MISELLAS

IN. P. D. NON. F.

3.

C. MEMMI

LIBAN. ET

P. MEMMI

TROPHIMI

IN. F. P. XXI

RET. P. XXX

4.

C. LVCRETIVS

L. F. SIBI ET

SVIS. IN. F. P. XV

R. P. XVIII

5.

VENERI VICTRICI
PRIMA MINVCIA
VSV IVSSA
POSVIT

6.

CLODIÆ

C. L. PORTV. . .

RESTITÆ. M. . .

L. S.

7. 8.
 L . S . C : CASSIVS
 MARCIÆ SEXTÆ Q. F. MACVLA
 IN . F . P . XXXI TES . T . FIER.
 RET . P . XXX IV S S .
 9. 10.

DIVO AVGVSTO SEI QVI MINVS REM RELIQVIT
 LIBEREI SIBEI QVÆRANT
 TV VIATOR VALE AD AQVAS
 SVNT SPISSA B Φ Φ
 Q MÀRCIVS . P . F . REX

1. POSTVMIVS] *Patriciam minorum gentium Postumiam gentem extitisse, Vrsinus & Panuinius auctores sunt, eamque nobilissimam demonstrant, ac quamplurimis ornatam Consulibus, Tuberto, Albo, Regilenti, Albino (qui familiae huius gentis præclarissimæ nomen dedit) Magno, Megello, Paullulo, & Tempfano cognominatis. Præterea de ea hoc maxime memoratu dignum adfert Vrsinus, quod ad interitum vsque Reipublicæ nullum plebeium habuerit, sed in Patriciorum ordine constanter permanerit.*

HECATEVS] *Coghomen ab aspectu forte terrorem incutiente; cum apud Cœlium Rhodiginum legatur de quodam idolo: Nonnulli quod ad incutiendum terrorem immittitur, Diceloni appellari credunt. Verum hoc genus terriculamenta dici à Græcis Hecatea nouimus, quod ab Hecate immitantur, sicuti produnt Apollonijs interpretes.*

In suo de Ortographia Ratione profert hoc etiam monumentum Aldus P. F. Manutius, sed ipse habet P. POSTVMIAS HECALEVS: quod vtiolæ scriptum vereor.

3. MEMMI] *Quamuis hæc gens, vt notat Panuinius, à Mnestheo Æneæ comite originem trahat; vnde Virgilius:*

*Velocem Mnestheus agit acri remige pristin;
 Mox Italus Mnestheus, genus à quo nomine Memmi;*

ad quæ Seruius eam nobilem vocitans notat : *Ipsè enim familiam Memoriorum constituit . & bene laudat familias nobilium* : attamen Virsinus & Panuinius constanter plebeiam asseuerant , nec consularem , nisi sub Imperatoribus , cum ante tantum Prætoria extitisset .

Loc. cit.

De Famil. Rom.

De Antiq. Nom.

4. LVCRETIVS] Patriciam & plebeiam, Virsini & Panuinijside, hanc gentem fuisse colligo. Patricia minorum gentium Consularis, & Triumphalis extitit, consulesque habuit Tricipitinos, & Flauos dictos. Plebeia multis consulibus decorata apparuit, qui Vespilli, Valli, Offellæ cognominibus utebantur : præcipue tamen ob Triones claruit, ut apud Virsinum videre est.

5. VENERI VICTRICI] Innumeris pene epithetis donatam fuisse Venerem apud antiquos, in lapidibus patet. Nam Almam, Augustam, Cælestem, Eryciniam, Felicem, Gabiniam & Albanam, Genetricem, Inuictam, Iouiam, Placidam, Vatinillam, Vestinam, Victricem fuisse dictam, pro varia ciuitatum, hominum, gentium religione, passim cognoscitur.

Quod est apud Scardeonium v sv, forte melius à Grutero visv legitur. Nam per *Visum, Monitum* in monumentis votiuus sepius obseruatur.

Lib. I.

Class. 2.

fol. 69.

Fol. 60. n.

2.

7. MARCIÆ] Et Patriciam, & plebeiam Romæ hanc fuisse gentem, ex Virsino & Panuinio constat. A patricia, quæ minorum fuit gentium, Numam, & Ancum Martium Reges, ut & Martium Coriolanum; à plebeia vero Dictatores, Consules, & Censores multos, qui hanc gentem in varias diuiserunt familias, editos tradunt, ut ex eorum cognominibus, quæ apud Panuinium habentur, colligere licet.

10. Aenigmaticum hoc fragmentum non ita facilis esse cognitionis puto, ob ea quæ deficiunt. Qui tamen in saxo describitur Q. MARCIUS P. F. REX, ille forsân erit, quem anno ab v. C. DC. XXXVI. Fasti Consularem produnt : vbi legitur

Fastor. lib.

1.

M. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.
Regis enim cognomen Marciae genti plebeiae fuisse, Panuinius ostendit. Quanam vero de causa ab hac gente usurpatum sit nescio, nisi ad recollendam Regum memoriam, quos Marcia gens patricia edidit: siquidem plebeia vel ex ipsa emanauit, facta ab aliquo Marcio patricio ad plebem transfugatione, vel ex aliquo Marciae gentis patriciae liberto.

M. P. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.
M. P. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.
M. P. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.
M. P. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.
M. P. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX.

IN

IN ÆDIBVS RHAMNVSIVM
hæc Scardeonij ætate seruantur.

1.

2.

P . ÆMILIVS	IMP . CÆSARI
P.L. DEODORVS	M . AVRELIO
SIBI ET SVIS	ANTONINO
IN . FR. P . X	AVG. IMP . CÆS.
RETR . P. . XII.	L . SEPTIMI . SE
	VERI PII PER
	TINACIS AVG.
	ARABICI ADIA
	BENICI PARTHI
	CI MAX . FIL.
	D . D.

Ex notis ad Scardeonium , Ioannis Baptiste Rhamnusij manu descriptis, hæc in ædibus Rhamnusiorum conspiciantur.

3.

4.

ISI SACR.	D . N . IMP . CÆSARI
L. MAGIVS	FL . CONSTANTINO . MAXIM.
PHILEAS . VI . VIR.	PI . F . VICTORI . AVG.
AQVIL . OB.	PON . MAX . TRI . P . XXIII
SALVT . GRATTIANI	IMP . XXII . CONS . VII
FILI ET GRATTIÆ	P . P . PRO . CONS
	HVMANARVM . RERVM
	OPTIMO PRINCIPI
	DIVI COSTANTI FILIO
	BONO R . P . N .

Hæc

Hæc quidem omnia monumenta cum ceteris Rhamnusianis à Georgio Contareno Ateste translata fuerunt, quorum inscriptiones bonâ fide Pinellus Grutero misit. Nostra vero ætate Inscio hero, operarum incuria, cum alijs nonnullis in substructionis fundamenta concessere.

1. **ÆMILIVS**] De hac gente Festus: *Æmiliam gentem appellatam dicunt à Mamercio Pythagora philosophi filio: cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit Æmilios. Alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Fulum & Æmilon. Hæc in urbem ex Albanis Latinis à Romulo accita, & inter patricias maiorum gentium adlecta, in familias diuersas diuisa fuit; nempe in Mamertinos, Barbulas, Priuernates, Paulos, Lepidos (quorum præ alijs familia longe fuit clarissima) Papos, Macros, Buas, Porcinos, Scatros, & Liuianos.*

2. **M. AVRELIO ANTONINO** Seueri filio, Getæ fratri, cui Caracallæ cognomen, viro iniquo & crudeli, ac Imperatorum omnium flagitiosissimo.

L. SEPTIMI SEVERI PII PERTINACIS.] Seuerus ex Africa oriundus, interfecto Didio Iuliano Imperium obtinuit. Qui illud suspiciens, ut auctor est Spartianus, excipiebatur ab omnibus quasi *Uol-* tor *Pertinacis*: atque cum Romam peruenisset, *Funus censorium Pertinacis* *in Vita eiusd.* imagini duxit, eumque inter diuos sacrauit, addito *Flamine* & *so-* *dalibus Helvianis, qui Marciani fuerant. Se quoque Pertinacem vocari* Spart. *ibid.* *iusit.*

ARABICI ADIABENICI PARTHICI] Seuerus circa *Ara-* *biam* plura gessit, *Parthis* etiam in ditionem reductis, nec non etiam *Adiabenis*: qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Atque ob hoc reuerfus, triumpho delato, appellatus est *Arabicus Adiabenicus Parthicus.* Spart. *ibid.*

3. **MAGIVS**] Hanc gentem inter familias Romanas receptam non repetio. Verum Romanam, nec vulgarem fuisse mihi persuadet Velleius Paterculus, qui & ipse se inde ortum prodit, & Tacitus in Annalibus. Velleij verba sunt: *Cæsar ad alteram belli Dehmatæ molem animum* *Hist. lib. 2.* *atque arma contulit. in qua regione quali adiutore legatoque fratre meo Magio Celere Velleiano visus sit, ipsius patrisque eius prædicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauit, signat memoria. Vbi etiam noto Magium illum Celerem e Velleia gente in Magiam adoptatum fuisse, quod & Velleium cognomen indicat. Tacitus Magium Cæcilianum Prætorem commemorat: Et Considius* *Annal. lib. 3.* *Aequus, & Cælius Cursor equites Rom. quod fictis maiestatis criminibus Magium Cæcilianum prætorem petiuissent, auctore principe, ac decreto Senatus puniti.*

PHILEAS] Cognomen à Phileti forte nihil diuersum; *Φιλετός*

antem Græci amabilem dicunt; prout à morum facilitate is cognominari potuerat.

4. D.N.] Id est DOMINO NOSTRO. Titulum hunc in numismatis hucusque, quod sciam, Imperatorum nemini, Diocletiano prius, tributum obseruo; in monumentis vero Gordianum tertium *Domini- num Nostrum* vocatum deprehendo.

Grut. fol.
372. n. 5.

FVRIE. SABINÆ. TRANQVILLINÆ

SANCTISSIMÆ . . . AVG

CONIVGI . DOMINI . N

M. ANTONII. GORDIANI

PII. FELICIS. INVICTI . AVGVSTI

cum reliquis.

CONSTANTINO] Constantis Chlori filio Viro inuictissimo, gloriosissimo, sanctissimo, atque Imperatorum primo, qui publice Christianam fidem professus est.

BONO . R . P . N .] Hoc est BONO REIPVBLICAE NATO.

IN AEDIBVS R. TORQVATI BE MBI

ad Sanctum Bartholomaeum.

I.

Scardeonius

Quod apud MaZochium sic legitur

D. M. S.

D. M. S.

.V. ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC IACET.
.V. SINE ANIMA MISERABILI. FATO. QVI .I.
VIXIT. ANNIS. BISCENIS. ET XVI. MENSES. .7.
.I. CVI. VOTA. ERANT. VT. PARENTIBVS ISTA. .7.
.C. PARARET. SET. MORS. IMMATVRA. FECIT. .V.
.7. VT FACERENT. PARENTES. FILIO. STVDIA. .V.
.O. AMAVI. OBSEQVENS. MAGISTRIS. FVI. .A.
.R. OBSERVAVI. PARENTORVM. PRAECEPTA. MI. .I.
- MICOS COLVI. PATRONOS. BONOS.
OFFICIO. PRAESTVS. FVI. SET. T. ATA. - I-
M. AETATE. TVLER-NT. . . . LVC. -C
QVOD. DI. ---

ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC IACET
SINE ANIMA MISERABILI. FATO. QVI
VIXIT ANNIS. BISENOS SEX VI MENSES
TVI VOTA ERANT VT PARENTIBVS ISTA
PARARET SET MORS INMATVRA FECIT
VT FACERENT PARENTES FILIO. STVDIA
A MAVI OBSEQVENS MAGISTRIS FVI
OBSERVAVI PARENTORVM PRAECEPTA ME
MICOS COLVI PATRONOS BONOS
OFFICIO PRAESTVS FVI SET TATALI
M. AETATE TVLERINT IVS
QVOD. DI ME. IBV.

Grucerus vero e MaZochij & Metelli Schedis hoc idem sic prodit.

V	ANTONIVS SEVERVS AQVILA HIC IACET	E
L	SINE ANIMA MISERABILI FATO QVI VIXIT	T
T	ANNOS BISENOS ET SEX MENSES. CVI VOTA	V
O	ERANT VT PARENTIBVS ISTA PARARET	T
R	SET MORS IMMATVRA FECIT VT FACERENT	O
	PARENTES FILIO CONTRA ORDINEM. . . .	R
	STVDIA AMAVI OBSEQVENS MAGISTRIS FVI	
	OBSERVAVI PARENTVM PRAECEPTA ME	
	MICOS COLVI PATRONOS BONOS	
	OFFICIO PRAESTVS FVI SET FATALI	
	M AETATE TVLERVNT LVC	
	QVOD DI. IB	

IN ADIUT. R. TORON. 11 DE MAR.

L. VALERIVS. ZABDÆ. MERCATORIS. VENALICI. L. ARIES
SEV. STVPOR. EST HVIC. STVDIO SIVE EST INSANIA. NOMEN.

OMNIS AB HAC CVRA, CVRA LEVATA MEA EST.
MONVMENTVM ABSOLVI, ET IMPENSA MEA AMICA

TELLVS VI DEL. HOSPITVM. OSSIBVS - QVOD OMNES

ROGANT; SED FELICES; IMPETRANT - NAM: QVID

EGREGIVM, QVIDVE CVPENDVM EST MAGIS QVAM

VBI LVCEM LIBERTATIS ACCEPERIS, LASSAM SENECTÆ

SPIRITVM. IBI DE. PONERE QVOD INNOCENTIS.

SIGNVM EST MAXIMVM.

Scardeonius

VII. CESARI - - - IMP. CESARI - - - CESARI AVG.

F. VESPASIANO IMP. III. - VESPASIANO AVG. COS. DE

STINATO. II. PONTIF. TR. POT. II. COS. II. PONTIF.

MAX. TR. POT. III. PRINCIPI IVVENTVTIS PO

NI IVSSIT.

C. PAPIRIVS. ÆQVOS VII. LEG.

IMP. VIII. P. P. COS. IIII.

III. AVG. TESTAMENTO.

EX AVRI. P. X.

3.

Mazochius

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO IMP. III	VESPASIANO AVG.	DOMITIANO.
PONTIF. TR. POT. II COS. III.	PONTIF. MAX. TR. POT. IIII	COS. DESTINATO II
	IMP. VIII. P. P. COS. IIII	PRINCIPI IVVEN
		TVTIS
C. PAPIRVS. AEQVOS. 7. LEG. IIII TESTAMENTO PONI IVSSIT		
EX AVRI. X		

Gruterus e Mazochio, & Metelli schedis.

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO	VESPASIANO AVG	DOMITIANO
PONTIF. TR.	PONT. MAX. TR. POT	COS. DESIG. II
POT. II. IMP. III	III. IMP. VIII. COS. IIII	PRINCIPI IVVENT
COS. II	P P	
C. PAPIRVS. AEQVOS. 7. LEG. IIII. AVG. TESTAMENTO PONI IVSSIT		
EX AVRI. P. X		

Hæc tria monumenta, quæ Scardeonius in ædibus R. Torquati Bembi ad S. Bartholomæum extare scripsit, Mazochius in suo opere de *Epigrammatis Antiquæ Urbis*, Romæ ponit, cui subscribit Gruterus. Primum in regione Sancti Eustachij in hortis Tamatozj, reliqua duo in regione Harenulæ, in ædibus Ioannis Ciampolini sita referunt. Verum cum Mazochij opus xxxix. annis ante Scardeonium fuerit typis mandatum, monumenta hæc fortassis interea Roma fuere Patavium deportata, vbi etiam periere.

Lib. I. Class.
4 fol. 86.
87.
Mazoch.
fol. 125.
Grut. fol.
659. n. 4.
Mazoch.
fol. 107. &
109.
Grut. fol.
637. n. 5. &
244 n. 2.

i. D.

I. D. M. S.] DIS MANIBVS SACRVM.

Inscriptionem istam ex Mazochij, Scardeonij, & Gruteri collectionibus huc transcripti, ut eorum diuersitas in ipsa exhibenda cognosceretur. Gruterianam tamen ceteris meliorem iudico, cum in ipsa videam correctâ, forte Metelli beneficio, quæ apud Mazochium inepta leguntur.

SET.] PRO SED. I. H. A. R. N. O. C. M. I. I. H. A. R. N. O. C. T.

Fol. 107.

Lib. 1. Cl. ff.

4. fol. 86.

Fol. 637. n.

5.

2. In hoc epigrammate, ubi in Mazochio INSONIA est, aptius, ut credo, Scardeonius & Gruterus legunt INSANIA: melius etiam HVIC STUDIO EST, PRO EST HVIC STUDIO apud Gruterum repositum; ita enim ratio versus exigit. Vbi vero Scardeonius VI. DEI scribit, Mazochium, & Gruterum melius habere puto VI. DET: ac tandem eo loco, quo Mazochius, & Scardeonius DE. PONERE interpunctione distinctum scribunt, accuratius cum Grutero DEPONERE, & LASSAE pro LASSVM & LASSAM, ut videtur apud illos, accipiendum opinor.

MERCATORIS VENALICI] Hoc est Mangonis seruorum venalium. Nam qui homines vendebant, Mercatores Venalici, seu Venaliciarij vocabantur. Venales enim, si nihil addas, serui nouitij intelliguntur, qui ad vendendum sunt expositi, ut notat Stephanus Robertus in Thesauro.

Lib. 1. Cl. ff.

4. fol. 87.

Fol. 244. n.

2.

3. Monumentum Flauijs, Vespasiano patri, Tito, & Domitiano filijs Imperatoribus à C. Papinio Aequo ex auri pondo decem testamento legatum, in grati animi signum, ut credibile est, à milite, qui forte sub ipsis feliciter militauerat, ita ineptum ac confusum penes Scardeonium legitur, ut quisquis ad id accesserit, de intelligentia ipsius facillime sit desperaturus. Vnde cum in Mazochij, & Gruteri codicibus meo iudicio id ipsum forte fortuna fuerit descriptum, illud quale ab eis exhibetur, & præcipue à Grutero, ad Scardeoniani elucidationem, huc transferre necessarium duxi. Gruterus itaque Metelli diligentia ad hoc monumentum talem titulum adscripsit. *Roma in domo quondam Ioh. Ciampolini, quæ nunc est Andreae Cavalieri, ad campum Floræ, in basi plana atque oblonga, in qua tria foramina, quibus adfixa creduntur fuisse simulacra capitum trium patris & filiorum. Ideo patri Vespasiano, & filijs Tito & Domitiano, quorum capita ibi forte colebantur, erecta fuit basis intra annum Imperij Vespasiani quartum, & quintum. Iis namque annis Vespasianus quarto, & Titus secundo consulatum tenuerunt: quo tempore etiam Domitianum secundo designatum colligo; nec non Principem Iuuentutis dictum facile mihi persuadeo.*

Fallov. lib.

2.

AEQVOS] Pro æquus, sicuti viuus pro viuus antiquitus scriptum video. Aequum vero hunc virum à morum sanctitate cognominatum credo.

7. LEG. III.] Quæ sonant: CENTVRO LEGIONIS TERTIAE] Notam

tam enim. 7. diximus symbolum fuisse vitis, qua Centuriones pro multitudine militibus utebantur; inde ortum, ut Centurionis nomen significaret. Legionem vero tertiam Augustam nuncupatam, & in Africa collocatam fuisse, e lapide in *Notitia Imperij Orientis* descripto colligitur.

EX AVRI. P. X.] Ex AVRI PONDO DECEM legendum puto.

Pondus dictum est, quod in statera librarum pendeat: hinc & pensum. Abu- Etymolog. lib. 16. cap. 24. De Ase & part. lib. 1.
sive autem pondus libra una est: sic Isidorus. Eruditissimi etiam Budet sententia, as, & libra, & pondo idem significant. Hanc autem vocem Pondo indeclinabiliter sumptam, non pro vna tantum libra, verum pro duodecim libris acceptam apud nonnullos inuenio, & precipue apud Nicolaum Perottum, qui in sua Cornucopia, seu commentario linguæ Latinæ hæc habet: Pondo, quod licet aliquando pro libra inueniatur, proprie tamen significat pondus duodecim librarum, & indeclinabile est. Unde colligere licet, Papirium istum, aut decem libras auri, aut centum viginti, quod mirum & vix credibile, pro hoc monumento erogasse.

Ioanni Vincentio Pinello Neapolitano, Viro sanguine literisque insigni, Patavium vsque ad extremum vitæ in delicijs fuit: apud quem inter antiqua sua cimelia hæc infra scripta obseruabantur.

In sardio sub capite iuuenis

EYTYXIANOC

In lamellis duabus aureis, vtrinque sculptis caractere quadrato in-formi.

In primo folio e facie dextra

E facie sinistra

AD. XII. K. MART.
M. GAVIO. ORFITO
L. ARRIO. PVDENTE
COHOR. II. PANNONIOR. CUI. PRAEEST
SEPTIMIUS. VRSYS
EX. EDI. II

L. PVLLI PRIMI
S. SENTI CHRYSOGONI
C. POMPONI STATIANI
L. PVLLI ZOSIMI

In altero folio e facie dextra

3. E facie eiusdem sinistra

VALERIO. VALERI. F. VALENTI. RATIAR GETAE
 DESCRIPT. ET RECOGNIT. EX. TABVLA. AEREA FELICIS
 QUÆ AFFIXA. EST. ROMÆ. IN MV. POST C. BELLI VRBANI
 Templum Diui AVG, AD. MINERVAM

1. Græcum illud nomen

FORTVNATVM

Latine sonat

2. Ad lamellas aureas Pinellianas hæc Gruterus: *Ex foraminum indicio suspicari licebat, plures paginas fuisse in libri morem compactas. certe literæ utrinque non eodem ordine, sed obuersis lineis scriptæ erant; tanquam commodius legerentur versis folijs.*

Liber itaque iste forsitan est ex ijs, qui apud librarios in legionibus habebantur. Nam Vegetij sententia, *Librarij ab eo quod in libros referrent rationes ad milites pertinentes, inter nomina, & gradus principum legionis enumerabantur.* Idque mihi suadet dextra secundi folij pars, in qua memoratur VALERIVS VALERII F. VALENS RATIARVM PT. quod à Grutero sic restituitur: DESCRIPTORI ET RECOGNITORI. Librariorum enim, ut vidimus, munus erat, rationes militum recognoscere, ac in libro referre.

Fol. 1032.
n.6.

De Re Mil.
lit. lib. 2.
cap. 7.

Duos Consules illos, in prima lamella descriptos, suffectos credo, cum in Fastis descriptos non inueniam.

CHOR. II PANNORIOR.] Nempe COMORS SECUNDA PANNONIORVM: quæ ubi stationem habuerit, non liquido constat; nisi ex coniectura lamellarum duarum in nostris regionibus extantiû inter Padum & Alpes dispositam fuisse suspicari liceat, ac illam esse, de qua Tacitus: *Florentissimum Italia latus, quantum inter Padum Alpesque camporum & urbium, armis Vitellij (namque & præmissæ à Cæcina cohortes aduenerant) tenebatur. Capta Pannoniorum cohors apud Cremam.*

Hist. lib. 2.

PVLLI] Hoc nomen Romanum fuisse, demonstrant, tum istud, tum multa alia monumenta, quæ apud Gruterum leguntur.

SENTI] Sentia gens plebeia Romæ, sed consularis, Consules habuit Fastorum testimonio, Saturninum, & Augurinum cognominatos.

CHRYSOGONI] A præstantissimæ indolis indicijs, & maximarum virtutum spe Chrysoگونum virum istum cognominatum credo: Græcis siquidem chrysoγονος est proles autem.

ZOSIMI] Ζώσιμος apud Græcos idem est, quod apud Latinos vitalis; ideo iste Zosimus est dictus, à corporis, vel virium vigore.

3 Quæ in secundi folij facie dextra exili caractere descripta sunt, addit Gruterus, monumenti in integrum restituendi gratia.

Horum

*Horum eandem monumentorum, quæ apud Scardeonium, & Gru-
terum nudo titulo PAT AVII notantur,
nulla superest memoria.*

1.

C. ARRIVS. C. F. MONVMENT.
SIBI FIERI IVSSIT
SEX. ACILIVS C. F. HERES
FECIT

2.

PETRONIA MVSA VIVA
SIBI POSVIT IN. F. P. XXIIIX
IN. A. P. XXVI.

3.

Mazochius

*Appianus, Scardeonius
& Gruterus*

D. M.

TVTIÆ CHIONES
Q. TITIVS ZOSIMVS
PATRONVS LIBERTÆ
BENE MERENTI
FECIT

TITIÆ CHIONES Q. TITIVS
ZOSIMVS PATRONVS LIBER
TÆ BENE MERENTI FECIT
ET SIBI

4.

D. M.

SER. CALPVARNIVS CLEOM
BROTVS SECVNDO SORO
R I S F . B . M . F E C .
V . A . III . M . X . D . XX.

Tt 2

Mazo-

DEO SANCTO APOLLINI PACIFERO
EX VOTO LIBES SOLVIT
MILES CORTIS X. PRAETORIAE
CENTVRIA DASI AELIVS. C.
LIBES VOTVM REDDIDIT.

Scardeonius

DEO SANCTO APOLLINI
PACIFERO EX VOTO
CORTIS PRAETORIAE CEN
TVRIO DASIELIVS LIBES
VOTVM REDDIDIT

Appianus

D. M.
T. VETIDIVS. T. F. STRA. P. T.
VALENS IIII VIR. VIR. DI QVINO
PONT. SIBI ET. T. VETIDIO PO
TENTI FIL. EQVO PVBLICO
ANNOR. XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

6.

Scardeonius

T. VETIDIVS T. F. STRA
P. T. VALENS IIII. VIR IVR.
DI. QVINO. PONT. SIBI ET
T. VETIDIO. POTENTI FI.
EQVO PVBLICO ANNORVM
XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

Gruterus ex Appiano & Smetio sub hoc titulo.
Patauij Foro Iulij in Porta

D. M
T. VETTIDIVS
T. F. SCAPT
VALENS
IIII. VIR. IVR. DIC
QVINO. PONT
SIBI. ET
T. VETTIDIO
POTENTI. FIL
EQVO. PVBLICO
ANNOR. XX. M. IIII. D. V
T. F. I

7.

Scardeonius ex Appiano

Gruterus ex Appiano

Q. VEIONIVS DEVTA

Q. VEIONIVS. TEVDA

Q. VEIONIVS FAVSTVS

Q. VEIONIVS. FAVSTVS

VEIONIA CEA

VEIONIA . CEA

IN F. P. XXX. RET.

IN . F. P. XXX.

P . LV

RET . P . LV

Q. VEIONIVS SVAVIS

Q. VEIONIVS SVAVIS

FECIT.

FECIT

8.

Mazochius

Appianus Rome

Appianus Patavij

C. IVLIANVS CATOYVS

ANT. PPN. AL. DIANIVM

C. IVLIANVS CECIVS ANT. F.

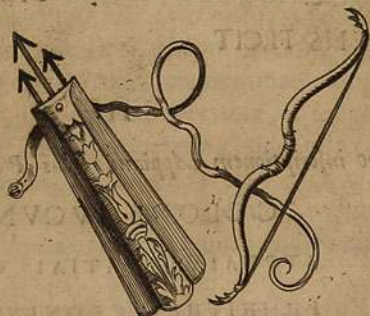
C. IVLIANVS

CÆCVS ANT

F.

P. P N. AL

DIANIVM D. D.

P. P. N. AL. DIANIVM D. D.

Scardeonius

Gruterus

C. IVLIANVS CÆCVS

ANT. F. PPN. ALDI

ANIVM . D . D.

C. IVLIANVS

CÆLIVS . ANT

F

Hic sculpsitur pharetra & arcus, infra vero ceruus.

P: P: N: : : : : ALM

DIANIVM . D . D

T. 2

Epa-

9.
E pago Villa Abbatis ad Bassanorum
ades peruenisse hoc monumentum
Scardeonius indicat, quod
tamen nusquam re-
peritur.

10.
In angulo delubri caduci extra
portam Sancti Ioannis
erat

M. PETRONIVS PRI Q. LOLLIO L. F. FAB.
MVLVS IIIII VIR PATRONO ET
AVG. SIBI ET PE PLOTIÆ VXORI
TRONIAE VXORI SECVNDVS ET
LIBERTIS LIBERTA HOMVLIVS FECER.
BVSQ. MEIS SIBI ET SVIS
VIVENS FECIT

II.

Hanc inscriptionem Appianus solus PATAVII ponit.

C. CLODI IVCVNDI

ΑΡΗΛΙΑΙ ΤΑΤΙΑΙ ΘΥΑΤΙ
ΡΗΝΗΙΘΙ ΣΩΦΟΝΕΣΤΑΘΙ
ΓΥΝΑΙΚΙ
ΠΑΚΟΥΒΙΟΣ ΦΡΟΝΤΩΝ

Lib. 1.
Class. 4. fol.
63. 64.
Fol. 342.
Fol. 920. n.
15.

2. Hoc monumentum apud Scardeonium habetur geminum, non
aliò discrimine, nisi quod secundo loco IN. A. P. XVI. ponit: &
apud Gruterum, quamvis ex Appiano & Scardeonio id deperit,
Fol. 43. & IN. A. P. XXVI observatur, cum ab Appiano tamen PETRONIAS, &
Fol. 340. IN. A. P. XVI notetur, quod ineptum autumo.
Lib. 1. 3. Tertium, & quartum saxum Mazochius Romæ in ædibus Pom-
Class. 4. fol. 63. ponij Læti in Quirinali; sed Appianus, Scardeonius, & Gruterus Pa-
Fol. 863. n. 16. tauij locant: hac tamen observatione apud Gruterum, quod quar-
Fol. 706. tum, & Patauij, & Romæ in ædibus Læti e Mazochio habet.
n. 3.

II.

TITIAE] TVTIAENE cum Mazochio, vel TITIAE cum ceteris omnibus legendum sit, constanter affirmare non ausim, cum mulieres, Tutias & Titias cognominatas, in lapidibus obseruem. Mallem tamen TITIAE; cum hac mulier Q. TITII liberta sit.

CHIONE] Perottus in Cornucopia ad Martialis epigramma, quo in Lesbiam inuehitur, hæc notat. *Chione nobile scortum fuit nomen habens à candore niuis, quæ Græce χιών dicitur.* Ex quibus cognomen à colore niueo huic mulieri datum autumo. Nam & Martialis alio in loco:

Candida es, & fusca es, non es, & es Chione.

Et Iuuenalis de candido scorto ludit.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Sat. 3.

Omnes præter Scardeonium huic monumento D.M. præfixere: quod necessarium puto.

4. SER.] Nimirum SERVIVS: quod prænomen à conditione prognatum Dionysius ostendit de Seruio Tullio Rege: *Appellauit vero Seruium à conditione, quod serua cum peperisset.* Sed ex Valerio Sigonius & Panuinus demonstrat Seruios illos prænominatos, qui mortua matre in utero seruati erant, & ab hoc eodem Seruiliam gentem denominatam.

Rom. Antiq. lib. 4. De Nom. Rom. De Antiq. Nom.

CALPVRNIUS] Gens ista ex agro Sabino Romam migravit: & quamuis à Calpo Numa Regis filio sit oriunda, vt Festus monet, inter plebeias tamen à Panuino recensetur. Verum ob Consules, Pisones, Frugos, Pisones Cæsoninos, Pisones Frugos, cognominatos longe emicuit. Ex hac Virum consularem sub Galieno Imperatore, in longa tyrannorum serie, qui eo tempore affixerunt Imperium, videre licet.

Vbi apud Scardeonium legitur V. A. III. M. X. D. XX. apud Mazochium, & Gruterum, qui hoc saxum Patavij ponit, T. A. III. M. X. D. XX. obseruatur. Illud vero. T. quid significet, ignoro, nisi fortassis eius loco. V. reponendum.

Fol. 863. n. 13.

5. Inscriptionem istam, quæ à Mazochio, & Grutero Romæ in ædibus Pomponij Latini in Quirinali monte describitur, Appianus, & Scardeonius Patavij reponunt. Quam tamen cum apud omnes non paucis scate erroribus suspicari audeam, iuxta ea, quæ in ipsa iam delinçata considerare licet, post tantos viros pro meo ingeniolo sic legerem

Fol. 44. Fol. 38. n. 7. Fol. 340. Lib. 1. Class. 4. fol. 63.

DEO. SANCTO. APOLLINI
PACIFERO

EX . VOTO . LIBENS . SOLVIT
MILES . COHORTIS . X . PRÆTORIÆ
CENTVRIO . DASILEVS . C . . .
LIBENS . VOTVM . REDDIDIT

LIBENS nimirum pro LIBES, COHORTIS pro CORTIS, & REDDIDIT, pro REDDEDIT accipiendo.

6. Monumentum hoc, quod Patauij Appianus & Scardeonius habent, diuersum ex vtriusque descriptione hic collocare volui, nec non etiam ex Gruteri sententia, tamen hic supra saxum addat, *Patauij Fori Iuli in porta*: de qua re iam antea

Fol. 344.
Lib. 1.
Class. 4. fol.
42.
Fol. 486.
n. 1.
VETTIDIUS] Vettidiam gentem quamuis non habeant Romanarum familiarum scriptores, eam tamen Romanam asserit monumentum Fori Sempronij situm, in quo inter

AVGVSTALES VI VIR
ceteris ommissis reperitur

CN. VETTIDIUS CN. L. OPTATVS
VALENS] Cognomen à corporis vigore depromptum. De Valente Hist. lib. Plinius: *A. Iunius Valens meruit in prætorio Diui Augusti centurio: vehicula cum culeis onusta donec exinanirentur, sustinere solius: carpenta comprehensa una manu retinere, & alia mirifica facere, quæ insculpta monumento eius spectantur.*

8. Huius saxi descriptio quinque exhibetur modis, deperdita eius memoria. Mazochius & Appianus primo in ædibus Pomponij Læti in Quirinali reponunt, imo Appianus eo modo ipsam exhibet, quo delineatam dare volui; inde eandem paucis immutatis etiam Patauij locat. Gruterus tanta rerum varietate motus, hunc ei titulum præmittit. *Romæ in ædibus Pomponij Læti, alij ponunt Patauij.* Scardeonius noster ex Appiano Patauinum monumentum facit. Verum cum nec Romæ vlla amicorum diligentia id peruestigare, nec Patauij reperire licuerit, de ipso nihil decernere potui.

9. LIBERTIS LIBERTABVSQ. MEIS VIVENS FECIT Scardeonius legit. Verius cum Appiano & Grutero LIBERTIS LIBERTABVSQVE MEIS VIVENS FECI accipio.

10. PLOTIÆ] Ex Plotia gente plebeia Consules emanarunt

cogno-

Lib. I. Sect. IX. 337

cognominati, Proculus, Decianus, Veno, Venox, Ypsæus, Siluanus, Planicus. Iſtam Urfinus ſcribit nomen à Plauto cognomine duxiſſe, ſubditque mox: cum autem Plauti, Ploti etiam dicti ſint, (ut M. Attius Sarsinas, qui comædias ſcripſit, initio Plotus, poſtea Plautus appellatus eſt) Plautiam quoque gentem non modo Plotiam (ut Claudium Clodium) ſed Plutiam in veteribus monumentis nominatam eſſe animaduertimus.

In gent.
Plot. fol.
200.

I. Græcum hoc monumentum ſic Latine legendum exiſtimo

C: CLODI IVCVNDI

AVRELIE TATIE THYATI

RENEITÆ CASTISSIMÆ

FOEMINÆ

PACVBIVS FRONTON

SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.

LIBER I. SECTIO X.

SUPPOSITITIA.

P

Ostremum iure locum sibi vindicant monumenta illa, quæ iam spuria, ac supposititia iudicata sunt. Neque enim licebat inter veterum monumentorum classes illa recensere, quæ non re, sed ingenio antiquitatis nomen meruerunt. Spurium itaque à Grutero habetur Titi Livij Elogium supra vnum ex ostijs Prætorij ad meridiem situm; cui addenda etiam essent ea, quæ (duobus eiusdem antiquis monumentis exceptis) à nobis relata sunt, vbi de Livio egimus. Sed cum omnia ibi appareant, frustra hic reponerentur. Ceterum præter hæc à Grutero inter spuria etiam referuntur sequentia.

2.

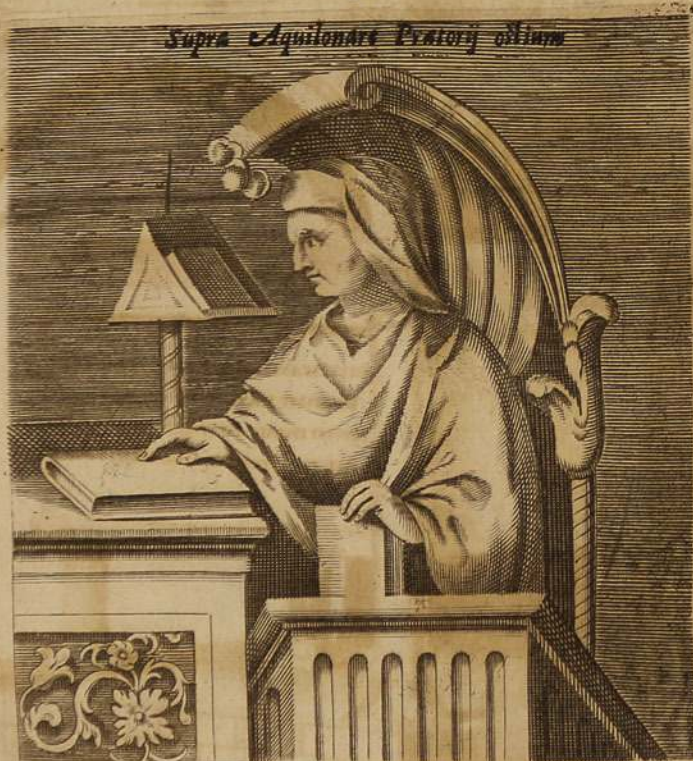
Tabula aenea, quam Ioannes Marcanoua se profitebatur habere Scardeonij testimonio, in summo Templo erat, si Gruteri fides habenda.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
10.
Spuriorum
fol. 9.

P. AEMILIVS. IMP. MACEDONIAM. TERRARVM. IMPERIO. POTI
TAM. CEPIT. CVIVS. VNO. DIE. LXXII. VRBES. VENDIDIT
ETIAM. INDIAE. VICTOR. PER. VESTIGIA. LIBERI. PATRIS. AT
QVE. HERCVLIS. ROMANA. SIGNA. CIRCVMTVLIT

Spuria ac supposititia ex mea opinione.

3.

PAVLVS PATAVINVS IVRISCONSVLTORVM CLARISSIMVS, HVIVS
VRBIS DECVS AETERNVM, ALEXANDRI MAMEAE TEMPORIBVS
FLORVIT AD PRAETVRAM, PRAEFECTVRAM, CONSVLATVM QVE
EVECTVS, CVIVS QVE SAPIENTIAM TANTI FECIT IVSTINIANVS
IMPERATOR, VT NULLA CIVILIS IVRIS PARTICVA HVIVS LE-
GIBVS NON DECORETVR, QVI SPLENDORE FAMAE IMMORTALIS
OCVLIS POSTERITATIS ADMIRANDVS INSIGNI IMAGINE HIC
MERITO DECORATVR.

In areaedium Bassanorum.

4.

IMP: HANIBAL
HAMILCARIS. F.
TREBIÆ,
THRASIMENI
ET CHANNARVM
VICTORIAM
DEPORTAVIT

5.

D. M.
BASSANVM
A BASSA
DICTVM
A B
HANTENORE
TROYANO
CONSTRUCTVM.

6.

*In adibus Coradenis antea loco
indebito positum*

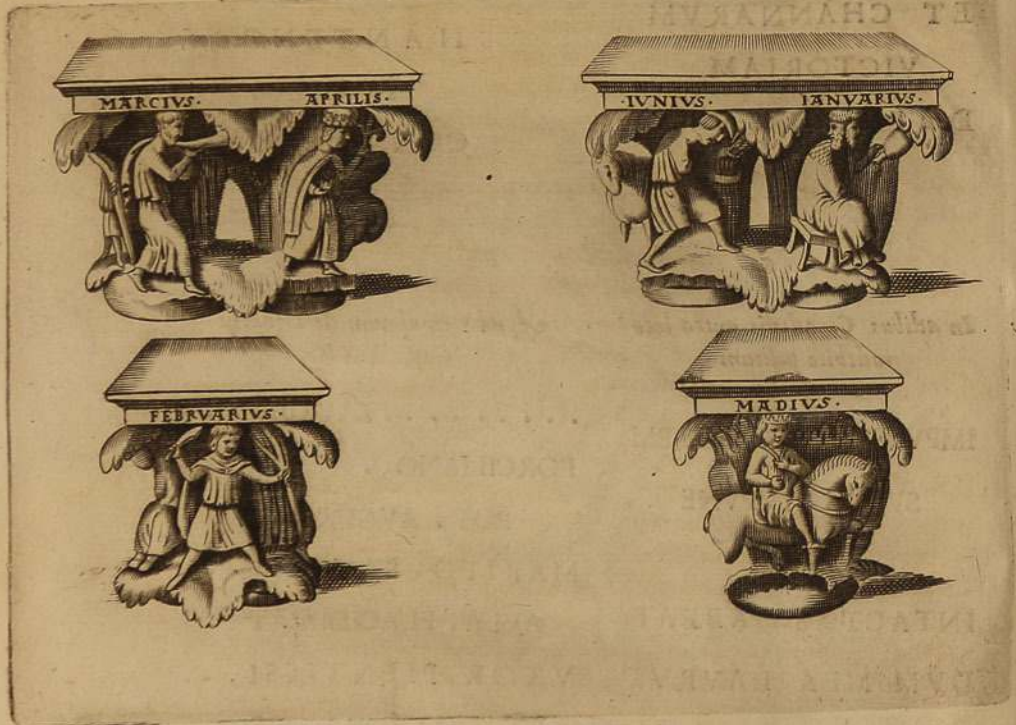
IMPVNE HINC CEREREM
SVMAS IMPVNE
LYEVM
INTACTAS HABEAT
DVM MEA LAVRVS
OPES

7.

*Apud Tomasinum de Donarijs
Cap. XXV.*

.....TAVRILL...
PORCILIANO.....
POT. AVGV. ...
MARITO. SANCTIS...
AVLA. PLACIDIA. T
VXOR. PIENTISSI...
ET. SOLEMNITE...
SVPPLICAVIT
VIX. AN. LII. M. V. D.

Hoc geminatum marmoreum columnæ epistylum , pulcherrimum certe , quamvis suppositum cognoscatur , in quo sex mensium symbola equitantiã obseruantur , apud me conseruatur , munificentia eruditissimi viri Hieronymi Sanctasophiæ , in patrio Gymnasio Medicinæ Theoricæ professoris insignis , omniq; virtute ac morum elegantia conspicui.

Antenorem nostrum, qui

Aeneid. lib.
1.

— potuit medijs elapsus Achiuis
 Illyricos penetrare sinus: atque intima tutus
 Regna Liburnorum, & fontem superare Timai:
 Vnde per ora nouem vasto cum murmure montis
 Et mare proruptum, & pelago premit arua sonantis
 Atque in nostras haec regiones delatus, Euganeis pulsus
 — Urbem Parauis sedesque locauit
 Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
 Troia

patriæ proditorem dicunt, & Diotys ille Cretensis, quem sicuti exiguae auctoritatis omnes agnoscunt, ita mendacium propalare certe apparet, & Seruius ad hæc Virgilij carmina; qui de Antenore ac Aenea differens talia profert: *Hi enim duo Troiam prodidisse dicuntur, secundum Liuium. Paucisq; interiectis sequitur: Sisenna tamen dicit, solum Antenorem prodidisse: quem si velimus sequi, augemus exemplum: Si regnat proditor, cur pius vagatur? Antenore autem ob hoc creditur Græcis patriam prodidisse, quia & auctor reddende Helenes, & legatos ad hoc venientes susceperat, & Ulysem medici habitu agnitam non prodidit.* A quibus Liuius, quem Seruius testem adhibet, a parte dissentit. Iam primum omnium satis constat, Troia capta in ceteros seuitum esse Troianos, duobus Aenea Antenoreque, & vetusti iure hospitij, & quia pacis reddendeque Helena semper auctores fuerant, omne ius belli Achiuos abstinuisse. Vndenam quæso proditionis memoria, & vnde eius argumentum? Nullum certe: nisi exoptare pacem, iusta ac honesta suadere, humanitatis & beneficentiæ munus exercere, proditionis argumentum fuerit. Veritatem sibi optime notam in adnotationibus ad Liuium doctissimus Henricus Glareanus ad verba hæc, fuisse quidem, sed accurate coactus est proferre. *Eam Seruij opinionem, quantum ad Virgilium attinet, eleganter sane, nec minus erudite refellit Christophorus Landinus. Neque enim verisimile est (inquit) voluisse poetam, cum virum, quem omni laudum genere ad diuinitatem usque extollere contendat, vel minima infamie suspitione deturpare. Idem ego de Liuiio sentio. Quam enim conueniebat, cum, qui tantopere, ac post tot eximios scriptores rem Romanam scriptis suis illustrare in animo habebat, tale quid de origine testari? Miror autem, ut Seruius hæc Liuij verba legerit: nam ut nos ea habemus, nulla proisus mentio proditionis inest. Quod autem Græcorum ante bellum fuerint hospites Aneas & Antenore, maiestatem humanitatemque patrie illustriorem reddidere. Et quod Helena reddenda, per summam iniuriam excepta, auctores dicantur, officio bonorum virorum functi plus ceteris ciuibus mihi videntur, iustusque eorum monstratur animus. Antenore sane ab Homero Iliad. lib. 8. aduersus Alexandrum Priami filium differens introduci-*

Hist. lib. 1.

ciur,

citur, acerba iniecta contentione, ut Menelao uxor restitueretur.

Cap. 2. Nec Antenorei honoris defensorem isto loco omittendum volo Pignorum nostrum, qui in Originibus Patauinis fusc & diligenter aduersus Antenoris detractores insurgit, quo breuitatis studio lectorem amicum remitto; hisce præmissis, quod cum in antiquitates Patauinas ac in eius clarissimos priscos viros leuere, & forsitan censorie nimis inquirat, ut de Liuiio, Iulio Paulo, Thrasea Peto aperte videre licet, si de Antenore nostro quidpiam suspicatus esset, neuiquam silentio obumbratum relicturus fuisset.

Post quos addo ego, neque abs re, ut puto; si Antenor patriæ proditor fuit, si Græcis amicum se præbuit, cur Troia incensa, dum aliam patriam quæreret, est

— — — *medijs elapsus Achiuus?*

Cum elabi periculum fugere indicet. Vnde apud Ciceronem non paucis in locis legitur: *elapsus esse de manibus: ex tot tantisque criminibus elapsus est.* Ac præcipue pro domo sua: *Frater meus ex vestro ferro ac manibus est elapsus.* Et Plancus ad Ciceronem: *Magno cum labore paritidarum elapsus sum ijs.* E Græcorum insidijs elabi non cogebatur, qui Græcis beneficentissimum se exhibuerat, ac eos à longo, & infensissimo bello ob Troiam proditam liberauerat. Verum quia à prodicionis calumnia innocentissimus fuit, merito ad illud

Antenor potuit medijs elapsus Achiuus

notatur in Paseratij Calepino: *significanter dixit elapsus, quum uellet significare eum e manibus pene Græcorum ipsum comprehendentium euasisse.*

Patauij itaque, ubi Antenor post urbem conditam

— — — *placida compositus pace quiescit,*

sepulcrum eius latuit, usque ad annum salutis MCLXXIV. ut omnes Patauini Chronologici asserunt. Cum vero ad euitandam foedissimam hominum iniquitatem, qui illis temporibus infantulos, extra thorum legitimum susceptos, fluminibus immergebant, ciuitatis decreto sancitum esset, ut xenodochium erigeretur ære publico, in quod expositi infantes reciperentur, & huius operis struerentur fundamenta, inuentum est sepulcrum illud ingens, quod ad Diui Laurentij, quatuor columnis suffultum conspicitur, plumbeam capsam continens, in qua cipressina alia asseruabatur. In his ex Mustato Scardeonius repertum tradit enssem aureatum, qui ad Alberum Scaligerum tunc Patauij summo imperio fungentem fertur peruenisse, hisce inscriptum carminibus.

Cum super Assummes primum tibi Dardane gamma,

Auxilium à superis subito tibi nomine clama.

Heu Patauum! qui te profugus construxit ab igne

Multoties tali pesti subiecta maligne

Vngarellus
M. 5.
Scard. lib.
1. Class. 1.
Pignor. in
Origm. Patau.
cap. 8.
Et in Antenore,
cap. 8.

*Mors cita, vita brevis, Patauos in pace volentes
Vincere non passa est, genus hoc fatale ferentes
Admonet, & punit nullo discrimine ciues.*

Quæ tamen carmina cum doctissimo Pignorio alieni æui, & certius barbari, quam Antenorei iudico, siquidem Græcis potius characteribus, quàm Latinis descripta fuissent. Suspicio itaque, quod alio forsitan tempore inuentis Antenoreis ossibus, ensi tunc insculpta fuerint carmina, & ingens illa arca marmorea efformata, quæ plumbeam & cupressinam capsam contineret, ad conditoris nostræ patriæ venerationem: quæ denuo cum auri magna copia in grauissimis illis Hunnorum ac Gothorum in nostras regiones inundationibus forsitan recondita fuerit. Ad aureos vero nummos eo in loco repertos quod spectat, in *Chronicis Potestatum Paduæ* ad annum M C C L X X I V. hæc extant. *Dominus Gotofredus de la Turre de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno de mense Februario in ædificatione laborerij Domus Dei tanta quantitas cuiusdam generis monetarum per fratrem Rolandum, & eius fessores inuenta fuit, quæ valuit XVII. millia librarum & ultra. Legitur & alibi in eodem genere: Tantum aurum in meaglis, quod valuit XVII. millia librarum bagatinorum. Et in simili. Et repertum thesaurum tanti auri in medalijis in certis orzys ad summam librarum XVII. millia denariorum Venetorum.*

Verum de Antenoreis sepulcro, deque eius tenebrosa antiquitate, nec non de numismatis illis post tot Patauina civitatis clades, quæ seculo rudi successere, cum nemo nostrorum scriptorum aliquid certi reliquerit, quid de eis affirmandum sit, prorsus me fugit. Satis itaque puto ea afferre, quæ certa sunt; nempe tumulum istum e regione Lupati, qui tunc temporis Quatuoruir erat, locatum fuisse, qui ijs temporibus I. C. Eques, ac poeta insignis, carminum, quæ in arca etiamnum sculpta leguntur, auctor fuit.

Supra hunc tumulum instar nucis pineæ tectum exurgit, à duobus Patauij illis temporibus Prætoribus, & cœptum, & perfectum; ut rudia illorum monumenta, quæ ibi adfixa visuntur, aperte denotant. Quorum primum ad Septentrionalem plagam expositum Oliui de Circis Florentini est, Patauij Prætoris anno salutis M C C L X X X I V. in quo & insignia eiusdem atque civitatis, & regni Gallia conspicuntur: supra quæ hæc leguntur carmina.

CVM QVATER ALMA DEI NATALIA VIDERAT ORBIS
POST DECIES OCTO MILLE DVCENTA SVPER
EXTVLIT HAEC PADVAE PRAESES CVI NOMEN OLIVE
COGNOMEN CIRCI PATRIA FLORIS ERAT.

Alterum quod Occidentem spectat, est Fantonis de Rubeis itidem
 Florentini, qui bis Patavio praefuit: nempe ab anni M CC LXXIV. me-
 Chron. Reg. Ciuir. Pad. dio, vsque ad annum MCC LXXV. quo tempore opus istud perfectum
 M. S. existimo; & anno MCC XCV. Supra eius stemma in Mausoleo Anteno-
 ris sculptum legitur

POTESTATE NOBILI VIRO DOMINO
 FANTONE DE RUBEIS DE FLORENTIA
 PERFECTVM FVIT HOC OPVS.

Tandem vbi Scardeonius & Portenarius in hoc Antenor's epitaphio
 Lib. 1. Class. PATRIAE legunt, PATRIAM reponendum est, prout in arca conspicitur.
 1. fol. 7.
 Fol. 19. 2. Huius Pauli Aemilij monumentum, quod in tabula aenea existe-
 bat, & Mazochius in *Epigrammatibus Urbis* habet, in eo tantum à Scar-
 Lib. 1. Class. deoniano & Gruteriano est diuersum, quod vbi isti POTITAM, ille
 4. POSITAM sed abs re forte ponit. Siquidem Macedoniam Imperio
 Spur. & Sup. pos. fol. 9. positam, quam positam Grammaticae magis consentaneum est.

Ipsam iure inter supposititia à Grutero habitum obseruo. Nam et si
 quoad Macedonicas res falsi nihil contineat, siquidem L. Aemilio Pau-
 Liv. Hist. lo Macedonia decreta est, qui bellum in ipsa celestime, ac feliciter per-
 lib. 44. fecit, ut Plutarchus scripserit: *Macedones, qui semper regum suorum ha-*
 in eius vi. *biti fuerunt amantes, tunc sicut cum fulcimento rupto omnibus vna cor-*
ruentibus, permittentes sese Paulo, duobus diebus totius Macedoniae com-
potem cum fecere: & ipse ad populum Romanum de se dixerit: Mace-
 Liv. Hist. *doniam in potestatem populi Romani redegi; & quod bellum per quadri-*
 lib. 45. *ennium quatuor ante me consules ita gesserunt, ut semper successori trade-*
rent grauius, id ego quindecim diebus perfecti: attamen Duces Romanos
ciuitates subactas vnquam vendidisse, aut Romana signa ad Indiae re-
giones peruenisse, quod sciam, hucusque notauit nemo.

4. Monumentum, quod hic exhibeo, Iulij Pauli viri iurisconsultis-
 Scard. lib. 1. simi, Alexandri Seueri Imperatoris aëo degentis, cui à consilijs fuit, pa-
 Class. 8. tria mea ad tanti ciuis perennitatem supra vnum ex quatuor ostijs præ-
 torij ad Austrum bis erigi voluit. Primum Scardeonij aëo visebatur tale.

PAVLVS PATAVINVS HVIVS NOSTRAE VRBIS DECVS AE
 TERNVM IVRISCONSULTVS CLARISSIMVS COAETANEVS
 T. LIVII HISTORICORVM PRINCIPIS EA AETATE INTER
 LEGVM LATORES ADEO COELESTI FLORVIT INGENIO VT
 LEGES INNVMERAS EDIDERIT QVARVM NONNVLLAE DE
 APICIBVS IVRIS DIVINO QVODAM INTELLECTV CORVS
 CANT QVEM SPLENDIDVM FAMA IMMORTALI FIDIS
 OCVLIS POSTERITATIS INSIGNI IMAGINE HIC
 MERITO DECORAMVS

Verum

Verum cum perspectum fuisset, quantum à veritate distaret hoc monumentum, cum inter Alexandri Seueri Consiliarios *Iulium Paulum* iurisperitissimum enumeret Lampridius (nisi forsitan, vt Scardeonius diligenter considerat, in saxo, vbi COAETANEVS, CONTERRANEVS T. LIVII esse debuerit, atque adeo erratum istud fabro adscribendum sit) ne talis ineptia ad patriæ gloriæ detrimentum perduraret, anno MDLXV. sancitum fuit, vt illud penitus aboleretur, istudque reponeretur, quod castigatum nunc ibi legitur.

Verum de Iulij Pauli patria, suo more, nimisque forsitan acute, vt de reliquis patriæ nostræ clarissimis viris, dubitat in *Originibus Patauinis* Pignorius hisce verbis: *Giulio Paulo il Giuriconsulto, io non hò mai ritrouato autore alcuno antico che lo chiami Padouano. So bene che Teodoro Manilio lo chiama Greco.* Ipsum tamen à Patauinis non omnino reijcit subnectens: *è ben vero che la tradizione è gran fondamento di molte cose, che si credono, & io non voglio annullare gl'ornamenti della mia patria, ma più tosto accrescerli.* Neque mihi dubitandum censeo de eis, quæ maiorum nostrorum publica monumenta testantur; præcipue cum de Iulij Pauli Patauinitate, vt ipse Pignorius affirmat, *nubes testium* (eius verbis vtor) pro hac certitudine appareant. Affirmant namque iurisperiti, monumenta vel ænea, vel marmorea, vel antiqua etiam volumina publici iuris facta, magnam vim attestationis habere, iisque publicam inesse fidem, vt in Cod. Constantini sub *Tit. de Donat.* habetur, & vt testatur Bartolus, Baldus, Angelus Aretinus, & omnes iurisperitissimi viri. Quæ cum ita sint, in *Libro Manuscripto Priuilegiorum Reuerendissimi Capituli Patauini*, in archiuo Ecclesiæ Cathedralis asseruato ad annum Domini 229. vere scriptum reperitur: *Floruit Iulius Paulus Patauinus antiquus, & illustris legum lator Papiniani primus discipulus.* Vngarellus in Chronicis notat: *Fù doppo la natiuità di Christo vn nostro Cittadino chiamato Giulio Paolo &c.* Bernardinus Scardeonius inter claros iurisperitos Patauinos Iulium primum locat. Marcus Mantua Patauinus, sui æui Iurisperiti coryphæus scribit: *Iulius Paulus Patauinus noster claruit Alexandri temporibus, vt multi testantur.* Thadæus Pifo Soacius identidem I. C. Patauinus elegantissimus, commentario in primam Pandectarum, *Paulum Patauinum, de quo in L. Paulus ff. de solutionibus*, nominat. Nec Patauinos tantum testes habemus, sed in libello illo Italice scripto, cui titulus est *Difesa della Patauinità di Giulio Paolo*, cuius auctorem nostri ciues credunt, vel Alexandrum Carerium, vel Nicolaum Camposamperium seniore, ciues ambos, & Iurisperitos Patauinos, summi nominis viros; vbi quamplurimos habemus huius rei testes: ad quem ob breuitatem lectorem mitto.

5. Monumentum, quod Annibali Carthaginensium duci erectum, in ædibus Bassanorum extat, inter spuria reponendum credidi, cum

In Alex.
Seu.
Loco cit.

Cap. 16.

Ibid.

In L. 1. in
princ. ff. de
honor. poss.
Conf. 445.
lib. 4.
S. Nihil.
aut. Instit.
de Test. & S.
Penal. Inst.
de A&S.
Lib. 1.
Class. 8. fol.
158. 159.
in Epist.
Illustr. Vi-
ror.
Tit. 2. n.
44.

quia antiquitus absque aspiratione, & duplici N. ANNIBALEM scribi solitum credo, prout etiam CANNARVM, non CHANNARVM; tum pariter quia modus iste dicendi in saxo à Romano nitore meo iudicio diversus apparet.

6. Hoc etiam saxum apud Bassanos inter spuria reponendum volui; nescio enim quid sibi velint DEI MANES ad monumentum BASSANI, quod oppidum clari nominis & nunc est, vigesimo quinto à nostra urbe lapide, Septentrionem versus. Nec HANTENORE TROYANO ad antiquum scribendi modum ita accedit, ut ANTENOR TROIANVS.

7. Quod sequitur distichon, inter Coradenorum monumenta anti-qua præ nimia festinatione repositum, heic merito locum meretur; siquidem eius auctorem credo Hieronymum Gabrielium Medicum Patavinum non vulgarem. Legitur autem Arquati, in ædibus olim Petrat-cha, nunc Gabrieliorum supra ianuam, qua ad hortos & colles itur, depictum tantum in tabula marmorea, quam fortassis reponi ibi curaverat Gabrielius, quum ædes hæc reparasset.

8. Semistractum istud saxum, de quo in suo de Donarijs elegantissimus Tomasinus hæc protulit: *Saxi fragmentum, non ita dudum ad radices montis Vende inter Euganeos alissimi repertum, ubi nunc Castri Novi pagus olim incolis frequens*, cur inter spuria ac supposititia à me reponatur, dum vixit nouerat Carolus Auantius, sed forsitan nimis iniuste.

IAm iste laboris mei qualiscunque partus, qui aliquamdiu sub prælo gemuit, libera deinceps luce, hominum obstetricante benignitate, fructurum se lætabatur, cum retardatus est noua epistola, quæ Roma opportune aduenit. Scripsit enim nunquam satis laudato Joanni Rhodio Clarissimus Lucas Holstenius, Vir qui iam pridem Musas omnes arctissima familiaritate sibi deuinxit, & in intima Parnassi, hoc est omnigenæ eruditionis adyta felicissime penetrauit. Literarum certe Græcarum tanta excellit peritia, ut ipsi laudis huius palmam seculum istud facile porrecturum videatur. Quare etiam ad eum honoris prouectus est gradum, qui debetur doctrinæ supremis coniunctæ virtutibus. Iste igitur circa Maguriani mei monumenti, superius sectione 5. fol. 211. repositi, perplexissimum labyrinthum ingenium suum fatigare, ac sensa sua luci dissimè explicata Patavium transmittere dignatus est. Debeo igitur summo tanti viri erga me studio; debeo singulari, quam in hoc suscepit negotio, industria; debeo reconditissimæ doctrinæ, quæ magnum splendorem meo conciliatura est operi, vtriusque accuratissimam epistolam pro felici libri huius coronide annectam.

V. CL.
LVCÆ HOLSTENII
DE MONVMENTO MAGVRIANO
AD IOANNEM RHODIVM
EPISTOLA.

Vol. VII. Part. I.

V. G. I.
LUCAE HORSTENII
DE MONUMENTO MAGYARIANO
AD IOANNEM RHODIVM
EPISTOLA

Malo parcius solvere, quam longiore procrastinatione debitum augere. promissam tibi Maguriana inscriptionis explicationem, siue diuinationem potius meam ad antiquum illud anigma nunc exhibeo. ubi illud iure meo ab humanitate tua postulo, ne mihi culpa aut vitio vertas, si à doctissimi amici nostri expositione tantum recedam, quantum dissidet Hesperijs Gadibus Eridanus. Ego enim Patauinam inscriptionem existimo Magurij ciuis Patauini, aquis Aponis dedicatam, in quarum margine repertam scribis. Magurius ille in xysto siue porticu aquis imminenti de suo posuerat Euras illas & perticas, quas lapis commemorat, ut lusoribus gregis Ueruriane, quae grex etiam iuniorum dicebatur, eorumque exhibitionibus siue exercitijs seruirent. quae singillatim explicare operae pretium fuerit.

Q Magurium Patauinum fuisse ostendit tribus Fabia, in quam omnes Transpadane ciuitates relate fuere, cum Romana ciuitate donarentur. De Brixia, Verona, Mantua multi lapides id testantur apud Rossum, Panuinium & Gruterum. De Patauio idem Gruterus aliquot affert ex Scardeonio, quos videre est, CCCCXL, 4. DCCCI, 12. DCCCXXCV, 3. DCCC, 1. DCCCXXII, 19. DCCCCXLV, 4. & apud Montem silicis CCCC, 5. neque hac de re quisquam in his studijs paulo versatior dubitabit.

FERO CIS cognomen saepius antiqui lapides exhibent. sic Annus Ferox senior, & iunior apud Gruterum M L X X X I X, 6. ut alios taceam.

LVS. EPIDIXIB. ET. CETAES I. II. III. de Lusorum epidixibus & Zetas, siue diatis tribus intelligo. Ideoque in voce CÆTES errorem quadrantarij, vel potius scriptoris Pataunitatem agnosco, qui pro Z. posuit C. forte quod vocis originem & orthographiam ignoraret. Lusorum epidixes in thermis & xystis olim exhibitas, notius est quam ut indicari à me debeat, post Mercurialem, Fabrum & alios. Epidixes autem de omnium generum ludis & artificijs, non de solis poëtarum & rhetorum recitationibus accipi cum alijs, tum Cresolius in veterum rhetorum theatro prolixè docet. Porticum vero illam mille pedum, cuius vestigia iuxta aquas Aponi Scardeonius & Pignoria extare affirmant, aedificia siue distincta cubicula, (has enim Zetas veteres dixere,) quamplurima habuisse ignorare non potest, qui Vitruuium legerit lib. V. cap. XI. ubi de palæstris & xystis agit.

GREG. VETVRIAN. Integris vocibus Gregis Ueruriane explico. ubi illud primum moneo, Gregem feminino genere olim dictum fuisse, quod Lucretij exemplo & auctoritate firmat Nonius, apud quem Bucerie-
que

que greges lib 2. legitur. sic quoque in magno inscriptionum opere, CCCXXXVIII, 5. *GREX RVSSATA* habetur. *Veturiana* autem dicebatur, quod à *Veturio* aliquo instituta fuerit. hanc enim *Veturianam* familiam *Patavij* fuisse docent lapides antiqui apud *Gruterum* DCCCCLVII, 10. & DCCCXCV, 1. & alius qui *Vigizotti* extat, DLXVIII, 2. ex *Scardeonio*. *Vicentia* quoque *Vituros* fuisse ostendit lapis DCCXLVIII, 8. Eadem grex siue schola *Lusorum* etiam *iuniorum* appellabatur, siue quod non nisi *iuvenes* ad eam admitterentur, sicuti apud *Gruterum* LVSVS FVVENVM legitur; siue potius quod iam ante alia schola siue grex *lusorum* fuisset in *istis* thermis instituta. ut apud *Gruterum* DCCXI, 2. *Tribules corporis iunioris* in *tribu Palatina*. & MCXV, 8. *Tribules corporis seniorum clientium tribus Palatine*. atque ita passim in *Notitia Imperij* schola *militum iuniorum* & *seniorum* leguntur.

A. A. *Aquis Aponis* intelligo, atque ita *Scaliger* in *Indice* magni operis inscriptionem *Patavinam* apud *Gruterum* DCCCCXVIII, 3. *Vale ad aquas*, recte *Aponas* explicat. *Fontibus* autem siue *aquis*, praesertim *medicatis*, quod *sacra* haberentur, *varia* *dedicata* constat ex antiquis monumentis. sic apud *Eminentissimum Card. Barberinum* in *pyramide marmorea* AQVIS. ALBVLIS. SANCTISSIMIS &c.

EVRAS nos intelligere unus *Pollux* docet, cui *varia* *curruum* *ferramenta* explicanti lib. 1. cap. 10. *Eura* sunt *ferramenta* quibus *axes* *curruum* *muniuntur*, & *quæ* *rotis* *atteruntur*. *Roma* *vulgo* *sprangas* *ferreas* *vocant*. ego hoc loco *ferramenta* *vel* *muro* *vel* *trabibus* *lignis* *infixa* *accipio*, *que* *perlicas* *vincinis* *clauatas* *sustinerent*, *ea* *scilicet* *forma*, *qua* *appinxi*. *Perticarum* *autem* & *uncinorum* *usum* *eum* *fuisse* *puto*, *ut* *vel* *lauantium* *vel* *potius* *ludo* *sese* *exercentium* *vestimenta* *sustinerent*. *Hunc* *obscurissima* *inscriptionis* *sensum* *existimauerim*, *donec* *vir* *doctiores* *veriora* *me* *docuerint*. *Roma* XXIV. *Augusti* CIO IOC LII.

INDEX

Eorum, quorum auctoritate, fide ac munere
opus creuit.

A		Nicephorus Callistus.	16. 216
Acro.	74. 152	Nicolaus Camposanperius.	348
Aelianus.	82. 97. 159	Iulius Capitolinus.	219. 231. 244. 245
Aeneas.	280	T. Lucretius Carus.	71. 73. 82. 90. 133.
Agrætius.	143	147. 159. 258. 271.	
Andreas Alciatus.	143	Alexander Carerius.	348
Alexander ab Alexandro.	39. 43. 88.	Ifacius Casaubonus.	123. 280
107. 108. 109. 111. 120. 122. 232. 250		Dio Cassius.	110. 127. 154. 220. 271
Bartholomæus Amantius.	72. 111. 124	M. Aurelius Cassiodorus.	13. 14. 108.
203. 207.		115. 127. 143. 245. 307.	
Anacreon.	121	Iacobus Cauaci.	4. 5. 11. 13. 15. 17.
Petrus Appianus.	45. 46. 72. 91. 95. 111.	22. 28. 144. 200. 300.	
119. 124. 203. 287. 288. 305. 309. 334		Cornelius Celsus.	193
335. 336.		Censorinus.	1. 133. 134
Petronius Arbitr.	2. 206. 275	Chronicon Regiminis Civitatis Paduæ	
Angelus Aretinus.	347	M. S.	25. 290. 345. 346
Carolus Auantius.	318	M. Tullius Cicero.	7. 8. 39. 44. 74. 75. 77.
Antonius Augustinus.	125. 269	81. 94. 109. 117. 145. 153. 205. 230.	
L. Apuleius.	44. 74. 82. 91. 119. 133. 226	232. 233. 250. 251. 260. 264. 272. 280.	
Aristoteles.	204	344.	
Aristophanes ex Nicodemi Frischlini ver- sione.	267. 288	Claudianus.	91. 200. 241. 242. 288.
Arnobius.	133. 134. 224. 269	Marcellinus Comes.	13. 14.
Athenæus.	123	GEORGIVS CONTARENVS Patricius Venc. tus.	44. 253. 266. 307. 323
Auctor de Viris Illustribus.	79. 87. 88.	Gn. Cornutus ex Cassiodoro.	73. 150.
219. 227.		224.	
Ausonius.	98. 120. 121. 122. 128. 240.	Historia Cortusiorum de Nouitatibus Paduæ & Lombardiæ.	144
241. 314.		Ioannes Cottunius Eques.	98. 127. 128
B		Diæty Cretensis.	343
Baldus I. C.	347	Petrus Crinitus.	80
Bartholus I. C.	ibid.	Iacobus Cuiacius.	39. 108
Cardinalis Baronius.	165	D	
Petrus Bembus Cardinalis.	273	Paulus Diaconus.	19
Antonius Beuatellus.	30	Aelius Donatus.	81. 153
Lazarus Bonamicus.	31	E	
Anselmus Boor.	311	Io. Baptista Egnatius.	14. 197
Antonius Bosius.	17. 243	Eutlides.	25
Barnabas Briffonius.	24. 39. 108. 234	Eutropius.	86. 192. 197. 316
Brunfelsius.	169	F	
Gulielmus Budæus.	136. 137. 329	Fasti Veri Flacci, Cassiodori, Panuinij, Sigonij.	14. 39. 71. 75. 79. 85. 86. 96.
Bulengerius.	43	103. 106. 112. 125. 143. 165. 190.	
C		213. 225. 241. 242. 298. 314. 316.	
C. Julius Cæsar.	73. 143. 207. 226. 228.	321.	
281. 314.		Y y	
Iacobus Cagna.	200	Octr-	

Index Auctorum.

<p>Octavius Ferrarius. 76. 81. 85. 117. 127. 142. 170. Sex. Pompeius Festus. 6. 8. 16. 18. 24. 32. 39. 43. 73. 77. 78. 81. 91. 95. 96. 106. 107. 116. 117. 120. 122. 123. 125. 134. 136. 144. 145. 153. 158. 199. 207. 217. 224. 231. 269. 271. 272. 275. 279. 281. 297. 307. 322. 335. Bartholomæus Fichettus. 214. 291 Laſtancius Firmianus. 265 Iulius Firmicus. 281 Valerius Flaccus. 80 L. Florus. 115 Blondus Flavius. 29. 33 Leonardus Foſchius. 285 Cornelius Fronto. 48 Frontinus. 268. 281 Fulgentius. 91</p> <p style="text-align: center;">G</p> <p>Galenus. 267 Cornelius Gallus. 271 Aulus Gellius. 18. 76. 94. 95. 109. 173. 194. 230. 231. 234. BERNARDVS GEORGIVS. 151 Augerius Giſlenius Buſbequius. 233 Henricus Glareanus. 343 Anthologia Græca. 128 Ioannes Gronovius. 186 Janus Gruterus. 10. 15. 18. 19. 32. 33. 45. 46. 78. 79. 83. 84. 85. 93. 94. 112. 113. 118. 119. 124. 145. 153. 158. 159. 161. 162. 164. 165. 183. 185. 186. 192. 193. 196. 197. 198. 199. 203. 213. 216. 220. 223. 225. 232. 239. 241. 257. 259. 260. 264. 266. 267. 268. 273. 278. 286. 288. 289. 292. 293. 297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 307. 309. 311. 313. 314. 315. 318. 321. 324. 325. 327. 328. 330. 334. 335. 336. 338. 340. 346. Hieronymus Gualdus. 276 Iacobus Guterus. 150 Lilius Gregorius Gyraldus. 74. 80. 117</p> <p style="text-align: center;">H</p> <p>Dionysius Halicarnaſſeus ex Emanuelis <i>Porti verſione.</i> 74. 78. 79. 82. 85. 96. 101. 108. 109. 110. 111. 129. 142. 167. 182. 227. 171. 279. 280. 335. Herodianus ex Angelo Politiano. 120 D. Hieronymus. 116 T. Iparrita Hiſtoria. 116 Homærus ex Henrico Stephano. 77. 123 Lucas Holſtenius. 348. 351.</p>	<p>Horatius. 43. 74. 220. 264 Iulius Hyginus. 87. 88. 314</p> <p style="text-align: center;">I</p> <p>Iamblichus. 133 Iornandes. 14 Iſidorus. 8. 15. 16. 24. 39. 194. 232. 234. 272. 311. 329. Silius Italicus. 100. 101. 168. Adrianus Iunius. 281 Iuuenalis. 20. 45. 178. 288. 335</p> <p style="text-align: center;">K</p> <p>Athanafius Kircherus. 37. 216 Ioannes Kirchmannus. 89. 90. 94. 118. 120. 122. 123. 150. 205.</p> <p style="text-align: center;">L</p> <p>Cornelius Labeo ex Macrobio. 182 Pomponius Lætus. 8. 107. 110. 111. 119. 197. 219. Dionysius Lambinus. 271 Aelius Lampridius. 47. 127. 242. 347. Iofephus Laurentius. 216 Ludouicus Lazarellus. 201 Fortunius Licetus. 214 Iuſtus Lipſius. 76. 154. 156. 179. 256. 310. T. Linius. 8. 9. 15. 18. 34. 39. 75. 79. 82. 84. 85. 88. 96. 110. 119. 124. 125. 134. 143. 167. 168. 182. 194. 227. 229. 230. 231. 232. 234. 244. 251. 264. 271. 279. 305. 343. 346. Velius Longus ex Caſſiodoro. 270. 307 Lucanus. 18. 77. 115. 116. 119. 167. 207. 216. 281.</p> <p style="text-align: center;">M</p> <p>Lucianus. 314 Macrobius. 39. 91. 94. 109. 182. 183. 220. 266. Iafon Mainus. 25 Marcus Mantua. 158. 348 Aldus Manutius P. F. 19. 86. 104. 153. 223. 232. 259. Paulus Manutius. 39. 44. 72. 76. 82. 84. 110. 175. Ioannes Marcanoua M. S. 18. 297. 340. Nonius Marcellus. 22. 81. 119. 199. 216. 219. Ammianus Marcellinus. 16. 161. 197. 266. Valerius Martialis. 25. 78. 80. 102. 104. 105. 114. 115. 134. Valerius Maximus. 87. 88 Iacobus Mazochius. 164. 325. 327. 328. 334. 335. 336. 346.</p>
---	---

Index Auctorum.

Gaudentius Merula.	116	Plutarchus.	16. 18. 78. 101. 143. 144. 156.
Paulus Merula.	29. 33. 238	Xicco Polentonus.	203. 204
Iacobus Merciarus.	7. 144	Trebellius Pollio.	127. 196. 198
Andreas Muretus.	128. 129	Iulius Pollux.	216
M. Antonius Muretus.	22	Polybius.	84. 85
Albertinus Mussarus.	4. 144. 344	Trogus Pompeius.	231
N		Io. Iouianus Pontanus.	30. 154
P. Ouidius Naso.	16. 87. 91. 122. 227.	Angelus Portenarius.	4. 5. 6. 11. 15. 16. 20.
251		23. 25. 26. 29. 106. 160. 153. 200. 346	
Ioannes de Nono M. S.	25. 71. 144.	Valerius Probus.	10
153. 175		Propertius.	1. 2. 44. 45. 150
O		Prudentius.	234
Iulius Obsequens.	18	Prolemæus.	115
Adolphus Occo.	238. 270	Cassianus à Puteo Eques.	240. 243
P		Q	
Baptista Paliarinus M. S.	144. 231. 245	Quintilianus.	9. 24. 32. 71. 80. 81. 111. 119.
Matthæus Palmerius.	116	144. 150	
Guidus Pancirolo.	14. 15. 241. 244.	R	
297. 299. 310.		Franciscus Roberrellus.	203
Onuphrius Panuinius.	6. 7. 8. 9. 10. 14.	Cœlius Rhodiginus.	18. 320
17. 18. 19. 20. 22. 24. 28. 32. 38. 43. 47.		Ioannes Rhodius.	37. 178. 216. 282. 348
71. 72. 74. 77. 79. 82. 87. 92. 93. 102.		Ioannes Rosinus.	39. 95. 96. 107. 109. 111.
103. 104. 113. 116. 117. 125. 126. 142.		153. 194. 195. 231. 232. 271.	
243. 145. 152. 154. 155. 158. 162. 164.		S	
166. 168. 169. 172. 173. 178. 190. 192.		Iosepheus Scaliger.	20. 40. 43. 84. 88. 119.
202. 213. 218. 226. 231. 238. 240. 241.		258. 266.	
256. 260. 272. 283. 287. 297. 314. 320.		Bernardinus Scardeonius.	1. 2. 3. 4. 5. 7.
321. 335		10. 13. 16. 18. 19. 26. 29. 33. 46. 71. 72.	
Hugo Papias e Pignorio.	224	73. 75. 79. 81. 86. 87. 89. 92. 94. 95. 97.	
Papyrianus e Calsiodoro.	75	98. 99. 102. 103. 104. 105. 118. 119. 124.	
Statutum Patavinum M. S.	9	126. 131. 132. 142. 144. 145. 147. 148. 153.	
Velleius Paterculul.	81. 127. 190. 213.	157. 160. 163. 178. 183. 186. 190. 191.	
223		200. 206. 213. 218. 220. 223. 256. 259.	
Iulius Paulus.	193	265. 275. 284. 287. 288. 289. 292. 293.	
Afconius Pedianus.	15. 47. 234. 238. 254.	297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 309.	
Nicolaus Perorus.	329. 335	311. 313. 314. 315. 316. 321. 322. 325.	
Gulielmus Philandrus.	150. 175	326. 327. 328. 334. 335. 336. 346. 347.	
Philostratus e Pignorio.	265	348.	
Phornutus.	87	Galpar Scioppius.	32
Laurentius Pignorius.	4. 6. 30. 32. 34.	Seneca Philosophus.	194
44. 91. 99. 100. 135. 151. 153. 183. 202.		Seneca Rhetor.	33. 101. 292
203. 218. 223. 229. 234. 244. 265. 266.		Seruius.	37. 74. 94. 98. 143. 173. 182. 256.
269. 270. 318. 344. 345. 346. 347.		321. 343	
Dominicus Pinus.	251	Idem e Biblioth. Petri Danielis. I. C.	183.
IOANNES PISAVRVS EQVES DIVI MARCI		Petrus Seruius.	183
PROCVRATOR.	99. 128	Carolus Sigonius.	6. 7. 9. 17. 19. 24. 32. 38.
Plautus.	71. 86. 120. 244	39. 43. 46. 74. 75. 84. 85. 92. 95. 96. 106.	
Plinius Historicus.	3. 47. 78. 81. 82. 88. 99.	107. 117. 120. 122. 125. 126. 143. 152.	
107. 115. 123. 127. 136. 145. 152. 169.		166. 167. 173. 202. 218. 224. 227. 232.	
205. 213. 218. 227. 230. 231. 238. 266.		265. 272. 279. 335.	
269. 292. 336		Guarinus Pifo Soacius.	15. 107. 109
Plinius alter.	8. 16. 28. 113. 115. 155. 259.	Yy 2	Thadæus

Index Auctorum.

Thadaeus Pifo Soacius .	348	
Gulielmus Sohierus,	269.307	Ioannes Valdetaro.
Solipater.	153	184
Aelius Spartianus. 85.86.225.314.323.		Pierius Valerianus. 17.93.94.97.137.
Io. Maria Stabilis.	251	217
Stadius. 16.86.101.103.105.259.		Terentius Varro. 8.18.45.47.76.77.95.
Strabo. 44.76.115.260.279.309.		107.122.135.152.167.208.213.216.
C. Io. Iosephus Straffoldus. 45.250		219.220.224.231.232.233.267.271.
Symmachus. 232.233.244.		275.292
T		
Cornelius Tacitus. 8.73.76.91.104.106.		Fl. Renatus Vegetius 8.95.96.147.269.
111.113.115.119.143.154.156.172.		310.330
194.205.213.217.219.245.256.259.		Georgius Hieronymus Velschius. 285
298.323.330.		Marcus Velferus. 284.287.288.289
Achilles Tattus. 120		Sex. Aurelius Victor. 197.
Cebes Thebanus. 1		Virgilius. 34.37.73.74.77.86.88.89.90.
Pub. Terentius. 22.32.244		92.98.117.133.134.150.173.178.
Tibullus. 44.150		182.193.194.208.234.256.258.272.
Iacobus Philippus Tomafinus. 4.17.22.		286.287.288.292.313.316.320.343.
29.32.34.134.178.202.231.235.240.		Vitruuius. 175
241.242.257.266.279.306.340.348.		Vlpianus. 193.242
Torrentius. 37		Gulielmus Vngarellus M.S. 4 5. 11. 13.
Suetonius Tranquillus. 72.78.94.101.		23.344
102.106.112.113.117.120.123.125.		Vopifcus. 194
126.127.134.155.190.195.205.206.		Gerardus Volsius. 29
207.213.217.220.245.264.281.310		Fulvius Vrsinus. 22.24.38.47.71.72.79.
Adrianus Turnebus. 22.89.194.234		87.102.103.107.111.113.116.118.
		142.143.172.238.269.283.320.321.
		337.

PATAVINI
Hoc opere nominati.

B		Ioannes Medicus & Mathematicus præclarissimus.	ibid.
B ARISONIVS.		DOCTORII.	
Albertinus Episc. Cenetenfis electus. 21. 265		Alexander Medicus.	163
BASSANI.		Alexander Eques.	ibid.
Alexander senior I. C.	49	Antonius Franciscus I. C.	ibid.
Alexander junior I. C.	31. 49.	Carolus.	ibid.
BENAVIDIÀ MANTVA.		Daniel Eques.	ibid.
Andreas.	157	Iulius Cæsar.	ibid.
Gaspar Philosophiæ Doctor.	ibid.	Ludovicus.	ibid.
Ioannes Andreas Medicus.	ibid.	Vincentius Philosophiæ Doctor.	ibid.
Ioannes Petrus Medicus.	ibid.	E	
Marcus I. C. sicut primus.	ibid.	E STIVS.	
BOATVS.		Alexander.	156
Bartholomæus.	214	F	
BORROMABI.		F RIGIMELICAB.	
Aemilia.	174	Antonius.	131
Traianus.	ibid.	Franciscus Medicus clarissimus	ibid.
BVZZACHARINVS.		Hieronymus Medicus elegans.	ibid.
Ludovicus.	34	Iacobus.	ibid.
C		Iacobus Eques.	ibid.
C AMPOSAMPERII.		Ioannes Maria.	ibid.
Gaspar I. C.	140	Ostavius I. C.	ibid.
Nicolaus I. C.	348	FONTANA.	
Obicius.	218	Tricidius Episcopus Patavinus.	5
Vinciguerra.	110	FORZATEI ijdem ac CAPILISTEI , & TRASALGARDI.	
CAPILISTEI ijdem ac FORZATEI , & TRASALGARDI.		Ioannes.	200
Annibal.	201	Iordanus Abbas Oliuet. vir sanctus.	ibid.
Annibal alter	200	Teduccius.	ibid.
Antonius.	ibid.	G	
Bartholomæus.	ibid.	G AERIBELII.	
Ioannes Franciscus I. C.	29	M. Antonius Eques vltimus suæ gentis.	191
Tranfalgardus I. C.	200	Florispina.	ibid.
CARBRIVS.		Gaspar Medicus.	191. 348
Alexander I. C.	348	GALVANVS.	
CARTRII.		Ioannes I. C. insignis.	35
Eccellius.	71	GIANVARIII.	
Gulielmus.	ibid.	Sophia.	131
CASALI.		Thomas I. C.	ibid.
Rolandus Monachus Cassinensis.	29	H	
CITADELLAR.		H OROLOGII. vide de DONDIS.	
Beatrix.	174	L	
Marcus.	ibid.	De L AZARA.	
CORRADENI.		Ioannes Comes & Eques.	170
Alcyfius I. C.	187	Ioannes Comes & Eques S. Stephani.	170
Andreas Medicus.	ibid.	Nicolaus Comes & Eques.	170
Bonacursius Medicus.	ibid.	M	
Hercules.	ibid.	M VSSATI.	
Nicolaus.	ibid.	Albertinus Historicus & Poeta.	145
D		Galacius Archipresbyter Patavinus.	ibid.
D ONDIS AB HOROLOGIO.		Gualpertinus Abbas Cassinensis.	ibid.
Gabriel Medicus.	180	Ioannes Franciscus I. C.	ibid.
Gaspar.	ib.	Y y 3	Ioan.
Iacobus Medicus & Mathematicus.	ibid.		

Patauini hoc opere nominati.

<p>Ioannes Franciscus. ibid.</p> <p>Julius Philosophiæ Doctor. ibid.</p> <p>Ludouicus Medicus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">N</p> <p>NIGRA seu ROGATA. Nigra Antonij Obicij Vxor. 38</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p>OBICII. Antonius. Pius Aeneas Orciani Marchio. 38</p> <p style="text-align: center;">OBTATI.</p> <p>Franciscus Medicus. 166</p> <p>Ioannes Dominicus Philosophus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>PAPAFVII. Bonifacius I. C. 174</p> <p>Bonifacius Eques. ibid.</p> <p>Jacobus I. C. ibid.</p> <p>Jacobus Eques Hierosolymitanus. ibid.</p> <p>Isabella. ibid.</p> <p>Marsilius Philosophiæ Doctor. ibid.</p> <p>Marsilius Eques. ibid.</p> <p>Marsilius. ibid.</p> <p>Robertus Abbas. ibid.</p> <p>Robertus Eques. ibid.</p> <p>Scipio Eques Hierosolymitanus Prior Mes- sanae. ibid.</p> <p>Vbertinus Episcopus Adriae. ibid.</p> <p style="text-align: center;">PASIIVS.</p> <p>Ladouicus Medicus. 185</p> <p style="text-align: center;">PERAGHA.</p> <p>Peraghinus Eques. 29</p> <p style="text-align: center;">FIGNA.</p> <p>Franciscus I. C. 214</p> <p style="text-align: center;">POLCASTR A.</p> <p>Margarita. 21</p> <p style="text-align: center;">POLENTONVS.</p> <p>Xicco. 29. 203</p> <p style="text-align: center;">PORCELLINVS.</p> <p>Nicolaus I. C. 29</p> <p style="text-align: center;">R</p> <p>RIDI seu de RIDO. Antonius Castri S. Angeli Rom. Praefec. 132</p> <p>Daniel I. C. ibid.</p> <p>Marcus I. C. ibid.</p> <p>Matthæus. ibid.</p> <p>Nicolaus Medicus & Poeta. ibid.</p> <p>Nicolaus I. C. ibid.</p> <p style="text-align: center;">ROGATI, vide NIGRA.</p> <p style="text-align: center;">S</p> <p>SALA, Ioannes Dominicus Medicus præclarus. 22</p> <p style="text-align: center;">SANDELIVS.</p> <p>Martinus I. C. 135</p> <p style="text-align: center;">SANCTIASOPHIA.</p> <p>Hieronymus Medicus. 342</p> <p style="text-align: center;">SCARDEONIVS.</p> <p>Bernardinus Canonicus & Historicus Patauinus. 1. 140. Passim.</p> <p style="text-align: center;">SCROVINVS.</p>	<p>Henicus. 29</p> <p style="text-align: center;">SILVATICVS.</p> <p>Benedictus Medicus nostri æui primus. 43.</p> <p style="text-align: center;">99. 128.</p> <p style="text-align: center;">DE STRATA.</p> <p>Aloysius Medicus. 21</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p>TOMASINVS. Iacobus Philippus Aemoniæ Episcopus. 4.</p> <p style="text-align: center;">17. 22. 29. 32. 34. 134. 178. 202. 231. 235. 240. 241. 142. 257. 266. 279. 306. 340. 348.</p> <p style="text-align: center;">TRANSALGARDI IJDEM AC CAPILISTEI & FORZATI.</p> <p>Albertinus. 200</p> <p>Azinus. ibid.</p> <p>Carlotus. ibid.</p> <p>Corradus. ibid.</p> <p>Gauslinus Episcopus Patauinus. ibid.</p> <p>Ioannes. ibid.</p> <p>Ioannes Baptista Episcopus Patauinus. ibid.</p> <p>Rotolandus. ibid.</p> <p>Rubertinus. ibid.</p> <p>Transalgardus. ibid.</p> <p>Transalgardinus. ibid.</p> <p style="text-align: center;">A TVRRE.</p> <p>Georgius Medicus & Botanicus Clarus. 160</p> <p style="text-align: center;">V</p> <p>VITALIANVS. Palamedes Eques. 29</p> <p style="text-align: center;">VRSATI.</p> <p>Alexander in Dedicat.</p> <p>Bernardinus. ibid.</p> <p>Franciscus. 119</p> <p>Gaspar. in Dedicat.</p> <p>Vrsatus Eques. 21. 209.</p> <p>Vrsus. in Dedicat.</p> <p style="text-align: center;">Z</p> <p>ZAPARELLAR. Bartholomæus Archiepisc. Florentinus. 148</p> <p>Franciscus Cardinalis Archiepiscopus Florentinus. ibid.</p> <p>C. Iacobus Philosophus inclytus. ibid.</p> <p>C. Iacobus. 74. 148. 154. 155</p> <p>Paulus Argolicensis Episcopus. 148</p> <p style="text-align: center;">ZACCHI.</p> <p>Alexander I. C. 206</p> <p>Alexander. 174</p> <p>Angela. ibid.</p> <p>Annibal I. C. 206</p> <p>Bartholomæus. ibid.</p> <p>Benedicta. 218</p> <p>Franciscus Philosophus & Medicus. 206</p> <p>Hieronymus I. C. ibid.</p> <p>Hieronymus. ibid.</p> <p>Iacobus. ibid.</p> <p>Marcus. ibid.</p> <p>Zacchus I. C. ibid.</p> <p>Zacchus Philosophus & Medicus. ibid.</p>
---	--

INDEX LOCORVM

In quibus hæc monumenta reperiuntur.

A		GVIDONVM. 130
<i>In Ecclesia pagi</i>		<i>Prope</i>
ALTICLERII. 291		GYMNASIVM. 190
<i>Ad</i>		<i>Apud</i>
ANTENORIS MAVSOLEVM.		C. IACOBVM ZABARELLAM. 148
AVGVSTAE AD VINDONEM FLVIVM.		IOANNEM GALVANVM. 35
284.		IOANNEM RHODIVM DANVM. 178.
B		282.
<i>Ad</i>		<i>In Templo & Cœnobio</i>
BASILICAM CATHEDRALEM. 5		D. IVSTINAE. 12. 13
<i>In Ædibus</i>		<i>In ultima columna lateritia</i>
BASSANORVM. 50. 51. 53. 55. 57.		<i>ad ades</i>
59. 61. 63. 65. 66. 67. 68. 69. 70.		IVLII CAESARIS DOTTORII. 163
DE BENAVIDIIS à MANTVA. 157		<i>Penes</i>
BARTHOLOMAEI FICHETTI. 290		IOANNEM DE LAZARA COMITEM
<i>In Vico</i>		& EQVITEM. 170
BRVSEGANA. 290		M
C		<i>In Ædibus</i>
<i>In Cœnobio</i>		MVSSATORVM. 145
CARTVSIENSIVM. 293		<i>In Hortis Cœnobitarum</i>
<i>In Ædibus</i>		S. MICHAELIS. 23
CAPILISTEORVM vulgo dal Cavallo.		O
200.		<i>In Ædibus</i>
CONTARENORVM. 41. 42		OBICIORVM. 38
CORRADENIS. 188. 189		<i>In Arca</i>
<i>Prope</i>		OPTATORVM. 166
CORRADENOS. 229		P
F		<i>In</i>
<i>In Ædibus</i>		PRAETORIO. 23. & 340
FAMILIAE FRIGIMELICAE. 131		PARIETE FORNICIS PROPE PONTEM
FRANCISCI BATTARII. 152		S. BENEDICTI. 222
FRANCISCI VRSATI. 132		<i>In Ædibus</i>
G		PAPAFVIORVM. 174
<i>Apud</i>		DE PRIOLIS. 169
GEORGIVM à TVRRE. 160		<i>Apud</i>
<i>In Ædibus</i>		PASINOS. 185
GENTIS GABRIELIAE. 191		
GEORGII CONTARENI Ateste. 253.		<i>Apud</i>
254. 255. 261. 262. 263. 274.		

Index Locorum.

	R		T
	<i>Apud</i>		<i>In</i>
RIDIOS.	132		TVRRI TEMPLI CATHEDRALIS. 6
<i>S</i>			<i>In Aedibus</i>
<i>In Monasterio</i>			TOMASINIS. 235. 236. 237. 238
S. STEPHANI.	21		<i>V</i>
<i>In Aedibus</i>			<i>In Aedibus</i>
SANDELIORVM.	135		VRSATIS. 210. 211. 212. 248. 249
SCARDEONIORVM.	141. 142		<i>Z</i>
SVPERANTIORVM.	247		<i>In vestibulo adium</i>
<i>In</i>			DE ZABARELLIS. 177
SACELLO DIVI HERMAGORAE.	6		DE ZACCHIS. 206

I N D E X

Propriorum Nominum, & Cognominum tam Virorum quam mulierum.

A	
<i>Ablagus.</i>	309
<i>Accilia P.L. Basio.</i>	50
<i>C. Acilius.</i>	42
<i>Sex. Acilius C.F.</i>	331
<i>Acon Q. F. Fab. Labeo Polex.</i>	163
<i>C. Acutius M.F. Rom. Secundus.</i>	60
<i>M. Acutius M.F. Röm. Marcellus.</i>	ibid.
<i>Aedemon.</i>	278
<i>Aelia Domitia.</i>	146
<i>L. Aelius Antigonus.</i>	41
<i>L. Aelius L.F. Fab. Macer.</i>	ibid.
<i>P. Aelius Ponticus.</i>	146
<i>Aemilia Chrisis.</i>	285
<i>Aemilius Celer.</i>	277
<i>C. Aemilius Calpurnian.</i>	285
<i>P. Aemilius.</i>	240
<i>P. Aemilius P.L. Deodorus.</i>	322
<i>Aeneas.</i>	98. 129
<i>Aerodanus.</i>	295
<i>Aetho.</i>	255
<i>Q. Aetrius Rom. Macer.</i>	60
<i>Afronia Festa.</i>	59
<i>M. Agrippa.</i>	70
<i>M. Allenius M. F. Fab. Crassus Caso-</i>	
<i>nus.</i>	5
<i>M. Allius M. F. Festus.</i>	38
<i>Alumna Valentina.</i>	317
<i>Anchar.</i>	70
<i>Anchari.</i>	211
<i>Anicia Proba C. F.</i>	236
<i>Annia T. F. Pieris.</i>	303
<i>T. Annius Cherintus.</i>	ibid.
<i>Antenor.</i>	339
<i>Antonia C. F.</i>	6
<i>Antoninus Aug.</i>	178
<i>Antonius Severus Aquila.</i>	325
<i>C.M. Antonius Gemellus.</i>	282
<i>Q.M. Antonius Mercator.</i>	ibid.
<i>Sex. Appuleius Marcellus.</i>	57
<i>Aratria C. L. Salvia.</i>	261
<i>C. Aratr.</i>	262
<i>L. Aries.</i>	326
<i>C. Arminius Felicissimus.</i>	300
<i>C. Arrius.</i>	285
<i>C. Arrius C. F.</i>	331
<i>L. Arrius Pudens.</i>	329
<i>L. Arrius T. F.</i>	67
<i>M. Arruntius M.F. Ter. Aquila.</i>	66
<i>Asconia C. F. Augurina.</i>	65
<i>C. Asconius C.F. Pub. Sardus.</i>	ibid.
<i>Q. Asconius Gabinus Modestus.</i>	212
<i>Asta Ingenua.</i>	319
<i>C. Asia C.F. Prima.</i>	181
<i>Atilia Phœbas.</i>	65
<i>Atilius Laches.</i>	ibid.
<i>C. Aufidius Candidus.</i>	42
<i>Diuus Augustus.</i>	318. 330
<i>Auillia Peta.</i>	318
<i>Aula. Placidia.</i>	331
<i>Aurelia Sabna.</i>	237
<i>Aurelia Tatia.</i>	337
<i>M. Aurelius Antoninus.</i>	322
<i>M. Aurel Aman. . . .</i>	237
<i>M. Aurelius Marcellinus.</i>	57
<i>P. Aurelius.</i>	68
<i>T. Aurelius T. L. Felix.</i>	66
<i>T. Aurel. Pal. Florentin.</i>	262
<i>Axia Tyche.</i>	309
<i>Axia Q. L. Amabilis.</i>	255
<i>L. Axius Charistus.</i>	309
<i>L. Axius Crescen.</i>	ibid.
<i>ΑΣΚΛΑΠΩΝ.</i>	189
<i>ΑΙΔΗΜΩΝ.</i>	276
<i>ΑΙΝΕΙΑΣ.</i>	63
<i>ΑΤΡΗΑΙΑ ΤΑΤΙΑ.</i>	334
B	
<i>C. Bellus Urbanus.</i>	330
<i>L. Blan.</i>	175
<i>Bononia.</i>	300
<i>C. Bricenius C. F. Clemens.</i>	69
C	
<i>Cacilius Olcrenis.</i>	66
<i>L. Cadius L. L. Eros.</i>	41
<i>Cetronia Procula.</i>	57
<i>Catronia L.F. Prima.</i>	68
<i>Zz</i>	<i>L. Cetro.</i>

Index Propr. Nomin. & Cogn.

L.	Cetronius L. L. Anderoudus.	68	Diogenes.		128
L.	Cetronius L. F. Firmus.	ib.	Dionysius Leuci.		79
	Casta.	255	Dispuerna Festa.		237
Q.	Cassius Macrinus.	235	Diua Domitilla.		65
	Cesidia Hora.	69	Domator.		236
C.	Cesidius Hermeros.	ib.	Domitia Fatiliana.		13
Ser.	Calpurnius Cleombrotus.	331	Domitia D. L. Proba.		255
M.	Calusius Claudius Victor.	309	Domitia Thallusa.		ibid.
L.	Canius Feslus.	42	L. Domitius L. L. b. Sceua.		206
T.	Capellus T. F. Vindex.	277	Gn. Domitius Valens.		222
Q.	Cartilius Q. L. Optatus.	293	L. Domitius Theophilus.		66
	Cartoria Apta.	141	Domitianus.		326.327
	Carsorius.	ibid.	Donatus.		237
T.	Cartorius.	ibid.	Dorcas.		ibid.
C.	Cartorius Scirtus.	50	C. Dorcatius Verus.		294
	Cassia Sex F. Prima.	201	ΔΙΟΓΕΝΙΣ.		70
	Cassia L. F. Secunda.	50	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ.		53
C.	Cassius Q. F. Maculatus.	320	E		
C.	Cassius Severus.	277	Elia Aquileia.		68
C.	Cassius Thespius.	312	Elia Maxima.		ibid.
P.	Cassius Verus.	284	Elius Q. L. Gallio.		276
	Castricia C. L. Euche.	66.	Elius Lartis. F.		316
C.	Castricius C. L. Caluo.	ibid.	Elonia L. L. Murra.		158
C.	Castricius Q. L. Martialis.	ibid.	Ennius C. L. Antio.		315
	Centera.	301	M. Ennius M. L. Esycus.		254
	Centra.	ibid.	M. Ennius P. F. Rufus.		291
Q.	Cercenus Hermeros.	311	Epiphania Polycratis.		98
Q.	Carm	188	Eutyclus.		161
P.	Charm	70	ΕΠΙΦΑΝΗ ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΣ.		63
	Cipia P. F. Secunda.	68	ΕΥΠΥΧΙΑΝΟΣ.		329
	Clodia C. L. Portu. . .	317	ΕΥΠΥΧΟΣ.		189
	Clodia T. L. Festa.	188	F		
	Clodia Secunda.	50	Fabia. C. L. Quarta.		262
	Clodia Thais.	51	C. Fabius C. L. Chrestus.		ibid.
C.	Clodius Lucundus.	334.337	Fannia C. L.		53
M.	Clodius Ianuarius.	51	C. Fannius C. L. Auctus.		ibid.
M.	Cocceius M. L. Ianuarius.	211	C. Fannius C. L. Felix.		ibid.
	Caelia C. F. Gemella.	23	Faustinus.		ibid.
	Caelia Votiena.	69	Felix.		238
A.	Caelius A. L. Optatus.	23	M. Firmius M. F. Fau . . .		161
P.	Caelius P. F. Balbinus Vibullius Pius.	222	Filicinus.		315
FL.	Constantinus Maximus.	322	Flauia Quintilla.		69
Diuus	Constans.	ibid.	Flauia Tertia.		ibid.
	Coruina.	57	P. Flavius P. F. Feslus.		ibid.
E.	Curullus	69	P. Flavius Q. F. Rom. Stabilis.		ibid.
	Cusinta M. F. Sarda.	65	Fortunatus.		317.330
D			Fremantio.		51
	Demet	248			
	Deminconia.	295			
C.	Didius Acntanus.	312			

Tam Viror. Quam Mulier.

C.	Fulvius Dionysius.	169	Inseia	Maxima.	59
	Furta Fortunata.	282	Isellia	Rena.	181
D.	Furius Felloi.	ibid.	Iulia C. F.	Maxima.	285
			C. Iulianus Cacus vel Calius.		334
			Iulius.		53
			Iulius	Feo.	139
			Iulius	Germanus.	284
			Iulius	Paulus.	340
			C. Iulius	Priscus.	284
			C. Iulius	Severus.	222
			C. Iulius C. F.	Ser . . .	263
			Aur. Iustinus	Aprio.	53
G					
	ΓΑΓΙΤΙΥΣ. Q. F. Fereios.	315			
	Gaius.	236			
	Galatea.	254	C.		
	Galenia Pisida Nysa.	291	C.		
	Galenius Q. L. Pisidus.	ibid.	C.		
	Galgeſtus Hermeros.	262	Aur.		
	Galla.	51			
	Gania.	248			
C.	Gaius C. L. Lucundus.	146	Gn.		
M.	Gaius Orfitus.	329	Q.		
M.	Gaius M. F. Pob. Squillanus.	229			
P.	Gaius Aspectus.	249			
Q.	Gaius Q. F. Aquila.	248			
	Glaucus Glauci.	ibid.			
	Glicerius.	295	C.		
	Grania.	ibid.	FL.		
L.	Granius Priscus.	248	C.		
	Grata.	66.301			
	Grattja.	267.322			
	Grattianus.	ibid.			
	ΓΛΑΤΚΟC ΓΛΑΤΚΟΤ.	247			
H					
L.	Halys.	27	T.		
	Hambal Hamilcaris F.	331	T.		
	Hantenor.	ibid.	T.		
	Hateria Felicitas.	67	T.		
	Hateria Iustina.	ibid.	T.		
	Hebdanus.	295	P.		
	Hebedanus.	ibid.	Q.		
L.	Helius Caesar Imp.	222			
	Heluia Q. L. Clidijs.	296	C.		
	Heluia C. F. Prima.	ibid.			
C.	Heluius Q. L. Communis.	ibid.	C.		
	Homulius.	334			
	Hortia C. F. Secunda.	248	C.		
C.	Hofd . .	149	L.		
	Hospolis.	236			
	Hoſtilia C. L. Senera.	38			
C.	Hoſtilius Elius.	312			
	Hoſtilius Vulbeius.	216	L.		
T. F. L.	Hyginus.	67			
I					
	Ianuarja.	237	F.		
	Ianuvius.	ibid.	Q.		
			F.		
			Q.		
			A. F.		
			Zz 2		
			C. Ma.		

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

C.	Manilius Gibbe. L. Priamus.	67	C.	Oppius C. F. Pater.	ibid.
L.	Manlius L. F. Acidinus.	277	P.	Oppius C. P. Pollio.	ibid.
P.	Manlius Surus P. F.	69		Onia Lanica.	236
	Marcella Lepoca.	236		Olybius V. C.	235
	Marcellus Quiet.	68		Olygerius.	295
	Marcia Sexta.	318	M.	Oxonus.	212
Q.	Marcius P. F. Rex.	ibid.	P		
P.	Marius Nig. . .	57		Patus. Honoratus.	191
	Marxius Pleioris F.	236	Sex.	Papinius Q. F. Allenius seu Gallien ^o	296
	Materisca Theodori.	79	C.	Papius Aequus.	326. 327
	Materisca Zopyri.	ibid.	C.	Papius C. L. Sodalis.	158
	Meminia.	66		Parcilia.	212
C.	Memmius Libanius.	317		Parthenopeus.	237
P.	Memmius Trophimus.	ibid.		Patitiada P. F.	296
	Menander Menandri. F.	278		Paulus Patauinus	340
	Mercurialis.	237		Perpernia L. L. Fauor.	185
	Messius Lanicus.	236	L.	Perperna Philo	ibid.
	Metellus Lepocus Suri F.	243		Petronia.	334
	Minucia Prima.	317		Petronia Musa.	331
C.	Minutius L. F.	296	M.	Petronius Primulus.	334
M.	Minutius L. F.	ibid.		Petronius Probus V. C.	236
Q.	Minutius.	65	Sex.	Petronius.	130
M.	Moenius Q. F.	141		Petrusa Proba.	262
P.	Mulusius Cilo.	306		Philomusus.	178
Q.	Musius Eusebes.	57		Philumenus.	277
T.	Musius C. F. Fab. Hostilius Fabri-	166		Pleior.	256
	cius Medulla Angurinus.	166		Plotia.	334
T.	Mutius T. F. Gracilis.	296	Q.	Plo. . .	306
	ΜΑΤΕΡΙΣΚΑ ΖΩΠΤΟΥ.	53	T.	Poblicius Crescens.	133
	ΜΑΤΕΡΙΣΚΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.	ibid.		Pompeia C. L. Prima.	141
	ΜΕΝΑΝΔΡΕ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ.	276	C.	Pompeius C. L. Lepidus.	ibid.
N					
Sex.	Naninius Sex. L. Apollonius.	255	Sex.	Pompeius Sex. F.	188. 212. 306
	Nerna Cas. Augustus.	166		Pomponia G. F.	569
	Nofas Verccundus.	278		Pomponia Q. L.	317
O					
	Octavia Sex. F. Casina.	263	C.	Pomponius Stianus.	329
	Octavia T. F. Gracilis.	ibid.	Q.	Pomponius Q. F. Fab. Seuerus.	42
	Octavia Methe.	146	Q.	Pomponius Q. L. Or. . .	317
	Octavia Q. F. Secunda.	263	D.	Popilia C. F. Prisca.	55
Q.	Octavius.	ibid.		Popilius Petus.	152
C.	Octavius Rufus.	ibid.	P.	Poppia Caualerina.	68
Q.	Octavius Athictus.	59		Postulius Hecatens.	317
Q.	Octavius Laberianus.	ibid.		Priata.	ibid.
Q.	Octavius Priscianus.	ibid.		Probinus V. C.	236
Sex.	Octavius Sex. F. Celsus.	263	M.	Publicia Felicitas.	317
T.	Octavius Sex. F. Gracilis.	ibid.		Publicius Festus.	21
	Oflia Ledoralis, vel L. F. Dotalis.	305		Pudens.	255
	Olicerius.	295	L.	Pullus Primus.	329
C.	Opetrius Philetus.	254	L.	Pullus Zofimus.	ibid.
	Opilio V. C.	12	ΠΑΚΟΥΒΙΟΣ ΦΡΟΝΤΩΝ.		
C.	Oppius C. F.	50	Q		
				Quartius.	261
				Quinctia C. F.	313

Tam Viror. Quam Mulier.

	Quintia Volusia.	263			
P.	Quintillus.	69	T		
	R				
L.	Ratius. C. L. Adrastus.	51		Tarbenius L. F.	12
	Regilia.	236		Tauria M. L. Tyche.	303
	Rutilia Prima.	50		Taurill. . . Porcilian.	341
	S			Terentia P. F.	6
	Sabina Laucia.	236		Terentia L. F. Prima.	301
M.	Sactius T. F.	306		Terentia T. F. Seuera.	65
	Saltia Eutichia.	41	C.	Terentia Saturnina.	255
P.	Saltius Mysticus.	ibid.	L.	Terentius Prepons.	139
	Salvia Incunda.	69	L.	Terentius Acutus.	255
	Salvius Nigellus.	ibid.	T.	Terentius Opratus.	ibid.
	Salvius Sempronius Cerrd.	294	T.	Terentius T. F. La. Pindarus seu Lapidarius.	301
	Sara.	181	T.	Terentius T. F. Seuerus.	ibid.
	Sarronia T. F. Tertia.	295		Ternila Laucia Regilia. L.	236
C.	Satrius Hilarus.	ibid.		Theophilus Theophili.	263
C.	Satrius C. F. Opt.	ibid.		Tiberius Caesar Aug. F. Augustus.	263
C.	Satrius C. F. Verus.	ibid.		296	
	Saufeia Crispina.	57		Titia Chione.	331
	.. useius P. F.	12		Titia Tertyllina.	158
C.	Saufeius Clemens.	55	C.	Titius Stelan.	70
	Saufeius Nigrinus.	57	M.	Titius Honoratus.	57
T.	Scribonius Barbula.	285	Q.	Titius Zosimus.	331
	Secundus	334	Q.	Tranius Optimus.	305
	Seleucus Andronici.	263		Tullia C. L.	293
C.	Sempronius Q. F. Primus.	50		Tullia Sex. F. Seuera.	188
Q.	Sempronius Tertius.	ibid.	C.	Turranius Secundi Lib. Euanthus.	254
Ti.	Sempronius	149	C.	Turranius Eutyebus.	ibid.
T.	Sempronius Auctus.	212	C.	Turranius Pantagathus.	ibid.
T.	Sempronius Hermes.	ibid.		ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.	263
S.	Sentius Chrysofonus.	329		V	
	Septimius Proculus.	ibid.		Valeria.	55
	Septimius Vrsus.	329		Valeria Mater.	67
L.	Septimius Seuerus.	322		Valeria Marciana.	284
	Septimia. Prisca.	149		Valeria Myrtale.	55
	Sergia Maximina.	312		Valerius Proculus.	53
L.	Sepuellius P. L. Florens.	66		Valerius Valery F. Valens.	330
C.	Sepullus Onesimus.	311		Aurelius Valerius Diocletianus.	191
P.	Sepullus P. F. Fab. Tacitus.	296	C.	Valerius Diocletianus.	317
	Seruilia.	210	C.	Valerius Diodorus.	55
P.	Seruilia.	53	C.	Valerius Placidus.	ibid.
	Seuera.	188	FL.	Valerius Constantius.	317
	Seuera L. F.	309	Gal.	Valerius Maximianus.	ibid.
C.	Sextia.	142	M. Aur.	Valerius Maximianus.	ibid.
P.	Sextilia.	53	L.	Valerius Memor.	262
C.	Sextius.	142	L.	Valerius Priscus.	308
Q.	Sicinius M. F.	181	L.	Valerius Zabda L. Aries.	326
	Spedia Pannyeb	284	M.	Valerius Pastor.	36
Q.	Sulpicius Achilles.	171		Valgia Thallusa.	212
C.	Synacius Aprilis.	55		Veronia Cea.	333
	ΣΕΛΑΤΚΟΣ	263		Lz 3 Q. Veio-	

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

S. P. P.	Veionius	Denta seu Tenda,	ibid.	Sex. Vettius	Fidelis.	255
	Veionius	Fauslus.	ibid.	T. Vettidius	Potens.	332
	Veionius	Snauis.	ibid.	T. Vettidius. T. F. Scap. Valens.		ibid.
	Venusla.		170	Imp. Cas. Vespasianus Aug.		326. 327
	Vera.		295	T. Casar	Vespasianus.	ibid.
	Vetulena	Dorcas.	158	C. Vibius	Varus.	235
	Veturia M. F. Gemella.		294	L. Vitor L. F.		290
	Veturia	Primigenia.	55	Vlpia	Donata.	316
Ti.	Veturius	Fuscus.	ibid.	M. Vlpus	Trophimus.	ibid.
	Vettia L. F. C. L. Clara.		303	C. Volumnius C. Libert.		70
	Vettia	Prisca.	312	C. Vuilius L. F. Cernius.		42

PRÆNOMINA

Explicata.

A	Aulus. 24	G	Gnaeus. 120	F	Publius & Publia. 79
	Aurelius. 77	L	Lucius. 18	Q	Quintus. 47
C	Caius. 9	M	Manius. 7	S	Seruius. 335
	Caia. 144		Marcus. 38		Sextus. 92
D	Decimus. 152		Opiter. 305	T	Titus. 32. 202
F	Flavius. 19				

Nomina Gentilicia Declarata.

A	Acilia. 71		Castricia. 112	L	Lufia. 91
	Aconia. 164		Cipia. 118	M	Magia. 323
	Actia. 181		Claudia & Clodia. 71		Manilia. 213
	Acutia. 98		Cocceia. 216		Manlia. 116
	Aelia. 42	D	Cœlia. 24		Maria. 87
	Aemilia. 323		Didia. 314		Martia. 321
	Allenia. 7		Domitia. 113		Memmia. 318
	Allia. 38	R			Minucia. 103
	Ancharia. 216		Ennia. 257		Moenia. 142
	Anicia. 241	F			Mucia. 299
	Annia. 304		Fabia. 268		Mulua. 307
	Antonia. 283		Fannia. 74		Multia. 166
	Appuleia. 94		Firmia. 161		Mutia. 299
	Arria. 113	M	Flavia. 124	N	Nauinia. 260
	Arruntia. 103		Fulua. 169	O	Orauia. 89
	Alconia. 99		Furia. 283	C	Obilia. 305
	Atia. 181	G			Oppia. 72
	Atilia. 102		Gauia. 147	P	
	Attia. 181		Glyceria. 297		Papinia. 298
T	Aufidia. 47		Grania. 250		Papiria. 258
	Auillia. 317	H			Perpercia. 185
	Aurelia. 86		Hateria. 113		Petronia. 240
	Axia. 260		Helua. 300		Plotina. 336
C			Hofilia. 39		Pomponia. 47
	Cæcilia. 112	I			Pompeia. 142
	Cædia. 45		Iulia. 285		Popillia. 81
	Cælia. 238	L			Postumia. 18
	Cælidia. 126		Lartia. 117		Publia. 10
	Cætronia. 118		Lejia. 313		Publicia & Poblacia. 22
	Calpurnia. 331		Lemonia. 73		Pulla. 330
	Capella. 278		Liua. 28	Q	
	Cartoria. 71. 143		Lollia. 213		Quarta. 264
	Cartilia. 293		Lucretia. 321		
	Cassia. 73. 202		Luclia. 116		

N O T A E

Quæ passim declarantur.

	A		
A.	24	DIS. V. MANIBVS.	304
A. A. V. S. L. M.	281	D. M.	73
ACCENS. CONS.	254	D. M. S.	328
ADIVT. TABV	243	D. N.	324
ADLECTVS DECVR.	125	D. N. M. Q. EIVS.	199
ADQ.	15	DON. DED.	314
AED.	271	D. S. F.	24
AM. VXORI.	297	E	
AN. XIX. M. II. D. XIII.	94	EQ. PVB.	230
A. Ω.	17	EX. AVRI. P. X.	320
AQ. DEMET. F.	250	EX. PR. SPECVLATOR.	280
AVR.	77	EX. 7.	119
B		F	
B. D. D.	266	FAB.	7
B. M.	19	FIE. IVSS.	309
BONO R. P. N.	324	FL.	19
C		F. M. D. D. D.	297
C.	9144	G	
Q.	9	GER. P.	239
CCCCIOOO.	137	GN.	120
C. F.	242	GN. LABE. PAETO.	153
CIP. PATA	265	L. GRAN. PRISCVS.	250
C. L.	3975	H	
Q. L.	73	HICQ. CVM. SVR. OMNIBVS.	122
CN.	120	H. L. ET. M. H. N. S.	182
C. M. ANTONI.	282	H. L. S. H. N. S.	258
COHOR. II. PANNONIOR.	330	H. M. H. S.	84.
COLL. FABR.	268	H. M. H. N. S.	43.84
CONCORD.	256	H. S.	136
COR.	95	H. S. E.	94
COS. DESIG.	153	I	
D		II. VIR.	226
D.	152	II. VIRO III	272
D. D.	92. 267	III. VIRO. A. A. A. F. F.	107
DEC. CL. CEL.	112	III. VIR CAP.	119
DEF. ANN. XXVIII.	162	III. VIR.	9
DIONYS.	169	IIII. VIR I. D.	9
		IIII. VIR. AVG.	126

Aaa

IN

Notæ quæ passim declarantur.

IN. F. P. XX. R. P. XX.	24	PRAEF. ALAE FLAVIANAE.	310
IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.	44	PRAEF. II. CHO. DVAR. TERTIAE.	
INL.	15	THRAAC. ET. AQVITEN. ET. SE-	
	K	CVNDAE AQVITAN.	309
K. D.	143	PRAEF. FABR.	8
	L	PRO. COS.	109
L.	18		Q
L. D. D. D.	117	Q.	47
L. D. P.	267	Q. C. L.	149
LEG. III.	328	Q. LEG.	299
LEG. XI.	297	Q. M. ANTONI.	283
L. F.	118	Q. Q. V. P. L.	252
L. F. C. L.	303	QVAEST. CAESARIS.	107
LIB. OPT.	256	QVOD. C. BELLO CONF.	143
L. M. FLAVIORVM.	252	QVOQVO VERS.	116
L. S.	282. 291		R
L. S. M. C.	43	ROM.	95
	M		S
M.	38	S.	120
M.	6	SACERD. DIVARVM.	91
M. D. M.	90	SER.	269
M. F. FAB.	6	SER.	335
M. M.	86	SEX.	49
MER. S.	152	S. V. P. HAC. F.	120
MIL. A. XXVII.	84		T
MIL. COHORT. V. PR.	147	T.	32. 102
M. VAL.	37	TER.	107
	N	T. F.	33
N̄. CCCC XXVIII.	19	T. F.	298
N. D. F. E.	84	T. F. I.	48. 313
N. F. F. N. S. N. C.	40	T. F. L.	73
	O	TR. MIL.	8
O.	305	TRIB. LEG. X. FRETENSIS.	310
OP.	ibid.	TRIB. PL.	108
	P		V
P.	10	V.	103
P.	73	V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL.	
P.	162	MINVS. V.	313
PAL.	267	V. C.	15. 241
P. F. AVG.	317	V. V. C. C.	242
P. P.	15	VET.	77
P. P.	89	V. F.	10. 42
POB.	230	V. F. S. ET. S.	258
			VI.

Notæ quæ passim declarantur.

VI. VIR.	42	V. S. ET. S. PO.	291
VIR. VEST.	74	X	
V. VA. F. S. ET. S.	118	X. PRAETORIAE.	96
V. S. D. M.	302	X. VIRO.	272
V. S. L. M.	257	XV. VIRO SAC. FAC.	110

I N D E X

Rerum, Verborum, itemque formularum memorabilium à priscis receptarum.

A	
Abbatia S. Iustinae in commendam vt vocant.	25
Abri ga vicus in Istria.	243
Accensæ militiæ genus.	233
Accensi apparitores, Liberti.	233
Accensorum munus.	264
Adiutores vnde dicti.	244
Adiutores Tabularij.	ibid.
ADLECTVS DECVRIO.	125
Adoptandi modus varius antiquorum.	226
AD. Q. pro <i>Aique</i> .	15
<i>Advocatores Communis</i> . Vide Trib. Pleb.	
Aediles vnde dicti.	271
Aediles Cereales, Curules, Plebeij.	ibid.
Aedilitiæ dignitates Patauij.	272
L. Aelius Cæsar.	225
Eius vita & mors.	ibid.
Aemonia ciuitas Istriæ.	246
ÆQYOS pro <i>Aequus</i> .	328
Aeculapius cur fulmine ictus.	88
Quomodo Romam petierit.	ibid.
Aesculapio bacillum & serpens dicati.	87
Aesculapij etymon.	ibid.
Dionysius barbam ipsi demi iussit.	ib.
Templa eius cur extra ciuitatem.	ib.
Capræ & gallinæ quales ipsi immolabantur.	ibid.
Aetius V. C. Opilonis pater.	13
Aeterni titulus quando ab Imperatoribus assumtus.	142
Agri Patauini fines & ambitus.	3
In oppida, & in vicos diuisus.	ibid.
Sigillum antiquum in quo eius fines memorantur.	ibid.
Ala sociorum militia.	310
Vnde nuncupata.	ibid.
Flauiana à quo instituta.	ibid.
Albertinus Mussatus Patauinus Historicus & Poeta insignis.	145
Patauij publice poeta coronatur.	ibid.
Legatus Patriæ ad Pontificem Maximum & ad Cæsarem.	ibid.
Vtriusque Collegij doctores quotannis ad ipsius ædes solenniter albos cereos protulerunt.	ibid.
Albertus Dux Saxoniz Gymnasiij Patauini Rector.	145
Alexander Dottorius I. C. humeros submittit ossibus T. Liuij in Prætorium deferendis.	29
Alexandri Estij coniectura de Ludis Cesticiis.	156
ALLECTO INTER TRIBVNICIOS.	167
ALLECTO pro <i>adlecto</i> .	ibid.
Alpha & Omega in antiquis monumentis Christianorum.	17
Alphonfus Arragonum Rex ossa T. Liuij cepit, sed fato præoccupatur.	30
AMICO in veterum monumentis.	43
AMICAE BENEMERENTI FECIT.	158
AMICIS BENEMERITIS.	309
Amphitheatrum olim Patauij.	76
Andreas Corradenus magnæ spei medicus iuuenis nascitur.	187
Andreas Crispus Patauinus celator insignis.	11.
Andreas Dandulus Patricius Venetus caput arce plumbeæ T. Liuij extollit, dum eius ossa transferuntur in Prætorium.	29
Anguillaria vicus, seu Vicariatus agri Patauini.	4
Anni, menses, dies cur in monumentis descripti, & de eo Kirchmanni atque auctoris opinio.	94.
Annulus aureus Trib. Leg. ornamentum.	310
Ferreus militum.	ibid.
Anteia Heluidij iunioris vxor.	155
Antenor Patauij Conditor.	343
Templum Concordiæ crexit.	11. 17
Proditor Troiz creditur.	343
Defendiur.	344
Eius sepulchrum repertum.	ibid.
ANTONIA.	10
Antonius Beuatellus Panormitanus poeta insignis	
Alphonfi Regis orator pro impetrandis T. Liuij ossibus.	30
Antonius Franciscus Dottorius I. C. insignis notus in Panormitanum Abbatem, Tartagnum, & Imolensem edidit.	163
Antonius Ridius miles strenuus Castri S. Angeli Romæ Præfectus.	132
Antoninus Caracalla tumulum Achillis coronis floribusque decorauit.	120
Apium cibus feralis.	125
Apparitores vnde dicti.	232
Scribæ, Accensi, Interpretes, Præcones, Viatores, Lictores, Serui publici, Carnifices.	ibid.
Appiani & Gruteri lapsus dum Patauium in Foro Iulij locant.	46
Aquileia magna ciuitas Colonia Latina Romanorum.	250
Quando deducta.	279
Nunc penitus euersa.	ibid.
Aqui-	

Index Rerum, & Verborum.

Aquileiense monumentum pulcherrimum.	45	Bassanorum domus cur T. Lulij credita, & vulgo de <i>Specchi</i> appellata.	49
Aquileiensa monumenta varia.	248, 249	<i>Beatissimus</i> Imperatorum titulus.	192
a quo Patauium traducta.	248, 249, 250, 251.	Berta vxor Henrici IV. Imp. à coniugeliberta-tem Patauinis impetrat.	7
Ara Dijs Penatibus sacra.	182	Brs. inscriptionem reddit suspectam.	190
Arae & Altaria superis ac inferis dicata.	90	Bona Dea quænam creditæ.	266
Arae solis inferis.	ib.	BONIS DEAEVS.	ibid.
Arae Manibus consecratae.	89	BONO REIPUBLICAE NATO.	324
Arae in sepulcretis serigebantur.	90	Bulla puerorum nobilium insigne.	39
Arae duorum Abbatum de Limena cui nunc vsui destinata.	18	Bucinella gens Patauina.	49
Arca quid.	205	Burdonia familia Patauina.	40
Arcae effossæ in quibus cineres & numismata.	21	C	
Area vnde dicta.	275	Cæsar Nichesola patricius Veronensis.	229
Area morbus.	ibid.	Cæsares, & Nobiles Cæsares qui vocabantur.	195
<i>Arena</i> . Vide Amphitheatrum.		Caij prænomen quomodo proferendum.	9
Armorum cultodes quinam erant.	287	inuerlum quid denotet.	ibid.
Arquatium agri Patauini vicus, seu Vicariatus.	4	Camaldolentes Eremitæ montis RAVA in Euganeis.	91
Arria Cæcinæ Patii vxor clarissima foemina oriunda Patauio.	113	<i>Camerlinghi</i> . Vide Quæstor.	
Egregia eius facta.	114	Campus Martius Patauij.	76
L. Arruntius Stella Patauinus à Nerone Ludorum Curator electus.	104	Camposimperius Patauini agri oppidum.	3
Dormiuit, & Prætor: item Consul sub Domitiano.	ibid.	Canabetum quid.	275
Martialis amicus.	ibid.	<i>Cancellarius Magnus Venetiarum</i> . Vide Quæstor Cæsaris.	
Poeta insignis.	105	Canis, & suis in monumento symbolum.	97
Statio carus.	ibid.	Capilistæ gentis denominatio.	200
Violantillam amauit, quam vxorem habuit.	ibid.	Capitis diminutio triplex.	144
Eius opera penitus interiere.	ibid.	Capræ quænam Aesculapio immolabantur.	88
M. Arruntius xv. Vir sacris faciundis.	111	Carpentum honoris gratia Vestalibus concessum.	76
ASCLAPIVS.	88	Cartoria gens ab Eccelino tyranno euerfa.	71
Q. Asconius Pedianus Patauinus.	99	Cartorij vicus à Cartoria gente dictus.	71
Afinius Pollio salte dicebat T. Lulium sapere Patauinitatem.	32	Cartularia gens Patauina.	152
Ateste Patauini agri oppidum.	3.	<i>Casta de Specchi</i> . Vide Bassanorum ædes.	
In tribu Romilia descriptum.	95	<i>Cassero del Santo Monte</i> . Vide Quæstor.	
Monumentorum antiquorum refertissimum.	4	Cassius Patauinus.	72
Augustani milites quinam.	245	Castum Baldi Patauini agri oppidum.	3
Augustenses milites vbinam dispositi.	310	<i>Cauillieri del comune</i> . Vide Aediles.	
M. Aurelius Antoninus Scueri filius, Getæ frater Imperatorum omnium flagitiosissimus.	325	Celso sepulti hominis signum.	175
B		CHAPE.	98
Io. Bapt. Fichettus antiquitatum possessor.	291	Characteres crucibus appensi in antiquis monumentis.	17
Bartholomæus Amanatus Florentinus sculptor insignis colossi Herculei apud Mantuas auctor.	157	Charon, cur Portitor dicitur.	288
Bartholomæus Lulianus Vrsinus Venetarum copiarum Imperator.	11	Chiauffi apud Turcas Apparitorum vices gerunt.	233
Pro erigendo templo D. Iustinæ sæpius limites delineauit.	ibid.	Chlamys quæ vestis.	85
Basilica vnde dicta.	16	Quibus communis.	86
Basilica Cathedralis antiquissima, olim vbi nunc templum S. Sophiæ sacrum, à Tricidio Fontana Patauino Episcopo transmutatur in eum locum, quo nunc visitur; vbi terræ motu euerfam Clerus reparauit Macilo quodam architecto.	5	Cippus sepulti hominis indicium.	175
		Cittadella Patauini agri oppidum.	3
		<i>Clarissimus</i> epitheton tertij ordinis senatores denotans.	15
		Claudia gens Lucij prænomen recusauit.	72
		Clauæ incendiariæ.	161
		Cleonymus Lacedæmonum Dux à Patauinis fufus.	33
		Cleonymi spolia vbi appensa.	ibid.
		Cleonymo victo, quales ludi instituti.	34
		Cenobium D. Iustinæ vastissimum.	11
		Conors quid.	95

Index Rerum, & Verborum.

quando inuenta.	96	LARIEVS PVBLCIS DEDIT.	137
Prætoria quos milites recipiebat.	ibid.	Delta Academia Patauij.	145
II. Pannoniorum vbi disposita.	330	DENATES pro Penates.	182
V. Prætoria qualis.	147	Deputati ad Vtilia Communis Padue. Vide Quatuorviri.	
X. Prætoria.	96	Deputati ad Ecclesias. Vide Aediles.	
Cohortes Prætoriz in custodia Imperatorum.	ib.	Deputati alle Biade. Vide Aediles.	
Cohortium in legionibus varietas.	95	De SVO Fecit.	24
De cohortibus Rosini lapsus.	96	Deum Mater Magna Cybele.	90
In cohortibus militum numerus modo auctus.	ibid.	Sceptrum tenet, turrita pingitur, à leonibus vehitur, & cur? terra est.	91 ibid.
COR. pro Cobors.	95	DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQVE EIVS.	199
Collegium fabrorum à quo institutum.	9	Dextræ duæ iunctæ fidei symbolum.	149. 292.
idem, quod Fratules apud nos.	268.	Dianæ templum in Auentino.	227
Coloni vnde dicti.	227	Dij Manes quinam.	73
Columbæ in summo monumento sitæ.	82	quando Lares, & quando Lemures dicti.	74
Concordiæ templum ab Antenore conditum.	11	Sepulcra cur eis inscribebantur.	ib.
CONCORDIALIS.	33	Ter in anno eis sacrificatum.	ibid.
CONSVL DESIGNATO.	152	Dij Penates quales Halicarnasseo, Macrobio, & Seruio.	182. 183
Coniules quando designabantur.	153	Dijs Inferis quibus in aris sacra fiebant.	89
Maiores, & ordinarij.	104	DIS MANIEVS SACRVM.	328
Minores & iuffecti.	ibid.	DIS VNIVERSIS MANIEVS.	304
ijdem insignibus utebantur, quibus & maiores.	ibid.	Diocletianus Imperator adorari se iussit.	192
Clarissimi viri vocabantur.	15	Aternus, felicissimus, beatissimus appellatus est.	ibid.
Consilium agri Patauii vicus seu Vicariatus.	4	Maximus optimusque.	193
CONTVEERNALL.	146	Iouius.	197
Contubernales erant liberti, qui in eodem contubernio vivebant.	147	Obscurissimæ originis.	ibid.
erant domestici etiam & familiaris.	ibid.	prudentissimus Princeps, sanctissimus Christianorum hostis, ib. adoptato Constantio Chloro Imperio se abdicauit, vixitque Salonæ priuatus.	ibid.
CONIUNX pro Coniux.	146	ad Imperium reuocatus Imperium respuit.	ibid.
CONVI pro Coniugi.	139	priuatus post mortem inter Diuos refertur.	ibid.
COIUGI pro Coniugi.	69	VIX DOLORE VIVVS.	69
CONIUGI BENEMERENTI.	212	Dominicus Campagnola Patauius pictor insignis Mantuarum ædes varijs picturis exornauit.	157
CASTISSIMAE.	300	Dominicus Molinus litterarum Meccenas.	145
LVLCISSIMAE.	68	Domini appellatione veniebant Patroni, ignoti, mariti.	134
IMPACIENTISSIMO VNA HORA SVPERSTITI.	69	Imperatores.	133
INCOMPARABILI.	289	DOMINORVM loco Dominorum.	ibid.
KARISSIMAE.	13	EVITATI DOMINORVM.	31
PIENTISSIMAE.	284	Domitianus Imp. Domitillam sororem Diuam dixit.	102
Cornelius Augur Patauius Aponi degens Pharsalicam aciem describit, & victoriam Cæsaris prænuñciat.	18	Flauiz genti templum & collegium Flauialium destinavit.	ibid.
Corpus quando cadaver significet.	205	Domitilla Vespasiani filia Diua dicta.	65. 101
CORRECTOR ITALIÆ.	198	DONO DEDIT. vel DEDICAVIT.	94
Cranium maris quibus discernatur à muliebri.	204.	DEDERVNT.	267
CVM LIBERIS SVIS.	270	Duo fratres simul Consules, ijque primi hunc honorem simul obtinuerunt.	280
CVRATOR ILLYRICI.	127		
Curatores publici & priuati.	79		
Ciuitatum.	231		
D			
Decuriones vnde dicti.	125		
In colonijs eadem pollebant auctoritate qua Senatores Romæ.	ibid.		
eorum cura & consilio reliquis coloniæ populus regebatur.	126		
cenfium habere debebant.	ibid.		
DEDIT. pro dedit, seu dedicauit.	303		

Index Rerum, Verborum

	E			F	
Eccelinus tyrannus immanissimus templum & Cœnobium D. Iustinae destruit, militibusque pro stationibus concedit.	11	familiam Cartoriam penitus evertit.	71	Jordanum Forzateum intra scœdissimum carcerem consumat.	200
Episcopi Patauini hoc opere memorati.		Federicus Cardinalis Cornelius.	5. 160	Tricidius.	5
		Milo.	7	D. Prodocimus primus Patauij Episc.	11. 16
		Gauslinus	Transfalgardus. 11. 21. 200	Ioannes Baptista	Transfalgardus. 200
		Paganus	à Turre. 145	Epulæ ferales.	122. 123
				dabantur in mortuorum inferijs.	ib.
				nostris adhuc rusticis receptæ.	ib.
				Epularum ferarum cibus.	ib.
				EQVO PVBLICO mereri quid esset.	230
				Equus quando primum à Romanis datus.	ib.
				Equus publicus à Censoribus assignabatur.	ib.
				nimis pingui homini adimebatur.	ib.
				Censoribus restituebatur.	231
				Equum adimere ignominia erat.	230
				habere graeculentum impolitæ erat.	231
				Euganei colles templa Duarum habuisse creduntur.	91
				Cero Euganeus collis Cereri dicatus putatur, itemque Rhæa.	ib.
				Mons Cynthius.	213
				Euræ quid essent.	215. 216
	F				
				Faba mortuorum cibus.	122
				Flamini Diali vetita.	ibid.
				Fabam pro Manibus non dare Patauinae mulieres religioni aduerium credunt.	123
				FACIENDVM pro faciendum.	73
				Familia Urbana & Rustica.	315
				NE DE FAMILIA EXBAT.	84
				FAMILIAEQVE EIUS POSTERIS.	67
				Fani à sacello, delubro, ac templo discrimen.	238.
				Fana non tantum Dijs, verum etiam Prouincijs crecta.	239
				Fannia Thraseæ Pesti filia Heluidij Prisci vxor.	155.
				Falces Proconsulum.	110
				Felicissimus Imperatorum titulus.	192
				Felix primus Imperatorum quis dictus.	198
				FELIX. DOM. TRICENT. SALON. ANIMVLA DVLCIS ANIMVLA SVAVIS ANIMVLA IN DEORVM NVMERVM RECEPTA.	289
				Feralia quando celebrabantur.	122
				Feralem cœnam vorare, imprecabantur antiqui summam alicui mendicitatē desiderantes.	ib.
				FIERI pro fieri.	119
				FIERI IVSSIT.	68. 301
				FIERI MANDAVIT, vel FACTVM MONVMENTVM DECRETO DECVRIONVM.	292
				Figuli nomen in venarum labris.	150
				in regulis.	150. 175. 176
				FILIO DVLCISSIMO.	295
				DVLCISSIMO ET INNOCENTISSIMO.	ib.
				PARENTES FILIO PECERVNT.	237
				PARENTES FILIO ET SIBI.	55
				VXORI ET FILIIS SVIS.	59
				CVM LIBERIS SVIS POSVIT.	263
				FILIASTRO POSTERISQVE SVORVM.	57
				Flamines Prouinciarum.	239
				Flores varij pro sepulchrorum ornamentis apud antiquos.	120
				FOEMINAE CASTISSIMAE.	337
				Fortuna diuersimode ab antiquis nuncupata.	257
				FORTVNAR FANVM in Histria.	236
				Forzateæ gentis denominatio.	200
				Francisci Petrarchæ abacus, sedile, felix scelton Arquati conseruantur.	191
				Franciscus Quirinus Patricius Venetus monumentorum collector.	95. 257
				Franciscus Zabarella Cardinalis, Archiepiscopus Florentinus, Constantiensis Concilij Legatus, à Sigismundo Imp. publice defletur, atque ad sepulchrum deducitur.	158
				Fratulæ Patauij quibus similes.	268
			G		
				Galeana Marfilij Carrariensis vxor.	190
				GALLAT pro Galle.	73
				Galli Cybeles sacerdotes sibi virilitatem adimebant, impureque vivebant.	91
				Gallinae quales Aesculapio immolarentur.	88
				Genius quantam in mortales auctoritatem habet.	1
				Genij varia epitheta.	133
				Gladiatores Retiarj quinam dicti.	179
				Gualpertius Mustatus Cisterciensis, Abbas D. Iustinae eligitur.	145
				Guidona gens Patauina.	131
				Gymnasio Patauino priuilegia conceduntur ab Urbano IV. Pontifice, rogante Io. Baptista Transfalgardo Episcopo Patauino.	200
			H		
				Hafnia Daniæ Metropolis.	282
				Halys Hispaniæ fluius.	33
				Harpocrates Isis filius, silentij deus, etiam Sigalion vocatus.	314
				Heluidius Priscus Thraseæ Pesti gener iussu Vespasiani occisus.	155
				Heluidius filius à Domitiano occisus.	ibid.
				Henricus Scrouinius ossa T. Luuij apud suas aedes reponi desiderat.	29
				Heraclea vrbs ab Opiterginis condita.	116
				Herculeus Maximianus Imperator dictus.	197
				HERBS FECIT.	331
				Heres ex assequis.	78
				HISCE LEGIBVS HISCE REGIONIBVS.	224
				Histriæ sanum.	239
				Homi-	

Index Rerum, & Verborum.

T. Liuij ossa quando inuenta, & vbi.	28	suas ædes elegantissimè extruxit, musæ-	ibid.
deponuntur in prætorio supra osti-		umque augustum condidit.	
um officij Sanitatis cum epita-		MARITVS POSVIT.	67
phio Leonardi Iustiniani Præto-		MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES.	120
ris.	29. 30	MATER INFELICISSIMA.	146
transferuntur in prætorium sub anti-		MATRI PIENTISSIMAE.	237
quo monumento e Basilica S. Iu-		MATRI ET SIBI.	65
stinæ delato, nouis, sed elegantissi-		MATRI SVAE.	66
mis ornamentis referto.	31	Matthæus Langius Cardinalis quatuor monu-	
Brachij eiusdem os conceditur Alphonso Arra-		menta Patauina Velemburgû transfudit.	284
gonum Regi, orante Antonio Beuatello Pa-		MAXIMA.	94
normitano.	30	Maximus Imperatorum titulus.	193
Maxilla eius orbi æneo inclusa fornici Archiui		Maximianus Imp. Hercules appellatus.	197
Patauini appenditur.	ib.	Mercator Venalicus quis.	328
T. Liuij marmoreum caput donatur ciuitati ab		Mercurij varij.	117
Alexandro Bassano.	31	MERCVRIO AVGVSTO.	ib.
T. Liuij ossa in dubium vocata.	203. 204. 205	cur sic ille dictus.	ib.
defenduntur.	ibid.	MERCVRIO SACRVM.	152
Locula aurea, argentea, ænea, marmorea, ficti-		IN MEMORIAM.	52. 68.
lia pro cineribus mortuorum.	150	Milites Romæ quando cogeantur ad militiam,	
LOCVS MONVMENTI.	249	& dimittiebantur.	84
LOCVS DATVS PVBLICE.	267	suis sumptibus militabant.	85
LOCVS SACER.	282. 291	Annulum æneum gestabant.	84
LOCVS SEPVLTRAE.	45. 66. 169. 282. 291	habebant libros, & librarios rationum	
LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.	117	scriptores.	330
LOCVS SEPVLTRAE DECRETO DECVRIONVM		Milites nauales.	310
PVBLICE DATVS.	308	Militum missio qualis & quanta.	84
PVBLICVS LOCVS PONITVR SIBI POSTERISQVE		Militum stipendia tum equitum, tum peditum.	84
EIVS.	177	Militibus stipendium quando primo datum, &	
LOCVM SIBI MONVMENTO CEPIT.	43. 44	stipendorum varietas.	85
HVNC LOCVM SCRIPTI HEREDES NON SEQVIV-		In militibus seligendis, & dimittendis Serenit-	
TVR.	258	simæ Republicæ Venetæ mos.	ibid.
LOCO PRIVATO.	83	Mille quomodo in antiquis lapidibus expres-	
Lorum puerorum libertinorum insignæ.	39	sum.	17
Ludi nauales quando Patauij instituti.	34	Miranum, agri Patauini vicus seu Vicariatus.	4
etiamnum durant.	ibid.	Mœnia Ciuitatis ad portâ Turricellarum quan-	
Ludouicus Buzzacarinus desiderat prope suas		do struata.	184
ædes ossa T. Liuij condere, & ei monumen-		Monasterium sacrarum virginum Diui Stephâ-	
tum erigere.	29	ni antiquissimum.	11
Lunasi calcei quorum.	16	quomodo locupletissimum euaserit.	ib.
Lunæ situs in calceis.	ibid.	ipsum ampliauit Margarita Polesara	
M		Abbatissa.	ibid.
Maceria quid.	275	Moniales Omnium Sanctorû erant olim in pago	
Maceriarum varietas.	ibid.	Pulueraria.	160
Magistratus ciuitatum fœderatarum, colonia-		quando, & à quò in ciuitatem receptæ.	ib.
rum, municipiorum, quales.	7	EX MONIV EIVS.	262
L. Magius T. Liuij gener.	33	Mons silicis, seu Acelum Plinij oppidum agri Pa-	
Magmentum quid.	224	tauini.	3
MAGNAE DEVM MATRI.	90	Montinianum agri Patauini oppidum.	ibid.
MAGVRIANVM monumentum ab eruditissimo		Monumentum Magnæ Matri cur dicatum.	91
Fortunio Liceto expositum.	215	Monumentum suppositum in tēplo D. Iustinae.	14
A LVCA Holstenio Viro Cl.	351	HOC MONVMENTVM HEREDES NON SEQVIVT.	43
Manfreda gens Patauina olim Fauentia Domi-		HEREDES SEQVIVT.	84
na.	25	HVNC LOCVM ET MONVMENTVM HEREDES NON	
Mangones Venalicarij.	328	SEQVIVT.	182
Marchio. Vide signa, seu sigilla quibus nomi-		HOC MONVMENTVM PONENDVM CVRAVIT.	69
na imprimebantur.		Monumenta habebant frontem, partem poste-	
Marcus Mantua I.C. sui æui Princeps.	157	riorem, & latera.	45
quantis honoribus decoratus à Carolo V.		Monumenta quæ Patauij habentur, omnia non	
Imp. & à Serenissima Rep. Veneta, ib.		esse Patauina.	221
		Monumenta amicorum.	41. 158. 181. 254.
		Bbb	291.

Index Rerum, & Verborum

<p>291. 3108. Artificum. 149. 175. 211. 248. 311. Coniugum. 6. 13. 23. 38. 50. 51. 55. 57. 59. 63. 65. 67. 69. 139. 141. 142. 149. 158. 181. 188. 201. 212. 237. 248. 255. 277. 284. 285. 295. 300. 301. 303. 308. 333. 334. Consanguineorum. 50. 182. 210. 255. 263. 282. 296. 317. Dijs dedicata. 68. 133. 212. 249. 254. 262. 263. 317. Filiorum. 27. 55. 57. 59. 65. 66. 67. 68. 146. 149. 163. 188. 201. 237. 248. 255. 284. 295. 301. 317. 325. 331. Heredum. 53. 57 Imperatorum. 166. 178. 191. 222. 317. 322. 325. Incertorum. 12. 36. 55. 63. 68. 70. 146. 161. 171. 206. 201. 313. 316. 333. 334. Libertorum & Libertarum. 41. 42. 50. 51. 53. 55. 66. 67. 69. 70. 141. 156. 158. 170. 185. 188. 206. 211. 212. 254. 255. 262. 293. 296. 331. 334. Militum. 45. 57. 61. 68. 146. 294. 308. 329. 332. Magistratum & Sacerdotiorum. 5. 12. 41. 42. 53. 65. 66. 67. 69. 70. 141. 152. 166. 177. 191. 212. 222. 229. 248. 255. 262. 263. 277. 296. 308. Parentū. 50. 59. 66. 210. 212. 238. 255. Patronorum. 55. 212. 262. 282. 354. Sibimet ipsis instituta. 6. 12. 67. 68. 169. 277. 290. 294. 303. 317. 318. 322. 326. 331. 334. Votiva. 21. 133. 135. 249. 254. 262. 277. 317. 322. 332. Monumenta correcta apud Scardeonium. 10. 19. 71. 72. 79. 81. 87. 88. 92. 94. 111. 113. 118. 124. 126. 147. 186. 213. 223. 256. 257. 259. 275. 292. 293. 297. 299. 303. 305. 309. 311. 315. Apud Gruterum. 10. 18. 19. 88. 95. 113. 147. 153. 158. 186. 203. 213. 223. 266. 273. 278. 292. Apud Manutium. 153. 320 Apud Collectores Inscriptionum Sacrosan- ctæ Vetusstat. 72. 124. 309. Monumenta geminata apud Scardeonium. 46. 73. 75. 81. 86. 87. 97. 102. 183. 334. Apud Gruterum. 95. 183. 334. IMMATVRA MORTE PRÆREPTVS. 238 EX MONIV EIVS. 267 Mulier sedens cur velato capite. 81 Mulieres antiquissimis temporibus prænomena habebant. 73 aliquando Clarissimæ dictæ. 242 Muliebrium cognominum distinctio. 10. 40. 72. 94. 202.</p>	<p style="text-align: right;">84</p> <p>vbinam situs. Nicolaus Porcellinus I. C. ex ijs qui offa T. Liuij fuis humeris in prætorium detulerunt. 29 Nominum ordo in mulieribus qualis. 190 Nōsse pro vōsas reponendum forte in monumen- to apud Gualdum. 278 Numa Pompilius Vestales primus instituit. 75 NVMINI EIVS DICATISSIMVS- 199 <p style="text-align: center;">O</p> <p>Operis occasio. 1 Opilio V. C. cuius filius, & qua ætate vixerit. 13 refecit ac locupletavit templum & cœ- nobium D. Iustinae. 11 de ipso librariorū mendū in Cassiodoro. 13 quando & cum quo Consul extiterit. 14 Opitergium Venetorum oppidum. 115 primum à Marcomannis euersum, deinde Rothritio Longobardorum Rege. 116 Opitergini fortissimi, eorumq; clarū facimus. 115 Optimus Imp. titulus, à quo primū vsurpatus. 193 Oriacum agri Patauini vicus, seu Vicariatus. 54 <p style="text-align: center;">P</p> <p>Palamedes Vitalianus Eques humeros submittit offibus T. Liuij, cum deferuntur in Prætoriū. 29 PARENTES FILIO FECERVNT. 237 PARENTES MESTISSIMI ET INFELICISSIMI. 312 PARENTIBVS EIVS. 309 Parentium ciuitas Istriæ. 243 Patauū olim situm in Transpadana Italia nunc in Marchia Taruina. 46 colonia Romanorum fuit, in tribum Fabiam adscripta. 7 in libertatem restitutum ab Henrico IV. Imp. ibid. in quatuor regiones diuisum. 2 Patauū mittitur ad sedandam Patauinam se- ditionem M. Acmilij. 8 PATAVI. 34 Patauij quingenti Equestris viri censi sunt. 76 templa Concordiæ, Iunonis, Cereris, & Rheæ. ibid. Patauina monumenta quis primus collegerit. 1 qua ratione hic disposita. 2 Patauinae mulieres castitatis exemplum. 115 miranda earum continentia. ibid. Patauini Phrygio sanguine orti. 77 Patauinorum in Pompeium fides. 143 Patricius quis. 15 Patricij Imperatorum Consiliarij. 16 Patricios Romulus instituit. ibid. Patroni à Romulo instituti plebem defendebant, & colonias, ac carundem lites dirimebant. 74 PATRONO SVO KARISSIMO DE SE BENMEREINTI 282. PATRONO ET VIRO VIVA FACIT. 262 Paulus Gualdus Archipresbyter Patauinus. 276 Paulus Rhamnusius cuius Venetus monumento- rum antiquorum indagator solertissimus. 95 275 Pedatura quid. 100 Pædanus miles Patauinus fortissimus. 100 Para-</p> </p></p>
<p style="text-align: center;">N</p> <p>Necropolis vicus condiendis mortuis idoneus</p>	

Index Rerum, & Verborum.

<i>Päraghinus de Peragha</i> Eques humeris effert ossa T. Liuij in Prætorio. 29	Prætorium Patauinum mira celeritate coeptum & completum. 25
Perpedigna mater D. Iustinae. 16	Prætorij Patauini insigne opus. ibid.
Petrus Aponensis iconum in Prætorio auctor creditus. 26	forma. ibid.
Pileus libertatis signum apud antiquos. 39	fornix dictus <i>la scauezzata</i> . ibid.
Pileo utebantur capite raso libertate donati. ib.	situs & icones mysticæ. ibid.
Pius Imperatorum titulus. 198	incendium. 26
quinam primus hoc titulo donatus. ibid.	Princeps vnde dictus. 194
PIVS FELIX AVGVSTVS. 317	in Senatu Romano quis hoc nomen habuerit. ibid.
Sex. Pompeij monumentum suspectum creditur. 199.	PRINCEPS IVENTVTIS. 195
Pondo, & pondus quid significent. 329	Principes Ciuitatis. 194
EX AVRI PONDO DECIM. ibid.	Principes Principum qui. 196
Pontifex vnde dictus & quodnā eius munus. 167.	Principes quomodo salutati. 197
appellatio omnibus sacerdotibus com- munis. 168	HYMANARVM RERVM OPTIMO PRINCIPI. 322
Pontifex Maximus quis. ibid.	Proconsulatus origo dubia. 109
Pontifices primum soli patricij, inde plebeij. ib.	Proconsules qui dicebantur. 110
quis primus e plebe creatus. ibid.	Proconsuli manumittere licebat. ibid.
Fortenarij Patauini error de inscriptione vete- ri in templo Cathedrali. 6	in sua prouincia duodecim fasces concedebantur. ibid.
eiusdem lapsus in monumento M. ARRVTII. 106	Proueditori di <i>Ceccha</i> . Vide Triumviri Mo- netales.
POSIT. pro TOSVIT. 246	Prouincie sana & Flamines habebant. 239
POSTERISQVE SVORVM. 57	Puer tunicatus & penulatus. 55, 81
FAMILIÆQVE EIVS POSTERIS. 67	Purpura Trib. Pleb. vetita. 109
SIBI POSTERISQVE EIVS. 177	Q
Prato dalla Valle. Vide Campus Martius. 301	Quæstoria dignitas quando inuenta. 107
Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilium, sed etiam libertorum. 111	Quæstor Cesaris idem qui Candidatus. 108
Præfæctus Alæ. 310	libris principalibus in Senatu legen- dis vacabat. ibid.
Ararij, eiusque officium. 219, 220	quanti à Principibus æstimaretur. ibid.
Fabrorum, quisnam esset, eiusque au- toritas. 8	Quæstorem Principis apud veteres hodie refert Cancellarius Magnus Venetorum. ibid.
Legionis, & eius auctoritas. 310	Quæstores duo primum creati. ibid.
Prætorio, illustri dictus. 15	Quæstores Serenissimæ Reipublicæ Venetæ vulgo <i>Camerlenghi</i> . ibid.
idem qui Tribunus Celerum. ibid.	Quatuoruii quinam essent. 9
Præfecturam alarum aliquando Senatorum libe- ri gesserunt. 310	in colonia speciem Consulum & Prætorum representabant. ibid.
Prætor vnde dictus. 219	Patauij adhuc durant titulo <i>De- putatorum ad veltia</i> . ibid.
Prætor Ararij. ibid.	Quindecimviri sacris faciendis, quando insti- tuti. 110
Prætorum ius. ibid.	eorum in numero varietas. 111
numerus. ibid.	Quinti, Sexti, & Decimi prænominum origo, atque vsus. 47
insignia. ibid.	QVOQVOVERSVS. 116
Prætores Patauini hoc opere nominati	QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA. 252
Iacobus Arderius Placentinus. 184	R
Oliucius de Circis Florentinus. 345	Recoverata Academia Patauij. 145
Bernardus Georgius Venetus. 151	Regiones quatuor ciuitatis Patauinæ quo or- dine proferantur. 235
Leonardus Iustinianus Venetus. 29	Regio prima templi Cathedralis. ibid.
Baronus de Manzatoribus de Sancto Mi- niato de Tuscia. 290	Altera Pontis Moletrinarum. 2. 138
Malpileus de Sancto Miniato de Tuscia. 25	Tertia Pontis Altinatis. 2. 151
Poncius de Picenardis Cremonensis. ibid.	Quarta Pontis Turricellarum. 2. 184
Fanto de Rubcis Florentinus. 346	Retiarij gladiatores qui, & eorum insignia. 179
Ioannes Rufca Comensis. 25	Rolandus Monachus e gente Casalia ossa T. Liuij patriæ seruat. 29
Zacharias Triuisanus Venetus. 29	
Prætoria cohors vnde dicta. 96	
Prætoria porta qualis. 15	
Prætorium tabernaculum. ibid.	

Index Rerum, & Verborum.

Rosa flos sepulchralis.	121	placet, sed forma dicendi veterum.	32
Rosæ descriptio elegans.	ibid.	Et Sibi.	13.146
Rouigno Istriæ oppidum.	236	Sibi Et Suis. 27. 66. 67. 141. 185. 201. 210.	
Rozzo oppidum Istriæ.	242	211. 255. 303. 319. 322. 334.	
S			
Sacella Christianorum, quæ in re veteribus similia.	90	PECIT VIVENS Sibi Et Suis.	293
Sacerdoti Divarum.	91	Sigillum antiquum civitatis Patauij.	3
Sacerdotium mulieres habebant suum: quod non exercebant secundas nuptias expertæ.	101	Signa, seu sigilla quibus nomina imprimebantur.	172
Sacerdotum vxores sacerdotio fungebantur.	ibid.	Siti quinam dicebantur.	94
Sacerdotula Flaminia.	ibid.	Hic Sitis est.	59. 238
Salona Illyrij oppidum, colonia Romanorum, Diocletiani patria.	227	SITA EST.	59
a quo ea colonia deducta credatur.	228	SOMNO AETERNALI PATRIA RETINET, quid sibi velit.	153
OB SALVTEM.	322	Sopra mtendente alla Artigliaria. Vide Præfatus fabrorum.	
La Scanzata. Vide Prætorium Patauinum.		Speculatores ex apparitorum numero.	233
Scutum Venetum quanti valeat.	137	quodnam militiæ genus.	280
Sellam curulem occupare Tribunis plebis vetitum.	109	Terrestres, maritimi, pedestres, equestres.	281
Prætoribus datum.	219	EX PRÆCEPTO SPECIATORVM.	280
Senatores centum à Romulo instituti Patres dicti.	15	SPONSIONE VTRIVSQVE PARTIS HAC FACTA.	120.
Senatorum posteri Patricij sunt vocati.	16	Stola matronarum indumentum,	24
Semmelæ. Vide Speculatores.		meretricibus vetita.	ibid.
L. Septimius Severus Imp. cur Pertinax, Arabicus, Adiabenicus, Parthicus appellatus.	233	T	
SEPTIMIA loco Septimia.	149	Tabularij qui.	244
Sepulchra publica, priuata, familiaria, hereditaria.	83	inter seruos publicos enumerati.	ibid.
non hereditaria.	84	varij pro varietate officiorum.	245
erigebantur secundum vias.	45	Tegula sepulti hominis signum.	175
sacra erant.	44	Tegulis sigulus aliquando imprimebat, aliquando inscribebat nomen.	176
Sepulchrorum iura sibi non retinere probrum credebant antiqui.	ibid.	Templum S. Michaelis vocabatur antiquitus S. Archangelorum.	22
magnitudo per numeros in imis cippis sculptos denotabatur.	ibid.	parebat S. Iustina.	ibid.
ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLLVNT SI QVIS DE EO SEPVLCHRO VIOLARINT.	74	quando ab ea separatum.	23
Serui quot modis manumittebantur antiquitus.	39	Coenobitis Sancti Spiritus Venetiarum confertur eo pacto, vt Præpositum alant.	ibid.
in manumissione percutiebantur à litore.	ibid.	Templum Dianæ in Aventino quibus legibus dedicatum.	227
mittebantur e manu à Prætoribus.	ibid.	Templum Honoris & Virtutis quis vouerit.	229.
SERVA NEC DIEM.	142	230	
Sestertius quid.	136	Ter mille quomodo designauerint antiqui.	137
Sestertius & sestertium differunt.	137	Termini ad duo millia passuum extra Patauium in vijs positi, & quando.	290
Sestertius valebat tres solidos Venetos cum semisse.	ibid.	Terra nigra vicus suburbanus Patauinus vnde dictus.	44
Sestertium valebat viginti quinque scuta Veneta.	ibid.	Tessera ciuica.	178
SET pro Sed.	328	gladiatoria.	179
Sexuiri quales, & eorum discrimina.	43	TESTAMENTO FIERI IVSSIT. 6. 10. 12. 42. 48.	
Sexuiri Augustales qui vocabantur.	102	141. 188. 296. 320.	
Sexuiforum Augustalium dignitas.	126	PONI IVSSIT.	327.
SIBI pro Sibi nō videtur Patauinitas, vt Pignorio placet, sed forma dicendi veterum.		TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERI LEGAVIT.	73.
		FIERI IVSSIT Sibi Suisque.	303
		Theano Antenoris vxor Palladis Sacerdos in Euganeos cum marito & filijs venit.	77
		Thrasea Patus Patauinus Clarissimus vir.	8
		Quindecimuir sacris faciendis.	111
		Arriæ illustrissimæ fœminæ gener.	114
		De	

Index Rerum, & Verborum.

De eius gente dubitatur.	153	testimonia.	ibid.
Thraſeam Patumę gente Valeria cum Lipſio. C.		A Vallibus gens Patauina.	166
Iacobus Zabarella credit.	154	V. C. INL. P. P. ADQ. PATRICIVS.	14
opinione immutat.	156	Vir Clariffimus, Senatoris titulus.	15
Cuius generis fuerit, auctoris coniectura.	156	Viri Clariffimi Patricij nominabantur.	ibid.
Thraſę Pæti mors.	ibid.	Senatorum etiam liberi.	ibid.
Tiro Ciceronis libertus cur dictus M. Tullius Ti- ro.	111	Velum ab lſide inuentum.	314
Titulum agri Patauini vicus, ſeu Vicariatus.	4	Veneris varia epitheta.	321
TITVLVM FECERE.	298	Veſta dicebatur focus Urbis.	73
POSSERE.	319	Viator Tribuno plebis apparebat.	109
QVI LEGIS TITVLVM VALE.	65	Vicentia ciuitas nobiliſſima Vicane prius di- cta.	231
Toga in caput ſubducta quid ſignificabat.	142	Vicus Puluerarię gallinarum magnitudine cla- rus.	160
Torques maior, & minor quid eſſet.	269	Vienna ciuitas, Delphinatus metropolis.	309
Trabea Prætorum inſigne.	219	Vindiſta, virga pro manumittendis ſeruis.	39
Tranſueſtio quid.	231	Virgines Veſtales quis primus inſtituerit.	75
Tribunal vnde dictum, & cui magiſtratuſi pro- prium.	234	initio quatuor, deinde ſex fuere.	76
Tribuni militum alij Rufuli, alij Comitiani.	8	Sacri ignis cultodes.	5
Tribuni ſeni præſerunt cuiſlibet legioni.	310	igne extincto puniebantur.	76
Tribunorum iſtorum ornamenta erant tunica laticlauia & annulus aureus.	ibid.	de inceſſu conſuetæ vię deſcribuntur.	ibid.
Tribuni plebis quando inuenti.	108	Patauij fuiſſe auctoris coniectu- ra.	76. 77
extra ciuitatem non pernoctabant.	109	Virginum Veſtaliũ præſes dicebatur Maxima.	76
eorum poteſtas peſtifera.	ibid.	Viridarium Mantuarum à quo inſtructum.	157
Tribunorum plebis magiſtratus ſacroſanctus.	108.	VIRO SVO.	181. 305
domus die ac nocte pate- bant.	109	Vitalianus pater D. Iuſtinę non fuit Rex.	16
Tribunis plebis ſella curuli, purpura, & liſto ribus erat interdictum.	ibid.	VISV IVSSA POSVIT.	319
Viator eis apparebat.	ibid.	VIVA FECIT.	185
Tribus ruſticę vrbaniſ nobiliores.	78	VIVA FECIT SIBI ET SVIS.	68
Tribus quem in monumentis locum habeat.	7	VIVENS FECIT.	334
Triumviri Capitales quando electi.	119	VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.	118. 258
carceres cuſtodiebant.	ibid.	VIVOS pro viuis.	71
vigilias per vrbem diſpone- bant, & octo liſtores ha- bebant.	120	VIVOS FECIT.	312. 313
Triumviri Coloniae deducendę quales & quan- do primũ creati.	279	VIVENS FECIT.	334
Triumviri Monetales quando inſtituti, eorum- que munus.	107	VIVVS ſeu VIVVENS FECIT.	27. 42. 158.
Venetijs hodie Proneditori di- Cecba.	ibid.	SIBI ET SVIS POSVIT.	291
De Triumvirorum Monetaliũ inſtitutione Vr- ſini opinio.	ibid.	VOTVM SACRVM, vel SOLVTVM DIS MANIBVS, ſeu DEO MAXIMO.	302
TRIV. VIR pro Triumvir.		VOTVM SOLVIT LVBENS MERITO.	257
Troment. pro tormento, vti & ruſtici Patauini hodie pronunciant.	289	APVD AGRVM, vel AVRO ARGENTO VOTVM SOL- VIT.	281
Tomulus ſepulti hominis ſignum.	178	LIBENS VOTVM REDDIDIT.	336
Torres in Patauinorum ædibus antiquitatis in- dicia.	177	Vrbium varia genera.	150
V		Vrbæ lateritię quamplurimę Patauij repertę.	22.
Valerius Flaccus Patauinus.	80	VTI SIS VOLENS PROPITIVS.	224
Argonauticorum auctor.	ibid.	VXOR VIRO.	50
Martialis amicus.	ibid.	VXSORI pro Vxori.	72. 158
iuuenis moritur.	ibid.	AMATISSIMÆ VXSORI.	297
Quintiliani, Liliij Gyraldi, Petri Criniti deo		SIBI ET VXSORI.	50. 51
		VXSORI CLODÆ SECVNDÆ.	72
		VXSORI ET FILIIS SVIS.	59
		VXSORI LOCVM DEDIT.	69
		TESTAMENTO FIERI IVSSIT.	ibid.
		X	
		Xenodochium Patauij ad recipiendos infan- tulos expoſitos.	348

Index Rerum, & Verborum.

Quando institutum. ibid. portantur. 29
 Xico Polentonus egregius cuius Patavinus Eiusdem de T. Liuij inuentione erudita epi- 203
 ossa T. Liuij succollat, dam in pratorium de- stola.

F I N I S.

*Errata grauiora sic corrigenda. Leuiora, quaeque veniam facile videntur
 impetratura, amici lectoris benignitati submituntur.*

Prior numerus paginam, alter versum designat.

		Historicum	Lege	Historicorum
4	8	FAB.		FABR.
5	27	multumque		multumque
6	9	CDLII		CDLIII
13	23	Nomen		Prænomen
19	11	KIII		XIII
30	23	ST. RABO		STRABO
43	14	C. Fannius vbi.		vbi C. Fannius
47	16	IN ARG.		IN AGR.
66	8	Sardeonius		Scardeonius
73	2	Acronin		Acro in
74	10	Paratauinus		Patavinus
76	31	Deosculantes		Deosculantes
82	7			25
98	11	Atilius Serranus		Atilius Serranus
102	34	AQVLIF.		AQVILIF.
106	21	VIVA F. ET. S.		VIVA F. S. ET. S.
118	5	inferis		inferis
122	12	6 L		61
127	38	peritissima		peritissima
136	22	tyranidum		tyranidum
142	27	per per vrbes		per vrbes
148	18	ab ætatem		ob ætatem
194	19	ferme omnes		addatur incifum
195	5	excidiij		excidiij
201	15	Petrinus		Petronius
205	11	Salonia		Salona
227	39	Vicinia		Vicania
231	26	INT. CO. XS.		INT. COXS.
277	5	LELIVS		LAELIVS
313	9	Aenas		Aenea
ibid.	15	M. AVR. AVR. VAL.		M. AVR. VAL.
317	18	CHOR.		COHORS
330	23	ΣΩΘΟΝΕΣΤΑΘΙ		ΣΩΘΟΝΕΣΤΑΘΙ
334	18			

